

**T.C.
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

YASADIŞI GÖÇ VE ULUSLARARASI GÜVENLİĞE ETKİLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DEDE YAKUP ÇAĞLAYAN

**ANABİLİM DALI: ULUSLARARASI İLİŞKİLER
PROGRAMI: ULUSLARARASI İLİŞKİLER**

KOCAELİ - 2009

**T.C.
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

YASADIŞI GÖÇ VE ULUSLARARASI GÜVENLİĞE ETKİLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DEDE YAKUP ÇAĞLAYAN

**ANABİLİM DALI: ULUSLARARASI İLİŞKİLER
PROGRAMI: ULUSLARARASI İLİŞKİLER**

DANIŐMAN: DOÇ. DR. KENAN DAĞCI

KOCAELİ - 2009

T.C.
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YASADIŞI GÖÇ VE ULUSLARARASI GÜVENLİĞE ETKİLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DEDE YAKUP ÇAĞLAYAN

Tezi Hazırlayan: DEDE YAKUP ÇAĞLAYAN
Tezin Kabul Edildiği Enstitü Kurulu Tarihi ve No: 16/09/2009–2009/20

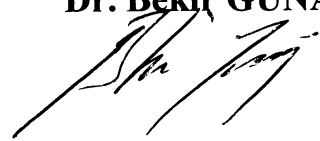
Doç. Dr. Kenan DAĞCI

Doç. Dr. Efe ÇAMAN

Yrd. Doç.
Dr. Bekir GÜNAY

KOCAELİ - 2009

ÖNSÖZ

21. yüzyılın hemen başında dünya genelinde her 35 kişiden birisi uluslararası göçmen durumundadır. Birleşmiş Milletler nüfus bölümü uluslararası göçmen sayısı yaklaşık olarak 175 milyon kişi olarak hesaplamıştır. Bu hesaplamalar içerisinde mülteciler ve yerinden edilmiş kişiler olmasına rağmen, resmi mercilerin tespit edemediği yasadışı göçmenler de bulunmamaktadır. Yine bu sayı içerisinde kısa dönemlerle seyahat eden turistler, iş adamları ve öğrenciler dâhil değildir.

Bu hesaplamaları yapmak, kimin nerden nereye nasıl göç ettiğini tespit etmek ve kayıt altına almak oldukça zordur. Bunu yapmak zor olduğu gibi yasadışı göç hakkında istatistikî veri hazırlamak daha da zordur.

Yasadışı göç ve güvenlik konularını birlikte inceleyen pek fazla araştırmada mevcut değildir. Ülkemizde de bu konu hakkında fazlaca araştırma henüz yapılmış değildir. Araştırmalarımı yaparken çok sayıda yabancı kaynağa başvurduğum. Bana bu kaynakları tedarik eden arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Tüm çalışmalarım boyunca bana daima yardımca olan sevgili eşim İlknur Çağlayan'a ve usanmadan sıkılmadan bana yardımcı olan hocam, Sayın Doç. Dr. Kenan Dağcı'ya teşekkürü bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
İÇİNDEKİLER	ii
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vii
KISALTMALAR.....	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xi
TABLOLAR LİSTESİ.....	xii

BİRİNCİ BÖLÜM

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE GÖÇ KAVRAMI

GİRİŞ.....	1
1. GÖÇÜN TARİHSEL BOYUTU.....	4
2. KAVRAMSAL VE TEORİK ÇERÇEVE.....	7
2.1. GÖÇ KAVRAMI.....	7
2.2. GÖÇ KAVRAMI İLE İLGİLİ TANIM SORUNU.....	9
3. GÖÇ ÇEŞİTLERİ.....	11
3.1. İLKEL GÖÇLER	12
3.2. ZORLAMA İLE YAPILAN GÖÇLER.....	12
3.3. SERBEST GÖÇLE.....	13
3.4. KİTLESEL GÖÇLER.....	13
4. GÖÇÜN GÖÇ ALAN ÜLKEYE ETKİLERİ.....	14
4.1. ETNİK GRUPLARIN VARLIĞI VE İRKÇILIK	14
4.2. ETNİK GRUPLARIN BÜTÜNLEŞME SÜRECİ.....	15
4.3. ULUSÖTESİ KAVRAMI VE GRUPLARIN KÜLTÜREL KİMLİKLERİ.....	17
4.4. VATANDAŞLIK.....	18
5. ULUSLARARASI GÖÇ VE DEVLET POLİTİKALARINA BİR ÖRNEK: TÜRKİYE.....	21

İKİNCİ BÖLÜM

YASADIŞI GÖÇ HAREKETLERİ

1. KAVRAMSAL VE TEORİK ÇERÇEVE.....	29
1.1. YASAL GÖÇ – YASADIŞI GÖÇ AYRIMI.....	30
1.2. YASADIŞI GÖÇLE DOĞRUDAN İLGİLİ TEMEL KAVRAM VE TERİMLER.....	34
1.2.1. YASADIŞI GÖÇ VE GÖÇMEN KAÇAKÇILIĞI KAVRAMLARI.....	37
1.3. YASADIŞI GÖÇLE DOLAYLI OLARAK İLGİLİ TEMEL KAVRAM VE TERİMLER.....	40
1.3.1. MÜLTECİ, İLTİCA, İNSAN TİCARETİ KAVRAMI VE YASADIŞI GÖÇMEN/GÖÇMEN KAÇAKÇILIĞINDAN FARKLARI.....	43
2. YASADIŞI GÖÇÜN NEDENLERİ.....	45
2.1. YOKSULLUK VE İYİ BİR HAYAT ARZUSU.....	48
2.2. POLİTİK VE EKONOMİK İSTİKRARSIZLIKLAR.....	49
2.3. YASADIŞI GÖÇÜN SONUÇLARINDAN HABERDAR OLMAMA.....	50
2.4. SOSYAL DEĞERLERİN BOZULMASI.....	51
2.5. UCUZ İŞ GÜCÜNE DUYULAN İHTİYAÇ.....	52
2.6. ÇIKAR GRUPLARININ FALİYETLERİ.....	52
3. DÜNYADA YASADIŞI GÖÇÜN DURUMU.....	54
3.1. TÜRKİYE’DE YASADIŞI GÖÇ.....	64
4. YASADIŞI GÖÇTE ROL ALAN AKTÖRLER.....	70
5. YASADIŞI GÖÇ İÇİN KULLANILAN YÖNTEMLER.....	72
6. DÜNYADA YASADIŞI GÖÇ GÜZARGAHLARI.....	76
7. YASADIŞI GÖÇE KARŞI ALINAN ULUSLARARASI TEDBİRLER.....	81
7.1. ULUSLARARASI ÇALIŞMALAR.....	85
7.1.1. BUDAPEŞTE SÜRECİ (BUDAPEST PROCESS).....	85
7.1.2. ULUSLARARASI SINIR POLİSİ KONFERANSLARI.....	86
7.1.3. GÖÇ VE SINIR GEÇİŞLERİ ÜZERİNE BİLGİ, TARTIŞMA VE DEĞİŞİM MERKEZİ – CIREFI (CENTRE FOR INFORMATION, DISCUSSION AND EXCHANGE ON THE CROSSING OF FRONTIERS AND IMMIGRATION).....	86
7.1.4. İSTİKRAR PAKTI.....	87

7.1.5. GÜNEYDOĞU AVRUPA İŞBİRLİĞİ GİRİŞİMİ – SECI SOUTHEAST EUROPEAN COOPERATION INITIATIVE.....	88
7.1.6. BRÜKSEL KARARLARI (28 EYLÜL 2001).....	88
7.1.7. DİĞER ÜLKELER İLE İKİLİ GÖRÜŞME VE ORTAK FAALİYETLER KAPSAMINDA YAPILAN ÇALIŞMALAR.....	91
7.1.8. GERİ KABUL ANLAŞMALAR.....	93
7.2. ULUSLARARASI BELGELER.....	96
7.2.1. KARA, DENİZ VE HAVA YOLUYLA GÖÇMEN KAÇAKÇILIĞINA KARŞI PROTOKOL.....	97
7.2.1.1. İNSAN TİCARETİNİN, ÖZELLİKLE KADINLARIN VE ÇOCUKLARIN TİCARETİNİN ÖNLENMESİNE DURDURULMASINA VE CEZALANDIRILMASINA İLİŞKİN PROTOKOL.....	97

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YASADIŞI GÖÇ VE ULUSLARARASI GÜVENLİĞE ETKİLERİ

1. SOĞUK SAVAŞ SONRASI DEĞİŞEN GÜVENLİK KAVRAMI.....	99
1.1. KÜRESELLEŞMENİN GÜVENLİK KAVRAMI ÜZERİNE ETKİLERİ.....	102
1.2. BİR GÜVENLİK SORUNU OLARAK ULUSLARARASI TERÖRİZMİN YASADIŞI GÖÇ İLE İLİŞKİSİ.....	104
2. ULUSLARARASI ÖRGÜTLÜ SUÇ OLARAK YASADIŞI GÖÇ.....	109
2.1. YASADIŞI GÖÇÜN SOSYAL VE EKONOMİK ETKİLERİ.....	112
3. YASADIŞI GÖÇ VE ULUSLARARASI GÜVENLİK.....	115
3.1. YASADIŞI GÖÇÜN GÜVENLİK ÜZERİNE ETKİLERİ.....	117
3.2. GÜVENLİK KAVRAMININ YASADIŞI GÖÇ ÜZERİNE ETKİLERİ.....	126
4. 11 EYLÜL SONRASI ULUSLARARASI GÜVENLİK KAVRAMI VE YASADIŞI GÖÇ İLE İLİŞKİSİ.....	128
SONUÇ	131
KAYNAKÇA.....	139

ÖZET

Dünya'nın gittikçe küçük bir köy halini aldığı günümüzde, insanoğlu istediği yere, istediği zaman gidebilmekte ve teknolojinin imkânlarından faydalanarak gitmek istediği yerin yönetim şekli, para birimi, ekonomik durumu, önemli şehirleri, tarihi güzellikleri gibi bilgilere kolaylıkla ulaşabilmektedir. Küreselleşen dünya da insanoğlu, her ülkeyi birbirine yakın kılmıştır. Ancak; her ülkede insan haklarına verilen önem, ekonomik durum, gelir dağılımı, geçim kaynakları, çevresel etmenler, nüfus, ülkelerin sahip oldukları doğal kaynaklar farklıdır. Bu sebeplerden dolayı, insanoğlu daha iyi bir yerde yaşama hayali ile doğduğu toprakları terk etmektedir. Mümkünse yasal yollarla, yasal yolların denenip sonuç alınamadığı zaman ise korkusuzca yasadışı yollara başvurarak ülkelerini terk etmektedirler.

Gelişmiş ülkeler yasadışı göçü ele alırken; bir yandan güvenlik, milli kültür ve kimliklerinin korunması konularını dikkate alırken, diğer yandan temel insan hakları ve uluslararası anlaşmalarla verilen haklarını kullandırıp kullandırmama konusunda ikilem yaşayabilmektedirler.

Gelişmemiş ülkeler ise hızla göç vermektedirler. Onlara göre bu konu, çağın özelliklerine göre şekillenen, o kadar da önemli olmayan bir konudur. Göç tarihin başından beri süregelen bir olgudur. Şu an bile dünyanın her yerinde milyonlarca insan, değişik sebeplerden dolayı, mülteci veya kaçak olarak ya da yerinden edilmiş bir birey olarak yaşamaktadır.

Yasadışı göçün uluslararası güvenliğe etkisinin her geçen gün daha fazla hissedildiği dünyamızda, böyle bir sorun yokmuş gibi davranmak, uluslararası barışı ve istikrarı sağlamakta güçlük çekileceğinin göstergesidir. Yasadışı göç sorununu çözmek için, öncelikle kaynak ülkelerdeki göçe sebep olan etmenler araştırılmalı ve çözüm yolları bulunmalıdır. Bulunamasa bile bu göç nedenleriyle uğraşıldığı ve hafifletilmeye çalışıldığı insanlara gösterilmelidir. Ayrıca uluslararası hukuki ve kurumsal yapılar etkinliklerini artırmalıdır. Bu çözüm önerileri, sebepleri ne olursa olsun, eylem yapmak için ülkelere yasadışı yollardan giren teröristler için geçerli değildir. Çünkü onlar ülkeleri ile sorunu olmayan, aksine gidecekleri ülke ile

sorunları olan gruplardır. Bu durum için yine uluslararası hukuk ve kurumsal yapılar harekete geçirilmeli ve hatta yeni terörle mücadele yasaları oluşturulmalıdır. Eğer bu durum ülkelere bırakılırsa; yakın geçmişte gözlemlenen, ABD'nin Afganistan'a olan uygulamaları gibi yeni ve değişik uygulamalar ortaya çıkacak ve bunun sonucu da taraflaşmalar meydana gelecektir. Bu neden ile için üçüncü dünya savaşı çıkmadan uluslararası güvenlik koruma altına alınmalıdır.

ABSTRACT

At the present day as the world being smaller, humankind is able to go everywhere whenever he wants and by being able to derive benefit from opportunities of technology he is able to reach the necessary informations about the method of management, currency, economic condition, important cities, historical beauties of the place that he wants to go. In the global world humankind renders all the countries to close each other but in each country there are differences in the case of importance of human rights, economic condition, distribution of income, means of subsistence, environmental subsistences, population, natural sources of the countries. For this reason humankind starts to abandon their native country in order to live a better place. They abandon their native country by means of legal or illegal ways.

In terms of legality, migration has two descriptions, legal and illegal. Illegal migration is crime but even at the moment millions of people all over the world live as a refugee or an absconder individual who is expelled from their native lands for different reasons.

As developed countries deal with illegal migration on one hand these countries fall into a dilemma about whether to give permission of rights which are given with international agreements and basic human rights and on the other hand they deal with the preservation of national culture and identities.

The world in which we deeply feel the impact of the illegal migration to international security, it shows that to behave as if there is not a problem like this means that it will be so hard to protect international peace and stability. In order to solve illegal migration problem first of all the factors of migration in origin countries should be examined and even though not all of them are solved it should be showed people that these countries deal with and trying to alleviate these problems. Furthermore, legal and institutional structures should increase their activities. These solution suggestions are not for terrorists who get into countries in order to protest. Because they are the people who have problem not with their own countries but with the country in which they migrate. For this situation legal and institutional structures

should be put in action and even new the prevention of terrorism groups should be installed. If ever these countries deal this condition there will occur new and different application problems as USA's applications to Afghanistan and as a result of these there will also occur polarization between the countries. For this reason international security should be taken into protection before emergence of World War III.

KISALTMALAR

AB: Avrupa Birliği

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

BM: Birleşmiş Milletler

BMMYK: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği

CIA: ABD Merkezi Haber alma Teşkilatı

CIREFI: Göç ve Sınır Geçişleri Üzerine Bilgi, Tartışma ve Değişim Merkezi

CNCDH: Fransa Ulusal İnsan Hakları İnceleme Komisyonu

DIMIA: Çok Kültürlü ve Yerel sorunlu ve Göç Bakanlığı

DTÖ: Dünya Ticaret Örgütü

ECOWAS: Batı Afrika Devletleri Ekonomik Birliği

EFTA: Avrupa Serbest Ticaret Birliği

ETA: Bask Vatanı ve Özgürlüğü

GSMH: Gayrisafi Milli Hasıla

HIV /AIDS: İnsan Bağışıklığı Yetmezlik Virüsü

ICAO: Uluslararası Sivil Havacılık Örgütü

ICMPD: Uluslararası Göç Politikası Geliştirme Merkezi

IGMG: İslam Toplumu Milli Görüş

ILO: Uluslararası Çalışma Örgütü

IMF: Uluslararası Para Fonu

IOM: Uluslararası Göç Organizasyonu

IRA: İrlanda Cumhuriyet Ordusu

JCC: Ortak İşbirliği Komitesi

NAFTA: Kuzey Amerika Serbest Ticaret Birliği

NATO: Kuzey Atlantik Savunma Paktı

NGO: Sivil Toplum Örgütleri

OECD: Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü

OSCE: Avrupa İşbirliği ve Güvenlik Teşkilatı

OSCE: Avrupa İşbirliği ve Güvenlik Teşkilatı

SSCB: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği

UNHCR: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği

ŞEKİLLER LİSTESİ

ŞEKİL-1 1965–2050 Dünya Nüfusu (x 1000000)

ŞEKİL-2 2008 Yılı Sonunda BMMYK İlgili Alanına Giren 31,7 Milyon İnsanın Dağılımı

ŞEKİL-3 1999–2008 Yılları Arasında Hudut Kapılarından Geri Çevrilen Yabancılar

ŞEKİL-4 Kaynak ve Hedef Ülkeler

ŞEKİL-5 Orta Doğu Ülkeleri Göçmen Nüfusu (2008)

ŞEKİL-6 Asya Kıtasında Bulunan Yasadışı Göçmen Miktarları

ŞEKİL-7 Asya Kıtası Göçmen Nüfusu (2008)

ŞEKİL-8 Amerika Kıtası Göçmen Nüfusu (2008)

ŞEKİL-9 Afrika Kıtası Göçmen Nüfusu (2008)

ŞEKİL-10 Avrupa Kıtası Göçmen Nüfusu (2008)

ŞEKİL-11 Okyanusya Kıtasındaki Göçmen Nüfusu (2008)

ŞEKİL-12 Türkiye'nin Sınır Durumu (km) ve Hudut kapılarını Gösteren Tablo

ŞEKİL-13 Türkiye'de Yakalanan Yasadışı Göçmenlerin Yıllara Göre Dağılımı (1995–2008)

ŞEKİL-14 1998–2008 Yılları Arasında Yakalanan Yasadışı Göç Organizatörleri

ŞEKİL-15 Deniz Yoluyla Gerçekleşen Yasadışı Göç Organizasyonları

ŞEKİL-16 Yasadışı Göç Güzergâhları

ŞEKİL-17 1998–2008 Yılları Arasında Suça Karışmaları Sebebiyle Sınırdışı Edilen Yabancılar

ŞEKİL-18 Dünyada Yasadışı Göçün Durumu

TABLÖLAR LİSTESİ

TABLO–1 AB Üyesi Ülkelerin Gelir Durumları

TABLO–2 Göçler Veren/Alan Bazı Ülkelerin Gelir Durumları

TABLO–3 İnsan Ticareti Kurbanlarının Durumun Gösterir Tablo (1999–2007)

TABLO–4 Asya Kıtasında Bulunan Göçmenlerin Vize-İkamet İhlalinde Bulunanlarını Sayısı

TABLO–5 2004–2008 Yılları Arasında Yasadışı Göçmenlerin Yakalandığı Gümrük Kapıları

TABLO–6 2004–2008 Yılları Arasında Yasadışı Göçmenlerin Uyrukları

TABLO–7 2000–2008 Yılları Arasında Yabancıların Türkiye'ye Giriş – Çıkış Sayıları

TABLO–8 Türkiye'de Oturum İzni Alan Yabancıların Sayıları

TABLO–9 Türkiye'de Yakalanan Yasadışı Göçmen Kaçakçısı Yıllara Göre Dağılımı (1995–2008)

TABLO–10 Kaynak Ülkelerle İlgili Bazı Bilgiler

GİRİŞ

Bu çalışmada, çeşitleriyle birlikte, değişik tanımlamalara sahip olan göç olgusu ve çalışmaya esas olan yasadışı göç konusu incelenecektir. Çalışmada amaç, ülkelerin değişen güvenlik algılamaları tanımını yapmak ve uluslararası sistemde yasadışı göçün etkilerini analiz etmektir.

Göç kavramı ile ilgili en büyük sorunlardan birisi, göç ana başlığı altında kullanılan terimler arasında yaşanmaktadır. Terimlerin anlaşılabilmesi, karmaşık olmaları, ayrıca ülkelerin dil yapılarından kaynaklanan, hangi kelime ile ne anlatılmak istendiği anlaşılabilmeyen, özellikle yazılı belgelerin tercümelerinden kaynaklanan sorunlar yaşanmaktadır.

Göç konusunda olduğu gibi yasadışı göç konusunda da kavram kargaşası yaşanmaktadır. Yasadışı göç adı altında başka tanımlara da rastlanmaktadır. Yasadışı göçün tanımı kısaca: Bir ülkenin yasal giriş ve çıkış için gerekli olan şartlarına uyulmayarak sınırının geçilmesi veya ülkeye yasal yollardan gelindikten sonra izin alınmadan ikamet edilmesidir. Yasadışı göçü anlatmak için başka terimlerde kullanılmaktadır. Durum böyle iken çalışmada öncelikle göç ve yasadışı göç kavramları ile ilgili terim sorununun ortadan kaldırılması amaçlanmıştır.

Yasadışı göçün etkenlerinden biri olarak en başta yoksulluk gelirken, insanlar daha iyi bir yaşam arzusu ile kanunsuz yollardan kendi ülke sınırlarını geçmekte ve başka ülke topraklarına girmektedir ya da kanuni yollarla girdiği ülkelerde kanunsuz bir biçimde yaşamını sürdürmektedir. Zaman içerisinde göçmenler ile ülke vatandaşları arasında bazı çatışmalar çıkmaktadır. Sonuç itibarıyla; yeryüzünde, doğduğu topraklardan ayrılan milyonlarca insan, ümit ettiğinden daha iyi ya da daha kötü ortamlarda anavatanlarından uzakta yaşamaktadırlar. Bu durum insan hakları açısından oldukça önemlidir. Konunun seçiliş amacı; bu konunun gelecekte şimdikinden çok daha fazla önem arz edeceğidir. Özellikle yasadışı göçün sebepleri ve sonuçları ile ilgilenildiğinde güvenlik kavramı ile karşılaşılabilecektir. Bu iki kavram birbirine bağlıdır. Ne gariptir ki, insanlar güvenlik kavramı gerekçesiyle vatanlarını terk etmekte ancak gittikleri yerlerde de güvensiz ortamlarla karşılaşıncı, bu sorunla

orada da mücadele etmek zorunda kalmışlardır. Bunun sonucunda ya o bölgede çatışılacak ya yerel halk ya da onlar göçecek - ya da orayı terk edeceklerdir.

Tarihte en çok, ulusların sınırlarının güvenliklerini, yanı başlarında bulunan ülkelerin savaşları ve o bölgeden kaçan milyonlarca göçmenin ülkelere doğru hareket etmeleri tehdit etmektedir. Bu insanlara kapılarına açan ülkeler o insanlara karşı güven duymakta zorlandıklarını ve göçmenlerin kendi vatandaşları ile kaynaşmalarının uzun zaman almakta olduğunu görmüşlerdir. Göçmenlerin getirdiği her türlü farklı kültür yerli kültüre karşı bir tehdit olarak algılanmaktadır.

Günümüzde savaşlar ve kapılara dayanmış milyonlarca göçmenden daha ziyade ülkeler için ülke vatandaşlarının canına ve ülke refahına kastedecek olan birkaç yasadışı göçmen daha tehlikelidir. Özellikle yasadışı yollardan ülkelere girmiş, ülke vatandaşlarının arasına karışmış, kendini unutturmuş veya saklanmış teröristler, eylem gününü beklemektedir.

Ülkemizde böylesine önemli bir konu hakkında yeterince araştırma yapılmamış olması yasadışı göç hakkında araştırma yapmak gereksinimini artırmıştır.

Dünyanın birçok ülkesinde Soğuk Savaş yüzünden gergin yıllar geçirilmiş ancak Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından diğer ülkeler rahat nefes almışlardır. Soğuk Savaş sonrasında 11 Eylül güvenlik kavramlarının yeniden irdelenmesi için bir dönüm noktası olmuştur. Yasadışı göçün güvenlik kavramı üzerine etkileri sorgulanmaya başlanırken, dünyanın bazı ülkelerinde gerçekleşen terörist saldırılar, akıllarda bulunan tereddütleri ortadan kaldırmıştır. Burada açığa çıkan önemli sorulardan birkaçı; bu kişilerin kim olduğu, ülkeye hangi yollardan girdikleri, patlayıcı vs. malzemeleri nasıl temin ettikleri ve onları kimin nereden organize ettiği olmuştur. Elbette çok basit olarak bu sorulara cevaplar bulunabileceği gibi yapılan detaylı araştırmalar sonucu bu suç şebekeleri çözümlenebilmektedir. Ancak gelecekte ne yapılacağı konusunda yapılabilecek araştırmalar daha önemlidir. Bu modern ülkelerin yıllardan beri ileri sürdükleri insan hakları konusu ayaklarına takılacaktır. Devletler ulusal güvenliklerini sağlamak için yasadışı yollardan ülkelere girmiş insanlara, mülteci gibi mi yoksa bir terörist gibi mi davranacaklar?

Yıllarca savunucusu oldukları insan hakları konusunda neye karar verecekler? İşte yeni güvenlik sorunu: Kaynağı kurutulamayan göç ve ne olduğu nasıl önleneceği bilinmeyen yasadışı göçtür. Bu konunun araştırılması bu yüzden derin bir öneme sahiptir.

Betimleme yöntemi ile hazırlanan bu çalışmada, tarihsel araştırmalardan farklı olarak çağdaş ve güncel veriler toplandı. Çalışmada genel olarak “neler oluyor, nasıl oluyor” sorularına yanıt arandı. Çok sayıda kütüphaneden bu konunun sosyal, politik ve ekonomik yönleri hakkında veriler toplandı. Kütüphanelerden alınan kaynaklar betimlemeleri sistematik bir yapıya kavuşturarak, derinliğine bir inceleme sağladı. Ayrıca bu yöntemin seçiliş amaçlarından biri de, araştırma sürecinde yeterlilik, kesinlik ve doğruluktan vazgeçmeden para ve zaman tasarrufu sağlamaktır. Betimleme yönteminin deneysel araştırmalardan farkı ise, bağımsız değişkeni istenildiği gibi kontrol edemediği ve çalışılan çevreyi daha az kontrol altında tutabildiği için, ilişkilerin kurulmasında yüksek bir kesinliğe sahip olamamasıdır.

Çalışmanın birinci bölümünde göç olgusunun ne olduğu açıklanmaya çalışılmış, göçle ilgili temel kavramlara değinilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde yasadışı göçün ne olduğu, nedenleri ve dünyada yasadışı göçün nasıl organize edildiği hangi güzergâhlardan hangi ülkelere kimlerin nasıl gittiği anlatılmış ve yasadışı göçü önlemek için alınan tedbirler açıklanmıştır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde kısaca güvenlik sorgusu yapılmış ve yasadışı göçün nasıl organize bir suç örgütü olduğu ve ülkelerin sosyal, ekonomik, politik durumlarına etkileri araştırılmıştır. Daha sonra yasadışı göçün güvenliğe ve güvenliğin yasadışı göçe etkileri araştırılmıştır. Son olarak 11 Eylül ve yasadışı göç ilişkisi irdelenmiştir.

Çalışmanın sonuç bölümünde çalışmanın tamamından elde edilen sonuçlar değerlendirilmiştir. Ayrıca yasadışı göçü önlemek için alınabilecek tedbirler sıralanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE GÖÇ OLGUSU

1. GÖÇÜN TARİHSEL BOYUTU

İnsanoğlunun ilk çağlardan başlayarak çeşitli nedenlerle sürekli yer değiştirdikleri bilinmektedir. İnsanlık tarihi, 2–3 milyon yıllık süreç boyunca sırasıyla;

- 1- Avcılık-toplayıcılık (Paleolitik)
- 2- Hayvancılık-tarımcılık (Neolitik)
- 3- Endüstri-kent evrelerinden geçmiştir.

Avcılık-toplayıcılık evresi boyunca, neredeyse bütün insan grupları ve toplulukları göçebeydi.¹ Neolitik (Hayvancılık-tarımcılık) evreye ulaşılmaya kadar, insanlar sadece avcılık ve toplayıcılıkla yaşamlarını devam ettirmektedirler.

İnsanoğlunun ilk iki milyon yıllık serüveninin tamamen yer değiştirmelerle geçtiğini söylemek mümkündür. İlk evrenin bir özelliği olarak insanların göçebe hayatı sürmeleri, sürekli göç kavramını daha açık hale getirmiştir. Bir alandaki kaynakların tüketimi, iklimsel zorlamalar ve doğal afetler mecburi olarak insanları başka bir alana doğru yer değiştirmeye zorlamıştır. Bunun sonucunda geçen iki milyon yıllık süreç boyunca insanlar sürekli yer değiştirmişlerdir.²

Neolitik (hayvancılık-tarım) dönem ile birlikte insanların 10–11 bin yıl önce bazı büyükbaş ve küçükbaş hayvanları evcilleştirmesi ve tarım ile uğraşmasıyla rençper köylüler yerleşik hayata geçerken, hayvancılığı seçen köylüler göçebe, yarı-göçebe ya da pastoral bir hayat kurmuşlardır.³ Bu evrede yapılan yer değiştirmeler modern anlamıyla göç kavramı kapsamına girmektedir. Tarımsal üretimin artması sonucunda da Birinci Kent Devrimi gerçekleşmiştir.⁴

---

¹ B., Güvenç, “Göç Olgusu ve Türk Toplumunu”, II. Ulusal Sosyoloji Kongresi Toplum ve Göç (Mersin Kasım 1996), Devlet İstatistik Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1997, s.22.

² C., Yalçın, Göç Sosyolojisi, Anı Yayıncılık, Ankara, 2004, s.97.

³ Güvenç, a.g.e., s.22.

⁴ Güvenç, a.g.e., s.22.

Göç olgusunun tarihçesini kısaca özetlemek gerekirse; Durugönül'e göre; modern dönemde, 17. yüzyıldan günümüze kadar olan göçler 5 farklı dalga şeklinde yaşanmıştır;⁵

Birinci göç dalgası, 17. yüzyılda, Avrupa devletlerinin emperyalist güçler olarak ortaya çıkmasından, I. Dünya Savaşı sonuna kadarki dönemi kapsamaktadır.⁶ Kolonileştirmeye binlerce kişinin Avrupa'dan Afrika, Asya ve sonrasında da Amerika'ya göç ettikleri bilinmektedir. Bu göçler, işgal edilmiş topraklara ya sürekli olarak yerleşmek üzere ya da geçici kalmak amacıyla yapılmıştır.⁷

İkinci göç dalgası, 17. ve 18. yüzyıllarda, Avrupalı tüccarların Batı Afrika'dan Amerika'nın güneyine, Karibik Adaları'na, Brezilya'ya ve Guana'ya köle taşımalarından ve kölelik sona erdikten sonra da İngilizlerin Güney Asya'dan Doğu Afrika, Fiji, Jamaika, Surinam ve Trinidad'a sözleşmeli uşak ve işçi götürmelerinden oluşmaktadır. 300 yıl süren bu göçler sonucunda birçok yerde yerli nüfus azınlık durumuna düşmüştür. Kanada, ABD, Latin Amerika, Avustralya ve Yeni Zelanda'da kurulacak devletlerin temelleri atılmıştır.⁸ Güney Afrika örneğinde olduğu gibi, yerli nüfusun azınlık durumuna düşürülemediği yerlerde ise yerliler beyaz yöneticilerin kontrolü altına girmeye zorlanmıştır. Avrupa kontrollü köle ve uşak taşımacılığının, Srilanka, Uganda ve Kenya gibi göçmen nüfus çoğunluklu toplumları oluşturduğu da ayrıca bilinmektedir.

Üçüncü göç dalgası, I. Dünya Savaşı ardından, imparatorlukların dağılması sonucunda oluşmuştur. Habsburg ile Osmanlı İmparatorluğu'nun dağılmasıyla, Orta, Doğu ve Güney Avrupa'da sınırları etnik yerleşimlerle uyumlu olmayan yeni devletler oluşmuştur. Bu devletlerin nüfusun homojenleştirilmesi çalışmaları diğer etnik grupların zorunlu göçleriyle sonuçlanmıştır. Ayrıca Rus Bolşevik Devrimi, Nazi Almanyası'nın Yahudi ve diğer etnik gruplara uyguladığı şiddet ve diğer

---

⁵ E., Durugönül, "Sosyal Değişme, Göç ve Sosyal Hareketler", II. Ulusal Sosyoloji Kongresi Toplum ve Göç (Mersin Kasım 1996), Devlet İstatistik Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1997, s.95.

⁶ Durugönül, a.g.e., s.96.

⁷ Yalçın., a.g.e., s.100.

⁸ Ayrıntılı bilgi için bkz. T., Ataöv, Çatışmaların Kaynağı Olarak Ayrımcılık, A.Ü.S.B.F. İnsan Hakları Merkezi Yayınları, Ankara, 1996.

lkeleri işgal ederek Avrupa'ya yayılması da zorunlu gçlere neden olarak gösterilebilir.

Dördüncü gç dalgası, II. Dünya Savaşından sonra sömürge ülkelerin bağımsızlıklarını kazanmasıyla başlamıştır. Yeni oluşturulan hükümetler, sömürgeci göçlerin bu lkelerden çekilmesi gerektiğini savunmuşlardır.

Beşinci göç dalgası ise, yine II. Dünya Savaşı'ndan sonra başlayan, ABD, Batı Avrupa lkeleri ve petrol üreten Orta Doğu lkelerindeki işçi açığının giderilmesi amacıyla işçi ithal edilmesi olarak gerçekleşmiştir. Batı Avrupa lkelerine Yugoslavya, Türkiye ve Kuzey Afrika'dan, ABD'ye Meksika ve Karibik'ten, Suudi Arabistan, Libya, Irak ve Arap Emirlikleri'ne ise Mısır, Yemen, Güney ve Güneydoğu Asya'dan işçi gçleri olmuştur.⁹

Bu gç dalgası, olumlu ve olumsuz etkilerini günümüze kadar hissettiren uluslararası işçi gçlerini kapsamaktadır. Bu ülkelerce alınan işçilerin yoğunluğu, bu dalganın işçi gçleri olarak adlandırılmasına neden olmuştur.¹⁰

Her ne kadar işçi göçü akımları, gç alan ülkelerce geçici olarak düřünülmüőse de misafir işçilerin çoğu, gittikleri ülkelerde kalmış ve ev sahibi ülkelerin dini ve etnik yapılarında değişimlere neden olmuşlardır.¹¹

Özellikle Batılı devletlerin yukarıda açıklanan tarihsel gelişimleri ile birlikte belirtilmesi gereken bir sorunu ise, diğer ülkelerin bu dönemleri tarihin aynı kesitinde yaşamaları, ancak bunun sonucu olarak sanayi alt yapısı oluşturmadan kentleşmeleridir. Birçok Afrika ve Latin Amerika ülkesinde ve kısmen Asya'da kentleşmenin başlaması ve büyük kentlerin doğması 19. yy. smrgeciliğiyle aynı zamanda olmuştur.

---

⁹ Durugönül, a.g.e., s.96.

¹⁰ Yalçın, a.g.e., s.100.

¹¹ Durugönül, a.g.e., s.96.

Tarihteki bu beş göç dalgası incelendiğinde; II. Dünya Savaşı'ndan sonra başlayan beşinci göç dalgasına kadarki dört göç dalgasının genelinde, toplumların iradelerinin dışında zorunlu olarak göç ettikleri ve bu göçlerin serbest olmayıp zorunlu göçler oldukları görülmektedir. II. Dünya Savaşı'ndan sonra ise insanlar iradeleri doğrultusunda serbest göç etmişlerdir. Burada eklenebilecek bir husus ise, özellikle uluslararası göçlerde ülkelerin de seçme hakkını kullanabilme özelliklerinin bulunmasıdır.

2. KAVRAMSAL VE TEORİK ÇERÇEVE

2.1. GÖÇ KAVRAMI

Araştırmacılar, göç kavramını açıklarken, tanımından çok onu ortaya çıkaran koşulları açıklamaya yönelmişlerdir. Göç, en bilinen ve ilk akla gelen anlamıyla yer değiştirme eylemidir. Bu alanda çalışmaları olan bazı araştırmacıların göç tanımları şöyledir. Karpat'a göre göç; asıl yerinden, ulaşılmak istenen yere harekettir.¹² Lee ise göçü genel olarak kalıcı ya da yarı kalıcı yer değiştirmeler olarak tanımlamıştır.¹³ Benzer bir şekilde Kearney'e göre göç, insanların bir coğrafya üzerinde yer değiştirmeleridir.¹⁴

Göçü tarif eden araştırmalar incelendiğinde en kapsamlı olarak göç, birey veya grupların dünyanın varoluşundan itibaren gerek daha iyi bir yerde yaşama arzusu, gerek siyasi zorunluluklar, gerekse coğrafi ve doğal koşullar sebebiyle, yerleşmek amacı ile buldukları yerden bir başka yere hareketi olarak tanımlanabilir. Ülkelerin ilerleyen zaman içinde, bünyelerinde meydana gelen değişimler ve gelişmeler, ekonomik ve politik sıkıntılar, ülkeler arası her türlü çıkar çatışmaları, doğal afetler, iç savaşlar, kıtlık, açlık, salgın hastalıklar, zorunlu göçler ve özellikle yaygın insan hakları ihlalleri, milyonlarca insanı yaşadıkları toprakları

---

¹² Kemal H.Karpat, "Osmanlı Nüfusu (1830-1914) : Demografik ve Sosyal Özellikleri, Çev., Bahar Tırnakçı, Türkiye Ekonomik ve Tarih Vakfı Yayınları, 2003, s.3.

¹³ Everett S. Lee, "A Theory of Migration", Theories of Migration, Ed. Robin Cohen, Edward Elgard Publishing, Cheltenham, 1996, s.16.

¹⁴ Michael Kearney, "From the Invisible Hand to Visible Feet: Anthropological Studies of Migration and Development", Theories of Migration, Ed. Robin Cohen, Edward Elgard Publishing Limited, England, 1996, s.374.

yasal ve yasal olmayan yollardan terk etmeye mecbur bırakmıştır. Göç belli bir süreyi geçirmek için yapılmış da olabilir ya da sürekli olarak o bölgede yaşamak içinde yapılabilir.

İnsanlar, yaşam ortamlarının olumsuz koşulları nedeniyle güvenli bir ortam arama eğilimine gitmektedirler. Meydana gelen olumsuz koşullardan en çok etkilenenler ise, genellikle toplumun marjinal kesimini oluşturan; ırkı, dini, mezhebi yüzünden azınlık durumunda olanlar veya siyasal ya da toplumsal yapının kabul etmediği için dışlanan kişiler olmuşlardır. Bazı yazarlar ve uluslararası kuruluşlar bu durumu yani bireylerin iradelerine dayanmayan yer değiştirmeleri göç kavramı dışında tutmaktadır.¹⁵

Buldukları topraklarda güvensizlik ve belirsizlik içinde yaşamak zorunda kalan insanlar zaman içerisinde kendilerine güvenli sığınma yerleri aramış ve bu yerlere gitmeyi geçici bir çözüm olarak kabul etmişlerdir. Bunun sonucunda; ulusların tek başına üstesinden gelemeyeceği bir nitelik taşıyan ve bu bakımdan sosyal, ekonomik, politik ve hukuki boyutu olan ve de insan haklarını yakından ilgilendiren, bu karmaşık ve karmaşık olduğu kadar da çözümlenmesi oldukça güç görünen uluslararası iltica ve göç sorunu ortaya çıkmıştır. Meydana gelen bu göç akımları kimi zaman yasal, kimi zaman da yasa dışı yollardan gerçekleşmiştir.

Dünyanın her coğrafi bölgesinde göç vardır. Kimi ülkeler yoğun bir şekilde göç verirken kimi ülkeler ise yoğun bir şekilde göç almaktadırlar. Bu durum tamamen ülkelerin sosyal, ekonomik, politik, hukuki yapıları ve insan haklarına ne kadar önem verdiği ile yakından ilgilidir. Bu konu başlı başına bir araştırma konusudur.

Gelecekte göç tanımları yapılırken şu konuda değerlendirmeye alınacaktır. İnsanoğlu şimdi evinden çıkmadan telefon, faks, telekonferans ve internet aracılığıyla, bir başka ülkenin uluslararası şirketinde çalışabilmekte, maaşını uluslararası bankalardan alabilmektedir. Evine, internetten sipariş verdiği, yabancı

---

¹⁵ Ayhan Gençler, "Yabancı Kaçak İşçilik Gerçeği ve Türkiye Örneği", <http://www.harb-is.org.tr/dergi/Subat05/DigerAktorler.pdf>, 12 Mayıs 2008.

ülkeden gelen malı ya da kendi ülkesinde ki yabancı malı alabilmektedir. Fiziksel olarak burada olan bireyin, çağımızın bu imkânlarını kullanmakla göç etmiş olduğu söylenebilir?

2.2. GÖÇ KAVRAMI İLE İLGİLİ TANIM SORUNU

Göç kavramı üzerine yapılan çalışmalarda karşılaşılan en büyük sorunlardan birisi, göç ana başlığı altında kullanılan terimler arasında yaşanmaktadır. Konuyla ilgili kullanılan terimler arasındaki karmaşa, ülkelerin dil yapılarının, özellikle konuyla ilgili yazılı literatürün birbirlerine tercümelerinden kaynaklandığı gibi ülkelerin iç hukukları ve yapmış oldukları uluslararası anlaşmalardaki tanım farklarından da kaynaklanmaktadır.

Aşağıdaki tanımlar International Organization for Migration'ın dünya göç raporları serisinden olan 2008 dünya göçü¹⁶ adlı çalışmasında geçen tanımlardır.¹⁷

a. Sığınmacı (Asylum Seeker)

Bir uluslararası ülke sınırını geçen, fakat hakkında yapmış olduğu başvuru neticesinde daha mülteci olarak tanımlama yapılmamış kişidir. Bu tanımlama aynı zamanda aynı şartlarda herhangi bir başvuru yapmamış kişileri de kapsamaktadır. Bu kişiler hakkında, adil bir yargıya varılmadan geri gönderilemez ilkesine göre, geri iade edilmezler. Ayrıca her sığınmacı başvurusu mülteci tanımlamasıyla sona ermeye bilir.

b. Ekonomik Göçmen (Economic Migrant)

Daha yüksek hayat standartları için ülkesini ve yaşadığı yeri terk edip başka bir ülkeye yerleşen kişidir. Bu terim aynı zamanda başka bir ülkeye, gerçek nedenlere dayanmadan sığınmacı yolunu kullanarak yasa dışı yollarla girmeye çalışan kişiler için kullanılmaktadır. Genel olarak mevsimlik işçi olarak da

---

¹⁶ Bkz., World Migration 2008, Managing Labour Mobility In The Evolving Global Economy, Geneva, IOM, 2008.

¹⁷ Ayrıca çalışmanın ikinci bölümünde yasadışı göçün daha ayrıntılı tanımı ve anlatımı yapılacak ve bu tanıma karışması muhtemel diğer kavramlar da anlatılacaktır.

tanımlanan, başka bir ülkede tarım veya turistik nedenlerle belli bir süre bulunan kişilere için de kullanılmaktadır.

c. Yasadışı Göçmen (Irregular Migrant Or Undocumented Or Clandestine)

Yasadışı veya yasal giriş neticesinde vize süresi bitimiyle, transit ve hedef ülkede yasadışı bulunan kişilerdir. Bu terim aynı zamanda ülkede bulunma hakkı olmayan kişiler, geçerli nedenlere dayanmadan sığınma hakkı kazanmaya çalışanlar, hedef ülkelerin kurallarına uymadan ülkeye girmek isteyen milliyetsiz kişiler için de kullanılmaktadır.

ç. Yerinden Edilmiş Kişi (Displaced Person / Internally Displaced Person)

Silahlı bir çatışma, sistematik insan hakları ihlali, yaygınlaşmış şiddet, doğal veya insan yapımı bir tabii afetin etkilerinden kaçmak için yaşamakta olduğu yeri terk eden kişidir. Bu kişi aynı zamanda 1951 Cenevre Konvansiyonu kapsamına girmeyen ve uluslararası bir sınırı geçmeyerek kendi ülkesi içinde yer değiştiren insanlar için de kullanılmaktadır.

d. Mülteci (Refugee)

1951 konvansiyonunda yer alan mültecilerin statüsüne uygun olarak mülteci; 1 Ocak 1951'den önce meydana gelen olaylar sonucunda ve ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından, haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen kişiler olarak tanımlanmaktadır.

e. Sınır İşçisi (Frontier Worker)

Bu tanım; işyeri yaşadığı yerin dışında olan, fakat günlük veya haftalık olarak yaşadığı yere geri dönen kişiler için kullanılmaktadır.

f. Göçmen İşçi (Migrant Worker)

Vatandaşlığına sahip olmadığı bir ülkede mülteci veya sığınmacılığın dışında işle ilgili bir nedenden dolayı bulunan kişiye denilmektedir. Göçmen işçi, işle ilgili durumu devam ettiği sürece kabul eden ülkede ikamet eder. Bu terim yasadışı işçilere uygulandığı gibi, ülkeden ülkeye iş nedeniyle yer değiştiren uluslararası şirketlerin personeli için de kullanılmaktadır.

g. Mevsimlik İşçi (Seasonal Worker)

Yılın belli bir bölümünde mevsimlik işlere göre çalışan göçmen işçilere denilmektedir.

ğ. Yabancı Düşmanlığı (Xenophobia)

Bu tanımın tüm dünyada ortak bir anlamı bulunmamaktadır. Ancak genel olarak milli kimliğe ve topluluğa dışardan gelenler veya oraya ait olmayanlar için kabul etmeme, dışlama, kötüleme duygularını ve ön yargılarını ifade eden bir kavram olarak kullanılmaktadır. Irkçılık kavramıyla benzer anlamda da kullanılmaktadır.

h. Asimilasyon (Assimilation)

Genellikle azınlık olan sosyal ve etnik bir grubun diğer bir sosyal gruba uyum sağlamasıdır. Bu kapsamda asimilasyon dili, gelenekleri, değerleri temel hayati ilgileri ve ait olma duygusunun değişimini de kapsar. Asimilasyon bir kültürün diğer bir kültürden etkilenmesi anlamına gelen “acculturation” teriminden daha ileri bir düzeyi ifade eder.

3. GÖÇ ÇEŞİTLERİ

Toplumların var oluşundan günümüze kadar süregelen göçlerin farklı şekillerde ortaya çıktığı görülmektedir. Göçün tarihsel olarak seyrine geçmeden önce belli başlı göç çeşitlerini kısaca belirtecek olursak; Göçler genellikle beş farklı açıdan değerlendirilebilir.¹⁸

---

¹⁸ Mehmet Fikret Gezgin, İşgücü Göçü ve Avusturya'daki Türk İşçileri, İstanbul, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayınları, Yayın No:546, 1994. s.22

- a) Gidilen yere göre (Ülke sınırları)
  - İç göç
  - Dış (uluslararası) göç
- b) Mesafesine göre
  - Kıta içi göç
  - Kıtalar arası (uluslararası) göç
- c) Nedenine göre
  - Gönüllü göç
  - Zorunlu göç
- d) Yasallığına göre
  - Yasal göç
  - Yasadışı göç
- e) Amaçlarına göre
  - Çalışma amaçlı göç.
  - Sığınma amaçlı göç.

Petersen; göçün ilkel, zorlama ile yapılan, serbest ve kitlesel göçler olmak üzere dört değişik sekli olduğunu savunmaktadır.¹⁹ Bunları kısaca açıklayacak olursak:

3.1. İLKEL GÖÇLER

İlkel göçler, insanlığın doğal afetler karşısında çaresizliğinden kaynaklanan göç hareketleridir. İlkel göç, ekolojik itici faktörler sebebiyle oluşmaktadır. Sözelimi, tarım ve hayvancılıkla geçinen bir topluluğun, yaşadığı çevreden ayrılmak zorunda kalarak tarıma ve hayvancılığa uygun bir yere göç etmeleri bu kapsamda düşünülebilir.

3.2. ZORLAMA İLE YAPILAN GÖÇLER

İlkel göçlerde itici faktör doğal yapı iken, zorlama ile yapılan göçlerde itici faktör daha çok, sosyal yapıdır. Bu göç tipi iki gruba ayrılabilir: Birinci grupta, göç

---

¹⁹ W., Petersen, "A General Typology of Migration", Readings in the Sociology of Migration, ed. Clifford J. Jansen, Pergamon Press, New York, 1996, s.6-11. (Akt: Yalçın, C., Göç Sosyolojisi, 2004, s.14-16)

eden topluluk göç etme konusunda az çok kontrolü elinde tutabilirken, ikinci grupta bu kontrol topluluğun elinden alınmıştır. Buna örnek: Nazi döneminde Almanya’da yaşanmıştır. İlk dönem uygulanan politikalarla Yahudiler göçe özendirilmek istenmiş, sonrasında ise zorla hayvan taşınan trenlere doldurularak toplama kamplarına taşınmışlardır. İlk grup göçerlerin yaşam tarzları gittikleri yerde fazla değişmezken, ikinci grupta bulunan zorla yer değiştirilmiş göçerlerin yaşam stilleri değişmiştir.

3.3. SERBEST GÖÇLER

Serbest göçte belirleyici faktör, bireylerin kendi iç yapılarından ortaya çıkmakta ve göç kararı vermekle sonuçlanmaktadır. Yani bu göç çeşidi daha çok bireysel arayışlardan kaynaklanmaktadır. İlk iki göç şeklinde, göçerlerin bireysel durumlarına iradeleri etken olmazken, serbest göçte bu durum değişmekte ve göçerler göç kararını kendileri vermektedir. Bireysel tercihler söz konusu olduğunda, bazı bireylerin macera arama, değişik bir yerde ve kültürde yaşama isteği vs. sebeplerle göç etmektedirler. Bu göç türüne verilecek örneklerden birisi de 19. yy Avrupa’sından dışa göç hareketleridir.

3.4. KİTLESEL GÖÇLER

Son göç çeşidi olan kitlesel göçler, serbest göçlerin sonucudur. Serbest göçle az sayıda öncü bireyin başka bir yere göçerek ülkeleriyle bir çeşit bağ kurmaları sonucunda o ülkeden göç edenlerin sayısı artar ve kısa sürede çekici etkenler nedeniyle göç kitleselleşir. Türkiye’den Batı Avrupa ülkelerine ve hatta köyden kente göçte, göçün kısa sürelerde kitlesel bir görünüm kazanmasına yol açmıştır. Kitlesel göçlerin öncesinde hemen hemen her dönemde öncü gruplar hedeflenen yere göçmüşlerdir.

Göçün yukarıdaki dörtlü gruplaması incelendiğinde, göçlerin genel olarak temelde gönüllü ya da zorunlu olarak gerçekleştiği şeklinde ikili bir ayrıma tabi olduğu görülmektedir.

Petersen, daha önce yapmış olduğu dörtlü sınıflamayı değiştirip daha ayrıntılı hale getirmiş, itici ve çekici faktörlerin beş tip güç ortaya çıkardığını iddia etmiştir.²⁰ Bunlardan beşincisi ise ynelti miş glerdir. Göç etmesi istenen topluluğun tercih hakkına sahip olmasıdır. Örneğin, Almanya’da 1933–38 yılları arası çeşitli kanunlarla Yahudilerin ge özendirilmesidir.

4. GN G ALAN ÜLKEYE ETKİLERİ

4.1. ETNİK GRUPLARIN VARLIğI VE İRKÇILIK

Etnik toplulukların oluşumunda, devletin politikaları kadar g alan ülkedeki yerli halkın göçmenler karşısındaki tutumu da belirleyicidir. Genelde çoğunluktan farklı bir milliyeti, dini olan bireyler çoğunluk tarafından ayrı bir grup olarak algılanır ve toplumdaki egemen gruplarca, sosyal olarak kurgulanmış özelliklere göre tanımlanır. Etnik topluluğa atfedilen bu özellikler fiziki görünüm veya “ırk”a dayalı (fenotipik) olabileceği gibi, kültüre dayalı olabilir. Bu durumda etnik topluluk “teki” olarak tanımlanmakta, kendisine atfedilen özellikleri nedeniyle aşağı bir sosyal konum verilmektedir.

G alan tüm ülkelerde mevcut olan ırkçılık, sosyal grupların diğer gruplara fiziki veya kültürel özellikleri temelinde farklı veya aşağı kategorize etmeleri süreci olarak tanımlanabilir. Bu süreç ekonomik, sosyal veya politik güç kullanımını içerir. Genellikle tanımlanan grubun sömürülmesini veya dışlanmasını meşrulaştırma amacını taşır. Yasalar, politikalar ve idari pratikler aracılığıyla, egemen grubun gücünün korunması ve bağımlı gruba ayrımcılık uygulanması kurumsal veya yapısal ırkçılık olarak adlandırılır. Egemen grubun üyelerinin ırkçı tavır ve ayrımcı davranışları enformel ırkçılık olarak tanımlanır.²¹

18. yüzyıl sonlarında kültürün dinin baskısından kurtulması ve bilimin gelişmesine bağlı olarak ortaya çıkan “ırk” kavramı çerçevesinde, ötekinin tasvir biçiminde yer alan farklılıklar, ırkların farklılığı olarak yorumlanmaya başlamıştır.

²⁰ Peterson, a.g.e., s.34.

²¹ S. Castles, ve M.J. Miller, The Age of Migration: İnternational Population Movements in the Modern World, The Guildford Press, Hong Kong, 1998, s.32.

İrk, biyolojik bir insan tipiyle bağdaştırılarak, bu biyolojik özelliklerin her grubun sahip olduğu bir dizi psikolojik ve sosyal yeteneğin temelini oluşturduğu ve bu özelliklerin gruplar arasındaki bir mevki sıralamasında belirleyici etkenler olduğu öne sürülmüştür. İkinci Dünya Savaşı'na kadar etkinliğini koruyan bu türden “bilimsel” görüşler ancak savaş ertesinde itibarını yitirmiş ve reddedilmiştir.

İrkçılık başta ABD olmak üzere dünyanın birçok ülkesinde bir ideoloji olarak gündelik hayatta önemini korumaya devam etmektedir. İrkçılık fiziki veya kültürel özellikleri itibariyle farklılık gösteren etnik azınlıklara eşitsiz davranılmasına ve dışlanmasına yol açmaktadır. Bu ideolojinin güç kazanmasında 1970'lerin ortasındaki ekonomik krizle birlikte göç alan ülkelerde ekonomideki yeni yapılanmaya bağlı olarak işsizliğin artması ve ekonomik koşulların ağırlaşması etkili olmuştur. Örneğin; İngiltere'de kentsel altyapının çöküşü ve ekonomik kriz zamansal olarak Karayipler'den ve Hindistan'dan gelen göçmenlerin kentlere yerleşmesiyle ortaya çıkmıştır. Bu durum kapitalizmin yanlış konut politikalarının bir sonucu olarak değil, daha “aşağı ırk” a mensup grupların konut ve işgücü piyasalarında yarattıkları rekabetin sonucu olarak görülmüştür. Sorunun çözümü ise, bu grupların dışlanmasında bulunmuştur. Aynı zamanda bu değişiklikler emek hareketini ve işçi sınıfı kültürünü de zayıflatmış, oluşan sosyal boşluk ırkçılar için elverişli ortam yaratmıştır.

Göç alan ülke hükümetlerinin, demokratik bir toplum olma iddialarının geçerliliğini korumak, ırkçılıkla mücadele etmek üzere, ülkede göçmenler ve etnik azınlıklar aleyhine varolan havayı dağıtmak, ırkçı saldırıların yarattığı korku, güvensizlik ve içe kapanma tavırlarını aşmak, aynı zamanda göçmenlerin karşılaştıkları iktisadi, siyasi ve sosyal eşitsizlikleri ortadan kaldırmak için kullandıkları kavram entegrasyon olmuştur.

4.2. ETNİK GRUPLARIN BÜTÜNLEŞME SÜRECİ

Entegrasyon; bir toplumda var olan değişik etnik grupların o ülkede mevcut tüm olanaklara eşit erişim ve aralarında sürtüşme olmaksızın uyumlu bir yaşam sürmesi olarak tanımlanmaktadır. Ülkeler açısından entegrasyon kavramı altında

asimilasyondan, çok kültürlülüğe uzanan geniş bir yelpazede farklı yaklaşımların benimsendiği ve uygulandığı görülmektedir. Yerleşik hayata geçen göçmenlerin, kültürel açıdan farklı olmaları durumunda en az birkaç kuşak boyunca dillerini ve kültürlerinin bazı öğelerini muhafaza ettikleri görülmüştür. Hükümetlerin yerleşiklik olgusunu tanıdıkları ülkelerde, bireysel asimilasyondan kültürel farklılığın bir ölçüde kabul edildiği politikalara geçiş olmuştur.

Entegrasyon, içeriği itibariyle gevşek bir kavram olup, kimi zaman asimilasyonu kimi zaman da çok kültürlülüğü kast etmek için kullanılabilir. Asimilasyon göçmenlerin toplum içinde dağıtılması, özümsemesi ve sonunda göç alan toplumlardan ayırt edilemez hale gelmesidir. Çok kültürlülük ise etnik veya diğer farklılıkların tolere edilmesi veya desteklenmesine bağlı olarak farklı kimliklere sahip grupların heterojen ama istikrarlı bir toplumda bir arada yaşamalarıdır.

Çok kültürlülük; Göçmenlere farklılıklarından vazgeçmelerini beklemeden ama temel bazı değerlere sahip çıkmaları beklenerek, toplumun her alanında eşit haklar verilmesini öngörür. Çok kültürlülük homojen ve tek kültürlü ulus devlet mitosunun terki anlamına gelmektedir. Ancak; Farklılıkları, ulus devlet aracılığıyla denetleme anlamını da taşımaktadır. Çok kültürlülükte iki yaklaşım vardır; İlki ABD’de gözlenen “bırakınız yapsınlar” cı anlayış olup, kültürel farklılık ve etnik kültürlerin koruma altına alınması, devlete ait bir görev olarak görülmez. İkinci yaklaşım ise Kanada, Avustralya ve İsveç’te uygulanmakta olup, devlet azınlıklara eşit haklar sağlanması için çalışır. Devletin faaliyetleri göçmenlerin istihdam, eğitim, konut ve sosyal hizmetlerden eşit şekilde yararlanmasına yönelik politikalar düzeyinde olabileceği gibi, etnik azınlıklardan çocuklara okullarda anadilde eğitim sınıfları, yerel seçimlerde oy hakkı, göçmen örgütlerine maddi yardımlar şeklinde olabilir. Ancak devletin yürüttüğü çalışmalar ve azınlık örgütlerine sağladığı kaynaklar eşitlik adına olmakla birlikte yeni kutuplaşmalara yol açabilmektedir. Bunun güncel örneklerinden biri Berlin’deki okullarda Türkiye’li göçmen çocuklarına yönelik isteğe bağlı din dersi verme yetkisinin mahkemece Müslüman Türkleri temsil ettiği kabul edilen ve Milli Görüş olarak bilinen İslam Cemaatleri ve

Cemiyetleri Birliği'ne (IGMG) verilmesidir. Bu durum özellikle Alevi kökenli Türkiyelilerin tepkisini çekmiş ve tartışma yaratmıştır.²²

Çok kültürlülüğe yönelik eleştiriler, azınlıkları bir getto (Azınlığın oturduğu yoksul semt) içine hapsedme ve vatandaş olarak tüm haklara sahip olmaktan alı koyma noktasındadır. Eleştiriler, göçmenlerin geldikleri ülkelerin de sürekli değiştiiğine, birçok kültürel değerın gözden geçirildiğinde, göçmenlerin kendi ülkelerinde yok olan kültürlerini muhafaza etme riskine dikkat çekmektedir.²³

4.3. ULUS-ÖTESİ KAVRAMI VE GRUPLARIN KÜLTÜREL KİMLİKLERİ

Asimilasyon teorileri göçmenlerin çok düzeyli, çok yerli bağlantı ve faaliyetlerini, kendilerini birden çok yere ait hissetmeleri açıklayamaması üzerine, ulus devlet sınırlarını, aşan göç hareketlerini incelemek üzere ulus ötesi göç kavramı ortaya atılmıştır. Göç alan ülkelerdeki etnik toplulukların geldikleri ülkelerle korudukları güçlü bağları açıklamak için ulus ötesi topluluk kavramı geliştirilmiştir. Göçlerin süreklilik ve göçmenlerin yerleşik bir hayat kazanmasına karşın, yolculukların ucuzlaması ve kolaylaşması ve de yeni teknolojilere bağlı iletişim imkânları bireylerin adeta iki ülkede birden yaşamasına, tek bir ülkeye, tek bir ulusa bağlı olduğu düşüncesinin zayıflamasına yol açmaktadır. Bu bireyler kimliklerini tek bir ülkeye bağlı olmadan geliştirmekte, onların oluşturduğu topluluklar da ulus ötesi topluluklar olmaktadır. Ulus ötesi topluluklar iktisadi, siyasi, kültürel ve dini etkinliklerde bulunmakta, faaliyetleriyle bulundurdukları ülke ve göç ettikleri ülkeler arasında köprü kurmaktadır. Ulus ötecilik üzerine araştırmaların bulguları, göçmenlerin anavatanlarıyla bağlarının, kültürel ve politik sadakatlerinin ve göç alan ülkeye başarılı katılımlarının birbirlerini dışlayan süreçler olmadığını göstermektedir. Hatta göç alan ülkede güvenli yasal ve ekonomik konuma sahip olanların köken ülkeleriyle daha yoğun ulus ötesi bağlar geliştirdiği görülmüştür.²⁴

---

²² N. Abadan-Unat, Bitmeyen Göç: Konuk işçilikten Ulus Ötesi Yurttaşlığa, Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2002, s.265.

²³ P. Stalker, The Work of Strangers: A Survey of International Labour Migration, ILO, Cenevre, 1994, s.74.

²⁴ A.Çağlar, L.Soyal, "Introduction: Turkish Migration to Germany-Forty Years After", New Perspectives on Turkey, 2003, s.9.

Kurumsal ırkçılık, ayrımcı yasal uygulamalar, sınırlı siyasal haklar ve işgücü piyasalarında fiili ayrımcılıklar karşısında özellikle göç alan ülkede büyümüş gençlerin geliştirdiği tepkisel kimlik siyasetlerinin birçok bileşenin olduğu görülmektedir. Diasporik kimlik olarak adlandırılan bu kimliklerin en önde gelen unsuru güçlü bir aidiyet hissine temel teşkil eden etnik köken olsa da; Almanya’da yaşayan Türk gençlerini inceleyen araştırmasında Kaya:²⁵ Gençlerin dışlanmayı ve ayrımcılığı aşabilmek için ailelerden aldıkları geleneksel kültürü, küresel gençlik kültürüyle bir araya getirdiğini ve böylece Alman ulus devletinin kültürel hegemonyasını kırıp evrensel kültüre entegre olma şansına kavuştuklarını belirtmektedir. Ulus ötesi topluluğun oluşumunda etkili rol oynayan iletişim ve ulaşım alanlarındaki teknolojik gelişmelerin bu kimliğin oluşumunda da büyük payı vardır.

4.4. VATANDAŞLIK

Günümüz dünyasında ulus devlet, egemen politik örgütlenme biçimi olup devletler meşruiyetlerini, halklarının veya vatandaşlarının isteklerini temsil etme iddiasından almaktadır. Burada, halkın ortak değerleri ve çıkarları üzerinde anlaşmaya imkan veren kültürel bir konsensüsün ve vatandaşların isteklerini ifade edebilmelerini mümkün kılan demokratik işleyişin olduğu varsayılmaktadır. Kültürel açıdan farklı insanların göçü, ulus devletleri bir ikileme karşı karşıya bırakmaktadır. Yeni gelenlerin vatandaş olarak kabulü kültürel homojenite mitini sarsacak, onları topluma katmamak ise şiddetli eşitsizlik ve çelişki ile belirlenen bölünmüş toplumlar yaratacaktır. Modern ulus devletlerini tanımlayan anayasa ve yasalara göre devlet, gücünü vatandaşlarından almaktadır. Vatandaşlık; devlet ulusu birbirine bağlayan temel halka olup, kimlerin vatandaş olabileceği yeni göç edenler açısından büyük önem taşımaktadır. Ortak etnik köken veya kültürel asimilasyon talep etmeden göçmenlere vatandaşlık hakkı veren devletler etnik farklılıklarla daha kolay baş etmektedir. İsveç, Kanada gibi göçmenleri en kısa zamanda vatandaşlığa geçme konusunda teşvik eden ülkeler, bunu entegrasyonu kolaylaştıran bir süreç olarak

---

²⁵ A. Kaya, Berlin’deki Küçük İstanbul: Diasporada Kimliğin Oluşumu, Büke Yayınları, İstanbul, 2000.

görmektedir. Almanya, İsviçre gibi ülkeler ise bunu, özünde asimilasyon olan başarılı bir entegrasyonun sonunda kazanılan ödül olarak değerlendirilmektedir.²⁶

Ülkeler itibariyle vatandaşlıkta iki farklı ilke söz konusudur. Kan bağı (jus sanguinis) ilkesine göre; anne ve babanın milliyeti göz önüne alınarak çocuğa vatandaşlık hakkı tanınmaktadır. Bu ilkenin aşiret, aile ve akrabalık bağlarının önem taşıdığı göçebe toplumlardan miras kaldığı düşünülmektedir. Etnik topluluk bilincinin modern devletten önce varolduğunu, Almanya gibi bazı ülkelerde, bu ilke uygulanmaktadır. Aynı şekilde göçün çok görüldüğü İsveç ve Norveç gibi ülkeler kendi, vatandaşlarının ülke dışında doğan çocuklarına, vatandaşlık hakkı vererek göç etmiş halkıyla bağlarını sürdürmeyi hedeflemişlerdir. Birçok Batı ve Kuzey Avrupa ülkesi bu ilkeyi uygulamaktadır. Bunun anlamı göçmenlerin birkaç kuşak sonraki çocuklarının bile ülkeye geri dönüp vatandaşlık hakkı isteyebilmesidir. Örneğin Latin Amerikalılar, İtalyan, Portekiz ve ya İspanyol vatandaşı olmayı talep edebilirler. 1989'dan sonra eski Doğu Bloğu ülkelerinden milyonlarca kişi, ailesinden birkaç kuşak öncesine kadar bir Alman'ın varlığını kanıtlayabildiği takdirde etnik Alman olarak kabul edilerek Alman vatandaşı sayılmışlardır.²⁷

Diğer ilke toprak bağı (jus soli) ilkesi olup, bu ilkeye göre bir devletin sınırları içinde doğan herkes vatandaşlık hakkını kazanmaktadır. Bu ilkenin işgal ettiği topraklara yerleşen topluluklarca tercih edildiği düşünülmekte olup, Anglosakson ülkeler ile Latin Amerika ülkelerinin uygulamalarının bu yönde olduğu görülmektedir. ABD, Kanada, Avustralya gibi kendini göç ülkesi olarak tanımlayan ülkelerde bu ilke yeni gelenlere güvenlik hissi vermektedir. Toprak bağı ilkesi, göçmenlerin o ülkede doğan çocuklarına vatandaşlık hakkı vermesi açısından liberal bir ilkedir. Birçok ülke bu ilkenin bir karışımını uygulamakta ve değişen koşullara bağlı olarak ibreyi iki tarafa da çevirebilmektedir. Kan bağı ilkesini uygulayan Fransa, Belçika, Hollanda, Danimarka gibi kimi Avrupa Ülkeleri göçmenlerin kalıcı olduğunu anladıktan sonra, 1990'lı yıllarda göçmenlerin o ülkede doğan çocuklarına vatandaşlık hakkı vererek toprak bağı ilkesini kısmen uygulamaya başlamışlardır.²⁸

---

²⁶ Stalker, a.g.e., s.65.

²⁷ Castles, Miller, a.g.e., s.15-16.

²⁸ Stalker, a.g.e., s.63-64.

Birçok modern devlet, azınlıkların kültürel ve politik entegrasyonu için bilinçli çabalarda bulunsa da, artan etnik farklılaşmayla ortaya çıkan sorunlara, kimin vatandaş olduğu, vatandaşlığın anlamı ve yeni gelenlerin nasıl vatandaş olacağı sorularını bulmakta zorlanmaktadır. Ulus devlet tek vatandaşlık üzerine kuruludur ama göçmenlerin başka devletin vatandaşı iken vatandaşlığının bulunmadığı ülkede yaşaması veya birden fazla devlete vatandaşlığının olması o ülkede ulusal kimliğin nasıl tanımlanacağı, ulus devlete sadakatin nasıl sağlanacağı soruları ortaya çıkmaktadır.

Öte yandan ülkelerin vatandaşlık hakkını tanımadaki farklı uygulamalarına ve vatandaş olabilme koşullarını yerine getirmenin farklı zorluk derecelerine rağmen birçok göçmen bundan bağımsız olarak o ülkede kalmak niyetinde olsalar bile vatandaş olmak istememektedir. Gelişmiş ülkelere gelen göçmenler, kendi ülke vatandaşlıklarını korumak istedikleri için, gelişmekte olan ülkelere gelen göçmenler ise ülkelere geri dönme ihtimalini göz önünde tuttukları için, vatandaşlığa geçme konusunda kararsızdır. Ayrıca güvenceli ikamet ve çalışma haklarına sahip oldukları eğitim, sağlık, konut vb. sosyal hizmetlerden yararlanabildikleri ölçüde göçmenler, vatandaşlığa geçmeye gerek duyulmamaktadır. Kimi ülkelerde bu konudaki göçmenlere yerel seçimlerde oy hakkı tanınmıştır.²⁹ Ancak oy hakkının tanınmadığı ülkelere göçmenler özellikle yerel seçimlerde kendilerini doğrudan ilgilendiren konularda politika oluşum sürecine etki edememektedir. 2030'da Batı Almanya'nın en fazla göçmen nüfusa sahip on kentinde göçmenlerin nüfus içindeki payının % 30-45'e çıkacağını hesaplanmaktadır. Kentte yaşayan her iki veya üç kişiden birinin kente ilişkin politikaların belirlenmesinde söz sahibi olmadığı akıl dışı bir durum oluşacaktır.³⁰

Castles ve Miller'a göre göçmenler bir ülkede uzun yıllar kalarak sahip oldukları haklara "vatandaş benzeri" (quasicitizenship) özel bir statü kazanmaktadırlar. Bu durumun ortaya çıkmasında BM, ILO, DTÖ gibi bir dizi kuruluşun uluslararası insan hakları standartlarını geliştirmesi ve uluslararası

---

²⁹ Stalker, a.g.e., s.67.

³⁰ R. Münz, R Ulrich, Changing Patterns of Immigration to Germany 1945-1995, K.J.Bade, M.Weimer (der.), Migration Past, Migration Future: Germany and the United States Vol.I, Berghahn Boks, 1997, s.109.

sözleşmelerin birçok ülke tarafından kabulü de etkilidir. AB de ulus ötesi yurttaşlığa en ileri örneği getirmiş olup, AB vatandaşlığı 1991 Maastricht anlaşmasında kurumlaştırılmıştır. Buna göre üye ülke vatandaşlarının ülkeler arasında hareket serbestliği ve oturma özgürlüğü vardır. Bireyler oturdukları ülkede yerel seçimlerde ve AB parlamentosu seçimlerinde oy kullanabilmekte, üçüncü bir ülkede herhangi bir AB devleti diplomatlarının koruması altında bulunmaktadır. AB parlamentosuna dilekçe verme ve Ombudsman'a başvurma hakları vardır. Ancak; ulusal seçimlere katılma hakkından yoksundurlar. AB vatandaşlığı, AB dışındaki ülkelere gelen göçmenler için hiçbir hak içermemektedir. Avrupa'da yaşayan göçmenlerin çoğunluğu AB dışı ülkelere gelmektedir.³¹ Ancak göç kökenli nüfus grupları da devletler nezdinde tanınmak için siyasi bir Avrupa düşüncesine dayanmaktadır. Hak ve muamele eşitliği talep ederken oluşum halindeki bu yeni siyasi uzam içinde "Avrupalı yurttaş" statülerini öne çıkarmaya gayret etmektedirler.³²

5. ULUSLARARASI GÖÇ VE DEVLET POLİTİKALARINA BİR ÖRNEK: "TÜRKİYE"

21. yüzyılın hemen başında dünya genelinde her 35 kişiden birisi uluslararası göçmen durumundadır. Birleşmiş Milletler nüfus bölümü; uluslararası göçmen sayısını yaklaşık olarak (ülkesi dışında en az bir yıl yaşayanlar hariç) 175 milyon kişi olarak hesaplamıştır. Bu hesaplamalar içerisinde mülteciler ve yerinden edilmiş kişiler olmasına rağmen resmi mercilerin tespit edemediği yasadışı göçmenler bulunmamaktadır. Yine bu sayı içerisinde kısa dönemlerle seyahat eden turistler, iş adamları ve öğrenciler dâhil değildir.³³

Uluslararası göçün yapısı dünyanın değişik bölgelerine göre ayrı ayrı şekillenmektedir. Güneyden kuzeye doğru olan göç bunun örneğidir.³⁴ Ulusal ve uluslararası göçün miktarlarını net olarak tespit etmek, sürecin sürekli hareketli olması, ülkelerin bir kısmının yeterli bilgileri toplayabilecek yapılara sahip

---

³¹ Castles, Miller, a.g.e., s.45.

³² R.Kastoryano, Kimlik Pazarlığı: Fransa ve Almanya'daki Devlet ve Göçmen İlişkileri, İletişim Yayınları, İstanbul, 2000, s.254.

³³ Rey Koslowski, "Possible Steps Towards an International Regim for Mobility and Security", s.3.

³⁴ L. Robert Bach, "Global Mobility, Inequality and security", Journal of Human Development, Vol.4, No.2, July 2003, s.230.

olamamaları neticesinde mümkün olamamaktadır. Fakat genel olarak üzerinde mutabık kalınan husus tüm; dünyada göçün son on yılda düzenli olarak arttığıdır. Bu artışa neden olan ve yakın zamanda ortaya çıkan iki yeni göçmen türü oluşmuştur. Bunlar kadın göçmenler ve yüksek kaliteli insan göçleridir. Günümüzde kadınlar aile ve bir erkeğe olan bağılıklarında daha fazla özgürlüklerine kavuşmuşlardır.

Örneğin, ABD’de 2008 yılında 104,6 milyon olan azınlık nüfusu yüzde 2,3 oranında artmış ve toplam nüfusun yüzde 34’üne eşit hale gelmiştir.³⁵ Bu oran belki dünya nüfusu içinde küçük bir oran olarak düşünülse de, bu insanların tamamının aynı ülkede yaşamayı, yaşadıkları ülkeyi nüfus açısından dünyanın sayılı ülkeleri arasına sokmaktadır. Genel olarak en fazla uluslararası göçmen bulunduran onbeş ülke sırayla; ABD, Rusya Federasyonu, Almanya, Ukrayna, Fransa, Hindistan, Kanada, Suudi Arabistan, Avustralya, Pakistan, İngiltere, Kazakistan, Fildişi sahili, İran ve İsrail’dir.³⁶

ŞEKİL–1 incelendiğinde, 1965 yılında 75 milyon olan uluslararası göçmen sayısı, 10 yıl sonra 1975 yılında 84 milyon kişiye yükselmiştir. 1985 yılında ise bu rakam 105 milyon olmuştur. 1965 ile 1975 yılları arasındaki uluslararası artış yıllık 1.16 oranıyla aynı dönem 2.04 olan dünya nüfus artışının gerisinde kalmıştır. Fakat bu durum 1980’li yıllardan itibaren değişmiştir. Bu tarihten itibaren dünya nüfus artışı yıllık 1,7’ye düşerken uluslararası göç oranı yıllık 2.59’a çıkmıştır. 1965 ile 2000 yılları arasında göçmen sayısı 75 milyondan 175 milyona çıkarak iki katından fazla artarken, dünya nüfusu 1960 ile 1999 arasında 3 milyardan 6 milyara çıkarak iki kat artmıştır. Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu'nun belirlediği tarihe göre 12 Ekim 1999'da dünya nüfusu 6 milyara ulaşmıştır. 7 milyara ise Kasım 2010'de ulaşacağı sanılmaktadır. En güncel tahminlere göre dünya nüfusu 6,6 milyara 2007 Haziran'ında ulaşmıştır ve 2008 itibarıyla 6 640 000 000'u aşmıştır.³⁷ Nüfus bilimciler 2050 yılında Dünya nüfusunun yaklaşık 9 milyar olacağını hesaplarken aynı tarih itibarı ile göçmen sayısının da 230 milyon civarında olacağı hesaplanmaktadır.

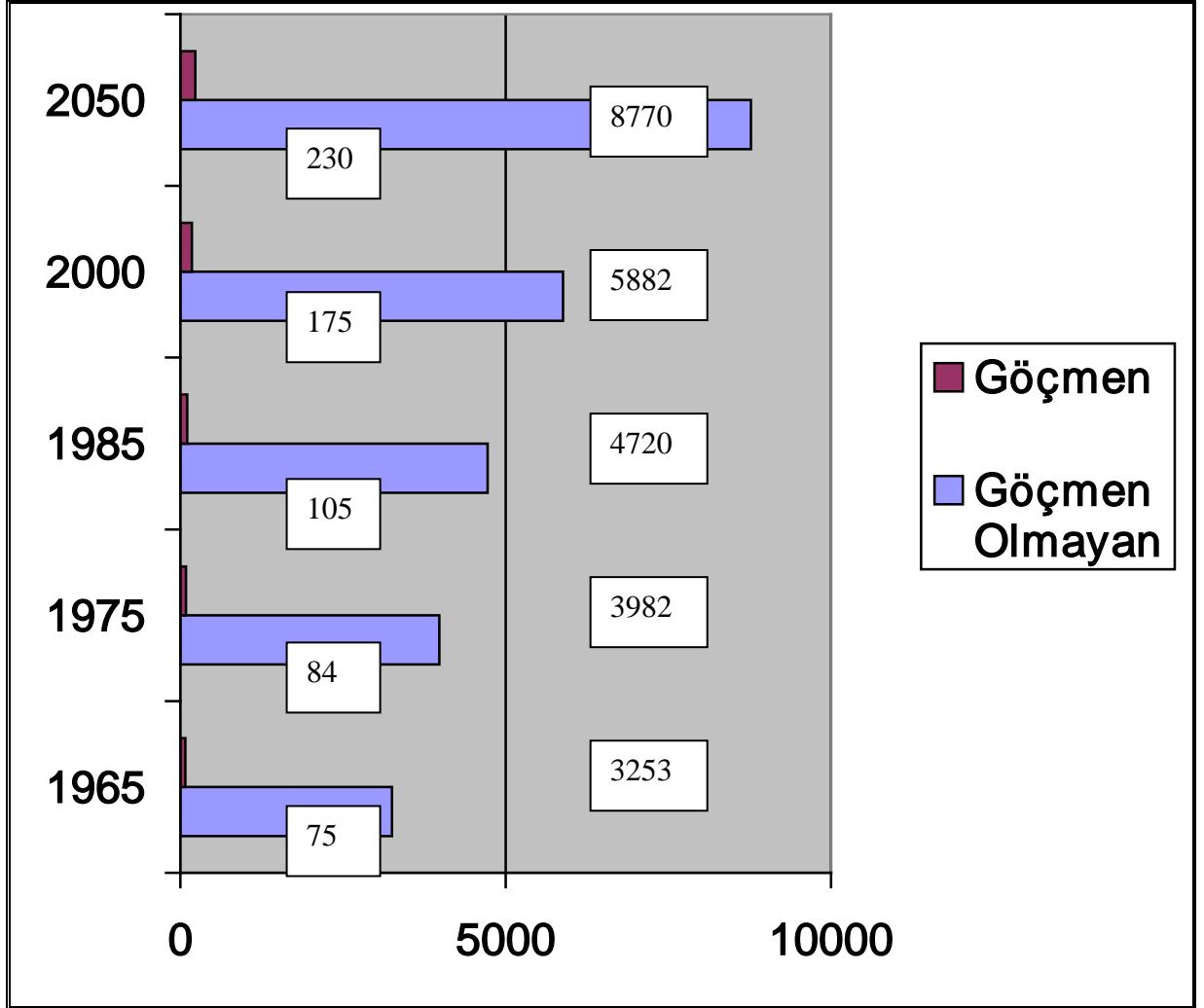
---

³⁵ Göçmen Sayısı Azaldı, <http://www.turkishny.com/en/headline-news/8004-gocmen-sayisi-azaldi.html>, 15 Mayıs 2009.

³⁶ “Facts and Figures on International Migration”, Migration Policy Issues, No:2, March, 2003, s.2.

³⁷ Dünya Nüfusu, http://tr.wikipedia.org/wiki/D%C3%BCnya_n%C3%BCfusu, 12 Mayıs 2008.

ŞEKİL-1 1965-2050 Dünya Nüfusu (x 1000000)

KAYNAK: IOM

2007 yılında BMMYK'nin ilgi alanına giren mülteci, ülkesinde yerinden edilmiş insan, sığınmacı, vatansız ve diğer başlıklarda yer alan gruplarda yer alan kişi sayısı toplam 31,7 milyondur.. Rakamlar bunun 11,4 milyonun mülteci olduğunu ortaya koyuyor. (2006 yılı sonunda bu rakam 9,9 milyondur.) BMMYK'nin 2007 yılı verileri incelendiğinde 11,4 milyon mülteci 2 milyon 271 bin 200 kişinin Kuzey Afrika'yı dışında tutulmak kaydıyla Afrika kıtasında bulunduğu görülüyor. Bu verilere göre Asya-Pasifik'te 3 milyon 825 bin, Amerika'da 987 bin 500, Avrupa'da 1 milyon 585 bin 300, Ortadoğu ve Kuzey Afrika'da ise 2 milyon 761 bin 600 mülteci bulunuyor. Bölgeler açısından dağılıma bakıldığında, mültecilerin büyük bir çoğunluğunun ekonomik ve sosyal anlamda yaşam koşulları kötü olan bölgelere

sığındığı görülüyor. 2008 yılında tüm dünyadaki mülteci sayısının 12 milyon kişiye ulaştığı tahmin ediliyor.³⁸

Yasadışı göç ise hesaplama ve kayıt altına alma konuları da yaşanan sıkıntılar nedeniyle çok daha karmaşık bir durumdadır. Her yıl aralarında çocuk ve kadınlarında bulunduğu yaklaşık 700000 ile 2000000 insan uluslararası sınırlardan yasa dışı olarak geçmektedir. Her yıl yaklaşık 500000 kişi yasa dışı yollardan ABD, Kanada, Avustralya ve Yeni Zelanda'ya giriş yapmaktadır. Bu rakam Avrupa Birliği için 120000 ile 500000 arasında değişmektedir. İnsan kaçakçılığı ise dünyada her yıl milyarlarca dolar elde edilen bir sektör haline gelmiştir.³⁹

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra refah devletlerinin üstlendiği mükellefiyetlerin bir kısmında değişiklikler olduğunu ve özel sektörün faaliyet alanının genişlediğini kabul etsek de üretim süreçlerinin uluslararası bir karakter kazanmasına, devlete dayalı politik stratejiler olmaksızın düşünmek mümkün değildir. Hükümetler ve parlamentolar kabul ettikleri ekonomik politikalara dayanarak başlattıkları özelleştirme ve tekelleri kaldırma eylemleri ile bu sürecin kapısını açmış bulunuyorlar. Bu konuda en çarpıcı örneklerden biri Federal Almanya'nın 1950'li ve 60'lı yıllarda işgücü sağlama alanında izlemiş olduğu politikalarıdır. Aynı şekilde Türkiye de bir bakıma "toplumsal mühendislik" (social engineering) kavramı ile tanımlayabileceğimiz ve Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı⁴⁰ çerçevesine giren insan gücü ihracatı bu kategoride yer almaktadır.

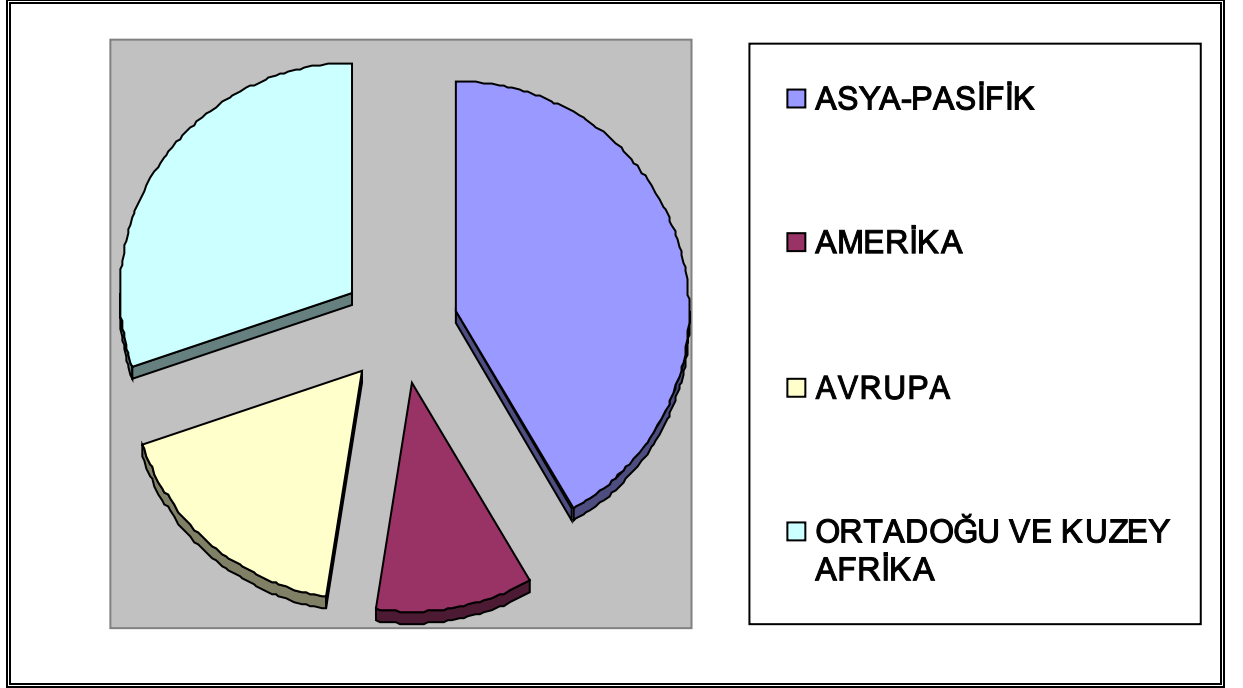
---

³⁸ Gelecek Arayanların Göç Haritası, <http://www.abvizyonu.com/ekonomi/ismmmo-arastirmasigelecek-aryanlarin-goc-haritasi.html>, 12 Mayıs 2008.

³⁹ A.g.e., s.1-2.

⁴⁰ Türkiye'de sosyo – ekonomik kalkınma planlarından sorumlu olan Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) 1960'ta kurulmuş ve beş yıllık kalkınma planları hazırlayarak, ülkenin kalkınma hedeflerini belirleme yönünde çalışmalar yapmıştır. Dolayısıyla, Türkiye göçle ilgili devlet politikalarının anlaşılması bakımından beş yıllık kalkınma planlarını incelemek önem taşımaktadır.

ŞEKİL-2 2008 Yılı Sonunda BMMYK İlgi Alanına Giren 31,7 Milyon İnsanın Dağılımı

KAYNAK: IOM

Türk devlet politikalarından göçü ele alırsak, birinci beş yıllık kalkınma planı (1963–67) incelendiğinde, 1962 yılında yazılmış olması ve yazıldığı tarih itibariyle de dışa göç olayının çok büyük boyutlarda olmaması nedeniyle, Türkiye’den dışa göçü ciddi bir şekilde değerlendirmemiştir. Bu planda, göç için sadece tek paragraflık bir açıklama yapılmıştır. Bu paragrafta, özetle şunlar anlatılmaktadır: İstihdam politikasının başka bir yönü de, yeterince işçiye sahip olmayan Batı Avrupa ülkelerine fazla işgücünün gönderilmesidir. Fakat Türkiye işgücü fazlasına sahip olmamakla birlikte yeterli sayıda vasıflı işgücü yoktur. Çok sayıda yüksek vasıflı işçinin gönderilmesi, Türkiye’deki vasıflı işçi açığını artıracığından, bu problemi önlemek için çözüm yolları aranmalıdır.⁴¹

Birinci beş yıllık kalkınma planı, dışa göç olayına çok kısa değinse de, daha işin başında Türkiye’nin içinde bulunduğu durumu özetlemesi bakımından önemlidir. Bu planla, Türkiye’den dışa göçün istihdam politikası açısından önemi vurgulanırken

⁴¹ DPT, “Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı”, Başbakanlık Basımevi, Ankara.

bir yandan da vasıflı işgücünün ülkede tutulmasının yolları aranarak, ideal olan yakalanmaya çalışılmıştır.

Türk devleti her beş yıllık kalkınma planında göç olgusuna, zamanın getirdiklerine göre değinmektedir. Zaman içinde 90'lı yıllara kadar geldiğimizde iltica göçlerinin varlığını görülmektedir. Dışa göçün önemli bir ayağı olan iltica göçlerinin 1960'larla birlikte ve işçi göçünün başlamasına paralel bir şekilde ortaya çıktığını iddia etmek mümkündür.

12 Mart 1971 askeri darbesinin yarattığı ilticalar, Blaschke'nin de değindiği üzere, sosyalist veya ayrılıkçı olduklarından şüphelenilen kişilere olmuştur. Fakat Blaschke bunu söylerken, başka bir durumun daha altını çizmektedir. O da, bu iltica göçlerinin hiçbir zaman zincirleme göç denilen olgudan ayrılamayacağıdır. Kısaca, Blaschke'nin bahsetmek istediği şey, belli bir hız kazanarak devam eden dışa göç sonucu oluşan ve gidenlerin tanıdıklarına yardım ederek başka insanların da yurt dışına göç etmesine olanak vermesi olarak tanımlanan zincirleme göçlerin iltica göçlerini de kapsadığı yönündedir. Bu yönüyle, Türkiye'de 1971 sonrası süreçten rahatsız olan ve hukuki anlamda rejimle sorunları olan kişilerin yurt dışındaki tanıdık ve akrabalarından yardım alarak göçüp iltica talebinde bulunmuş olabilecekleri varsayımı tutarlı görünmektedir.

1990'lı yıllarda ise iltica, daha çok Güneydoğu Anadolu bölgesinde PKK teröründen kaçanların kullandıkları yöntem olmuştur. 1990 ile 1995 yılları arasında yaklaşık her yıl 60–70 bin insanın iltica başvurusu yaptığı bilinmektedir.⁴² Alman İçişleri Bakanlığı'nın verilerine göre 1991 ve 1995 yılları arasında sadece Almanya'ya gelerek iltica başvurusu yapan Türklerin sayısı 115.940'dır.⁴³

İngiltere İçişleri Bakanlığı'nın istatistikleri incelendiğinde de görülür ki, 1986 yılına kadar yıllık irtica başvurusu 100'lü rakamların altındayken 1988'de 643'e ve

---

⁴² Metin Dalman ve İsmail Tabak, Avrupa'da İnsan Ticareti ve PKK, Türk Alman Basın Ajansı, İstanbul, 1995, 3-4.

⁴³ Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, 1995 Yılı Raporu, Ankara, 1996, s.14.

1989’da büyük bir patlama yaparak 2.415’e yükselmiştir. İzleyen yıllarda 1998 yılı dâhil olmak üzere, başvuru sayısı ortalama 1500–2000 civarında gerçekleşmiştir.⁴⁴

Kaçak yollarla göçe gelince, yasadışı göçler Türkiye’den dışa göç açısından önemli bir yer tutmaktadır. 1960’lı yıllar boyunca turist pasaportu ile ülke dışına çıkıp gittikleri yerde iş bularak oturma izni alan çok sayıda Türk’ün varlığı buna örnektir. O dönem itibariyle göç alan ülkelerin ihtiyaç duymaları nedeniyle bu tür göç girişimlerinde “Alan razı; veren razı” ilkesi çalıştırıldığından pek büyük sorun yaşanmamışken, diğer bir kaçak göç çeşidi, büyük sorunlara yol açmış ve hala açmaktadır. İnsanları, para karşılığında başka bir ülkeye göçmelerini sağlayan bazı şebekeler, yurtdışına normal yollarla gidemeyenleri, sahte evraklar düzenleyerek veya kaçak yollarla gitmek istedikleri ülkelere götürmektedir. Kullanılan yöntem yasadışıdır ve bir o kadar da insanlık dışı güç koşullara katlanmayı gerektirmektedir. 18 Temmuz 2000 tarihinde Çin’den bu yolla İngiltere’ye gitmek isteyen bir tır dolusu insanın (60 yolcudan 58’i) yolda havasızlıktan can verdiğini bütün dünya dehşet içinde izlemiştir.⁴⁵

Hava almayan çelik konteynırların (tır,gemi,vs) insanların yasa dışı yollardan başka ülkelere götürülmede kullanılmasının en temel nedeni, bu tırların içinde ne olduğunun açılmadan kolay kolay bilinmemesidir. Bunun için gelişmiş detektörler ve cihazların kullanılması gerekmektedir. Bu ise, her limanın ya da gümrüğün kolayca sahip olacağı şeyler değildir.⁴⁶

O’Neil’in belirttiğine göre, Arnavut ve Litvanyalı şebekeler, bu işi sadece kaçırmayla bitirmemekte, getirdikleri kaçak göçmenleri ayrıca kendileri için çalışmaya da zorlamaktadır. (Fahişelik yaptırma, fast food’larda veya küçük dükkânlarda ya da tarımsal işletmelerde çalıştırma gibi)⁴⁷Çetelerden bazıları, çok traji-komik uygulamalar yapabilmektedir. Örneğin, Irak’lı bir gencin kaçak olarak

---

⁴⁴ The UK Home Office, Statistical Bulletin: Refugee Statistics, Issues: 16/88, 25/89, 22/90, 12/92, 9/96, 10/99.

⁴⁵ Guardian, 19 Haziran 2000, The UK.

⁴⁶ David Rennie, People Smugglers Move Migrants in Sealed Containers, Telegraphs, 6 Ocak 2000.

⁴⁷ Sean O’Neil, 900 Crime Gangs Thrive on Drugs and Migrants, Telegraph, The UK, 09 Ağustos 2001.

İngiltere'ye getirildikten sonra, gemiden bırakılırken, olayı yetkililere anlatamaması için dudaklarının birbirine yapıştırıldığı bilinmektedir.⁴⁸

İşin ilginç yanı, şebekelerin bu işi yapma sebepleri incelendiğinde, ortaya çıkmaktadır. Başka bir ülkeye gitmek üzere bu şebekeye başvuran insanlar, her türlü sahte evrak ve taşıma işleri için kişi başı 20.000 Amerikan doları kadar bir ücret ödemektedir. Bu yönüyle bu sektör uyuşturucu trafiği gibi karlı bir sektör olmakta ve mafya babalarının iştahını kabartmaktadır.

Kaçak yollarla Türkiye'den yurtdışına giden Türklerin çoğunluğu, yukarıda anlatılan metotlardan biri olan sahte evrak kullanma yolunu yeğlemektedir. Bu, genelde sahte pasaport ve vize edinimi şeklinde gerçekleşmektedir. Yurtdışına Türkiye'den insan gönderen şebekeler, belirli bir para karşılığında bu belgeleri hazırlamak yoluyla işlevlerini yerine getirmektedir. Bu iş için ödenen para, Çin'den insan kaçıran şebekelere ödenen paraya kıyasla daha azdır.

Yine sahte evlilik yoluyla yurtdışına giden çok sayıda insanın varlığı da bilinmektedir. Bunlar, gidecekleri ülkenin vatandaşı durumuna gelmiş Türkler veya yabancılarla para karşılığı evlilik yaparak kendilerine oturma izni almaktadır. Bu olay biraz zor gibi görünse de birçok örneği olduğu söylenebilir.⁴⁹

Hükümetler son yıllarda uluslararası göç hareketlerinin gereği ve sağladığı yararları görmeye başlamışlardır. Göç olgusunu azaltmak yerine halen var olan seviyeyi muhafaza etmeyi istemektedirler. 2005 yılında dünyadaki ülkelerin % 54'ü var olan göç düzeyini sürdürmeyi, % 22'si indirmeyi, % 18'i müdahalede bulunmamayı ve % 6'sı göç düzeyini artırmayı istemektedir. Göçmen kabul eden ülkeler uygulanmakta olan göç politikaları daha yüksek bir seçiciliğe işaret etmektedir. 30 ülke yüksek vasıflı göçmenleri özendirerek politikalar uygulamaktadır.⁵⁰ Öte yandan vasıflı işgücünün ortaya çıkarmış olduğu beyin göçü, bir kısım ülkeleri, göçmenlerin anavatana dönmelerini özendiren politikaları

---

⁴⁸ Steward Payne, Smuggled Migrant's Lips Sealed With Glue, Telegraph, The UK., 22 Haziran 2001.

⁴⁹ UN - Department of Economics and Social Affairs – Population Division International Migration 2006.

⁵⁰ a.g.e.

benimsetmeye doğru yönelmiştir.1996'da 59 ülke dönüşü özendiren politikalar uygularken, bu sayı 2004'te 72'ye çıkmıştır. Bu ülkelerin 58'i gelişmiş ülkeler arasında yer almaktadır.⁵¹

İKİNCİ BÖLÜM

YASADIŞI GÖÇ HAREKETLERİ

1. KAVRAMSAL VE TEORİK ÇERÇEVE

Yasadışı göç denildiğinde öncelikle akla, televizyon ekranlarından, bir teknede, bir kamyon kasasında ya da bir konteynır da insanlık dışı bir şekilde kaçarken/kaçırılırken yakalandığını, hatta bazen bu uğurda dramatik bir şekilde kucaklarında bebekleriyle hayatlarını kaybeden insanlar görürüz.

Yasadışı olarak, oldukça güç şartlarda gerçekleşen bu göç hareketi, günümüzde olduğu gibi bundan sonraki yıllarda da ülkeler açısından önemini koruyacak bir konu olması nedeniyle, ilgili kavramların doğru anlaşılması gerekmektedir.

Yasadışı göç alanında kullanılan terimler oldukça çelişkili, belirsiz ve net olmayan bir nitelik arz etmektedir. Bu alanda evrensel olarak standarda kavuşmuş ortak bir terim yaklaşımından söz etmek oldukça zordur. Ülkelerin coğrafik, sosyal, kültürel ve geleneksel yapılarının da etkisiyle göç olgusuna bakış açılarının farklı olması, göç alanında kullanılan terimleri de farklılaştırmıştır. Sonuç olarak bu ülkeler tarafından ortak bir terim anlayışına ulaşılamamıştır.⁵² Ancak uluslararası Göç Örgütüncü hazırlanan 'Uluslararası Göç Hukuku Alanında Göç ile İlgili Terimler Sözlüğü' varolan bu açığı kapatacak niteliktedir.

Uluslararası literatürde, 'düzensiz göç' beraber ve benzer anlamda 'belgesiz göç, yasadışı göç ve gizli göç' terimleri kullanılmakta olup bu terimler arasında

---

⁵¹ UN - Department of Economics and Social Affairs – Population Division International Migration 2006.

⁵² IOM, International Migration Law Glossary on Migration, Geneva, 2004, s.3.

nüans olabilse de bir dereceye kadar bu terimler arasında geçişken ve yer değiştiren bir durumun varlığından söz edilebilir.⁵³ İşte terimler arasında bu anlam kaymalarının giderilmesi bağlamında yasadışı göçü ilgilendiren kavramlara yer verilmesinin yararlı olacağı değerlendirilmektedir.

1.1. YASAL GÖÇ – YASADIŞI GÖÇ AYRIMI

Yasal göç kavramı insanlık tarihi kadar eski bir kavramdır. Zorunlu-gönüllü göçler tarihin ilk çağlarından beri günümüze kadar yaşana gelmiştir. Örneğin; Ortaçağ Avrupa'sında göçlerle beraber nüfus artışından ve Avrupa'nın merkezinden dışarıya doğru gerçekleşen nüfus ve insan hareketlerinden söz edebiliriz.⁵⁴

Yasal göçü “herhangi bir amaçla kişilerin kendi ülkelerinin dışına çıkarak diğer ülkelerde yaşamlarını sürdürmesi ve bunu sınırını geçtikleri ülkenin yasalarına uygun olarak yaptıkları hareketler olarak tanımlayabiliriz” olarak tanımlayabiliriz. Bu tür insan hareketlerinde en önemli nokta yasallık (legalite) ilkesidir. Söz konusu edilen yabancılar, gittikleri ülkenin yasalarına uygun bir şekilde ülkeye giriş yapmış ve yine bulunuş amaçlarına uygun olarak gerekli izinleri aldıktan sonra ikamet eden kişilerdir.⁵⁵ Bu izinler; ikamet, çalışma ve öğrenim gibi izinler olup yabancıya yasal çerçevede çeşitli haklar tanınmaktadır.⁵⁶ Ayrıca göç eden kişilerin kabulüne ilişkin yaklaşımlar, her ülkenin kendi iç düzenlemeleri, siyasi ve sosyal, politikaları çerçevesinde şekillenebilmektedir.⁵⁷

Göçün diğer bir tanımı ise; vatandaş olmayanların yerleşme niyeti veya başka bir amaç ile herhangi bir ülkeye gitme sürecidir.⁵⁸ Bu bağlamda kişinin (yabancı) yasal yolları kullanarak bir ülkeden başka bir ülkeye gitme eylemi, göç olgusunun bir parçası olarak değerlendirilmektedir. Bununla beraber uluslararası düzenleme ve

⁵³ IOM, Irregular Migration, World Migration, 2008, s.202.

⁵⁴ Robert Bartlett, The Making Of Europe, Penguin Boks, 1994, s.111-113.

⁵⁵ Aydoğan Asar, Türk Yabancılar Mevzuatında Yabancı ve Hakları, Ankara, Emek Ofset, 2004, s.242.

⁵⁶ Yasal göç konusu kapsamında, uzun, kısa süreli ikamet izinleri, çalışma izni, aile birleşimini kolaylaştırıcı tedbirler değerlendirilebilir. Ayrıntılı bilgi için Bkz. BMMYK, AB Komisyonu ve Türkiye İçişleri Bakanlığı, İltica ve Göç Mevzuatı, İltica ve Göç Konulu AB Eşleştirme Projesi Yayını, Ankara, Şubat, 2005, s.39-41.

⁵⁷ Aysel Çeliker, Yabancılar Hukuku, İstanbul, 1987, s.20 (aktaran), Asar, a.g.e., s.217.

⁵⁸ IOM, International Migration Law Glossary on Migration, a.g.e., s.31.

hukuki metinler ile yasal göçün çerçevesi çizilmektedir. Buna karşın, anılan yasal çerçevenin dışına çıkılması halinde yasadışı göçün gerçekleştiğini görmekteyiz. Dolayısıyla yasadışı göçün mücadele edilmesi gereken bir olgu olmasının temel nedeni göçün kontrol edilememesi ve ulusal yasal düzenlemelerin bertaraf edilerek bu eylemin gerçekleştirilmesidir.

Yasal olmayan (yasadışı) göçte ise, giriş yapılan ülkenin yasal giriş ve çıkış için gerekli olan şartlarına uyulmayarak sınırın geçilmesi veya ülkeye yasal yollardan girildikten sonra izin almaksızın ikamet edilmesi söz konusudur.⁵⁹ Bu bağlamda, gerek amaca ulaşılırken gerekse amaca ulaşıldıktan sonra kişi, yasadışı olarak bu eylemini gerçekleştirmektedir.

Yasal göçte devletler nezdinde bir korumadan söz edebiliriz. Ulus devletlerin yasal düzenlemelerinde göç korunmaya alınmıştır. Hatta 1182 tarihli “Santa Maria de Cortes” kanunlarında, göç neticesinde korunma altına alınacaklar kategorik olarak sıralanmış ve kanunda “yerleşme niyeti ile gelen asiller ve şövalyeler ile Müslümanlar ve Yahudiler diğer yerleşik durumda bulunanlarla aynı yargısal rejime ve cezai düzenlemelere tabi olacaklardır.” hükmüne yer verilmiştir.⁶⁰ Görüldüğü üzere yasal göç tarihi süreç içerisinde korunma altına alınmıştır.

Yine Ortaçağ Avrupa’sında göçle ilgili yargısal düzenlemelerin yaygınlaştırılmasından imtina edilmemiş olup, ekonomik ve yasal açıdan yasal göçün getirilerinden yararlanılmış ve hatta kasabaların oluşumunda, yeni ve genişleyen şehirlerin gelişiminde nüfusun yerleşimi ve devamında göç akımlarına ihtiyaç duyulmuştur.⁶¹

Her ülkede yasal göçün değişik uygulamaları görülebilmektedir. Almanya, 1960’lardaki işgücü açığını Güney Avrupa ülkeleri, Türkiye ve Yugoslavya’dan karşılamak amacıyla misafir işçi (Gastarbeiter) sistemini başlatmıştır. ABD, her yıl önceden belirlediği ülkelere kotalar dâhilinde başvurular arasında yapılan kura sonucunda binlerce kişiye yeşil kart adı altında oturma izni vermektedir. Bu gibi ülke

---

⁵⁹ Asar, a.g.e., s.248.

⁶⁰ Bartlett, s.177.

⁶¹ Bartlett, age, s.277.

örneklerindeki amaç, göçün kontrollü ve sistemli olarak yapılmasını sağlamaktır. Ancak göç olgusu, her zaman kolaylıkla kontrol altına alınamamaktadır.

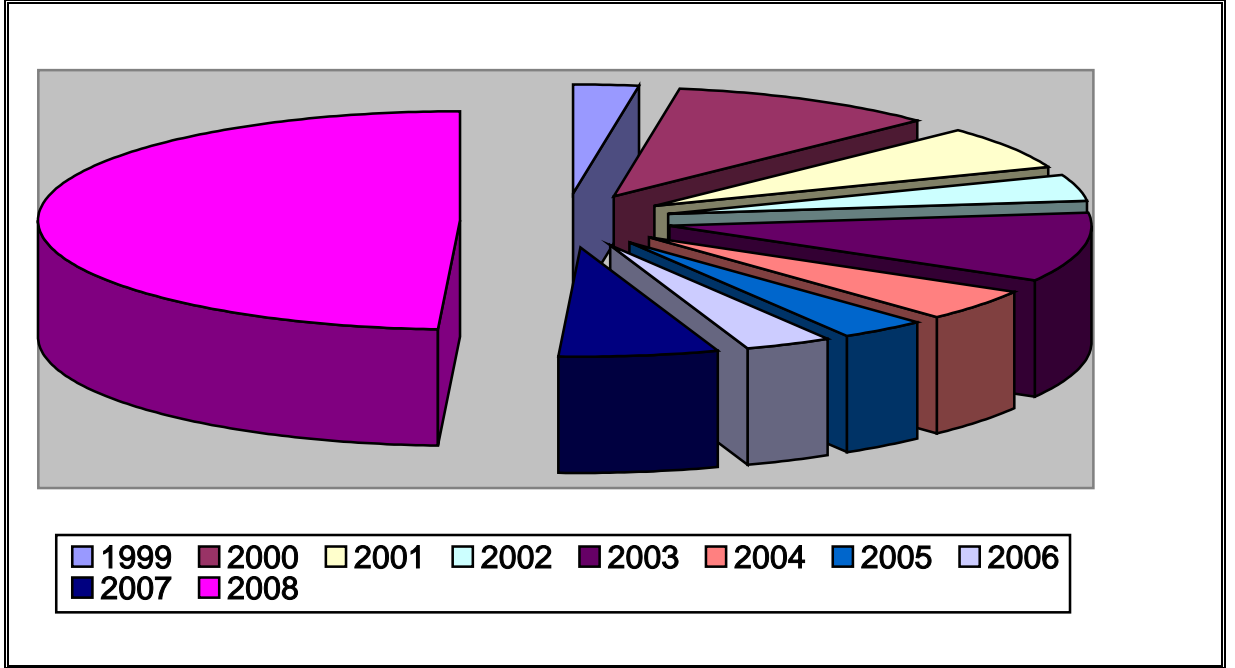
Yasadışı göç, günümüzde en önemli sınır aşan sorunlardan birisi olarak kabul edilmektedir. Dünya refah düzeyindeki dağılımın da etkisiyle insan hareketleri gündeme gelmiş, gerek yasal anlamda gerekse ulusal politikalar nezdinde kabul görmeyen bu hareketlere karşı uluslararası düzlemde bazı tedbirlere başvurulmuştur. Bu çerçevede, 12–15 Aralık 2000 tarihinde “*sınıraşan örgütlü suçlara karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi’ne ek kara, hava ve deniz yoluyla göçmen kaçakçılığına karşı protokol*” imzalanmış ve 18 Mart 2003 tarihinde de Resmi Gazetede yayınlanan bu sözleşme uygun bulunarak iç hukukumuzun bir parçası olmuştur. Sözleşmeyle birlikte yorumlanacak olan ‘Protokol’ ile göçmen kaçakçılığı ile mücadele edilmesi, bu alanda yapılan işbirliğinin (eğitim-teknik işbirliği ortamının) geliştirilmesi, sınır kontrollerinin güçlendirilmesi, belge sahteciliğinin önlenmesi ve belge güvenliğinin sağlanması adına gerekli tedbirlerin alınması hususlarına değinilmiştir.⁶² İlk defa uluslararası bir ‘Sözleşme’ kapsamında, yasadışı göçle ilintili olan insan kaçakçılığı ve insan ticareti konuları suç olarak kabul edilmiştir. Bununla beraber anılan ‘Protokol’ün dibacesinde uluslararası forumlarda bu konularda çeşitli çalışmalar yürütülmesine rağmen göçmen kaçakçılığı ve ilgili diğer konuları tüm yönleri ile ele alan evrensel bir belgenin mevcut olmadığı, hususu da ayrıca dikkatlere sunulmuştur.

Sonuç olarak, yasal göçte bir ‘bona fide’ (iyi niyet) durum söz konusu iken yasadışı göçte ‘mala fide’ (kötü niyet) bir durum daha çok kendisini hissettirmektedir. Diğer bir deyişle; sonuç ve etki bakımından iyi niyet ve amaçlarla beraber elverişli koşulları yerine getiren bir kişinin kendi ülkesinden ayrılarak başka bir ülkeye gitmesi yasal göçün, yine sonuç ve etki bakımından iyi olmayan ve elverişli kabul edilmeyen koşul ve şartlarla, bir kişinin kendi ülkesinden ayrılarak başka bir ülkeye gitmesi ise yasadışı göçün oluşumunu ortaya çıkaracaktır.

---

⁶² 18.03.2003 tarihli Resmi Gazete, <http://rega.basbakanlik.gov.tr>.

ŞEKİL-3 1999–2008 Yılları Arasında Hudut Kapılarından Geri Çevrilen Yabancılar (2008 yılı ilk 11 ay)

KAYNAK: EGM Yabancılar Hudut İltica Başkanlığı

Bu kavramsal yaklaşımla birlikte yasal göç ile yasadışı göçün hangi bazda ele alınması gerektiği dile getirilmektedir.

Ayrıca, yasal-yasadışı göç bağlamında yasadışı göçün konumunu belirlemek amacıyla uluslararası düzlemde faaliyet gösteren örgütler de bulunmaktadır. Uluslararası Göç Örgütü (International organization for migration), göçle ilgili konularda etkin olan uluslararası oluşumlardan birisidir.⁶³ IOM yasadışı göç kapsamında, özellikle; yasadışı göç ile ilgili olarak bazı görevleri de yerine getirmektedir.⁶⁴

⁶³ Uluslararası Göç Örgütü, (IOM) II. Dünya Savaşı sonrasındaki gelişmelere paralel olarak 1951’de kurulmuştur. 2004 tarihi itibariyle 12 milyon göçmene doğrudan destek sağlamıştır. IOM, tavsiye ve yardımda bulunan bir birimdir. Türkiye, 8 Ocak 2005 tarihine kadar gözlemci statüsünde iken bu tarihten sonra Örgütün asil üyesi olmuştur. 2005 yılı itibariyle örgütün 109 tam ve 27 gözlemci statüsüne sahip üyesi bulunmaktadır. IOM, düzenli göçün sağlıklı bir şekilde işlemesi için çeşitli çalışmalarda bulunmaktadır. Örneğin, IOM, legal (düzenli) göç imkânlarının araştırılması, araştırma safhasında insani ve uluslararası standartlara dikkat edilmesi, eğitim ve bilgilendirme çalışmalarının işlerlik kazanması, bilgi alışverişini de içeren teknik işbirliği ortamının oluşturulması, geri gönderilen kişinin re-entegrasyonunun sağlanması adına girişimlerde bulunması gibi çeşitli faaliyetleri yürütmektedir. Ayrıntılı bilgi için Bkz. IOM, Uluslararası Göç Ofisini Tanıtıcı Broşürler, Ankara; ankmission@iom.int

⁶⁴ IOM, Uluslararası Göç Ofisini Tanıtıcı Broşürler, Ankara.

Yasadışı göç bağlamında, yukarıda ifade edilen, IOM'nin yaklaşımı ve değerlendirmeleri çerçevesinde, yasadışı göçün, göç veren ve alan ülke kapsamında ele alınması gerektiği dile getirilmiştir. Ayrıca bu çalışmaya konu olan yasadışı göçün; Salt bir yönünü oluşturduğunu, insan ticareti ve göçmen kaçakçılığı konularının da yasadışı göç kapsamında değerlendirildiği tespit edilmiştir. Dolayısıyla 'yasadışı göç', göçün salt bir kısmını oluşturmakla beraber göç veren ve alan ülkelerin bu kapsamda ortak hareket etmesi gereken bir olgudur, değerlendirmesi yapılabilir. Yasal- yasadışı göç hareketinin oluşumunu açıklamada bazı faktörler ele alınmaktadır. Bunlar literatürde, 'çeken ve iten faktörler yaklaşımı' ve 'merkez-çevre modeli' olarak adlandırılmaktadır. Bu model ve yaklaşımları, köyden kente göçten uluslararası göçe kadar her ölçekte meydana gelen göç olgusunu açıklamada kullanmak mümkündür. Ayrıca, bu model ve yaklaşımların ortaya koyduğu dinamiklerin, düzensiz ve yasadışı göçü irdelemek açısından da uygulanma kabiliyetine sahip olduğu vurgulanmaktadır.⁶⁵

IOM'yi tanıtıcı dokümanlarda da belirtildiği üzere göçmenleri yasadışı göçe teşvik eden en önemli sebep, göçmenlerin yasal göç kanallarından istedikleri ülkeye gidememeleri ve ülkeye giriş koşullarının giderek katılaştırılmasıdır. Bu paradoksal durum, yasadışı göçmenlerin, sınırları aşmak için göçmen kaçakçılarının başvurularına ve insan tacirlerinin eline düşmelerine sebep olmaktadır. Bu sebepten artık yasadışı göç, kriminal bir boyut kazanmaktadır.⁶⁶ Bu bağlamda, yasadışı göç olgusunun tüm yönleri ile ele alınması önem arz etmektedir.

1.2. YASADIŞI GÖÇ İLE DOĞRUDAN İLGİLİ TEMEL KAVRAM VE TERİMLER

Sınır, bir ülkeyi diğer ülkenin deniz veya toprak bölgesinden ayıran hat olarak tanımlanmaktadır.⁶⁷ Bununla beraber coğrafik bir ayrışmanın da ötesinde siyasi boyutta sınır, bir ülkenin topraklarını ve egemenliğini sürdürdüğü yetki bölgesini

---

⁶⁵ Bülent Çiçekli, "Yasadışı Göç, İnsan Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti ile Mücadele Türkiye, Polis Bilimleri Dergisi, C.7, S.1, 2005, s.45.

⁶⁶ Çiçekli, a.g.e., s.47.

⁶⁷ IOM, a.g.e., s.10.

ayıran ve belirleyen çizgidir.⁶⁸ Avrupa'daki sınırlar açısından sınır tanımı ise, daha sonraki bölümlerde 'iç ve dış sınırlar' olarak ele alınacaktır. Bunun yanı sıra yasadışı göçle doğrudan ilgili bazı temel kavramlar yer almaktadır. Bu kavramlar arasında sınır kontrolü, sınır yönetimi ve sınır görevlileri gibi kavramlar aşağıda açıklanmaktadır.

Sınır Kontrolü, bir ülkenin kendi egemenlik alanına giren topraklarda kişilerin girişine ilişkin düzenlemeleri içermektedir.⁶⁹

Sınır yönetimi yasal olarak seyahat eden kişilerin ülkeye girişini kolaylaştırmak ile uygunsuz ve belgesiz olarak ülkeye girmek isteyenleri önlemek arasında kurulan dengeyi ve buna ilişkin uluslararası standartları kapsamaktadır.⁷⁰

Sınır Görevlileri; başlıca görevleri bir ülkenin sınırlarını korumak ve göç hukukunu uygulamak olan resmi birimlerdir. Bunlar sınır muhafazaları, sınır polisi veya yabancılar polisi olarak da adlandırılmaktadır.⁷¹

Hedef ülke, yasal ve yasadışı olarak göçmen akınları için hedef konumunda bulunan ülkedir.⁷² Almanya, İngiltere, Fransa, Belçika, Hollanda, İsveç, Danimarka, İtalya, Yunanistan, Finlandiya, İspanya, Avusturya, ABD, Kanada, Avustralya, Japonya, Güney Kore, Türkiye, Bulgaristan, Macaristan, Malezya, Singapur gibi ülkeler başlıca hedef ülkeler olarak değerlendirilmektedirler.⁷³

Kaynak ülke, yasal veya yasadışı olarak göçmen akınları için kaynak durumunda olan ülkedir.⁷⁴ Çin Halk Cumhuriyeti, Bangladeş, Pakistan, Hindistan, Sri Lanka, Afganistan, İran, Irak, Suriye, Filistin, Azerbaycan, Gürcistan, Ermenistan, Bulgaristan, Türkiye, Arnavutluk, Bosna-Hersek, Romanya, Moldova,

---

⁶⁸ M.Nail Alkan, Avrupa'da Sınırlar, Ankara, Ankara Üniversitesi Avrupa Toplulukları Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları, 2002, s.5.

⁶⁹ IOM, a.g.e., s.10.

⁷⁰ IOM, a.g.e., s.10.

⁷¹ IOM, a.g.e., s.10.

⁷² IOM, a.g.e., s.15.

⁷³ Dünyada ve Türkiye'de Yasa Dışı Göç, Ankara, EGM Basımevi, 2001, s.19. (Emniyet Genel Müdürlüğü (EGM) Yabancılar Hudut İltica Dairesi Başkanlığı)

⁷⁴ IOM, a.g.e., s.15.

Ukrayna, Belarus, Rusya Federasyonu, tüm Afrika ülkeleri, Meksika, Kuzey Kore, Moğolistan, Vietnam, Nepal ve Lübnan kaynak ülkeler olarak değerlendirilenlerden bazılarıdır.

Transit ülke, yasal veya yasadışı olarak göçmen akınları için transit geçiş konumunda olan ülkedir.⁷⁵ Japonya, Güney Kore, Tayvan, Endonezya, Singapur, Malezya, İran, Irak, Suriye, Filistin, Lübnan, Fas, Tunus, Cezayir, Libya, Ürdün, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Güney Kıbrıs, Yunanistan, Bulgaristan, Türkiye, Arnavutluk, Bosna-Hersek, Romanya, Slovenya, Slovakya, Polonya, Makedonya, Macaristan, Hırvatistan, Ukrayna, Rusya Federasyonu ve Meksika transit ülkeler olarak değerlendirilebilir.

Yasadışı giriş; yasal giriş için gerekli koşullara uyulmaksızın sınırlardan geçilerek bir ülkeye girilmesi eylemini ifade etmektedir.⁷⁶

Sınır dışı; bir ülkenin egemenlik alanının sonucu olarak, yasadışı ülkeye giriş söz konusu olan bir yabancının o ülkenin sınırlarından uzaklaştırılması işlemidir.⁷⁷

Yasadışı göç, kaynak, hedef ve transit ülkelerin düzenleyici normlarının dışında gerçekleştirilen hareketlerdir. Yasadışı göçe ilişkin olarak, evrensel düzlemde kabul edilmiş açık bir tanım bulunmamaktadır. Ancak ülkenin niteliği ve durumuna göre 'düzensizlik' olarak değerlendirilebilmektedir. Bu bağlamda, hedef ülke açısından göçmenin o ülkede göç ile ilgili kurallar doğrultusunda, gerekli belge veya izin olmaksızın o ülkeye girmesi, o ülkede kalması veya çalışmasıdır. Kaynak ülke açısından ise düzensiz olarak görülen durum, kişinin uluslararası sınırı, geçerli bir pasaport veya seyahat belgesi olmadan geçmesi veya ülkeden ayrılmak bağlamında idari gerekleri yerine getirmemesidir.⁷⁸ Bununla beraber insan ticareti ve insan kaçakçılığı olayları için yasadışı göç teriminin kullanılmasının sınırlandırılması yönünde bir eğilim vardır. Uluslararası literatür kapsamında yasadışı göç, sorunun adıdır. İnsan ticareti ve insan kaçakçılığı ise, suçun adı, göçün kriminal boyutudur.

---

⁷⁵ IOM, a.g.e., s.15.

⁷⁶ IOM, a.g.e., s.31.

⁷⁷ IOM, a.g.e., s.18.

⁷⁸ IOM, a.g.e., s.34-35.

Yasadışı göç hareketleri, ülkelerin kendi yasalarına bağlı olarak farklı yasadı türlerini içerebilmektedir.

Yasadışı göçmenlerin düzensizlikleri farklı nedenlerden kaynaklanabilmektedir. Genel olarak farklı yasadışı göçmen gruplarını yansıtan üç temel yasadışılık türü vardır:

1. Yasadışı Sınır Geçme
2. Yasadışı İkamet
3. Yasadışı Çalışma⁷⁹

Çiçekli, yukarıda belirtilen yasadışılık türlerini yabancıların yasadışı konumu bağlamında şöyle değerlendirmektedir.

1. Yasadışı Giriş-Çıkış
2. Vize ve İkamet ihlali
3. Kaçak Çalışma⁸⁰

Yukarıda belirtilen ve yasadışı göçü ortaya çıkaran yasadışılık türlerinden sınır geçmede; (ülkeye yasadışı yollardan giriş veya çıkış açısından) yabancılar söz konusu olmakla beraber vatandaşlar da yasadışı sınır geçme olaylarına karışabilmektedir. Ancak, ulusal mevzuat gereği yukarıda dile getirilen yasadışılık türlerinin tespit edilmesi halinde yabancılar sınırdışı edilirken, vatandaşın sınırdışı edilemeyeceği Anayasamızın 23. maddesi ile hüküm altına alınmıştır.

Göç Yönetimi, sınır geçişi yönetimine dair ulusal sistemi ve bu çerçevedeki hükümet faaliyetlerini, özellikle yabancıların durumu, ülkeye girişi ile beraber mültecilerin korunması ve diğer kişiler için gerekli korumaları kapsamaktadır.⁸¹

1.2.1. YASADIŞI GÖÇ VE GÖÇMEN KAÇAKÇILIĞI KAVRAMLARI

Göç hareketinde irade esasına bağlı olarak da gönüllü (iradi) ve zorunlu (irade dışı) olmak üzere iki ayrı sınıflandırma yapılabilir. Göç, insanların kişisel nedenlerle ve gönüllü olarak yaşadığı yerden başka bir yere yerleşmek amacıyla yaptıkları harekettir.

⁷⁹ IOM, Düzensiz Göç ve Kadın Ticareti: Türkiye Örneği, İstanbul, 2003, s.15-17.

⁸⁰ Bülent Çiçekli, Yabancılar ve Polis, Ankara, Seçkin Yayınları, 2003, s.91.

⁸¹ IOM, a.g.e., 2004, s.41.

Yasal ve yasadışı göç bu kapsamda değerlendirilebilir. Ancak, tatil, iş seyahati ve tedavi gezileri göç olarak değerlendirilemez. Bu kişilerin hareketleri gönüllü de olsa gidilen ülkede kalıcı bir yerleşim niyeti taşımadığından göç tanımına girmemektedir.⁸²

Uluslararası göç; herhangi bir amaçla kendi ülkesi dışına çıkan ve gittiği ülkede yaşamını sürdürmeye başlayan kişilerin gerçekleştirdiği insan hareketidir.⁸³ Bu göç hareketinde önemli olan yasallıktır. Söz konusu insanlar, gittikleri ülkenin yasalarına uygun olarak o ülkeye giriş yapan ve yasalara uygun kriterleri taşımaları halinde kendilerine oturma izni verilmiş olan yabancılardır.

Ülkelerin coğrafi konumlarına, ekonomik durumlarına, yasal düzenlemelerine ve yönetsel uygulamalarına göre farklılıklar bulunan yasadışı göçe belirgin bir tanım getirmek güç olmuştur. 2000 yılında imzalanan “*Sınıraşan örgütlü suçlara karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi’ne ek kara, deniz ve hava yoluyla göçmen kaçakçılığına karşı protokol*” ün göçmen kaçakçılığına getirdiği tanım, bu konuda tüm dünyada kabul gören ortak bir anlayışı sağlamıştır. Ülkemizde de, 09.08.2002 tarih ve 4771 sayılı kanunla Türk Ceza Kanunu’na eklenen göçmen kaçakçılığı suçuna ilişkin 201/a maddesinde;

“Doğrudan doğruya veya dolaylı olarak maddî menfaat elde etmek maksadıyla, yabancı bir devlet tâbiyetinde bulunan veya vatansız olan veya Türkiye’de sürekli olarak oturmasına yetkili mercilerce izin verilmemiş bulunan kimselerin Türkiye’ye yasal olmayan yollardan girmelerini veya ülkede kalmalarını, bu kişilerin veya Türk vatandaşlarının yasal olmayan yollardan ülke dışına çıkmalarını sağlamaya göçmen kaçakçılığı denilir.”⁸⁴ şeklinde, protokole uygun olarak düzenleme yapılmıştır.

Buna göre yasadışı göç; bir kişinin, yasal olarak, bulunduğu ülkeyi terk ederek başka bir ülkeye yasadışı yollardan girmesi, yasal yollarla girdikten sonra süresi içinde ülkeyi terk etmemek suretiyle o ülkede yasal izin sahibi olmaksızın uzun süreli olarak yaşaması ve/veya çalışmasıdır. Dolayısıyla, geçerli doküman

---

⁸² IOM, World Migration 2008, a.g.e., s.202.

⁸³ Asar, a.g.e., s.242.

⁸⁴ 03.08.2002 tarihli Resmi Gazete,
<http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k4771.html>.

olmadan ya da sahte belgelerle gerçekleştirilen göç, yasadışı göç olarak tanımlanabilir.⁸⁵

Yani yasadışı göç kısaca, bir ülkenin yasal giriş ve çıkış için gerekli olan şartlarına uyulmayarak sınırının geçilmesi veya ülkeye yasal yollarla gelindikten sonra izin alınmadan ikamet edilmesidir.

Yasadışı göçmen ise, bir ülkeye yasadışı yollardan giren ya da yasal yollardan girmesine rağmen, kendisine tanınan yasal süre sonunda ülkeyi terk etmeyerek yasadışı konuma düşen kişidir.

Göçmen kaçakçılığı, insanların daha iyi şartlarda yaşama, iş bulma veya yaşadıkları ülkedeki siyasi, ekonomik ve sosyal istikrarsızlıklar gibi nedenlerden dolayı göç etme istek ve zorunlulukları sonucu buldukları ülkeden yasa dışı yollarla başka ülkelere gitmeleri veya götürülmeleri olarak tanımlanmaktadır.⁸⁶ Ülkelere yasal yollarla giriş imkânı bulamayan bu insanlar, göçmen kaçakçılığının devreye girmesi için uygun ortamı oluşturmuşlardır. Göçmen kaçakçılığı, temelde insanların daha refah bir yaşam sürme arzuları doğrultusunda girişimlerde bulunmaları sonucunda ortaya çıkmıştır.

Yasadışı göçün, her zaman bir organize suç şebekesi yardımıyla gerçekleştiğini söylemek doğru değildir. İnsanlar kimi zaman kişisel yöntemlerle de hareket edebilmektedirler.

İnsan ticaretinin aksine göçmen/insan kaçakçılığında istismar, zorlama veya insan haklarının ihlali gibi durumlara daha seyrek rastlanılmaktadır.⁸⁷

---

⁸⁵ IOM, a.g.e., s.202.

⁸⁶ A., Fırat, "Uluslararası Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti", <http://www.taa.gov.tr/dersnotlari/GocmenKacakciligiveInsanTicareti.doc>, 12 Mayıs 2008.

⁸⁷ İnsan/Göçmen Kaçakçılığı ile insan ticareti iki farklı kavram olup bazı farklar arz etmektedir.

- İnsan/Göçmen Kaçakçılığı Yeni TCK 79. (Eski 201/a) maddede, insan ticareti ise Yeni TCK 80. (Eski 201/b) maddede düzenlenmiştir.
- İnsan/göçmen kaçakçılığı devlet aleyhine insan ticareti ise insana karşı işlenen bir suçtur.
- İnsan/Göçmen kaçakçılığında esas olan kişilerin gönüllülüğüdür. İnsan ticaretinde ise, kişilerin gönüllülüğünden söz edilemez. İnsan ticaretinde zorlama, baskı, zulüm vb. söz konusudur.

İnsan Ticareti, “sınıraşan örgütlü suçlara karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi’ne ek insan ticaretinin özellikle kadın ve çocuk ticaretinin önlenmesine, durdurulmasına ve cezalandırılmasına ilişkin protokol’ün 3. maddesinde, insan ticareti,⁸⁸ ‘kuvvet kullanarak veya kuvvet kullanma tehdidi ile veya diğer bir biçimde zorlama, kaçırma, hile, aldatma, nüfuzu kötüye kullanma, kişinin çaresizliğinden yararlanma veya başkası üzerinde denetim yetkisi bulunan kişilerin rızasını kazanmak için o kişiye veya başkalarına kazanç ve çıkar sağlama yoluyla kişilerin istismar amaçlı temini, bir yerden, bir yere taşınması, devredilmesi, barındırılması veya teslim alınması’ anlamına gelmektedir” İstismar terimi, genel olarak, ‘başkalarına zorla fuhuş yaptırmayı, cinsel istismarın başka biçimlerini, zorla çalıştırmayı, hizmet ettirmeyi, esareti veya esaret gibi benzeri uygulamaları, kulluğu ve organların alınmasını’ içermektedir.

1.3. YASADIŞI GÖÇLE DOLAYLI OLARAK İLGİLİ TEMEL KAVRAM VE TERİMLER

Konu ile ilgili yapılmış, birçok çalışmada aşağıda anlatılan kavramlara da rastlamak mümkündür. Özellikle iç sınırların ve dış sınırların ne anlama geldiğini önemlidir.

Yabancı: Bir devletin vatandaşı dışındaki kişileri ifade etmektedir.⁸⁹ Diğer bir tanımla yabancı, ‘ülkesinde bulunduğu devlete vatandaşlık bağı ile bağlı olmayan kimse’ olarak tarif edilmektedir.⁹⁰

Göçmen terimi için evrensel olarak kabul edilmiş bir tanım bulunmamaktadır. Göçmen terimi genellikle, kişisel durumundan dolayı ve dış faktörlerin etkisi olmaksızın kişinin göç etme kararı alarak göç eylemini gerçekleştirmesini

-
- İnsan/Göçmen kaçakçılığında, şahıslar kaçakçılar ile irtibat kurarak hedef ülkeye gitmesinin ardından kaçakçı ile ilişkisine son verir. İnsan Ticaretinde ise şahıslar başta gönüllü olarak insan taciriyle irtibat kurarak veya vaatlerle kandırılarak veya zorla kaçırılarak hedef ülkeye varmasının ardından insan taciriyle irtibatı kesilmez ve şahısların sömürülmesi başlar.

⁸⁸ Bknz. Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İnsan Ticaretinin Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol, md.3.

⁸⁹ IOM, World Migration 2008, a.g.e., s.206.

⁹⁰ Asar., a.g.e., s.5.

kapsamaktadır. Bundan dolayı kişiler ve aileler, bir başka ülkeye maddi ve sosyal koşullarının daha iyi olması için göç edebilmektedir.⁹¹

Göçmen akımı ise, çok sayıda göçmenin belirli bir süreliğine yerleşme ve iş bulma amacıyla bir ülkeden başka bir ülkeye hareketi veya hareket ettirilmesidir.⁹²

Mülteci: Sıradan kullanımıyla çok geniş anlamlar ifade eden bir kavramdır. Kişinin kaçış halinde olmasıdır ki bu durum, katlanılmaz bulunan kişisel konum ve koşullardan kaçışı ifade eder. Varılacak yer belli olmamakla birlikte, bu kaçış eylemine güvende ve özgür olmak için başvurulmaktadır. Kaçışın sebepleri ise çok çeşitli olup bunlar; baskı, ölüm tehdidi, zulüm, yoksulluk, ezici sefalet, savaş veya iç kargaşa, doğal felaketler, deprem, sel, kuraklık, açlık olarak ifade edilebilir. Bu durumlara uygun olduğu farz edilen ilgili kişiye yardım edilmesi gerekirse kaçışın sebep ve sonuçlarından dolayı korumaya alınmalıdır.⁹³ Yasadışı göç ile çok karıştırılan kavramlardan olan mülteci ve iltica bir alt başlıklı bölümde bu kavramların farkları ele alınarak ayrıca anlatılacaktır.

Schengen Antlaşması, 1985 yılında imzalanan hükümetler arası bir anlaşma olup kara, deniz ve hava sınırları olmaksızın Avrupa'da serbest dolaşım alanı yaratmayı amaçlamaktadır. İç güvenliği sağlamak için üye devletlerin vize, göç ve dış sınır kontrollerine ilişkin birtakım tedbirler alınmıştır. Schengen Anlaşması geçmişte AB bağlamında değerlendirilmemesine rağmen 1997 tarihli Amsterdam Anlaşması ile Avrupa Topluluklarının gündemine alınmıştır.⁹⁴ Ancak Schengen Anlaşması ile ilgili olarak Alkan, ilginç bir hususu ortaya koymaktadır; Schengen Anlaşması'na taraf devletlerden bazıları sınır dışında yer alan başka bir devletin vatandaşı için vize zorunluluğu getirirken, diğer bazı taraf ülkeler aynı devletin vatandaşları için vize aramamaktadırlar. Diğer taraftan Avrupa Birliği'ne üye olan devletlerin tamamı Schengen Anlaşması'na taraf değildirler. Bu sınırları kalkmış Avrupa projesine Birleşik Krallık ve İrlanda katılmayı istememektedir.⁹⁵ Her ne kadar anılan çekince ve uygulamaya dair çeşitli sıkıntıları olsa da Schengen

---

⁹¹ IOM, 2004, s.40.

⁹² IOM, 2004, s.41.

⁹³ Guy S. Goodwin-Gill,, The refugee In International Law, Oxford University Press, 1998, s.3.

⁹⁴ IOM, 2004, s.58.

⁹⁵ Alkan, a.g.e., s.22.

Anlaşması, Avrupa Birliği alanında iç sınırlardan kontrollerin kaldırılması ve dış sınır kontrollerinin güçlendirilmesini amaçlamaktadır. Dolayısıyla bir Avrupa kalesi yaratma yolu ile yasadışı göç akınının önüne geçilmesi öngörülmektedir. Aday ülke açısından bu anlaşmanın gereklerinin yerine getirilmesi önem arz etmektedir. Çünkü Amsterdam Anlaşması'na eklenen ve Schengen Müktesebatı'nı Avrupa Birliği çerçevesiyle bütünleştiren Protokolün 8. maddesi ile aday ülkelerin, Schengen Müktesebatı'nı benimsemeleri gereği ortaya konulmaktadır.⁹⁶ Aday ülkelere üye olmadan önce Schengen Anlaşması'nı uygulama kapasitesinde olması ve üye ülke olduklarında ise anlaşma hükümlerini uygulaması beklenmektedir. Dolayısıyla, İngiltere ve İrlanda'nın koymuş olduğu çekinceleri yeni üye ülkelere koyamayacaktır. Bununla beraber Schengen dostları olarak adlandırılan Norveç ve İzlanda devletleri de oluşturulmuş bu yapıyı desteklemektedirler.

İç sınırlardan, anlaşılması gereken Avrupa Birliği içerisindeki sınırlar olup aslında üye devletler arasında ki sınırları ifade etmektedir. İç sınır kontrolleri Schengen Müktesebatı ile kaldırılmıştır. Bu durumda, birlik içi sınırları Avrupa bütünleşmesi sürecinde, birbirlerine yakınlaşma gayreti gösteren ve bu gayretlerini artıran toplumlar arasındaki sınırlar olarak görebiliriz.⁹⁷

Dış sınırlar ise, Avrupa Birliği üyesi devletlerin üye olmayan devletlerden ayıran sınırlardır. Avrupa Birliği ile ilgili olarak belli başlı üç ana bölgeyi belirginleştiren sınırlar çıkmaktadır. Bu sınırlar:

1. Avrupa Birliğine katılmış olan EFTA devletlerinin sınırları
2. Doğu ve Merkezi Avrupa Devletlerinin sınırları
3. Türkiye ve Kuzey Afrika'yı da içerir şekilde Avrupa Birliği'nin güney sınırları

Bu açıklamalar ile Avrupa Birliği örneğinde olduğu gibi iç ve dış sınır denildiğinde ne anlaşılacağı anlaşılmaktadır.

---

⁹⁶ Enver Bozkurt, Mehmet Özcan ve Arif Köktaş, Avrupa Birliği Temel Mevzuatı, 2005, Ankara, Asil Yayınları, s.451-452.

⁹⁷ Alkan, a.g.e., s.17.

1.3.1. MÜLTECİ, İLTİCA, İNSAN TİCARETİ KAVRAMI VE “YASADIŞI GÖÇMEN-GÖÇMEN KAÇAKÇILIĞI” FARKLARI

Yasadışı göçmen kavramıyla sıklıkla karıştırılan mülteci kavramı; Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1951 tarihli Birleşmiş Milletler Cenevre Sözleşmesi'nin⁹⁸ 1/A maddesinde;

"İrki, dini, uyruğu, belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korunmasından yararlanmayan ya da yararlanmak istemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen kişidir." şeklinde tanımlanmaktadır.

Kısaca mülteci, uyruğunda bulunduğu ya da yaşamını sürdürdüğü ülkeyi, bir zulme uğraması ya da zulme uğrama tehlikesiyle terk etmek zorunda kalan kişidir.⁹⁹

İçinde bulunduğu ekonomik vs. koşullar nedeniyle ülkesini gönüllü olarak yasa dışı yoldan terk eden kişi ise yasadışı göçmendir. Mülteci için, geldiği ülkenin zenginliğinden çok, bu ülkenin güvenliği önemlidir ve ülkesini istemeyerek terk etmek durumunda kalmıştır. Yasadışı göçmen, mülteci olarak farklı olarak kendi ülkesinin korumasından yararlanabilir.¹⁰⁰ Ayrıca yasadışı göçmen, yasadışı giriş ve çıkışı nedeniyle bir cezai yaptırımla karşılaşmaktadır. Mülteci ise yasadışı girişinin ardından gecikmeksizin yetkili makamlara başvurarak geçerli nedenlerini göstermesi durumunda cezalandırılmaz.¹⁰¹

Yasadışı göçmenin, ülkeye yasadışı girişi ya da yasal yollardan ülkeye girişinden sonra gerekli izni almayarak kalmaya devam etmesi durumunda, sınırdışı edilmesi doğal bir sonuçtur. Mültecinin ise ulusal güvenlik ve/veya kamu düzeninin

⁹⁸ Resmi Gazete; 05.09.1961/10898.

⁹⁹ T., Tarhanlı, Sığınmacı, Mülteci ve Göç Konularına İlişkin Türkiye'deki Yargı Kararları Konusunda Hukuki Bir Değerlendirme, BMMYK ve Boğaziçi Üniversitesi Vakfı, Ankara, 2000, s.2.

¹⁰⁰ BMMYK, BMMYK Türkiye Temsilciliği, Mültecilere Yardım, Ankara. 2001 B, s.15.

¹⁰¹ 1951 Tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi 31. Madde.

gerektirdiği durumlar dışında sınırdışı edilemeyeceği¹⁰² ve her ne şekilde olursa olsun hayatı ve özgürlüğü tehdit altında olacak ülkelere gönderilemeyeceği¹⁰³ hüküm altına alınmıştır.

Mülteciler, içinde buldukları konum itibariyle insan ticaretine ve göçmen kaçakçılığına potansiyel kaynak oluşturmaktadırlar.¹⁰⁴ Mülteci ve İltica kavramlarını kısaca açıkladıktan sonra, konumuz ile ilgili olarak yasadışı göçün insan ticareti boyutunun da açıklığa kavuşturulması gerekmektedir.

Türk mevzuatında insan ticaretine *Sınraşan Örgütlü Suçlarla Mücadele Sözleşmesi*'yle birlikte, 4804 sayılı kanunla onaylanan *Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol*, hem uluslararası hem de Türk hukukunda kabul gören bir tanıma getirmiştir.

"İnsan ticareti, kuvvet kullanarak veya kuvvet kullanma tehdidi ile diğer bir biçimde zorlama, kaçırma, hile, aldatma, nüfuzu kötüye kullanma, kişinin çaresizliğinden yararlanma bununla beraber, başkası üzerinde denetim yetkisi olan kişilerin rızasını kazanmak için o kişiye veya başkalarına kazanç ve çıkar sağlama yoluyla kişilerin istismar amaçlı temini, bir yerden bir yere taşınması, devredilmesi, barındırılması ve de teslim alınması anlamına gelir."¹⁰⁵

Göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti kavramları da aralarında önemli farklılıklar bulunmasına karşın zaman zaman karıştırılmaktadır. Temel bazı farklılıklarını açıklayacak olursak;

"İnsan ticareti kişilere karşı işlenen ve insan haklarını ilgilendiren bir suç olmasına karşın, göçmen kaçakçılığı kamu düzenine ve devlete karşı işlenen bir suçtur. Göçmen kaçakçılığında; bir kişinin yasadışı yollardan bir ülkeden diğer bir ülkeye geçişi ve zor kullanılması söz

---

¹⁰² a.g.e., 32. Madde.

¹⁰³ a.g.e., 33. Madde.

¹⁰⁴ Fırat, a.g.e.

¹⁰⁵ 30.01.2003 tarih ve 4803 sayılı kanunla onaylanması uygun bulunmuş, Bakanlar Kurulunun 26.02.2003 tarihli 2003/5329 sayılı kararı ile onaylanarak, 19.03.2003 tarih ve 25052 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

konusu olmazken, insan ticaretinde; cinsel amaçlı sömürü, organ kaçakçılığı, kölelik, çocuk ticareti gibi haksız ve insanlık dışı yöntemlerle menfaat temin etme durumu mevcuttur. Zor kullanma, hile ile veya benzeri yollarla mağdurun iradesinin fesada uğratılması söz konusudur.”

Göçmen kaçakçılığında, başlangıçta yasadışı göçe istekli olan kişinin sınırdan geçirilmesi ile göçmen kişi ve organizasyondaki kişiler arasındaki ilişki sona ermekte ve istismar diğer durumlarda olduğu kadar olmamaktadır. Ancak, göçmen kişinin ulaştığı yerde birçok olumsuzluklarla karşılaşması ve çaresiz kalması sonucu istismar ve ticaret ortamına zemin hazırlanmakta, insan tacirleri devreye girmektedir.¹⁰⁶

İnsan ticaretinde, mağdur, baskı ve şiddete maruz kalmaktayken, yasadışı göçmen kendi iradesiyle bir başka ülkeye gidebilme hizmeti karşılığında kaçakçıya belirli bir ödeme yapmaktadır. Bunun yanı sıra; göçmen kaçakçılığında ulusal sınırların aşılması gerekmektedirken, insan ticareti hem uluslararası boyutta hem de ulusal sınırlar içerisinde gerçekleşebilmektedir.

2. YASADIŞI GÖÇÜN NEDENLERİ

Tarih boyunca insanları göçe iten nedenler genel olarak; politik, dini ya da etnik sebepler veya ülke içindeki sıkıntılar olsa da, içinde bulunulan zamana göre farklılıklar göstermiştir. Genelde göçlerin sebepleri araştırıldığında, toplulukların temel gereksinimlerini giderememesi veya daha iyi yaşam şartlarına kavuşma isteği gibi, temelinde ekonomik nedenlerin bulunduğu görülmektedir.

Yasadışı göç ve insan kaçakçılığı gibi sınırı aşan suçlardan dünya üzerindeki her ülke etkilenmektedir. Küreselleşmeyle birlikte gelişmiş ve gelişmemiş ülkeler arasındaki sosyal ve ekonomik imkânlardaki farklılığın gözle görülür bir hale gelmesi ve artması, yasadışı göç ve insan kaçakçılığında hızlı bir artışa sebep olmaktadır. Değişik açılardan bakıldığında küreselleşme, yasal veya yasadışı göçü hem kolaylaştırmakta hem de daha problemlili hale getirmektedir.

---

¹⁰⁶ Fırat, a.g.e.

1960'lı yıllarda gelişmiş Avrupa ülkeleri işgücü açığını göç olarak kapatmışlardır. Zaman içerisinde gerçekleşen bu yasal göçler, insanlar için zorlaşmaya başlamıştır. 1970'li yıllarda Dünyada baş gösteren ekonomik kriz neticesinde göç alan ülkelerin kendi vatandaşlarına iş imkânı sağlamada sorunlarla karşılaşması, dışarıdan serbest olarak aldıkları göçmen sayısını azaltmalarına ve bu kısıtlamayı temin etmek için de ülkelerine girişleri zorlaştırmalarına neden olmuştur.

Bu ülkeler, topraklarına ancak iyi eğitilmiş ve yetişmiş insanları kabul etmeye başlamış, nitelsiz insanların ülkelere girmelerini sıkı politikalarla engellemeye çalışmışlardır. Ancak göç veren ülkelerdeki sorunların durumunda bir düzelmeye olmadığı gibi göçe neden olan faktörlerin artması, sıradan insanların göçe talebini bu engelleme politikalarına rağmen azaltmak yerine artırmıştır.¹⁰⁷ İnsanların yasal yollardan karşılanmayan bu isteği yasadışı yollardan gerçekleştirilmeye çalışılmıştır.

Yasadışı göçün belirgin şekilde artış göstermesinin ardından, zengin ülkelere girmek isteyenlerle, bu ülkelere girişi düzenleyen vize, çalışma izni gibi hukuksal haklar arasında belirgin bir dengesizlik oluşmuştur.¹⁰⁸ Bu dengesizlik göçmen kaçakçılığı yapan suç örgütlerinin oluşumuna neden olmuştur. Tacir ve organizatörler yasadışı göçü bir kazanç sağlama yolu olarak görmektedirler.¹⁰⁹

Genelde ekonomik, siyasi, savaş vs. nedenlerle gerçekleşen yasadışı göç, sınıraşan özelliği ile bölgesel düzeyde birkaç ülkenin değil, hemen tüm dünya ülkelerinin az ya da çok karşılaşmakta oldukları bir sorun olmuştur. Değişik nedenlerle, yasadışı bir şekilde gerçekleşen bu hareketlerin, ekonomik durumlara dayanan itici ve çekici nedenlerle ortaya çıktığı söylenebilir.

Dış göçün ve iç göçün nedenlerinde daha önce açıklandığı gibi, gerçekleşen yasadışı göç hareketinin karar alma sürecinde de "itici" ve "çekici" etkenler bulunmaktadır. Dünyadaki göç hareketlerini tetikleyen itici etkenler, göçmenlerin ülkelerinde içinde buldukları sosyo-ekonomik, siyasal ve diğer sorunlardır. Buna

---

¹⁰⁷ M., Kayhan, "Yasadışı Göçün Siyasi, Ekonomik ve Sosyal Nedenleri", Avrasya Dosyası, 2003, Cilt: 9, Sayı: 2, s.201.

¹⁰⁸ Abadan-Unat, a.g.e., s.20, 21.

¹⁰⁹ IOM, II Research Report on Third Country National Trafficking Victims in Albania: Inter-Agency Referral system (IARS) Project for Return and eintegration Assistance to Victims of Trafficking, s.4.

ivme kazandıran ise hedef ülkelerde oluşan çekim gücüdür.¹¹⁰ Örneğin, Sovyetlerin dağılması ile başlayan dönem, yeni çatışma ve istikrarsızlık kaynaklarının oluşmasına neden olmuştur.

Dünya nüfusunun hızla artması, bölgesel ve iç savaşlar, karışıklıklar, açlık ve kıtlık sorunu, bazı gelişmiş ülkelerin siyasi iltica veya yasadışı göçü özendiren politikaları ile göçmen ve mültecilere yapılan maddi yardımlar, gelişmemiş ülkelerde işsizlik oranının yükselmesi, ülkeler arasındaki gelir dağılımı uçurumundan etkilenen kitlelerin daha rahat ve iyi bir yaşam sürme arzusunun artması, ulaşım, iletişim olanaklarının gelişmesi ve yaygınlaşması gibi faktörler itici faktörler olarak ifade edilebilir.

Dünya üzerinde var olan yoksulluk ve yönetim sorunlarına insanların yaşadıkları ülkedeki geleceğe dönük kaygıları ve fırsatların eksikliği de eklenince bu durumda bulunanlar, daha iyi bir hayat amacıyla yaşadıkları yerleri terk etmektedirler. Günümüzde erkekler, genellikle insan kaçakçılığı mağduru durumuna düşerken, kadınlar ve çocuklar insan ticareti konusunda asıl hedef haline gelmektedirler. Kadınlar ve çocuklar, genellikle cinsel amaçlar için ve yoğun olarak kentsel alanlarda fuhuş ve eğlence sektöründe kullanılmak üzere insan ticaretine konu olmaktadır.¹¹¹ Yasadışı göç, insan kaçakçılığı ve insan ticaretinin genel sebepleri konularına açıklık getirdikten sonra incelenecektir.

---

¹¹⁰ Asar, a.g.e., s.243.

¹¹¹ Malin Hansson, "Trafficking in Women and Children in Asia and Europe: A background Presentation of the Problems Involved and the Initiatives Taken, Ministry for Foreign Affairs, Department for Asia and the Pacific, 2001, s.1.

2.1. YOKSULLUK VE İYİ BİR HAYAT ARZUSU

TABLO-1 AB Üyesi Ülkelerin Gelir Durumları

ÜLKE	KİŞİ BAŞINA DÜŞEN GELİR (GSMH/DOLAR)	ÜLKE	KİŞİ BAŞINA DÜŞEN GELİR (GSMH/DOLAR)
ALMANYA	28700	KIBRIS RUM KES.	28700
AVUSTURYA	25000	İTALYA	25000
BELÇİKA	25300	LETONYA	7200
ÇEK CUM.	12900	LİTVANYA	7300
DANİMARKA	25500	LÜKSEMBURG	36400
ESTONYA	10000	MACARİSTAN	11200
FİNLANDİYA	22900	MALTA	14300
FRANSA	24400	POLONYA	8500
HOLLANDA	24400	PORTEKİZ	15800
İNGİLTERE	22800	SLOVAKYA	10200
İRLANDA	21600	SLOVENYA	12000
İSPANYA	18000	YUNANİSTAN	17200
İSVEÇ	22200	BULGARİSTAN	9600
İTALYA	22100	ROMANYA	8200

KAYNAK: NTV-MSNBC

Göç etmek isteyen bireylerde bulunan iyi bir hayat sürme arzusu, onların insan kaçakçıları ve tacirleri tarafından en çok istismar edilen yönleri olarak karşımıza çıkmaktadır.¹¹² İnsan kaçakçılığı organizatörleri ve insan tacirleri açısından hedef olarak seçilen kitle, iyi bir yaşam için umut arayan insanlardan oluşmaktadır. Yaşadıkları bölgedeki yoksulluk, yoğun işsizliğin had safhada olması, ekonomik fırsatların yetersizliği, bireyleri gelişmiş ülkelere doğru yönlendirmektedir.¹¹³ Kendi imkânlarıyla yasadışı yollardan ülke dışına çıkamayan kişiler, insan kaçakçılığı organizatörlerinden yardım istemek suretiyle çıkış

¹¹² ABD Dışişleri Bakanlığı'nca Ekim 2007 tarihinde yayınlanan ve her yıl düzenli olarak küresel insan ticareti hakkında ülkeler bazında bilgi veren rapor, bu konuda yapılmakta olan önemli çalışmalardan birisidir. U.S. Department of State, Trafficking in Persons Report, 2007, <http://www.state.gov/g/tip/rls/tiprpt/2007/>

¹¹³ Sema ERDER ve Selmin KAŞKA, Irregular Migration and Trafficking in Women: The Case of Turkey, IOM, 2003, s. 10 ve 39.

yaparken; insan tacirleri iş imkânı sunma, iyi bir hayat vaadi ile potansiyel mağdur olabilecek kişileri kolaylıkla kandırabilmektedirler.

2.2. POLİTİK VE EKONOMİK İSTİKRARSIZLIKLAR

Demokratikleşme sürecinde olan ülkelerde olduğu kadar, iç çatışmaların yaşandığı veya istikrarsızlıkların yoğun olduğu ülkelerde sosyal ve ekonomik açıdan var olan belirsizlik, sosyal düzendeki çökme, silahlı iç çatışmaların varlığı ve toplumsal ortamda büyük bir sorun yaratan doğal afetlerin oluşması, insanların göç etmesine veya tacirler tarafından kandırılmak suretiyle ülke dışına çıkarılmalarında önemli rol oynamaktadır. Çatışmanın ve istikrarsızlığın var olduğu bölgelerde yüz binlerce çocuk, kadın ve erkek istismar edilmek suretiyle kullanılmaktadır.¹¹⁴

TABLO–2 Göç Veren/Alan Bazı Ülkelerin Gelir Durumları

ÜLKELER	KİŞİ BAŞINA DÜŞEN GELİR (GSMH/DOLAR)
A.B.D.	37600
AFGANİSTAN	700
ALMANYA	26600
AZERBAYCAN	3500
BANGLADEŞ	1700
BULGARİSTAN	6600
FRANSA	25700
GÜRCİSTAN	3100
IRAK	2400
İNGİLTERE	25300
İRAN	7000
İSPANYA	20700

KAYNAK: CIA Factbook

Günümüzde ulaşım ve iletişim alanında yaşanan gelişmeler sayesinde, seyahat süreleri azalmış, internet, mobil telefon ve uydu aracılığı ile her türlü bilgiye

¹¹⁴ Bkz. U.S. Department of State, Trafficking in Persons Report, October, 2007.

ulaşım kolaylaşmıştır. Batının tüketim toplumu görüntüsü gerek medya ve gerekse geri dönen göçmenlerce herkese ulaşmıştır.¹¹⁵ Böylece, fakir ya da gelişmekte olan ölkelerde yaşayan insanlar, zengin ölkelerdeki insanların yaşam standartlarını öğrenmişlerdir. Fakir ölkelerdeki bireyler kendi ölkelerindeki olumsuzlukların da itici etkisiyle, refah içerisinde yaşayan insanların yaşam standartlarının çekici etkisine kapılarak, kendi buldukları ölkelerden bu ölkelere gitmenin yollarını aramaya başlamışlardır. Amaçlarına ulaşmak için her türlü yasal ve ya yasa dışı yolları denemekten çekinmemişlerdir.¹¹⁶

2.3. YASADIŞI GÖÇÜN SONUÇLARINDAN HABERDAR OLMAMA

İnsan hakları açısından önemli ihlallerin yaşandığı insan kaçakçılığı ve ticaretinin sonuçları, hedef kitle tarafından ayrıntılı olarak bilinmemektedir. Göç eden insanlar üzerinde yapılan araştırmalarda; insan ticaretine maruz olan kişilerin çoğunluğunun eğitimi olduğu ve kimisinin üniversite eğitimi almış olduğu görölmekte ve bununla birlikte buldukları ölkeyi terk etmeden önce düşük miktarda da olsa bir ücret karşılığı çalışma imkânlarına sahip oldukları belirlenmektedir.¹¹⁷ Organizatörün veya tacirin kendisine anlatmış olduğu başarı hikâyelerinden etkilenerken ya da onu ikna etmeye çalışan kişinin gösterişli yaşam tarzını kendisine örnek olarak bulunduğu şartları iyileştirme çabasıyla hareket etmesi, kişinin ve ailesinin bu sürecin yaratacağı olumsuz etkiler hakkında bilgi sahibi olmaması, göçmenin kararını etkilememektedir. Özellikle farklı alanlarda çalışacağını uman ve yasal veya yasadışı yollardan yabancı ölkelere götürölen kadınların cinsel amaçlarla kullanılmasında etkili olan faktörler bulunmaktadır. Bunlar arasında genel olarak kaynak ölkede kadınlar için iş imkânlarının az olması ve işsizlik oranlarının yüksek olması, eğitim düzeyinin düşük olması, aile bağlarının zayıf olması ve ahlaki değerlerin bozulması gibi faktörler değerlendirilebilmektedir.

---

¹¹⁵ IOM, World Migration 2008, a.g.e., s.214.

¹¹⁶ Kayhan, a.g.e., s.195.

¹¹⁷ IOM II, a.g.e., s.6.

TABLO-3 İnsan Ticareti Kurbanlarının Durumun Gösterir Tablo (1999-2007)

SÖMÜRÜ TİPİ	CİNSİYET	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	TOPLAM
EMEK SÖMÜRÜSÜ	KADIN	0	17	50	78	172	161	392	367	303	1540
	ERKEK	0	0	6	120	219	251	514	453	290	1853
EMEK SÖMÜRÜSÜ VE DÜŞÜK SUÇ AKTİVİTELERİ	KADIN	0	0	0	0	1	0	1	0	1	3
	ERKEK	0	0	0	0	1	1	0	0	1	3
DÜŞÜK SUÇ AKTİVİTELERİ	KADIN	0	0	0	9	13	22	32	8	5	89
	ERKEK	0	0	0	0	4	7	3	1	2	17
DİĞER SÖMÜRÜ ÇEŞİTLERİ	KADIN	0	8	24	13	9	43	61	87	61	306
	ERKEK	0	0	2	21	3	0	1	5	3	35
CİNSEL SÖMÜRÜ	KADIN	28	566	725	957	639	1224	1584	1567	1036	8326
	ERKEK	0	0	11	19	45	21	24	78	57	255
	BİLİNMEYEN	0	0	0	0	1	0	0	0	1	2
CİNSEL VE EMEK SÖMÜRÜSÜ	KADIN	0	0	0	7	27	48	69	52	43	246
	ERKEK	0	0	0	1	0	2	0	1	2	6
TOPLAM		28	591	818	1225	1134	1780	2681	2619	1805	12681

KAYNAK: IOM

2.4. SOSYAL DEĞERLERİN BOZULMASI

Fakir ülkelerdeki insanlar, medya sayesinde refah düzeyi yüksek, gelişmiş, zengin ülkelerdeki yaşam tarzından haberdar olabilmektedirler.¹¹⁸ Kendi ülkesinde bulamadığı hayat şartlarının zengin ülkelerde var olduğunu öğrenen insanlar, buldukları ülkeden kaçmayı tek çıkış yolu olarak görmektedirler. Bu ülkelerdeki itici faktörlerin yanında kişisel açgözlülük ve toplumda kadına değer verilmemesi gibi etkenler insan kaçakçılarının işlerini kolaylaştırmakta ve diğer ülkelere kaçıracakları insan sayısını her geçen gün arttırmaktadır. Yasa dışı yollardan refah düzeyi yüksek zengin ülkelere gelen kişiler, bu ülkelerdeki maddi başarıya verilen önem ve bu sonuca ulaşmak için her yolun serbest olduğu düşüncesine kolayca

¹¹⁸ Bkz. U.S. Department of State, Trafficking in Persons Report, October, 2007.

adapte olmaktadır. Kolay para kazanarak kaçak olarak bulunduğu ülkede belirli bir yere gelmek ve saygı kazanmak birçok kaçak göçmen tarafından tercih edilmektedir. Bu durumdaki erkekler uyuşturucu ticareti, insan kaçakçılığı gibi çeşitli suçlara karışarak kolay para kazanmaya çalışmaktadırlar. Kadınlar ise bu amaç doğrultusunda fuhuş sektöründe yer almaktadırlar. Bunların yanısıra, kaçak göçmenlerin çocukları da fuhuşa konu olmaktadır.

2.5. UCUZ İŞ GÜCÜNE DUYULAN İHTİYAÇ

Küresel olarak değişen ekonomik yapı birçok yerde ucuz iş gücüne duyulan ihtiyacı arttırmaktadır. Bununla beraber, işçi ihtiyacıyla birlikte var olan iş imkânları arasında dengesizlik, özellikle hizmet ve düşük kalifiyedeki işçilere ihtiyacı arttırmaktadır. Bu durum, gelişmemiş bölgelerde yaşayan insanlar açısından zor koşullara rağmen, iş imkânı anlamına gelmektedir. Son zamanlarda, turizm ve eğlence sektöründe çalıştırılmak üzere kadınlardan faydalanılmaktadır. Turistler tarafından da tercih olunan imkânlardan olması bu sektörün canlı kalması üzerinde önemli rol oynamaktadır. Dünyanın birçok yerinde bu maksatla yapılmış olan turistlere yönelik faaliyetlerde eğlence sektöründe çalışan kadınların cinsel açıdan sömürülmesi veya borçlu kılınmak suretiyle cinsel ilişkiye zorlanması neredeyse “normal” bir olay gibi algılanmasına sebep olmuştur. Talebin yarattığı durum ise, tacirlerin faaliyetleri üzerinde etkili olmaktadır.

2.6. ÇIKAR GURUPLARININ FALİYETLERİ

Kolonileşme sürecinde yaşanan kölecilik hareketi günümüzde yeni bir şekle bürünmüştür. Bu modern kölecilik, sağladığı büyük çıkarlar sebebiyle organize suçlar arasında hızlı bir şekilde yayılmaktadır. Bununla birlikte, dünyada silah ve uyuşturucu kaçakçılığından sonra en fazla gelir sağlayan organize suç olarak karşımıza çıkmaktadır.¹¹⁹

---

¹¹⁹ Francis T. MIKO, and Grace PARK, (Jea-Hyun), Trafficking in Women and Children: The U.S. and International Response, U.S. Department of State (Report for Congress), 2000, s.1.

Birleşmiş Milletler'in bu konuda yapmış olduğu tahmin ise yıllık 7-10 milyar \$'ı bulan bir rakam ifade edilmektedir.¹²⁰ Bunun en önemli sebepleri, insanların sınırları ve burada görevli olan personeli uyuşturucu ve silahtan daha kolay olarak geçebilmeleri ve insan ticareti mağduru insanların tekrar tekrar satılabilmeleridir. Tacirler veya organizatörler insan ticaretinden kişi başına ortalama maddi çıkar elde ederken; genelev veya iş sahipleri kişi başına çok daha fazla para kazanabilmektedir.

Nedenler bölümünde de belirtildiği üzere, (Türkiye açısından, insan ticareti mağdurlarının yasal yollardan ülkeye giriş yapmaları sebebiyle) sınır kaçakçılığı kapsamında Türkiye bu şekilde bir olguyla karşı karşıya bulunmamaktadır.

Bunların yanında, insan tacirleri veya organizatörleri birçok ülkede yasal boşluklardan faydalanmaktadır. Mağdurun tekrar kaçırılma veya ailesi üzerinde baskı ve tehdidin kullanılabileceği korkusu dikkate alındığında, suçu organize eden kişilerin yakalanması daha da güçleşmektedir. Tanık koruma programlarından yoksunluk ise, mağdurun soruşturma safhasındaki etkinliğini azaltmaktadır. Bunun sonucunda, mağdurun yasadışı giriş veya fuhuş gibi suçlardan ülkeden çıkarılması söz konusu olurken; tacir veya organizatör rahatlıkla ülke içerisinde dolaşarak kendisine yeni kurban arayışına başlamaktadır.

İnsan ticareti bu açıklamalar doğrultusunda sınıraşan suç örgütlerini besleyen en fazla maddi çıkarın yanında en düşük risk taşıyan organize suç olarak belirlenebilir.¹²¹ Ancak son on yılda meydana gelen gelişmelerin paralelinde insan ticaretine hedef konumunda bulunan birçok ülkenin yapmış olduğu yeni hukuksal düzenlemelerle organizatörlerin tespit edilerek yakalanmaları durumunda uygulanacak cezai müeyyideler artırılmıştır.

---

¹²⁰ Bkz. U.S. Department of State, Trafficking in Persons Report, October, 2007.

¹²¹ Donna HUGHES, "The 'Natasha' Trade: The Transnational Shadow Market of Trafficking in Women", Journal of International Affairs, 2000; insan ticaretiyle mücadele kapsamında bkz. UNDP, Kolluk Kuvvetlerinin Kaçakçılıkla Mücadelesine İlişkin Bölgesel Kılavuz Taslağı, 2003.

3. DÜNYADA YASADIŞI GÖÇÜN DURUMU

Günümüzde dünya iş piyasalarını ilgilendiren en önemli konulardan önde geleni, kuşkusuz insanlık dışı bir şekilde para kazanmanın bir vasıtası olarak yapılan yasadışı göç ve sonucunda ortaya çıkan insan ticaretidir. Birçok insanın ya tek başına, ya da ailesi ile birlikte, daha rahat yaşama olanaklarına kavuşabilmek amacıyla, kendi ülkesinden, daha yüksek gelir elde etme olanağı gördüğü gelişmiş zengin ülkelere doğru bir göçe karar verdiği ve bunu gerçekleştirmek için de “insan tacirleri” olarak adlandırılan aracılarla yasadışı göç yöntemini kullanmak için anlaşmada bulunduğu görülmektedir. Bu aracılar kişi başına belirli bir ücret karşılığında karayolu veya çoğunlukla deniz yolu ile bu kişileri belirlenen ülkenin sınırından yasal olmayan bir şekilde geçirmektedirler.

Yasadışı göçün, Dünyadaki durumunu kıtalar bazında incelemekle, konunun tüm dünyanın bir sorunu olduğu gerçeğinin daha çok anlam kazanacağı görülecektir.¹²²

a. Asya Kıtası: Dünyanın en kalabalık kıtası olan Asya, yasadışı göç hareketlerinin en yoğun yaşandığı kıta olarak karşımıza çıkmaktadır. Ülkeler bazında ise durum şöyledir:

Hindistan: Bir milyara yakın nüfusu olan ve iç karışıklıkların hiç bitmediği Hindistan, şimdi olduğu gibi gelecekte de yasadışı göçe kaynak bir ülke olma özelliğini sürdüreceği değerlendirilmektedir. Hindistan, beyin göçünde de ön sıralarda yer almaktadır.

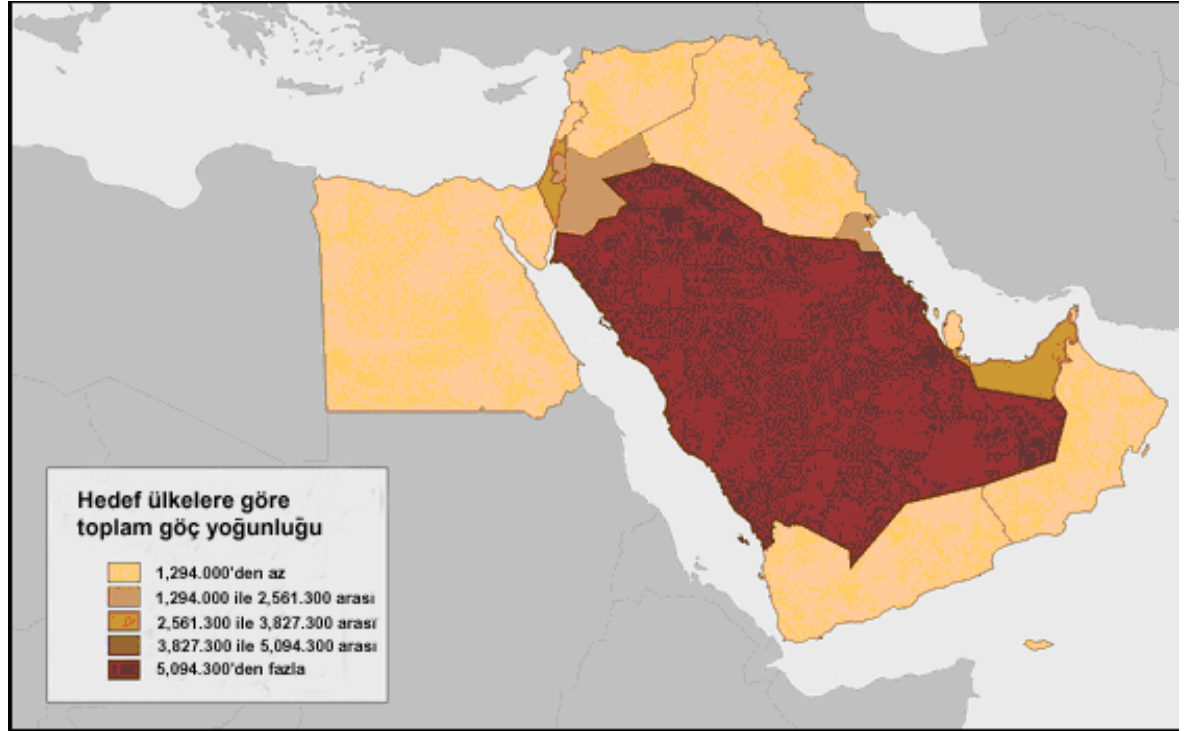
---

¹²² Dünyada ve Türkiye’de Yasa Dışı Göç, EGM, a.g.e., 15-19.

Pakistan: Hindistan ile arasında yıllardır süren anlaşmazlıklar ve halkın oldukça fakir durumda olması, Pakistan'ı kaynak ülke yapmaktadır.

ŞEKİL-5 Orta Doğu Ülkeleri Göçmen Nüfusu

KAYNAK: IOM

Bangladeş: Dünyanın en fakir ülkelerinden biri olma özelliği ile Bangladeş, yoğun göç veren kaynak ülkelerden birisidir.

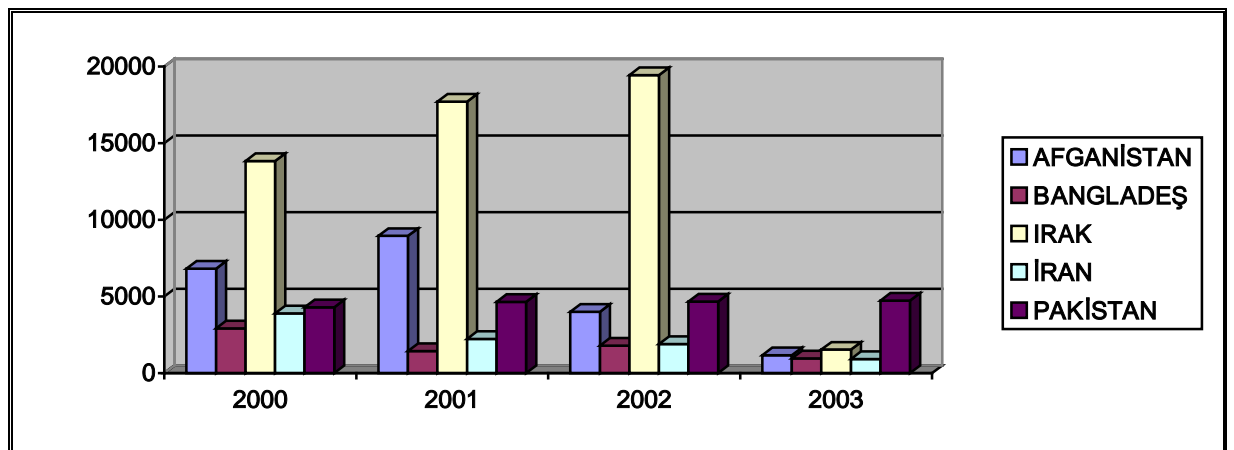
İran: İslam devrimiyle ülkede meydana gelen rejim değişikliği, Irak ile yapılan savaş ve baskıcı yönetimlerden dolayı, yüz binlerce İranlı mülteci olarak veya yasa dışı yollardan ülkeden ayrılmışlardır. Ülkeden ayrılanların genellikle ABD, Kanada, Avustralya ve Batı Avrupa ülkelerine gitmiş oldukları görülmektedir.

Irak: İran ile yapılan uzun süreli savaşta ve de Körfez savaşında ağır ekonomik, askeri kayıplar veren Irak, Birleşmiş Milletler tarafından uygulanan ambargo ile ciddi ekonomik kayba uğramıştır. Var olan ekonomik, sosyal yetersizlikler ve ülkenin kuzeyinde yaşanan yönetim boşluğu Irak halkının mülteci veya kaçak göçmen olarak hedef ülkelere gitmeye çalışmasına yol açmaktadır.

Çin Halk Cumhuriyeti: Dünyanın en kalabalık ülkesidir. 1980’lerde başlatılan ekonomik reform hareketlerinin sonucunda devlete ait kuruluşların özelleştirilmesi ile tarım ve sanayi sektöründe yoğun olarak işten çıkarılmalar başlamıştır. Ülke içi ve dışı göçler meydana gelmiştir. Bu göç hareketleri sonucunda 80 milyon kişi iç göçü, 25-30 milyon kişi ise yasadışı dış göçü tercih ettiği tahmin edilmektedir. Tahmini rakamlara göre Rusya Federasyonu’nda 100 bin, Güney Kore’de 32 bin, Yugoslavya’da 300 bin, Romanya’da 50 bin, Macaristan’da 45 bin ve ABD’de on binlerce Çinlinin yasadışı olarak bulunduğu belirtilmektedir.

Geçtiğimiz yıl Çin Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Qin Gang, Çin hükümetinin, insan kaçakçılığı ve yasadışı göç eylemlerine kararlılıkla karşı çıktığını, bu eylemlere uluslararası işbirliğiyle darbe indirilmesi gerektiğini savunduğunu belirtti. Çin’in son yıllarda yasama, yürütme ve eğitim alanlarında bir dizi tedbir aldığını, bu verimli tedbirlerin Çin’in yasadışı göç eylemlerine darbe indirme kararlılığını yansıttığını ifade etmiştir.¹²³ Çin hükümeti, uluslararası bir sorun olan yasadışı göçün çeşitli nedenlerden kaynaklandığına, yurtdışındaki bazı örgüt ve kişilerin sınır ötesi insan kaçakçılığı ve yasadışı göç faaliyetlerini organize ettiklerini, dolayısıyla yasadışı göç eylemlerinin kaynağının kurutulması için uluslararası işbirliğinin güçlendirilmesi gerektiğine inanmaktadır.

ŞEKİL–6 Asya Kıtasında Bulunan Yasadışı Göçmen Miktarları

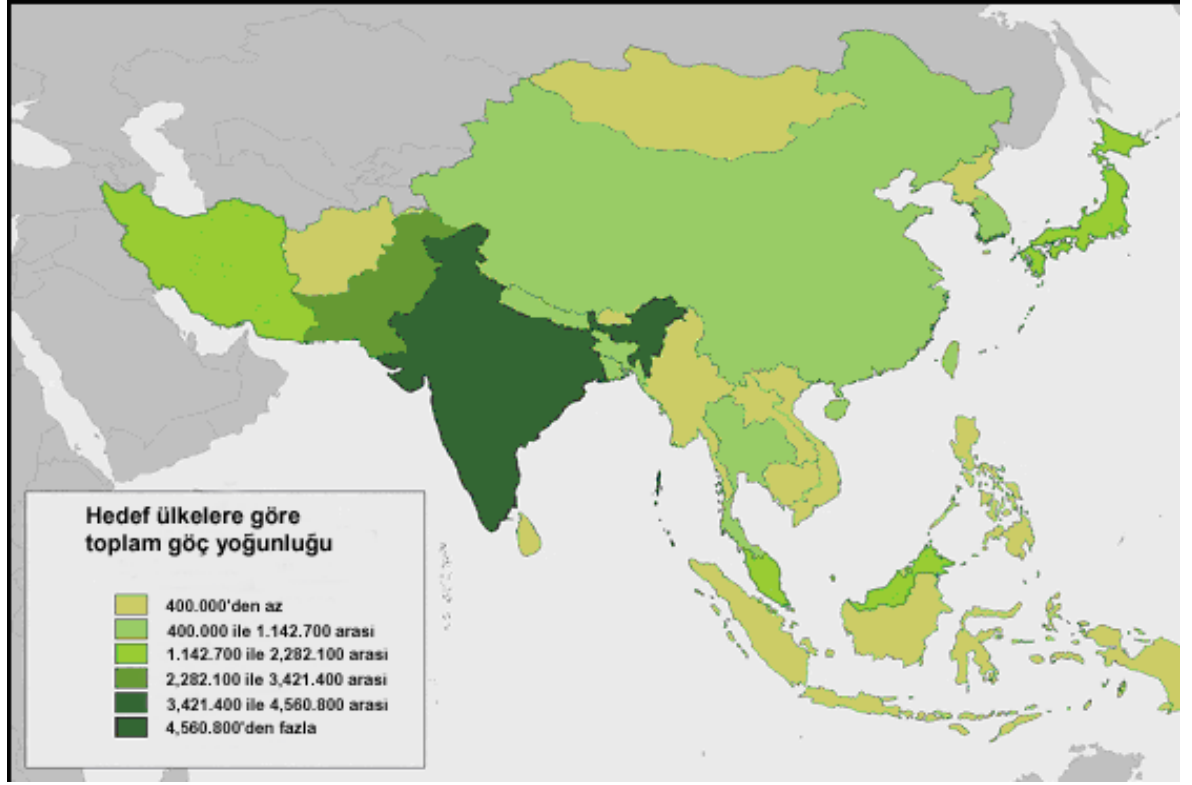

KAYNAK: EGM Yabancılar Hudut İltica Başkanlığı

¹²³Çin Uluslararası Radyosu, Yasadışı göç sorunu işbirliği ile çözülmeli, <http://turkish.cri.cn/1/2007/03/08/1@67881.htm>, 24.01.2009

ŞEKİL-7 Asya Kıtası Göçmen Nüfusu

KAYNAK: IOM

TABLO-4 Asya Kıtasında Bulunan Göçmenlerin Vize-İkamet İhlalinde Bulunanlarını Sayısı

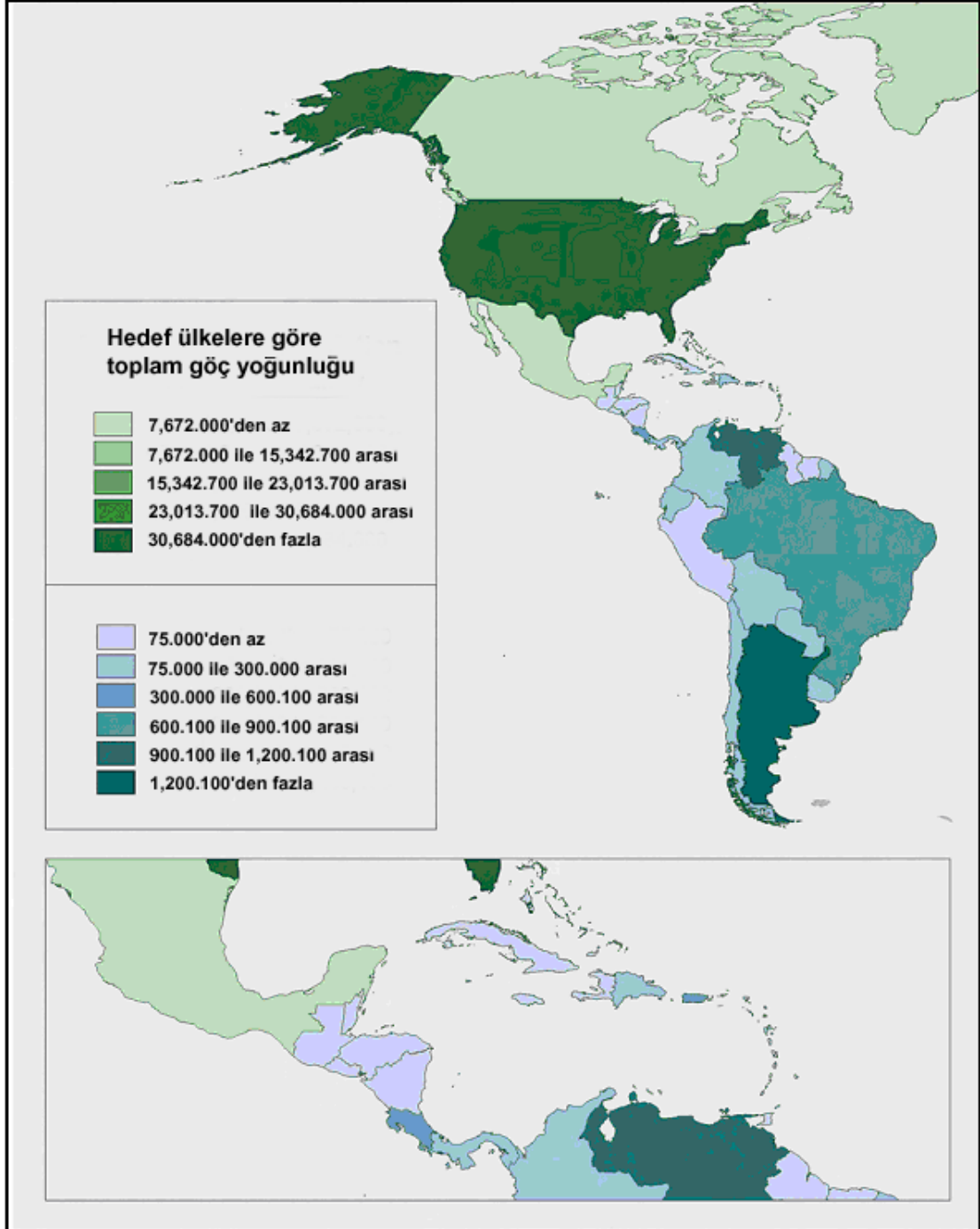
VİZE İKAMET İHALALİNDE BULUNANLAR					
	AFGANİSTAN	BANGLADEŞ	İRAN	PAKİSTAN	
2000	1941	318	3447	2938	741
2001	508	66	784	1409	550
2002	279	28	1467	616	137
2003	56	38	891	386	125

KAYNAK: EGM Yabancılar Hudut İltica Başkanlığı

b. Amerika Kıtası: Kıtanın kuzey bölümü yasadışı göçte hedef, güney bölümü ise kaynak özelliği taşımaktadır. Her gün binlerce kaçak göçmen, ABD ve Kanada'ya gerek havayolu, gerekse kara ve deniz yoluyla ulaşmaya çalışmaktadır. Meksika ile 2000 millik sınırı bulunan ABD, özellikle Meksikalı kaçak göçmenlerin yasa dışı geçiş teşebbüslerine maruz kalmaktadır. ABD'de yaklaşık yedi veya sekiz milyon kaçak göçmenin olduğu ve bunların üç milyununun Meksikalı olduğu, ayrıca

ABD'ye her yıl yaklaşık bir milyon civarında yasadışı göçmenin girmeye çalıştığı tahmin edilmektedir.

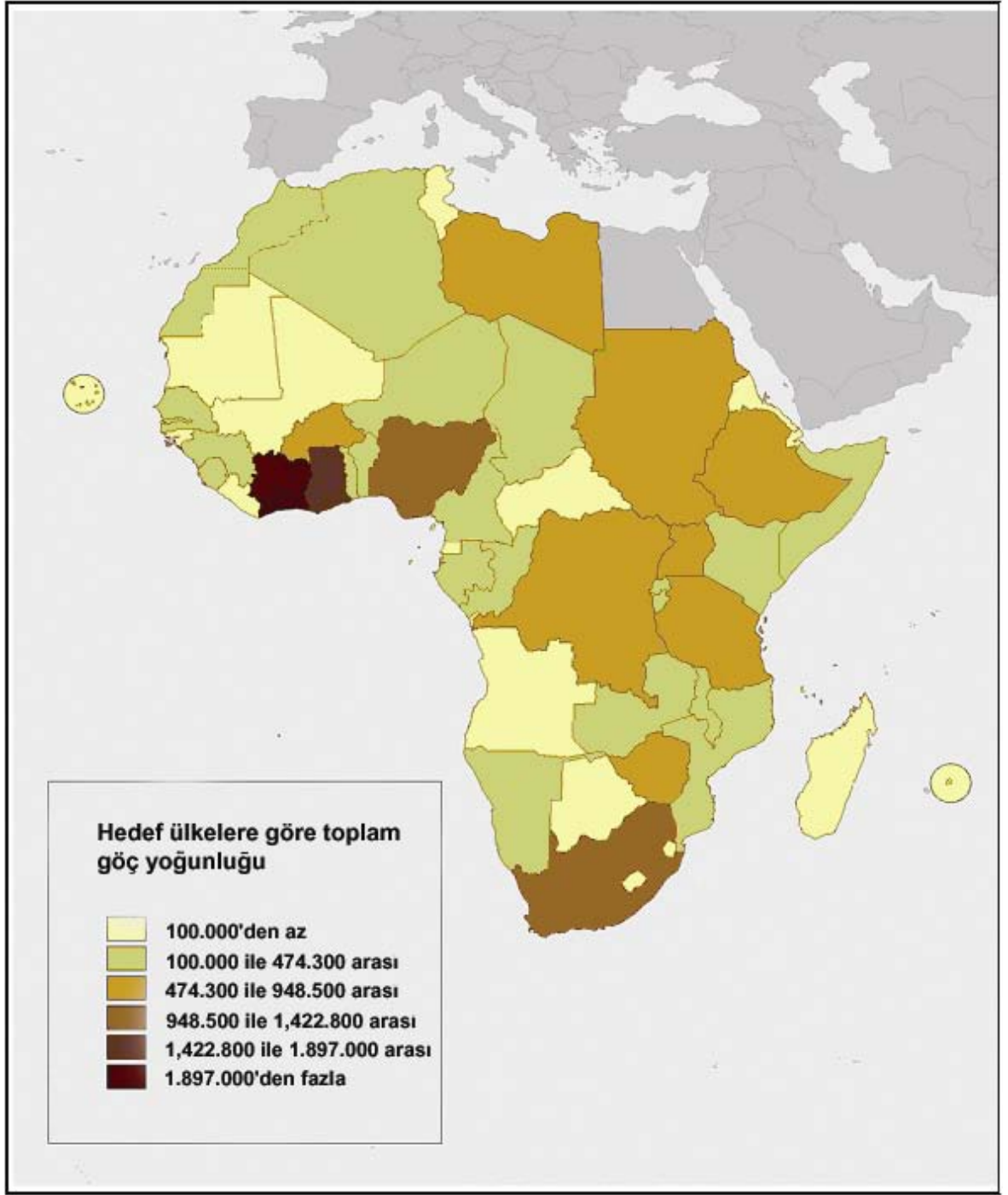
ŞEKİL-8 Amerika Kıtası Göçmen Nüfusu

KAYNAK: IOM

c. Afrika Kıtası: Dünyanın en fakir kıtası durumundadır. Birçok ülkede var olan açlık, kıtlık ve salgın hastalıklar, bölgesel veya iç savaşlar, bazı ülkelerdeki politik istikrarsızlıklar ve işsizlik, kıtayı kaynak kıta haline getirmiştir.

ŞEKİL-9 Afrika Kıtası Göçmen Nüfusu

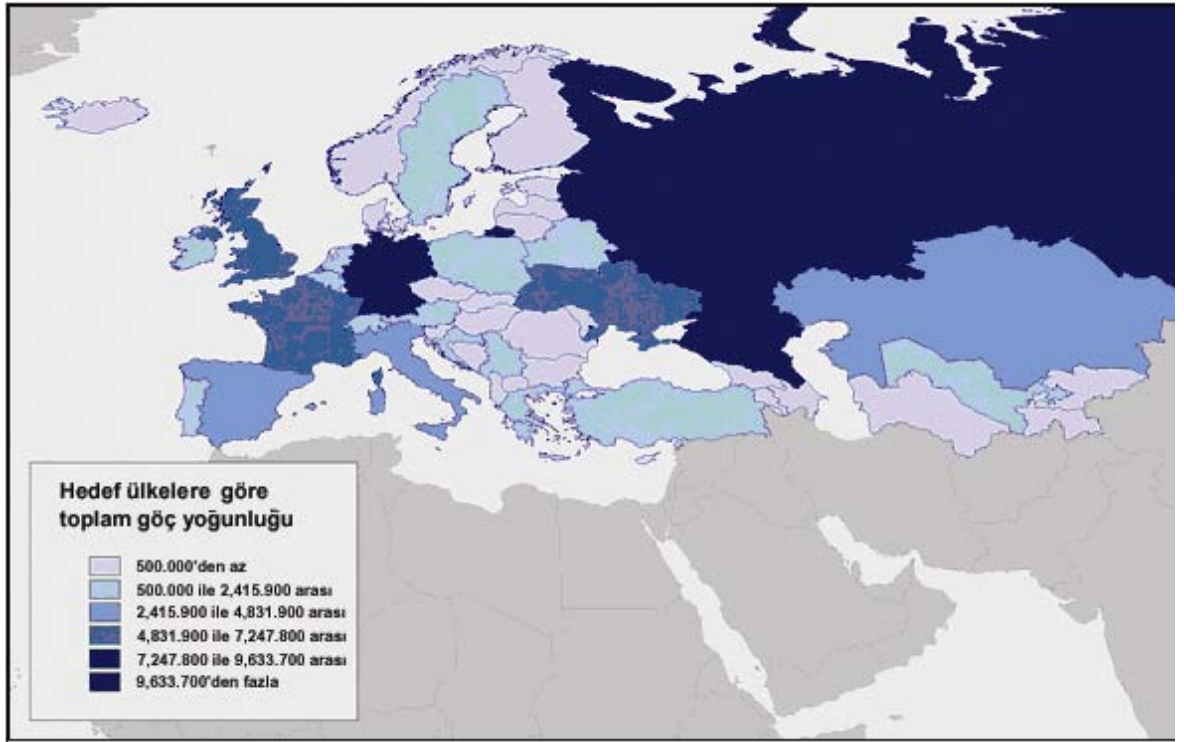

KAYNAK: IOM

d. Avrupa Kıtası: Avrupa, batısındaki ülkelerin refah düzeyinin yüksek olması ve liberal göçmen politikaları ile, doğusundaki ülkelerin gelişmekte olması ve batıya giden yolda transit olarak kullanılması sebebiyle yasadışı göçmenler için hedef kıta görünümündedir. Avrupa Birliği (AB) ülkelerinde uzun yıllardır devam

eden liberal göç politikaları, bu ülkeleri hedef ülkeler haline getirmiştir. Göçmenlere tanınan sosyal haklar, yapılan yardımlar, kaçak göçmenlere yasa dışı geçişler sebebiyle yaptırım uygulanmaması, ülkelerin her yıl belirledikleri göçmen kontenjanları, yasadışı göçmenlere yönelik af uygulamaları ile yasadışı göçmelerin yasallaştırılması, siyasi göçmen ile ekonomik göçmen ayırımı yapmadan herkese politik kaygılardan dolayı iltica hakkı verilmesi, yasadışı göçmenler için hedef ülke konumundaki bu ülkeleri birer cazibe merkezi haline getirmektedir.

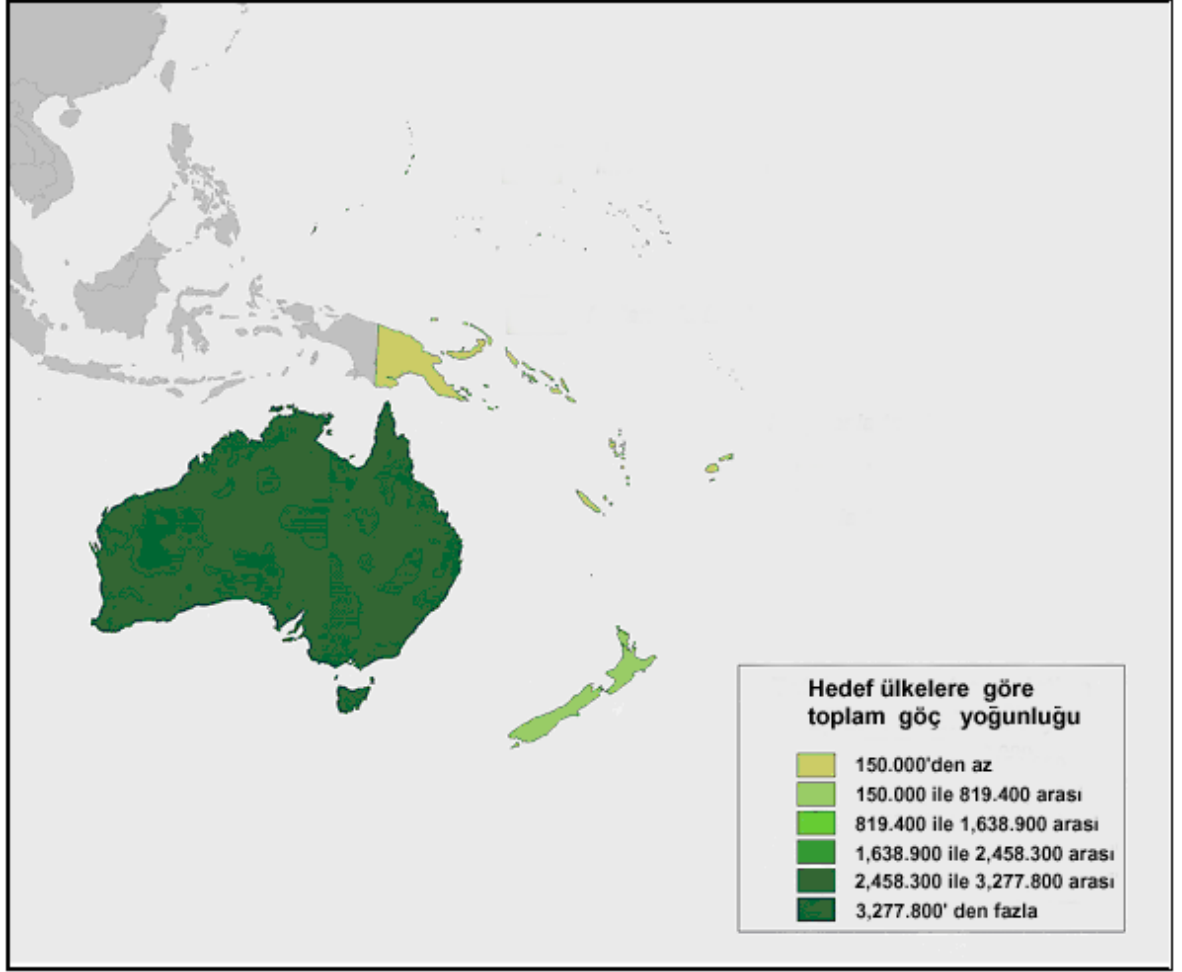
ŞEKİL-10 Avrupa Kıtası Göçmen Nüfusu

KAYNAK: IOM

e. Okyanusya: Bu kıtada yasadışı göç bakımından en göze çarpan ülke Avustralya'dır. Oldukça geniş toprakları, yüksek gelir düzeyi, elverişli iş imkânları ve liberal göç politikası, Avustralya'yı uzak kıta ülkesi olmasına rağmen yasal ve yasadışı göçmenler için hedef ülke yapmaktadır. Orta ve Güney Asya ülkeleri, Ortadoğu ülkeleri ve Çin Halk Cumhuriyeti'nden özellikle deniz yoluyla ve kısmen de hava yoluyla kaçak göçmenler, bu ülkeye giriş yapmaya teşebbüs etmektedirler. Avustralya'da 40 bin civarında kaçak göçmenin bulunduğu tahmin edilmektedir.

ŞEKİL-11 Okyanusya Kıtadaki Göçmen Nüfusu

KAYNAK: IOM

İki kıtayı birbirine bağlayan Türkiye, yasadışı göç konusunda da bir köprü vazifesi görmektedir. Türkiye'ye sokulmuş çok sayıda kaçak yabancı insan mevcuttur. Bazı iddialara göre, Türkiye'nin aynı zamanda fakir Doğu ile zengin Batı arasında bir geçiş noktası olması dolayısıyla, insan tüccarlarının, AB'ye yönelik uluslararası yasadışı göç için geçiş noktası konumundadır. Bu kaçak göçmenlerin bir kısmı deniz yolu ile genellikle, Yunanistan veya İtalya sahillerinde kaderiyle baş başa bırakılmakta veya Türkiye – Yunanistan – Bulgaristan kara sınırının herhangi bir noktasından AB'ye giriş yapmaya çalışmaktadır. Türkiye'nin doğuda sarp, dağlık, kontrolü güç olan kara sınırlarına, batıda ise çok uzun ve girintili - çıkıntılı deniz sınırlarına sahip olması, ayrıca Avrupa Ülkelerine ulaşılması açısından Ege

Adalarının kıyılarımıza çok yakın bulunması, insan tacirlerinin ülkemizi transit ülke olarak kullanmasını açıklamaktadır.¹²⁴

İşin acı tarafı; bu yolculuğun bir kısmının ölümle sonuçlanmasıdır. İnsan tüccarlarının para kazanma hırısı; aşırı yüklü, eski ve teknik donanımı yetersiz deniz araçlarıyla başlayan yolculuğun hedefe ulaşmadan, deniz ortasında büyük bir felakete sonuçlanmasıyla bitmektedir. Her sene yüzlerce kişi bu kaçak insan trafiğinde can vermektedir. Bir kısmı ise hedeflediği ülkeye varmadan güvenlik kuvvetleri tarafından yakalanmakta ve ülkesine geri gönderilmektedir.

Sonuçta, bu süreçle ilgili olarak bazı temel noktalar aşağıda belirlenebilir: AB ülkelerine yönelik deniz ve kara yolu ile yapılan yasadışı göçte Hindistan ve Pakistan, Afganistan, Bangladeş, Filistin, Irak, İran'dan gelen göçmenler önemli yer tutmaktadır.¹²⁵

Doğudan gelenler fakirlik yanında, otoriter sistemlerden dini rejimlerin siyasi baskılarından kaçarken; Batı'dan, Balkanlar'dan gelenler, daha ziyade çalışma ve para kazanma amaçları ile Türkiye'ye yönelmektedir. Doğudan gelenlerin bir kısmı, Türkiye üzerinden Avrupa'ya geçerken bir kısmı Türkiye'de kalmakta Batı'dan gelenler ise daha ziyade kısa süreli çalışma sonucunda "hedefli işçi" (target workers) olarak belirli bir parayı kazandıktan sonra ülkesine geri dönmektedir.

Kafkaslardan ve Türk Cumhuriyetleri'nden de kısmi bir nüfus ve işgücü hareketi görülmektedir. Bazı ülke ve bölgelerin yasadışı göç hareketinde dikkat çekici nitelikler kazandığı anlaşılmaktadır. Özellikle, Moldovya'lı "Gagavuz Türkleri'nin ev ve işyerlerinde, Ukrayna ve Rusya'lı kadınların "bavul ticaretin" de, Kafkaslardan gelenlerin çay üretiminde, Balkanlardan gelenlerin ise yapı, tekstil sektörlerinde çalıştıkları gözlenmektedir.

Bu yasadışı göçler sonucunda, siyasi iltica taleplerinden, yakalananların tekrar baskıcı siyasi rejimlere yollanmasından doğacak çok sayıda insani sorun ile de

---

¹²⁴ Fırat a.g.e.

¹²⁵ Y.Koç, Türkiye'de Yabancı çalışanlar, F. Ebert Vakfı, 12.05.2001 Toplantısı, İstanbul, 2001, s.116.

karşılaşmaktadır. Bu açıdan, özellikle AB'nin, Türkiye'nin daha fazla sınır kontrolleri gerçekleştirmesini, resmi bir göç politikası oluşturmasını istediği görülmektedir.

3.1. TÜRKİYE'DE YASADIŞI GÖÇ

İnsanların, Türkiye'de kaçak olarak çalışıp para biriktirerek ülkelerine dönmek istemeleri, daha önceden çeşitli yollarla Türkiye'ye girip yerleşmiş olanların kendi tanıdıklarını Türkiye'ye çağırmaları, Türkiye'nin Ortadoğu ve Kafkas ülkeleri arasında en demokratik ve ekonomik açıdan güçlü ve istikrarlı bir ülke olması, yaşam standartlarının geldikleri ülkelere göre daha iyi olması, Türkiye'de yakalanmaları halinde daha az ceza göreceklerini ve insanlık dışı muameleye maruz kalmayacaklarını bilmeleri, yasa dışı giriş yapan çoğu yabancı uyruklu kişilerle vatandaşlarımız arasında dil birliğinin bulunması gibi sebeplerdir.

Batı ülkelerine geçiş yapmak için Türkiye'nin tercih edilmesinin sebepleri ise; Türkiye'nin coğrafi konumu itibarıyla Asya ile Avrupa arasında bir köprü durumunda bulunması, kuzeyden yapılacak geçişlerde ((Türkmenistan, Rusya, Ukrayna, Belarus(Beyaz Rusya) ve Romanya)) yolun daha uzun, geçilecek ülkelerin daha fazla sayıda ve coğrafi - iklim şartlarının daha sert olması, Orta doğudaki savaş ve karışıklıklar sebebiyle İran-Irak-Suriye-Akdeniz yolunun kullanılamaması, Türkiye'nin doğuda sarp, dağlık, kontrolü güç olan kara sınırlarına, batıda ise çok uzun ve girintili - çıkıntılı deniz sınırlarına sahip olmasıdır.

Ülkelerin son yıllarda üzerinde ciddi olarak durduğu ve Türkiye'nin de özellikle coğrafi konumu itibarıyla çeşitli yönlerden içinde doğrudan yer aldığı dünyadaki yasadışı göç hareketleri, sadece ülke güvenliklerini tehdit etmekle kalmayıp, çok sayıda yasadışı göçmenin umuda yolculuk niteliğindeki bu illegal hareketleri sırasında hayatlarına mal olmakta ve bu göçlerden büyük gelir elde eden terör örgütleri, kaçakçılık şebekeleri ve yasadışı göç organizatörlerine de önemli bir kazanç ve fayda sağlamaktadır. Bu itibarla, Türkiye yabancıların turistik, bilimsel araştırma, çalışma, öğrenim ve ticaret amaçlı olarak yasal yollardan gelişerinin

yanısına; iltica, yasadışı göç eylemleri ile ülkemiz üzerinden üçüncü ülkelere yasadışı yollardan geçme teşebbüslerine yoğun olarak konu olmaktadır.

Kuşkusuz, New York'ta Dünya Ticaret Merkezi'ne yapılan terörist saldırı, yasadışı göçün olumsuz boyutunu ortaya koymaktadır. Son yıllarda Türkiye'ye ve Türkiye üzerinden Batı Avrupa'ya yönelik "yasadışı göç" hareketlerinde gözle görülür artışlar meydana gelmiştir. Sosyalist sistemin dağılmasından sonra, diğer batı ülkelerinin yanı sıra Türkiye'ye Balkanlar, Doğu Avrupa ve Ortadoğu ülkelerinden gerçekleştirilen göçler ve son dönemlerde Pakistan, Bangladeş, Hindistan, Fas, Cezayir, Somali, Nijerya gibi ülkelere de yoğun olarak yasadışı göç alan bir pozisyona gelmiştir.

TABLO-5 2004-2008 Yılları Arasında Yasadışı Göçmenlerin Yakalandığı Gümrük Kapıları

	2004	2005	2006	2007	2008
İPSALA	19	78	158	134	222
ÇEŞME	93	59	35	15	10
HAYDARPAŞA	177	56	33	4	4
ERENKÖY	90	25	0	0	4
MERSİN L.	0	22	5	57	11
BANDIRMA	0	22	0	12	0
GÜRBULAK	0	21	44	43	0
KAPIKULE	0	16	10	29	37
AMBARLI	48	12	13	26	0
ALSANCAK	0	0	0	0	26
PENDİK L.	0	0	0	0	9
SİNOP	0	7	0	0	0
DİĞER	148	28	10	97	19
TOPLAM	575	346	308	417	342

KAYNAK: T.C. Başbakanlık Gümrük Müsteşarlığı

Türkiye’de halen BM’nin denetiminde ve sorumluluğunda bulunan kamplar, projenin hayata geçirilmesinden sonra Türkiye’nin sorumluluğuna geçecektir.¹²⁶

ŞEKİL-12 Türkiye’nin Sınır Durumu (km) ve Hudut kapılarını Gösteren Tablo

KAYNAK: EGM Yabancılar Hudut İltica Başkanlığı

¹²⁶ Hürriyet Gazetesi, 07.07.2002.

Türkiye, Avrupa Birliği ve ABD'den gelen baskılar doğrultusunda AB'ye kaçak göçle mücadele konusunda bir proje sunmuştur. Buna göre 11 kentte biner kişilik göçmen kampı kurulacaktır. Kamplardan üçünün İran ve Irak sınırında, diğer sekizinin ise Marmara ve Ege'de belirlenecek şehirde kurulması öngörülmektedir.

TABLO-6 2004-2008 Yılları Arasında Yasadışı Göçmenlerin Uyrukları

	TÜRKİYE	IRAK	PAKİSTAN	FİLİSTİN	SÜRİYE	DİĞER
2004	510	14	-	-	-	51
2005	240	31	24	15	-	36
2006	84	74	-	68	-	82
2007	121	96	23	107	40	30
2008	77	111	3	48	10	93

KAYNAK: T.C. Başbakanlık Gümrük Müsteşarlığı

Türkiye'den 1995'ten 2002 Haziran ayına kadar üçüncü bir ülkeye gitmelerine izin verilen çoğunluğu İran ve Irak uyruklu 11.867 sığınmacıdan 3.196'sı Kanada, 3.029'u ABD ve 1.864'ü de Avustralya'yı tercih etmiştir. 1999 ile 2002 yılının Mayıs ayı arasında 355.370 kaçak ve sığınmacının ulaşım ve iâşe masrafı için 1 trilyon 107 milyar 653 milyon TL harcanmıştır.¹²⁷ Emniyet Genel Müdürlüğü'nün belirttiğine göre Yasadışı göçmenlerin barındırılması ve sınır dışı işlemleri için 1999-2008(ilk on ay) yılları arasında toplam 24.892.166,00 Yeni Türk Lirası harcanmıştır.

¹²⁷ Radikal Gazetesi, 09.07.2002.

TABLO-7 2000-2008 Yılları Arasında Yabancıların Türkiye'ye Giriş - Çıkış Sayıları

YILLAR	GİRİŞ SAYISI	ÇIKIŞ SAYISI
2000	9,748,327	9,393,355
2001	10,912,771	10,530,600
2002	12,906,274	12,606,264
2003	13,461,420	13,180,903
2004	16,854,377	16,503,781
2005	25,262,380	24,736,280
2006	27,085,138	26,649,373
2007	31.106.833	30.865.912
2008(11 Ay)	23.923.963	24.069.800

KAYNAK: Yasadışı Göç ve Göçmen Kaçakçılığı (EGM)

TABLO-8 Türkiye'de Oturum İzni Alan Yabancıların Sayıları

	ÇALIŞMA	ÖĞRENİM	DİĞER	TOPLAM
2006	22.636	26.100	151.322	200.058
2007	24,881	28,455	171,872	225,208
2008(11 Ay)	17.459	27.731	122.963	168.153

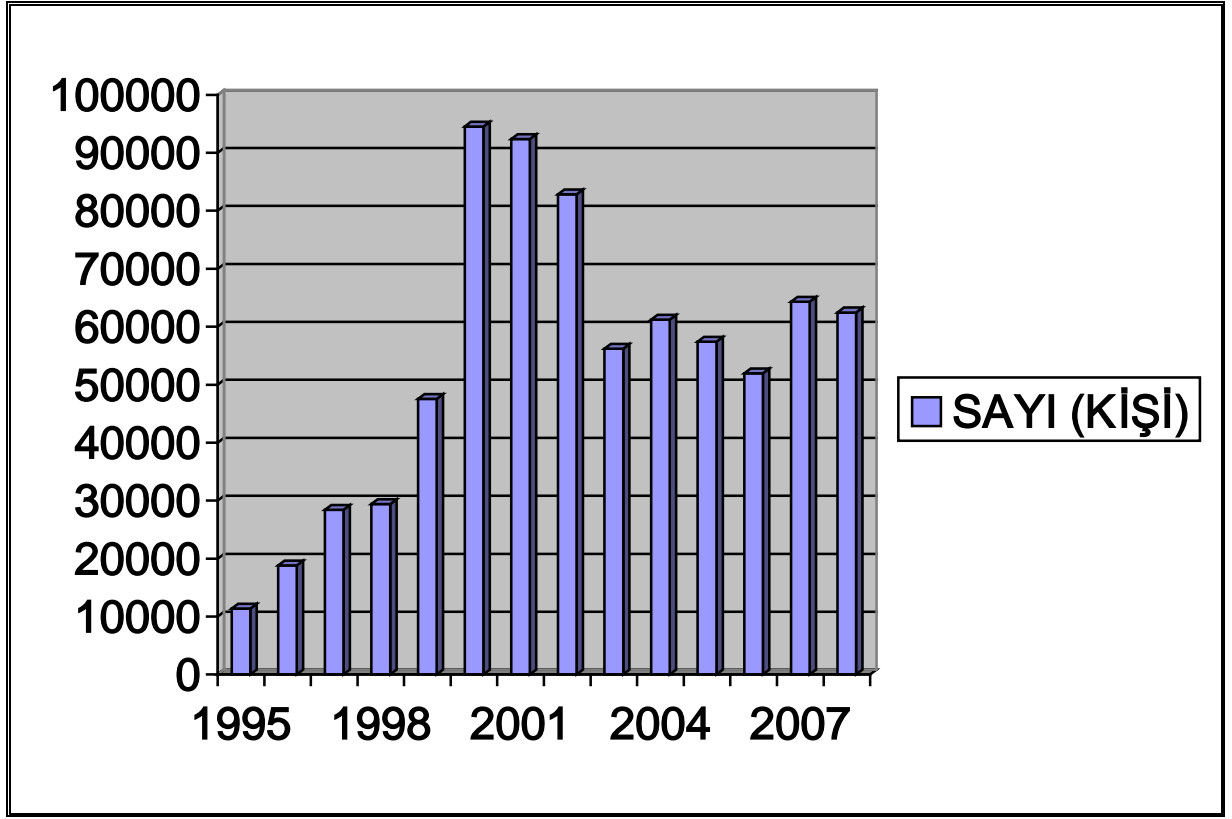
KAYNAK: Yasadışı Göç ve Göçmen Kaçakçılığı (EGM)

TABLO-9 Türkiye'de Yakalanan Yasadışı Göçmen Kaçakçısı Yıllara Göre Dağılımı (1995-2008)

YILLAR	YAKALANAN GÖÇMEN KAÇAKÇISI
2003	937
2004	957
2005	834
2006	951
2007	1242

KAYNAK: T.C. Dışişleri Bakanlığı

ŞEKİL-13 Türkiye’de Yakalanan Yasadışı Göçmenlerin Yıllara Göre Dağılımı (1995– 2008)

KAYNAK: T.C. Dışişleri Bakanlığı

“Yasadışı göçlerin en çok artış gösterdiği yıllar; 1996 ve 1999 yılları olmuştur. 2007’li yıllarda da artış devam etmiştir.”¹²⁸

Türkiye, söz konusu göç hareketlerinin kompozisyonu içerisinde, Avrupa, Asya, Orta Doğu ve hatta bazı açıdan Afrika Ülkeleri arasında doğal bir köprü pozisyonundadır. Türkiye’nin, bölgedeki ülkelere kıyasla refah düzeyinin daha yüksek bir durumda olması, bununla birlikte Orta Asya ve Orta Doğu’dan, gelişmiş, zengin, demokratik ve insan haklarına saygılı ülkelere yönelik gerçekleştirilen göçmen kaçakçılığında güzergâh olarak en elverişli ülkelerden birisi konumunda yer alması, onu her yönüyle doğu batı arasında köprü bir ülke ve bunun bir sonucu olarak; “kaynak”, “transit” ve “hedef” ülke özelliklerinin hepsinin görüldüğü bir konuma getirmiştir.¹²⁹

¹²⁸ Ahmet İçduygu, Türkiye’de Kaçak Göç, İTO Yayınları, İstanbul, 2004, s.18.

¹²⁹ Y. Furkan Şen, Dünya ve Türkiye Perspektifinden Göçmen Kaçakçılığı, İnsan Ticareti ve Organ Doku Ticareti, KOM/TADOC Yayınları, Ankara, 2006, s.42.

Sonuçta Türkiye'nin "göç cenneti" olmaktan çıkarılması, kuşkusuz Türkiye'nin tam üyeliği ve serbest dolaşımı hakkının gerçekleşmesi açısından da fevkalade önemlidir. Bu açıdan "Türkiye'de yabancıların çalışması ve çalıştırılması ile ilgili sorunlar" öncelikle ele alınarak tartışılmalı ve ulusal Program'da öngörülen yasa tasarıları en kısa zamanda gerçekleştirilmelidir.¹³⁰

4. YASADIŞI GÖÇTE ROL ALAN AKTÖRLER

En basit bir organizasyonda bile, görev paylaşımı sonucu ortaya çıkan bazı roller bulunmaktadır. Her türlü organizasyonda olabilecek bu görevlendirme tablosu, elbette ki insan ticareti ve insan kaçakçılığı gibi sınır aşan organize bir suçta daha kapsamlı olarak karşımıza çıkacaktır. Tanımlanan bu rol ve statüler, geneli temsil etmektedir. Kişilerin suç organizasyonundaki rollerinden doğan statüleri; şartlara, olayın gerçekleştiği bölgelere ve kişiler arasındaki bağların etkinliğine göre değişiklik gösterebilmektedir.

İnsan kaçakçıları veya tacirleri ele alındığında karşımıza üç farklı profil çıkmaktadır; Bunlardan birincisi, nehir geçişi veya araçla bir noktadan diğerine nakil gibi göçmenlerin yolculuğunun sadece bir bölümünde ortamdan doğan fırsatları değerlendirerek görev alan "amatör kaçakçılar"; ikincisi bir ülkeden bir başka ülkeye nakil konusunda uygun yolları bilen amatör kaçakçılardan daha tecrübeli olan "küçük organize suç grupları"; üçüncüsü ise göçmenlerin ihtiyaç duyduğu her türlü belgeyi temin etme kabiliyeti olan, transit ülkelerde ikamet gibi ihtiyaçları giderecek bağlantılara sahip, yolculuk güzergahında bulunan elemanları sayesinde değişen durumlardan çabuk haberdar olan ve bunlara ayak uydurabilen, uyuşturucu ticareti gibi uluslararası suç örgütlerince önceden denenmiş güzergahları kullanan "uluslararası kaçakçılık örgütleri." dir.¹³¹

Schloenhardt, insan kaçakçılığı ve insan ticareti organizasyonlarında görev alan ortak aktörleri şöyle sıralamıştır.¹³²

¹³⁰ S.Özdemir, Yeni Çağın Değişen İşçi Tipi: Bilgi İşçileri, İstanbul, 2000, s.1.

¹³¹ Andreas Schloenhardt, "Organised Crime and The Business of Migrant Trafficking: An Economic Analysis", Avustralya Kriminoloji Enstitüsü Olağan Semineri, Canberra, 1999, s.14.

¹³² Schloenhardt, a.g.e., s.16-17.

Organizatör veya Finansör (Arranger/Investor): Kaçakçılık organizasyonunun maddi kaynağını sağlayan ve organizasyon piramidinin yapısı nedeniyle ulaşılması güç olan kişidir. Çoğunlukla alt seviyedeki aktörler ve kaçakçılığa konu olan kişilerce tanınmazlar.

Aracı veya Simsar (Recruiter): Potansiyel göçmenlerle ilk bağlantıyı kuran, göçmenlerden parayı toplayarak finansör ile göçmen arasındaki bağlantıyı kuran kişi. Araştırmalar bunların genellikle göçmenin geldiği bölgeden geldiğini ve aynı kültüre sahip olduğunu belirtmektedir.

Ulaşım Görevlisi (Transporter): Göçmenlerin buldukları ülkeden kara, deniz veya hava yolu ile çıkışlarından sorumlu olan kişi. Hedef ülkede ise herhangi bir belgeye sahip olmayan göçmenleri havaalanı, liman veya deniz kıyılarından büyük şehirlere ulaştırmakla görevlidirler. Hedef ülkedeki yasal mevzuat ve kıyı emniyet devriyelerinin faaliyet değişimlerine karşı teknik olarak iyi eğitilmişlerdir.

Rüşvet Verilmiş Kamu Görevlileri ve Koruyucular (Corrupt Public Officials and Protectors): Elde edeceği maddi menfaat karşılığında makam ve yetkilerini kötüye kullanarak ve kanunları suistimal ederek kaçakçılara gerekli belgeleri sağlayan veya yasa dışı giriş çıkışlara göz yuman kamu görevlileri.

Bilgi Toplama Sorumlusu (Informer): Sınır güvenliği, göç, transit geçiş, iltica prosedürü, düzenlemeleri ve kanunlar hakkında bilgi toplayarak organizasyonun bunları nasıl istismar edebileceğini ortaya koyan kişi.

Kılavuz ve Mürettebat (Guides and Crew Members): Kılavuz, seyahat belgesi bulunmayan yasadışı göçmenleri bir noktadan diğerine veya bir ülkeden başka bir ülkeye naklini sağlayan kişi. Mürettebat ise göçmenlere yasa dışı yolculuklarında eşlik eden ve kaçakçılar tarafından kiralanmış gemi veya uçağın görevlileridir.

İç Düzen Sorumlusu (Enforcer): Çoğunlukla kendisi de göçmen olan ve beraber çalışan personel ile göçmenlerin kontrol altında tutulmasından, organizasyonun sorunsuz yürütülmesinden sorumlu kişidir. Çoğunlukla baskı ve şiddet uygulayarak bunu gerçekleştirmektedir.

Tahsildar (Debt Collector): Göçmenlerin gittikleri hedef ülkedeki kaçakçılık ücretlerinin toplanmasından sorumlu kişi. Çoğunlukla tehdit, şiddet ve baskı kullanmaktadır.

Para Aklama Sorumluları (Money Launderers): Kaçakçılık yoluyla kazanılan parayı çeşitli şekillerde aklamaktan ve gerekli yerlere aktarmaktan sorumlu kişiler.

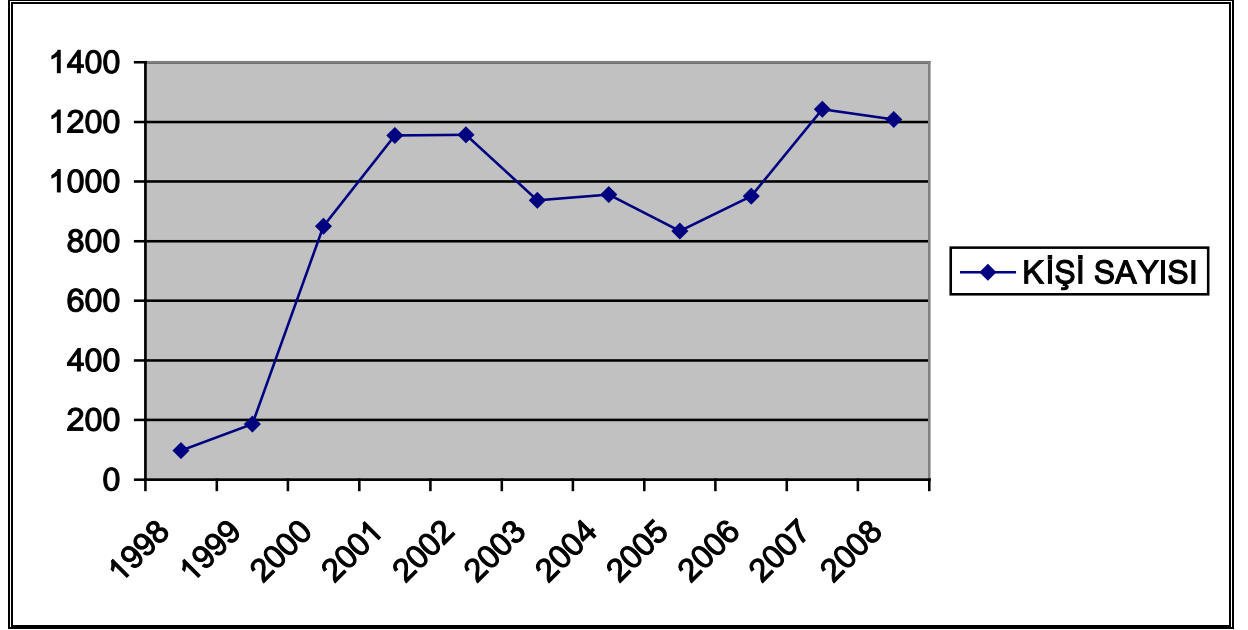
Destekleyici Personel ve Uzmanlar (Supporting Personnel and Specialist): Göçmenlerin özellikle transit ülkelerde başta ikamet olmak üzere çeşitli ihtiyaçlarını karşılamakla görevli olan ve genellikle yerel toplumdan olan kişilerdir. Kaçakçılar ayrıca çeşitli konularda yetenekli bireylerden suç organizasyonları için faydalanmaktadırlar.

5. YASADIŞI GÖÇ İÇİN KULLANILAN YÖNTEMLER

Ülkelerin topraklarına girişe ilişkin belirledikleri yöntem ve kurallara uyulmadan, bir başka deyişle sınırların yasadışı yollarla geçilmesini ifade eden yasadışı göçte; ülkelere giriş ve çıkışlar için belirlenmiş olan sınır kapıları dışında, sınırın her hangi bir bölgesinden geçmek sıklıkla kullanılan bir yöntem olmaktadır.

Günümüz teknolojisini de yakından takip eden göçmen kaçakçılığı suç organizasyonları, yasadışı gerçekleştirdikleri faaliyetlerinde, teknolojik imkânlardan da yararlanarak kendi aralarında uluslararası irtibat ve haberleşmeyi sağlayıp, çeşitli yöntemlerle buldukları ülkedeki barınma, gizlenme ve geçiş yollarını koordine ederek yasadışı geçişleri sağlamaktadır.

ŞEKİL-14 1998–2008 Yılları Arasında Yakalanan Yasadışı Göç Organizatörleri (2008 ilk 11 ay)

KAYNAK: EGM Yabancılar Hudut İltica Başkanlığı

Göçmen kaçakçılığı organizasyonları, yukarıda saydığımız ve kanunla belirtilen usuller haricinde yöntemler kullanarak yasadışı faaliyetlerini sürdürmektedir. Göçmen kaçakçılığı olaylarında uygulanan yöntemler kullanılan güzergâha göre değişiklik gösterse de genel hatlarıyla aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Hudut kapılarından sahte veya değiştirilmiş belgelerle giriş-çıkış yapılması.
- Havayoluyla vize uygulamayan ülkelere yasal yoldan çıkış yapılarak sonradan temin edilen sahte pasaport veya belgelerle Avrupa ülkelerine geçişin sağlanması.
- Karayoluyla tır, kamyon, karavan gibi ulaşım araçlarının zula tabir edilen gizli bölmelerine gizlenilerek karayoluyla giriş veya çıkış yapılması.
- Kara sınırlarından yürüyerek veya binek hayvanlarıyla ülkeye giriş yapılması.
- Sınır nehirlerinden yüzerek veya botla ülkeden çıkış yapılması.

- Çeşitli yollardan ülkeye giren kaçak göçmenlerin, denize kıyısı bulunan bölgelerden teknelerle açıkta bekleyen büyük gemilere götürülerek, başka bir ülke kıyısına ulaşıldığında yine küçük teknelerle kıyılara çıkartılması.
- Ülke çıkışında kullanılan yasal belgeyi posta ile geri göndererek bu belgeyi diğer bir kişinin kullanımının sağlanması.
- Ticari yatırım adı altında kurulan şirketler kanalı ile vize ve ikamet izni alınması.
- Seyahate elverişli olmayan (kuru yük gemileri, eski gemiler vb.) teknelerin veya gemilerin organizatörler tarafından kullanılması suretiyle yasadışı giriş ve çıkış yapılması.

Çeşitli yollarla ülkeye giren kaçak göçmenlerin, o ülkede kalabilmek amacıyla terör örgütleriyle bağlantıya geçerek ve örgütçe düzenlenen sahte belgelerle ilgili makamlara başvuruda bulunup siyasi suçlu olduğunu veya işkence gördüğünü beyanla siyasi iltica talebinde bulunması.¹³³

Yasadışı geçiş faaliyetlerini gerçekleştirebilmek için oluşturulan organizasyonlar, çeşitli hukuki ve mali yükümlülüklerden kaçarak (vergi, fon, sigorta, kuruluş ve çalışma mevzuatının gerekleri gibi) salt bu suçu işlemek için bir şirket kurmak yerine, farklı ülkelerde bulunan irtibat noktaları aracılığıyla uluslararası koordinasyonu sağlamakta ve yasadışı geçişleri organize etmektedir.¹³⁴

Bununla birlikte kara, hava ve deniz kapılarından sahte seyahat belgeleri kullanılarak ülkeye girmeye ya da ülkeden çıkmaya çalışmak kullanılan diğer yollardır. Bu yöntemleri üç grupta toplayacak olursak;

1. Kara yoluyla gerçekleştirilen yasadışı göç: Karayoluyla yasadışı girişlerde en sık görülen yöntem, sınır kapıları dışında kalan, fiziki yapıdan kaynaklanan nedenlerle kontrolün güç olduğu arazi kesimlerinden yaya olarak veya binek hayvanları kullanılarak sınırın geçilmesidir. Bireysel yasadışı göç girişimlerinde kullanılan bu yöntem kim zaman göçmen kaçakçılığı örgütlerince de

---

¹³³ Bkz. Çetin Arslan ve Bahattin Azizağaoğlu, Yeni Türk Ceza Kanunu Şerhi, Ankara: Asil Yayınları, 2004, s.299.

¹³⁴ Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele, 4. Baskı, Ankara: KOM/TADOC Yayınları, 2006, s.150.

başvurulmaktadır. Ancak, bu tür örgütlerin sıklıkla kullandığı diğer bir yöntem, kamyon, otobüs ve benzeri toplu taşıma araçlarının kasa veya gizli bölmelerinde yasadışı göçmenlerin taşınmasıdır.

2. Deniz yoluyla gerçekleştirilen yasadışı göç: Deniz yoluyla gerçekleştirilen bireysel yasadışı göç teşebbüsleri, ticari gemilere kaçak olarak binmek veya küçük bot ve benzeri deniz araçlarıyla ulaşılabilen bölgelere geçilmesi şeklinde olmaktadır. Göçmen kaçakçılığı örgütleri ise daha karmaşık bir yöntem kullanmaktadır. Belli gruplar halinde gerçekleştirilen bu tür kaçakçılıkta öncelikle ulaşımı sağlayacak deniz aracı ve bunu kullanacak kişiler bulunarak, ülkenin değişik bölgelerinden toplanan yasadışı göçmenler, deniz aracının hareket edeceği limana, genelde ıssız bir koy veya sahile taşınarak, araca bindirilir ve seyahat başlamış olur. Bu yöntemde kaçakçılar tarafından eski, yıpranmış ya da kullanılmayacak durumda olan gemi ve tekneler kullanılmaktadır. Bu tür yöntemlerin hem yasadışı göçmenler hem de göçmen kaçakçılığı örgütlerince seçilmesinin nedeni, maliyetin ve riskin hudut kapılarından ve hava yolundan sahte belgelerle geçme yönteminden daha düşük olmasıdır.

3. Hava yoluyla gerçekleştirilen yasadışı göç: Hava yolu ile yasadışı göç, sahte seyahat belgelerinin kullanılması ile mümkündür. Bunun dışında bir yöntemin kullanılması olanaksızdır. Çünkü havayolu ulaşımı yolcuların giriş ve çıkışlarının üst seviyede kontrol altında bulundurulduğu bir ulaşım şeklidir. Hava sınır kapılarında ve havaalanlarında yolcu giriş ve çıkış işlemleri diğer sınır kapılarına oranla daha iyi tecrit edilmiş durumdadır.¹³⁵

Sahte kimlik veya seyahat belgesi kullanılarak gerçekleştirilen yasadışı göç hareketleri genelde hava yoluyla, zaman zaman da kara ve deniz hudut kapılarından çıkma yoluyla olmaktadır. Sahte belge kullanımı, tamamen sahte olarak düzenlenmiş pasaport, kimlik veya yerine geçen belge, geçerli bir belge üzerinde tahrifat

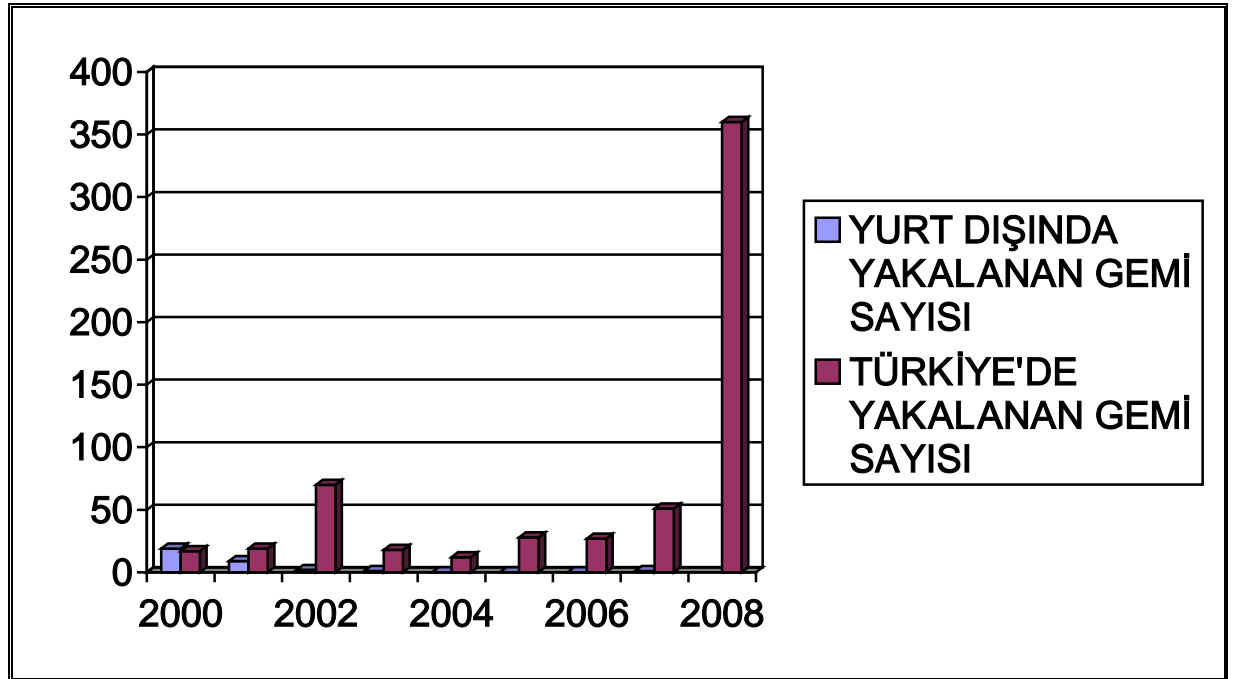
---

¹³⁵ Dünyada ve Türkiye’de Yasa Dışı Göç, EGM, a.g.e., s.30.

yapılması ya da başkasına ait belgelerin olduğu gibi kullanılması şeklinde olmaktadır.¹³⁶

Bazen, bu yöntemlerden birden fazlasının, aynı anda kullanıldığı yasadışı göçler de olabilmektedir.

ŞEKİL-15 Deniz Yoluyla Gerçekleşen Yasadışı Göç Organizasyonları

KAYNAK: EGM Yabancılar Hudut İltica Başkanlığı

6. DÜNYADA YASADIŞI GÖÇ GÜZARGAHLARI

Tarihte ve günümüzde göç olgusuyla herhangi bir şekilde ilgisi olmayan ülke yoktur. Bazı ülkeler tamamıyla göçlerle kurulduğu gibi (ABD, Avustralya), çoğu ülke üzerinde de göçler büyük etkiler yaratmıştır. Aynı yaklaşım dahilinde ülkeler değişik dönemlerde ve günümüzde göç olgusuyla değişik derecelerde alakadar olmaktadır. Göçle ilgili yapılan çalışmalarda kolaylık sağlaması açısından, ülkeleri kaynak, transit ve hedef ülke olarak tasnif etmekte fayda vardır. Ülkeler arası bu ayırım çok da net değildir, en gelişmiş ülkelere kadar her ülke aynı anda göç alabilir, göç verebilir veya transit ülke olabilir. Ülkeler genellikle bu üç

¹³⁶ M., Ögdü, "Yasadışı Göç, Türkiye'nin Çıkarları Açısından Bir Çözümleme", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, TODAİE, Ankara, 2005, s.24-26.

sıfatı beraber taşınmakla, çoğu zaman bu üç süreçten bir tanesi daha ön plana çıkmaktadır. Bu dönemde ilgili ülke, öne çıkan durumuyla uluslararası göç olgusunda değer kazanmaktadır.

Göç veren (kaynak) ülkeler

Göç veren ülkelerin genel özelliği; yaşanan ekonomik sıkıntıları ve kontrolsüz nüfus artışına bağlı olarak artan işsizlik ve geçim sıkıntısı, milli gelirlerin genel ortalamasının altında olması, insan hakları ihlallerinin yoğun olarak yaşanması, yaşanan iç politik çekişme ve kavgalar, ülkelerinin savaş içinde olması, demokrasi yerine daha totaliter rejimlerin hüküm sürmesi, küresel konumlarına bağlı olarak doğal kaynak imkanlarının yetersizliği ve doğal afetlerin sıkça yaşanması sayılabilir.

Transit (aracı) ülkeler:

Günümüzdeki göçlerin bir kısmı direkt komşu bölgelere yapıldığında bu durum söz konusu olmamaktadır. Ama göçlerin büyük bir kısmı, diğer ülkelerin sınırları üzerinden geçerek hedef ülkeye ulaşma şeklinde yapılmaktadır. Bu noktada transit ülke bir veya daha fazla ülke olabilmektedir. Geçiş karadan yapıldığı zaman genellikle transit ülke bellidir. Havadan ulaşımın masraflı ve sıkı kontrollü olması ise bu yolun uluslararası göç hareketlerinde neredeyse hiç tercih edilmemesine neden olmaktadır. Eğer göç kaynak ülke limanından başlıyor (uluslararası sular ve hedef ülke limanı) ise transit ülke yine söz konusu olmamaktadır. Ancak denizden ulaşım başka bir ülkenin karasularında ise bu durumda transit ülke durumunun tespiti zorlaşmaktadır. Nitekim “karasuları devlet ülkesinin bir kısmı olarak kabul edildiğinden, karasularında devletin egemenliği kural olarak kabul edilmekle beraber bu kural diğer devletler lehine ticaret gemileri için zararsız geçiş hakkı verilerek istisna getirmiş ve hangi durumlarda sahildar devletin yargı yetkisine sahip olacağı belirlenmiştir.¹³⁷ Bu durumda sahildar devletin karasularda yasadışı göçleri tespit etmesi çokta kolay görünmemektedir.

Değişik dönemlerde göçlerin başlangıç ve varış noktaları arasındaki ana güzergâhlara bağlı olarak transit ülkeler değişebilmektedir. Transit ülkeler yasadışı göçün ülkeleri üzerinden yapılması durumunda, çoğu zaman uluslararası kuruluşlar

¹³⁷ Ahmet Tetik, Devletler Hukuku, Harp Akademileri Basım Evi, İstanbul, 2001, s.49-52

TABLO-10 Kaynak Ülkelerle İlgili Bazı Bilgiler

ÜLKE	YILLAR	FUHUŞ	BUL.HST.	VİZE İHL.	YASADIŞI GİRİŞ-ÇIKIŞ	TOPLAM SINIRDIŞI
UKRAYNA	2001	662	210	489	3	1741
	2002	506	160	282	4	1298
	2003	221	58	202	8	763
	TOPLAM	1389	428	973	15	3802
MOLDOVYA	2001	729	209	2215	9	3851
	2002	491	184	823	3	1997
	2003	247	87	909	5	1603
	TOPLAM	1467	480	3947	17	7451
ROMANYA	2001	178	96	511	34	1436
	2002	87	57	332	10	1000
	2003	28	24	144	5	531
	TOPLAM	293	177	987	49	2967
RUSYA	2001	495	120	296	14	1254
	2002	383	72	194	6	927
	2003	208	27	108	8	568
	TOPLAM	1086	219	598	28	2749
GÜRCİSTAN	2001	663	150	768	114	2527
	2002	525	78	526	70	1820
	2003	155	28	198	94	1156
	TOPLAM	1343	256	1492	278	5503
AZERBAYCAN	2001	530	165	549	26	2086
	2002	341	74	479	23	1485
	2003	195	20	315	23	923
	TOPLAM	1066	259	1343	72	4494

KAYNAK: EGM Yabancılar Hudut İltica Başkanlığı

ve devletler tarafından yeterli önlemleri alamadıkları noktasında baskıya uğramaktadırlar. Ayrıca bu göçler nedeni ile ekonomik kayıplara uğramakta olan transit ülkeler bu durumla mücadele için kaynak ayırmak zorunda kalmaktadır. Kararını değiştiren göçmenler için ise hedef ülke olabilmektedir. Transit ülke kavramı genellikle yasadışı göçlerle anılan bir kavram olarak düşünülmektedir.

Göç alan (hedef) ülkeler:

Bu ülkelerin genel özellikleri şunlardır;

1. Ekonomik yönden gelişmiş ülkelerdir.
2. Nüfusları genellikle yaşlanmakta olan ve nüfus artışları gerilemektedir.
3. Demokratik ve adil yönetimlere sahiptirler.
4. İnsan haklarına ve hukukuna saygılıdırlar.
5. Coğrafi konum olarak temel ihtiyaçları karşılayacak kaynaklara sahip ve değişik güç unsurları ile kaynakları kontrol edebilmektedirler.
6. Hem coğrafi konumları itibari ile hem de ekonomiye bağlı alt yapı ve onarım imkânları ile doğal afetlerden en az etkilenen ülkelerdir.
7. Pazar ekonomisiyle yönetilmekte, uluslararası sermaye ve küresel gelir dağılımındaki payları itibari ile üst dilimde yer almaktadırlar.

Yasadışı göç amacıyla kullanılan uluslararası güzergâhlar, genel olarak uyuşturucu, sigara veya çalıntı araba kaçakçılığında kullanılan güzergâhlarla çakışmaktadır.¹³⁸ Bu güzergâhlar Emniyet Genel Müdürlüğü Yabancılar Hudut İltica Dairesi Başkanlığınca şöyle belirtilmiştir.¹³⁹

a. ABD ve Kanada Hedefli Yasadışı Göç Güzergahları:

- Afrika Ülkeleri (deniz yolu), ABD veya Küba, ABD
- Kaynak ülkeler, Avrupa, İngiltere (deniz yolu), ABD / Kanada
- Meksika, ABD

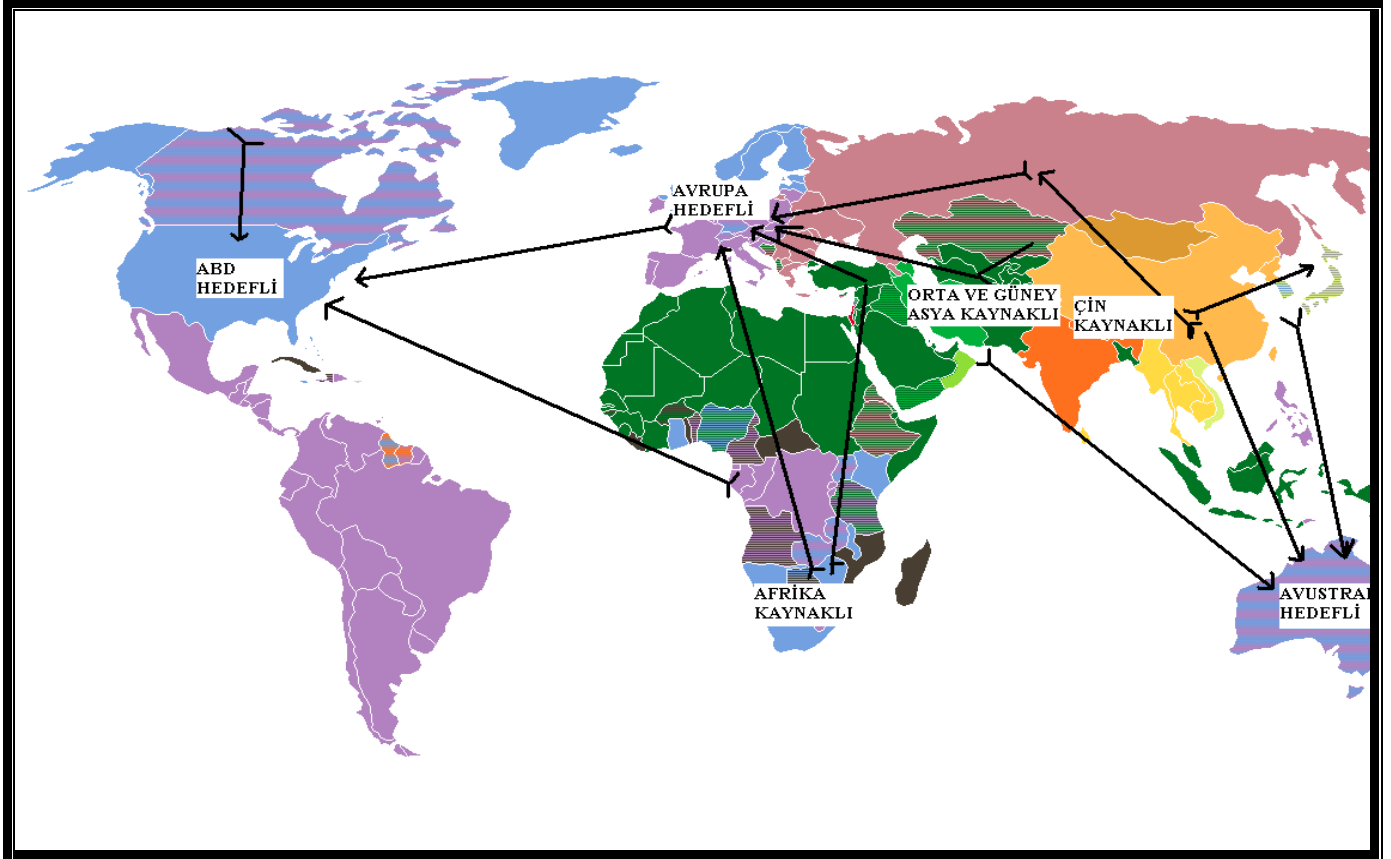
¹³⁸Raimo VÄYRYNEN, “Illegal Immigration, Human Trafficking and Organized Crime”, (Poverty, International Migration and Asylum Kongresi’nde sunulmuştur.), Helsinki, 2002, s.8

¹³⁹ EGM, Dünyada ve Türkiye’de Yasa Dışı Göç, a.g.e., s.20–21.

b. Avustralya Hedefli Yasadışı Göç Güzergahları:

- Güney Asya ülkeleri / Filipinler, Endonezya, Avustralya
- Bangladeş / Hindistan / Sri Lanka / Afganistan / Pakistan / İran, (deniz yolu) Avustralya

ŞEKİL-16 Yasadışı Göç Güzergâhları

c. Afrika Kaynaklı Avrupa Hedefli Yasadışı Göç Güzergahları:

- Güney Afrika ülkeleri, Orta Afrika ülkeleri, Fas / Tunus / Cezayir, İspanya / Portekiz / Fransa / İtalya
- Güney Afrika ülkeleri, Orta Afrika ülkeleri, Libya, Mısır, Lübnan, (deniz yolu) İtalya / Yunanistan veya Lübnan, Filistin, Suriye, *Türkiye*

d. Çin Halk Cumhuriyeti Kaynaklı Yasadışı Göç Güzergahları:

- Çin, Rusya Federasyonu (havayolu transit), Yugoslavya, Avrupa ülkeleri
- Çin, Kuzey Rusya
- Çin, Güney Kore
- Çin, Güney Kore, Tayvan, Malezya, Singapur, Endonezya, Avustralya
- Çin, (deniz yolu) Japonya
- Çin, (deniz yolu) ABD veya Kanada

e. Orta ve Güney Asya Ülkeleri Kaynaklı Avrupa Hedefli Yasadışı Göç Güzergahları:

- Bangladeş / Hindistan / Sri Lanka / Afganistan / Pakistan, Hazar Denizi'nin kuzeyinden Rusya Federasyonu, Polonya, Almanya
- Bangladeş / Hindistan / Sri Lanka / Afganistan / Pakistan, İran, Azerbaycan, Gürcistan, Ukrayna, Doğu Avrupa ülkeleri, Batı Avrupa ülkeleri
- Bangladeş / Hindistan / Sri Lanka / Afganistan / Pakistan, İran / Irak, *Türkiye*, Yunanistan, Balkanlar, Avrupa veya *Türkiye* (deniz yolu) Yunanistan / İtalya
- Bangladeş / Hindistan / Sri Lanka / Afganistan / Pakistan, İran, Irak, Suriye, (deniz yolu) Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti / Güney Kıbrıs Rum Kesimi, Yunanistan / İtalya
- İran / Türkiye, (hava yolu) Bosna-Hersek, Batı Avrupa ülkeleri

7. YASADIŞI GÖÇE KARŞI ALINAN ULUSLARARASI TEDBİRLER

Uluslararası göç hareketleri son yarım yüzyılda beş kıtayı etki alanı içine alan, farklı faktörlere dayanan, ulus kavramını sorgulamayı sürdüren, demografik açıdan milyonlarca insanı kapsayan bir süreç olmaya devam etmektedir.¹⁴⁰

---

¹⁴⁰ Abadan-Unat, a.g.e., s.3.

Globalleşen dünyada insanların teknoloji, bilişim ve ulaşım imkânlarını etkin kullanmaya başlamalarıyla birlikte, özellikle kaybedecek bir şeyi olmayan insanlar, ülkeler arasında sınırların neredeyse kalkmış olmasıyla birlikte yasadışı göçün yoğunluğu artırmaktadırlar.

Yasadışı göç ve göçmen kaçakçılığı ile mücadelede ülkeler arasındaki işbirliğini geliştirmeye dayalı ortak anlayışı oluşturacak uluslararası bir belgenin eksikliği, Birleşmiş Milletleri harekete geçirmiştir. Sınıraşan örgütlü suçlarla mücadele Birleşmiş Milletler Sözleşmesi¹⁴¹ ve bu sözleşmeye ek kara, deniz ve hava yoluyla göçmen kaçakçılığına karşı protokol¹⁴² hazırlanarak 2000 yılı Aralık ayında üye ülkelerin imzasına açılmıştır.

Dünyada yasadışı göç, göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti alanında çeşitli uluslararası yasa, sözleşme, bildiri ve belgeler mevcuttur. Bunların başlıcaları şunlardır:

- Kölelik Sözleşmesi (25 Eylül 1926).
- Zorla veya Zorunlu Çalışmayla İlgili Sözleşme (ILO No. 29 – 28 Haziran 1930).
- İnsan Hakları Evrensel Bildirisi (10 Aralık 1948).
- İnsan Ticaretinin ve İnsanların Fuhuş Yoluyla Sömürülmesinin Yasaklanmasına Dair Sözleşme (2 Aralık 1949).
- İnsan Haklarını ve Temel Özgürlüklerini Korumaya Dair Avrupa Sözleşmesi (Avrupa Sözleşmeler Seri no. 5 – 4 Kasım 1950). Ayrıca, buna bağlı 13. ek protokol.
- Eşit Ücret Sözleşmesi (ILO No. 100, 29 Haziran 1951).
- Mültecilerin Statüsüyle İlgili Sözleşme (28 Temmuz 1951).
- Köleliğin, Köle Ticaretinin, Kölelik Benzeri Uygulamaların Kaldırılmasına Dair Ek Sözleşme (7 Eylül 1956).
- Suçluların İadesine Dair Avrupa Sözleşmesi (13 Aralık 1957).

---

¹⁴¹ 30.01.2003 tarih ve 4800 sayılı kanunla onaylanması uygun bulunmuş. Bakanlar Kurulunun 26.02.2003 tarihli 2003/5329 sayılı karar ile onaylanmış, 19.03.2003 tarih ve 25052 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

¹⁴² 30.01.2002 tarih ve 4803 sayılı kanunla onaylanması uygun bulunmuş, Bakanlar Kurulunun 26.02.2003 tarihli 2003/5329 sayılı karar ile onaylanmış. 19.03.2003 tarih ve 25052 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

- İstihdam ve Meslek Alanında Ayrımcılık Hakkında Sözleşme (ILO No. 111 – 25 Haziran 1958).
- Zorla Çalıştırmanın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi (ILO No. 105 – 25 Haziran 1959).
- Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi (16 Aralık 1966).
- Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi (16 Aralık 1966).
- Suçluların İadesine Dair Avrupa Sözleşmesine Ek 2. Protokol, (Avrupa Konseyi Sözleşme No. 98 17 Mart 1978).
- Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Tasfiye Edilmesine Dair Sözleşme (18 Aralık 1979).
- Şiddet Suçlarının Mağdurlarının Mağduriyetlerinin Giderilmesine Dair Avrupa Sözleşmesi, (24 Kasım 1983).
- Suçtan ve Yetki İstismarından Mağdur Olanlara Adalet Sağlanmasına Dair Temel Prensipler Bildirisi (29 Kasım 1985).
- Bakanlar Komitesinin Üye Devletlere, Mağdurun Adli Kanun ve Usulü Çerçevesindeki Durumuyla İlgili Tavsiye Kararı (28 Haziran 1985).
- Cinsel Sömürü ve İnsan Ticaretiyle İlgili Avrupa Parlamentosu Önergesi (14 Nisan 1989).
- Çocuk Hakları Sözleşmesi (20 Kasım 1989).
- Bütün Göçmen İşçilerin ve Onların Aile Mensuplarının Haklarının Korunmasına Dair Uluslararası Sözleşme (18 Aralık 1990).
- Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Komisyonunun İnsani Boyut Konferansı Moskova Görüşmesinin Belgesi (3 Ekim 1991).
- Kadın Ticaretiyle İlgili Avrupa Parlamentosu Önergesi (16 Eylül 1993).
- Kadınlara Karşı Şiddetin Tasfiye Edilmesine Dair Bildiri (20 Aralık 1993).
- Pekin Bildirisi ve Eylem Platformu (15 Ekim 1995).
- Kötü Şartlardaki Çocuk İşçiliğinin Yasaklanması ve Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Acil Önlemler Sözleşmesi (ILO No.105 - 17 Haziran 1996).
- Avrupa Birliği'ne Üye Ülkeler Arasında Suçluların İadesine İlişkin Sözleşme (27 Eylül 1996).
- İnsan Ticaretiyle İlgili Avrupa Parlamentosu Önergesi (16 Ocak 1996).
- Avrupa Sosyal Şartı Avrupa Konseyi Sözleşme No: 163 (3 Mayıs 1996).
- Kadınlara Karşı Şiddetle Mücadele Eylem Planı, 1997.

- İnsan Ticaretine ve Çocukların Cinsel Amaçlı Sömürülmesine Karşı Mücadelesiyle İlgili AB Konseyinin Ortak Eylem Planı (24 Şubat 1997)
- Cinsel Amaçlı Kadın Ticaretini Önlemek ve Mücadele Etmek için Alınması Gereken Etkili Tedbirleri İçeren Avrupa Kılavuzu Hakkında Hagufe Bakanlığına Ait Bildiri (26 Nisan 1997).
- Uluslararası Adalet Mahkemesinin Roma Hükümü (17 Temmuz 1998).
- Pekin Platformunun Uygulanması için Daha Çok Faaliyet ve Çaba Gösterilmesine Dair Genel Meclis Önergesi (16 Kasım 1999).
- Tampere Avrupa Konseyi Başkanlık Bildirisi (15-16 Ekim 1999),
- Avrupa Güvenliğine Dair İstanbul Beyanı (19 Kasım 1999).
- Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeye Ek Çocuk Satışı, Fahişeliği ve Pornografisi ile İlgili İhtiyari Protokol (25 Mayıs 2000).
- Sınır aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (12 Aralık 2000).
- Sınır aşan Örgütlü Suçlara Karşı BM Sözleşmesine Ek Kara, Deniz ve Hava Yoluyla Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokol (2 Kasım 2000).
- Sınır aşan Örgütlü Suçlara Karşı BM Sözleşmesine Ek İnsan Ticaretinin Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol (2 Kasım 2000).
- Bakanlar Komitesinin Üye Devletlere, Cinsel Sömürü Amaçlı İnsan Ticaretine Karşı Eylemlerle İlgili Tavsiye Kararı (19 Mayıs 2000).
- İnsan Ticaretiyle İlgili Uluslararası, Bölgesel ve Ulusal Seviyedeki Ana Yasal Dokümanlar ve Analitik Raporların Derlemesi (6 Haziran 2000).
- Bölgesel Eylem Planı İçin Temel İlkeler, “Güneydoğu Avrupa’da İnsan Ticaretine Karşı Mücadelede İşbirliği” Uluslararası Semineri (Atina, 29 Haziran - 1 Temmuz 2000).
- Güneydoğu Avrupa’da İnsan Ticaretine Karşı Mücadelede İşbirliği” Uluslararası Seminerinin Tutanakları (Atina 29 Haziran – 1 Temmuz 2000).
- Parlamente Meclisinin Bükreş Bildirisi (10 Temmuz 2000).
- Bakanlık Konseyi Karar No.1, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı’nın (OSCE - Organization for Security & Cooperation in Europe) İnsan Ticaretiyle Mücadeleyle İlgili Çabaların Arattırılması (28 Kasım 2000).

-“Kadın Ticaretine Karşı Mücadelede İlave Yeni Eylemler” ile İlgili Komisyonun Avrupa Konseyi’ne Parlamentosu’na Bilgi Akışıyla İlgili Avrupa Parlamentosu Önergesi (19 Mayıs 2000).

—Adli Süreç İçindeki Mağdurlara Tutumuyla İlgili Konseyin Karar Tasarısı (15 Mart 2001)

7.1. ULUSLARARASI ÇALIŞMALAR

Son yıllarda büyük bir sorun haline gelen yasadışı göç ve insan kaçakçılığını önlemek amacıyla, yasadışı göçe konu olan ülkeler, ulusal ve uluslararası düzeyde önlemler almaya başlamışlardır. Ülkemizde de ilgili kurumlar tarafından yasadışı göç ve insan kaçakçılığının ülkemize yönelik tehditleri değerlendirilerek idari ve hukuki alanda gerekli önlemler alınmaya başlamıştır.

7.1.1. BUDAPEŞTE SÜRECİ (BUDAPEST PROCESS)

Batı Avrupa ülkeleri, Sovyetler Birliği’nin dağılma sürecine girmesi ile bu ülkeden veya diğer Doğu Avrupa ülkelerinden kendilerine oluşabilecek muhtemel göç hareketlerini önlemek amacıyla, alınması gerektiğini düşündükleri önlemleri 1991 yılında Berlin’de düzenlenen Avrupa Balkanlar Konferansında tartışmışlardır. İkinci Balkanlar Konferansı, 15-16 Şubat 1993 tarihlerinde Budapeşte’de toplanmıştır. Bu konferanslarla başlatılan faaliyetler daha sonra Budapeşte Süreci olarak anılmaya başlamıştır. Avrupa ülkelerine yönelik yasadışı göç ve insan kaçakçılığını önlemeye yönelik faaliyetleri olan bu gruba 38 ülke ve 9 uluslararası organizasyon katılmaktadır. Grup, her yıl düzenli olarak üst düzey görevliler toplantısı düzenlemekte ve özel alan çalışma grupları kurarak alan çalışmaları yapmaktadır. Grubun sekretaryasını 1993 yılında kurulan ve ülkemizin 21 Mart 2000 tarihinde anlaşma imzaladığı Viyana’daki Uluslararası Göç Politikası Geliştirme Merkezi-ICMPD (International Centre for Migration Policy Development)’nin yapmaktadır. Her yıl üye ülkeler, alınan kararlar doğrultusunda ne gibi düzenlemeler yaptıklarını grubun sekretaryasına rapor olarak sunmaktadırlar.¹⁴³ Bu grup dahilinde Güneydoğu Avrupa Çalışma Grubu adı altında bir alt çalışma grubu da kurulmuştur.

---

¹⁴³ EGM, a.g.e., s.63.

Budapeşte Grubu'nun en önemli faaliyeti, 1997 yılında Prag'da düzenlenen Yasadışı göçün önlenmesi, bakanlar konferansı'nda aldığı 55 maddelik tavsiye kararıdır. Bu tavsiyeler 7 bölümde toplanmıştır. İnsan kaçakçılığı ile mücadele mevzuatının umumi hale getirilmesi, vize rejimleri arasında uyum sağlanması, kaynak ülkeye geri dönme ve yeniden kabul anlaşmaları, yasadışı göç konusunda bilgi alışverişi, Orta ve Doğu Avrupa ülkelerine teknik ve mali yardım, insan kaçakçılığı ile diğer çeşitli organize suç türleri arasında ki bağlantının incelenmesi, katılımcı ülkeler arasında geleceğe dönük işbirliği yapılmasıdır.¹⁴⁴

7.1.2. ULUSLARARASI SINIR POLİSİ KONFERANSLARI

Budapeşte Süreci ile bağlantılı olarak Macaristan Sınır Muhafızları Komutanlığı'nın ev sahipliğinde, her yıl Mayıs ayında, Uluslararası Sınır Polisi Konferansları icra edilmektedir.¹⁴⁵ 1997 yılından itibaren ülkemizin de katıldığı bu konferanslar, 1993 yılından beri Macaristan'ın girişimi ve Avrupa Birliği ülkelerinin desteği ile katılımcı ülkelerin gümrük ve kolluk görevlilerinin katılımıyla düzenlenmektedir. Sınır polisleri arasında işbirliğini güçlendirmek, bilgi ve tecrübe değişimini sağlamak ve ülkelerin yasadışı göçle mücadelesini takviye etmek amacıyla faaliyetler yapmaktadır. En önemli ve somut çalışması, ülkelerin Bilgi Değişimi Çalışma Grubu faaliyetleri kapsamında yaptıkları yasadışı göçle ilgili istatistik verilerinin bir araya toplanması ve analizi olarak karşımıza çıkmaktadır. Uluslararası Sınır Polisi Konferanslarına Dışişleri Bakanlığı'nın koordinatörlüğünde ülkemizden temsilciler katılmaktadır.

7.1.3. GÖÇ VE SINIR GEÇİŞLERİ ÜZERİNE BİLGİ, TARTIŞMA VE DEĞİŞİM MERKEZİ – CIREFI (CENTRE FOR INFORMATION, DISCUSSION AND EXCHANGE ON THE CROSSING OF FRONTIERS AND IMMIGRATION)

Ülkemizin 2000 yılında üye olduğu ve 2001 yılından itibaren bilgi değişim sistemine katıldığı bu merkez, Avrupa Birliği'ne üye ve aday ülkelerde yasadışı

¹⁴⁴ EGM, a.g.e., s.63.

¹⁴⁵ Jandarma Genel Komutanlığı. JGKL: 118-1: Ulusal ve Uluslar Arası Boyutlarıyla Yasal Göç, Yasa Dışı Göç ve İltica. J.Gn.K.lığı Basımevi Müdürlüğü, Ankara, 2002, s.2-39.

göçün boyutlarını araştırmakta ve tartışmaktadır. Bu merkezde yasadışı göç, insan kaçakçıları ve tacirleri, bu suçların mağduru olan kişi sayısı, bu kişilerin seyahatleri ve kullandıkları sahte dokümanlar hakkında bilgiler toplanmakta ve değişilmektedir. Merkez, ayrıca üye ülkelerin sınır güvenliği birimleri arasında “erken uyarı sistemi” görevi görmektedir. Merkez bünyesinde, Avrupa Birliği’ne üye ve aday ülkelerin katılımıyla her yıl iki defa toplantı düzenlenmektedir. Bu toplantılarda ülkelerin yasadışı göç hareketlerinin eğilimleri ve genel durumları hakkında bilgi değişimi yapılmakta, düzenli olarak istatistiksel veriler paylaşılıp analiz edilmektedir. Üye ülkelerde bulunan irtibat noktaları aracılığı ile acil durumlarda bilgi aktarımı yapılmaktadır.¹⁴⁶

7.1.4. İSTİKRAR PAKTI

Güneydoğu Avrupa bölgesinde ve Balkanlar’da barışı desteklemek, demokrasi, insan haklarını korumak ve ekonomik istikrarın sağlanması amacıyla 10 Haziran 1999 tarihinde Avrupa Birliği’nin girişimiyle kurulmuştur. Paktın hedeflerini gerçekleştirmek amacıyla “Demokratikleşme ve İnsan Hakları”, “Ekonomik Yeniden Yapılanma, İşbirliği ve Gelişim”, Güvenlik ve Savunma ile Adalet ve İçişleri alt masalarından oluşan “Güvenlik Konuları” olmak üzere 3 çalışma masası kurulmuştur. İstikrar Pakti’nin güvenlik ve savunma konulu üçüncü çalışma masasının görev alanı çerçevesinde “İnsan Kaçakçılığı Görev Gücü” oluşturularak ilk çalışma toplantısı 18 Eylül 2000 tarihinde Viyana’da yapılmıştır. Bu toplantıda; bilinçlendirme, eğitim ve personel değişimi, kolluk kuvvetleri arasında işbirliği, mağdurların korunmasına ilişkin programlar, geri dönüş ve uyum programları, yasal reform ve insan ticaretinin önlenmesi konularında çalışma grupları oluşturulmuştur. Ayrıca, insan ticaretiyle mücadele kapsamında taslak bir rehber model katılımcı ülkelere bu toplantıda sunulmuştur.¹⁴⁷ İstikrar Pakti daha çok yasadışı göçün cinsel istismar amaçlı insan ticareti konusu üzerine odaklanarak, bu suçu önlemeye yönelik çalışmalar yapmakta ve projeler hazırlamaktadır.

---

¹⁴⁶ EGM, a.g.e., s.64.

¹⁴⁷ EGM, a.g.e., s.64-65.

7.1.5. GÜNEYDOĞU AVRUPA İŞBİRLİĞİ GİRİŞİMİ- (SECI) SOUTHEAST EUROPEAN COOPERATION INITIATIVE

Balkanlar'da barış ve istikrarın yerleştirilmesine yardımcı olmak, bölge ülkeleri arasında her alandaki ilişkileri artırmak, mevcut sorun ve engelleri azaltmak amacıyla 1997 yılında kurulmuştur. Üye ülkeler; Arnavutluk, Bosna-Hersek, Hırvatistan, Yunanistan, Macaristan, Moldova, Makedonya, Romanya, Slovenya ve Türkiye'dir. SECI bünyesinde 1999 yılında sınıraşan suçları önleme ve mücadele etmeye ilişkin işbirliği antlaşması uyarınca oluşturulan Ortak İşbirliği Komitesi-JCC (Joint Cooperation Committee)'nin 10-11 Nisan 2000 tarihlerinde İstanbul'da yapılan toplantısı sonucunda İnsan Kaçakçılığı Çalışma Grubu'nun kurulmasına karar verilmiştir. Grup sadece ülkeler arasındaki yasadışı göçmen hareketlerini değil aynı zamanda özellikle kadın ve çocukların cinsel sömürü amaçlı ticaretinin önlenmesine yönelik olarak da çalışmaktadır. Grup, taslak bir eylem planı hazırlamış ve bir tavsiye planı sunmuştur.¹⁴⁸

7.1.6. BRÜKSEL KARARLARI (28 EYLÜL 2001)

Avrupa Birliği, insan kaçakçılığını ciddiyle mücadele edilmesi gereken bir sorun olarak görmektedir. İnsan kaçakçılığının insanlar üzerinde tespit edilemeyen etkilerinin bir çok olumsuz sonucu olduğu düşünülmektedir. AB'nin yakın gelecekte olası genişlemesi, ortak yaşamın gerekliliğini arttıracaktır. Aday ülkelerin gelecekte AB'nin dış sınırlarının kontrolü konusunda önemli rol oynaması beklenmektedir. Bu toplantıda insan kaçakçılığının bütün Avrupa ülkelerini etkileyen bir problem olduğu ve toplantıya katılan bakanların belirtilen önlemlerin uygulanması konusunda gayret göstermeleri gerektiği kararlaştırılmıştır. İnsan kaçakçılığı ile mücadele de 12 önlem tespit edilmiştir.¹⁴⁹

Çok Yönlü ve Koordineli Yaklaşım: İnsan kaçakçılığı ve yasadışı göçmen ticareti ile mücadele az kişinin görev kapsamında olan bir konu değildir. Aksine,

---

¹⁴⁸ EGM, a.g.e., s.65.

¹⁴⁹ JGKL, a.g.e., s.3-10-13.

birçok farklı bölümlerin ve birimlerin tamamlayıcı katılımıyla oluşacak bir işbirliğini gerektirmektedir. Bu sebeple çok yönlü ve uyumlu bir yaklaşım gereklidir.

Süratli Bilgi Değişimi: Devletlerin, göç akımlarının karakteristikleri ve gelişmeleri ile ilgili güncel bilgilere devamlı olarak ulaşmaları büyük öneme sahiptir. Hâlihazırda uygulanmakta olan CIREFI sistemi bu yöndeki ilk adımdır. Bunun için devletler, AB içerisinde geliştirilen erken uyarı ve hızlı reaksiyon sistemi dâhilinde beraberce çalışmalıdırlar.

Uzman ve Çok Yönlü Birimlerin Oluşturulması: İnsan kaçakçılığının cezalandırılması, koruma politikası ve mağdurlara yardım alanları özel yaklaşım gerektirmektedir. Bu çerçevede çok yönlü bir modelde, farklı tüm faktörlerin etkin koordinasyonu, iyi uygulamaların değişimi yoluyla belirli uzmanlıkların geliştirilmesi için her ülkede ilgili birimler arasında bir irtibat birimi ve bu farklı bölümler arasında bilgi değişimine olanak sağlanacak bir sistem oluşturulabilir.

Etkili Çalışabilmek için Europol: Europol Sözleşmesi temelinde ve uluslararası kurallar çerçevesinde, ilgili organizasyon ve kişilerin seyahat dokümanları, faaliyet şekilleri, seyahat rotaları ve kökenleri konusunda ulusal polis örgütlerinden verilecek bilgiye ihtiyaç duyulacaktır. Bu bilgiler ve diğer bilgi kaynaklarından elde edilecek bilgiye göre Europol, ulusal seviyedeki eylemleri desteklemek için, devletleri kendileri ile ilgili analiz sonuçları doğrultusunda bilgilendirecektir. Europol, aynı zamanda yıllık insan kaçakçılığı raporuna aday ülkelerin de dahil edilme olasılığını değerlendirecektir.

Aktif Operasyonel İşbirliği: Sadece AB ve aday ülkelerin katılımıyla belirlenecek ortak bir politikanın başarılı olabilmesi mümkündür. Ortak mücadele karşılıklı yasal yardım ve polis düzeyinde sürdürülmelidir. Açık ve güvenilir işbirliği örnekleri hâlihazırda mevcuttur ve çok faydalı sonuçlar doğurmuştur (Örnek: Organize Suçlar Baltık Denizi Gücü). Bunlar devam ettirilmeli, desteklenmeli ve geliştirilmelidir. Bu çerçevede, üye ülkelerin yanında, kısa dönemde yüksek riskli güzergâhlarda ve sınır geçiş noktalarında illegal geçiş hareketlerine karşı operasyon yürütecek ortak birlikler kurulmalıdır.

Yasaların Adaptasyonu: İnsan kaçakçılığı kabul edilmez bir olaydır. Hiçbir kanuni boşluk veya eksiklik nedeniyle yapılmasına imkân verilmemelidir. Kanunların bu tür kaçakçılık ile etkin mücadele edebilmesi için, ulusal sınırlar içindeki yerleşim düzenlemeleri ve kontrolü, mağdur ve görgü tanıklarının korunması, illegal faaliyetlerin yasaklanması ve başkalarının vücudundan faydalanarak kazanç sağlanmasının önlenmesini güvence altına alması gerekmektedir. Ulusal kanunların birleştirilmesi, Avrupa seviyesindeki insan kaçakçılığı ile mücadelenin güçlendirilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Özellikle sınıraşan örgütlü suçlara karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi ve iki ek protokolünün mümkün olan en kısa sürede onaylanması, bu alanda yasal çerçevenin oluşturulmasına katkı sağlayacaktır.

Rüşvetle Mücadele: Anayasal bir devlet, uluslararası düzeyde kararlaştırılan politikaların pratik uygulamasını sınırlandıran rüşveti hoş göremez. Bu çerçevede rüşvetle mücadele insan kaçakçılığı ile mücadelede önemli bir yer teşkil eder. Devletler, bu sorunla mücadelede kendilerinin iyi uygulamaları konusunda diğerlerini bilgilendirmeli ve bu alandaki uzmanlarından diğer ülkelerin de faydalanmasını sağlamalıdır.

Önleyici Kampanya Organizasyonu: İnsanlar, insan kaçakçılarının anlattıkları hayali hikayelere inanıp göçe teşvik etmemelidirler. Potansiyel insan kaçakçılığı veya iltica mağdurlarını, kendilerini bekleyen olası problemler ve mağdurların üzücü hayatları konusunda bilgilendirilmesinin faydalı olduğu tespit edilmiştir. Avrupa Birliği, aday ülkeler ve üçüncü ülkelerdeki hedef kitleleri bilgilendirme kampanyalarının düzenlenmesini, birçok hayal kırıklığı ve insan trajedisinin önlenmesini sağlayacaktır.

Mağdurlara Yardım: İnsan kaçakçılığı mağduru olanlara, hem tespit edilen ülkelerde hem de kendi ülkelerinde yardım edilmektedir. İlk aşamada yardım, kabul ile başlamalı ve mağdurlara sağlıklı ikamet sağlayan ve onlara bakan kurumlarca desteklenmelidir. İkinci aşamada, mağdurların kendi ülkelerinde, topluma sosyal ve ekonomik olarak tekrar entegre olabilmeleri için önlemler alınmalıdır. Bu çerçevede,

Avrupa Birliği'nin destek programları önemli katkılar sağlayacaktır. Bu programlara devam edilecektir.

Sivil Toplum ve Uluslar arası Kuruluşlarla İşbirliği: Sivil toplum kuruluşları ve ilgili uluslararası kuruluşlarla birlikte çalışmanın yararlı sonuçları görölmektedir. Bu kuruluşlar, mağdurları koruma ve yardım konularında çok faydalı olan ilişki ağı ve tecrübeye sahiptirler.

Ekipmanların ve Hizmetlerin Geliştirilmesi: Özellikle sınır kontrollerinde olmak üzere, mümkün olan her yerde etkin olmaları için ekipmanların modernizasyonuna devam edilmelidir. Görevliler, en iyi uygulamaların paylaşımı ile mümkün olan en iyi eğitimi almalıdırlar. Bu uygulama, özellikle AB'nin parasal desteği ile gerçekleştirilen programlar ile Avrupa düzeyinde ortaklaşa gerçekleştirdiği sürece, anlamlı ve faydalıdır.

Yanılıcı Dokümanlarla Mücadelenin Hızlandırılması: İnsan kaçakçılarının yanılıcı dokümanları yaygın olarak kullandıklarına dair ikna edici kanıtlar vardır. Sınır kontrollerini daha etkin yapabilmek için, bu sorunla mücadelenin bütün hükümetlerce, sadece ulusal düzeyde değil aynı zamanda Avrupa düzeyinde de yürütölmesi zorunluluğu vardır.

7.1.7. DİĞER ÜLKELER İLE İKİLİ GÖRÜŞME VE ORTAK FAALİYETLER KAPSAMINDA YAPILAN ÇALIŞMALAR

Türkiye, bir ülkenin tek başına üstesinden gelemeyeceği, uluslararası alanda organize boyutu da olan yasadışı göç ve insan kaçakçılığı ile mücadele konusunda diğer ülkelerle ikili görüşme ve ortak faaliyetler kapsamında çalışmalar yapmaktadır. Ülkemiz, bu güne kadar İtalya, Yunanistan, Bulgaristan, Hırvatistan, Bosna-Hersek, Arnavutluk, İsveç, Almanya, Avustralya, Fransa, İspanya, Norveç, İsviçre, Belçika, Kanada, Suriye, Romanya ve Çin Halk Cumhuriyeti ile bakanlar seviyesi dâhil her

düzeyde işbirliği, istişare ve teknik yardım faaliyetlerinde bulunmaktadır. Bu ülkelerden bazıları ile yapılan çalışmalar şöyledir:¹⁵⁰

İtalya: İtalya ile ülkemiz arasındaki görüşmeler, özellikle 1997 yılı sonu ile 1998 yılı başında Türkiye’den giden yasadışı göçmen dolu iki geminin İtalya sahillerinde yakalanması ile başlamıştır. Ancak somut işbirliği süreci Temmuz 2000’de varılan mutabakat ile olmuştur. Bu mutabakat ile karşılıklı olarak irtibat noktaları belirlenmesi ve giden gemi organizatörlerine ilişkin bilgilerin değişimi planlanmıştır. Her iki ülkede bulunan irtibat görevlileri ve Interpol kanalıyla sürekli bilgi değişimi yapılmaktadır.

Almanya: Almanya ile ülkemizin yasadışı göçe ilişkin çalışmaları, sahte belgelerle ilgili bir proje geliştirilmesi kapsamında olmuştur. Almanya tarafından geliştirilen ve AB fonlarından finanse edilen “Sahte Seyahat Belgelerinin Erken Tespiti” konulu bir seminer, 2000 yılı Mayıs ve Haziran aylarında öncelikle Ankara’da başlatılmıştır. Birer hafta süren bu kurslarda; Almanya, Hollanda, İtalya, Yunanistan, Portekiz ve Avusturya’dan gelen uzmanlarca hudut kapılarında çalışan toplam 120 personel eğitilmiştir. Projenin devamı niteliğinde 24 personel de masrafları Almanya tarafından karşılanmak üzere Almanya’da 10 gün süreli eğitim görmüştür. Bu eğitim faaliyetlerinin yanında, Interpol kanalıyla Alman Polisi ile işbirliği ve bilgi alışverişi devam etmektedir.

Avustralya: Avustralya’ya çeşitli Ortadoğu ülkelerinden yasadışı göçmenler gitmektedir. Türkiye’den de sayıları az olan bir grubun organize şekilde bu ülkeye yasa dışı olarak gitmeye teşebbüs ettikleri tespit edilmiştir. Avustralya çok kültürlü yerel sorunlar ve göç bakanlığı–DIMIA (The Department of Immigration and Multicultural and Indigenous Affairs) irtibat görevlisi Ankara’da bulunmakta ve iki ülke arasında bilgi değişimi sürmektedir.

Fransa: İçinde 912 kaçak göçmen bulunan ZHDE isimli bir geminin bu ülke kıyılarında yakalanmış, bu geminin Türkiye’den gittiği iddia edilmiştir. Ancak Türkiye bu iddiayı doğru olmadığını belirtmiştir. Bu olayın Fransız basınında çokça

---

¹⁵⁰ EGM, a.g.e., s.65–66.

yer alması dolayısıyla ülkemiz, bu konuda ve yasadışı göçün her yönüyle mücadelesi kapsamında Fransa'ya işbirliği teklif etmiştir. Bu çerçevede ikili görüşmeler başlatılmıştır. Görüşmeler sonucunda bahsedilen geminin Suriye'den kalktığı tespit edilmiştir.

Bosna-Hersek: Ülkemiz ile Bosna-Hersek arasında karşılıklı işbirliği devam etmektedir. Bu çerçevede 2001 Ocak ayında yasadışı göç konusunda Bosna-Hersek polisine eğitim verilmiştir.

7.1.8. GERİ KABUL ANLAŞMALARI

Yasadışı göçün olumsuz sonuçlarının ortadan kaldırılmasında ve ülkeleri önlem almaya yöneltmekte kullanılan yasal araçlardan bazıları da geri kabul anlaşmalarıdır. Geri kabul anlaşmaları, bir ülkede yakalanan yasadışı göçmenlerin uyruğunu taşıdıkları ülkeye, üçüncü bir ülkeye veya geldikleri ülkeye iade edilmesi konusundaki kuralları düzenleyen anlaşmalardır.

Geri kabul anlaşmaları; taraf devletlerin vatandaşı olduğu iddia edilen şahsın vatandaşlığını ispat edecek kanıtları ve şahsın vatandaşlığının varsayılacağı durumları, üçüncü ülke vatandaşlarının giriş yaptıklarına dair deliller ve giriş yaptığının varsayılacağı durumları, şahsın geri kabulünü isteyen tarafa, talep edilen taraf makamlarınca şahsın yakalandığının ve yakalandığı andan itibaren iadenin ne kadar sürede yapılması gerektiğini ve irtibat adreslerini (telefon, faks, e-mail, posta adresi vb.) belirtmektedir. Geri kabul Prosedürünü, uyruğunda bulunduğu ülkeye iade edilecek olan şahsın transit geçişi yakalanan yabancının uyruğunda bulunduğu ülkeye iadesi esnasında taraflardan birinin topraklarından geçmesi durumunda uyulacak esasları, geri kabul esnasında yapılan masrafların karşılanması, şahsa yapılan yol, iaşe ve diğer masrafların hangi merci tarafından karşılanacağını, geri kabul için yetkili birimleri (şahıs sınır bölgesinde yakalandı ise sınır makamları tarafından, ülke içerisinde yakalandıysa veya yakalanmasının üzerinden uzun bir süre geçti ise diplomatik kanallardan iadesi yapılır) ile taraflar arasında geri kabul konusunda yapılan yazışmalarda kullanılacak olan belgeleri içermektedir.

Geri kabul anlaşmalarının ülkemiz açısından faydaları ise şöyle sıralanmaktadır; yoğun olarak yasadışı göçe kaynak olan ülkeler ile ülkemiz arasında geri kabul anlaşmaları imzalanması halinde, yakalanan ancak ülke temsilcilikleri tarafından kabul edilmeyen yasadışı göçmenlerin ülkemizden çıkarılması sağlanacak, yasadışı göçmenlerin ülkemizde kaldıkları sürenin azalmasıyla birlikte, yasadışı göçmenlere yapılan masraflar ve buna yönelik görevlendirilen personel sayısı da azalacak, yapılan zaman kaybı da önlenecektir. Ülkemiz üzerinden diğer ülkelere yasadışı geçiş yapmış kişilerin ülkemize geri kabul edilmesinin uluslararası alanda diğer ülkeler tarafından ülkemize yönelik olumlu bakış açısı kazandıracak, yasadışı göçmenlerin ülkemize yönelik hareketlerinde caydırıcılık unsuru olacaktır. Çünkü ülkelere geri iade edilen şahıslar, tekrar hedefledikleri ülkeye gitmek amacıyla ülkemizi seçmek yerine başka güzergâhları tercih etmek isteyecekleridir. Gittikleri ülkeler tarafından ülkemize geri iade edilecek olmaları, yasadışı göçmenlerde ülkemiz üzerinden yasal olmayan yollardan başka bir ülkeye geçiş yapsalar dahi tekrar ülkemiz üzerinden uyruğunda buldukları ülkelere gönderilecekleri kanısının oluşmasını sağlayacaktır. Bu anlaşmalar, ülkemiz ile beraber yasadışı göçe konu olan diğer ülkeler tarafından da yapılması halinde aynı olumlu sonuçları o ülkelerde de verecektir. Böylelikle hem ulusal hem de uluslararası alanda yasadışı göç konusunda düşüş sağlanacaktır.¹⁵¹

Geri kabul anlaşmaları yoluyla; özellikle komşu ülkelere yasadışı göçmen olarak gelen şahısların, insan onuruna yakışır, düzenli, hukuki bir zeminde uyruğunu taşıdıkları ülkelere, üçüncü ülkelere veya geldikleri ülkelere geri gönderilmeleri hedeflenmektedir. Ülkemizdeki mevcut uygulama ve yasal mevzuat, Türk vatandaşları ve Türkiye’den çıkarak başka bir ülkeye yasa dışı giriş yapanlar açısından geri kabul anlaşmaları yapmayı gerek kılmayacak kadar esnektir. Şöyle ki; 5682 Sayılı Pasaport Kanunu’nun “Pasaportsuz ve vesikasız gelen Türk vatandaşları” başlığını taşıyan 3ncü maddesinde “Pasaportsuz veya vesikasız, usulüne uygun ve muteber olmayan pasaport veya vesikalarla Türkiye sınırlarına gelerek Türk vatandaşlığını iddia edenler Türk vatandaşı olduklarına kanaat getirilmesi halinde Türkiye’ye kabul olunurlar” diye belirtilmektedir. Bu nedenle yabancı bir ülkede bulunan Türk vatandaşları, ülkemize sınır dışı edilmeleri durumunda ülkemize kabul

---

¹⁵¹ EGM, a.g.e., s.60-61.

edilmesi zorunludur ve bu konuda herhangi bir sorun bulunmamaktadır. Türkiye’de yasal ikamet izni bulunan yabancıların, bu süre içerisinde ülkemizden çıkıp tekrar geri dönmeleri ülkemize kabulünde herhangi bir kısıtlama bulunmamaktadır. Türkiye’den vize ile veya yasa dışı yollardan geçerek üçüncü bir ülkeye giren ve diğer bir üçüncü ülke vatandaşı olan şahısların sınır dışı edilmesi durumunda; Türkiye’den geldiklerini kanıtlamaları halinde ülkemize geri kabul edilmelerinde herhangi bir engel bulunmamaktadır.

Ayrıca Uluslararası Sivil Havacılık Örgütü-ICAO (International Civil Aviation Organization) kuralları uyarınca; Türkiye’den kalkan bir uçakla başka bir ülkeye giden yolcu, o ülke tarafından geri çevrilmesi halinde, o uçakla, mümkün olmaması halinde bir sonraki uçakla ülkemize geri gönderildiği takdirde ülkemize geri kabul edilmektedirler.¹⁵²

Türkiye, öncelikle kaynak ülkelerle daha sonra aşamalı olarak transit ve hedef ülkelerle geri kabul anlaşmaları imzalama isteğindedir.

Bu çerçevede; 2001 yılında İran, Bulgaristan, Pakistan, Bangladeş, Afganistan, Irak, Hindistan, Suriye, Çin Halk Cumhuriyeti ve Srilanka’ya, 2002 yılında Ürdün, Rusya, Tunus, Özbekistan, Moğolistan, Macaristan, Mısır, İsrail, Gürcistan, Etiyopya, Belarus, Sudan, Cezayir, Libya, Fas, Lübnan, Nijerya ve Kazakistan’a da geri kabul anlaşmaları teklif edilmiştir.

İkili müzakereler neticesinde;

- 10 Eylül 2001 tarihinde Suriye ile
- 08 Kasım 2001 tarihinde Yunanistan ile
- 6 Mayıs 2003 tarihinde Kırgızistan ile
- 19 Ocak 2004 tarihinde Romanya ile
- 07.06.2005 tarihinde ise Ukrayna ile “Geri Kabul Anlaşması”

imzalanmıştır.

Bulgaristan, Rusya Federasyonu ve Ukrayna ile de Geri Kabul Anlaşması müzakereleri yapılmaktadır. Ayrıca, Türkiye ile Azerbaycan, Belarus, Çin Halk

---

¹⁵². JGKL, a.g.e., s.3-22.

Cumhuriyeti, Fas, Gürcistan, Hindistan, İnan, İsrail, Kazakistan, Libya, Lübnan, Mısır, Moğolistan, Nijerya, Özbekistan, Pakistan, Sri Lanka, Sudan ve Tunus arasında Geri Kabul Anlaşması imzalanması için, diplomatik kanallarla temaslar devam etmektedir.¹⁵³ Bangladeş bu anlaşmayı kabul edemeyeceğini belirtmiştir. Diğer ülkelerden henüz bir cevap alınamamıştır.¹⁵⁴

Bu itibarla, Türkiye-AB Geri Kabul Anlaşması'nın sonuçlanmasına yönelik görüşmelerin tam üyelik müzakerelerindeki gelişmelere paralel yürütülmesi, anlaşmanın Türkiye'ye getireceği idari ve mali külfet göz önünde bulundurularak, külfet paylaşımı konusunun netlik kazanması ve üyelik sürecinde ilerleme kaydedilmeden imzalanmamasının Türkiye menfaatlerine uygun olacağı değerlendirilmektedir.

7.2. ULUSLARARASI BELGELER

Organize suç türlerinin her geçen gün sayısının artması, bu organize faaliyetleri yürüten şebekelerin sadece bir ülke içinde değil ülkeler arasında çalışmaları, birçok ülkede güçlü bağlantı ağlarıyla çalışan örgütlerle etkin mücadeleyi zorunlu kılmıştır. Çıkar amaçlı organize suçlarla mücadele konusunda birçok ülke somut adımlar atmış ve etkin mücadele yöntemleri geliştirmişse de, bu konunun ortak bir tanıma ve dünya çapında kabul edilebilir bir belgeye dayanarak yapılması ihtiyacı duyulmuştur.

Bunun üzerine BM bünyesinde bir yıldan fazla süren görüşmelerde sınıraşan suçlarla mücadele sözleşmesi ile ek protokolleri hazırlanmış ve 12 Aralık 2000 tarihinde imzaya açılmıştır. Sözleşme ve 2 adet ek protokol, Türkiye tarafından 13 Aralık 2000 tarihinde imzalanmıştır.

Sözleşmenin ilk ek protokolü Kara, Hava ve Deniz Yoluyla Göçmen Kaçakçılığına Karşı ek protokol ve diğeri ise insan ticaretinin, özellikle kadınların ve

---

¹⁵³ Y. Furkan Şen, Dünya ve Türkiye Perspektifinden Göçmen Kaçakçılığı, İnsan Ticareti ve Organ Doku Ticareti, (Ankara: KOM/TADOC Yayınları, 2006), s.64.

¹⁵⁴ Mehmet Terzioğlu, "Yasa Dışı Göç, İnsan Ticareti ve İltica Konularında Ülkemizin Durumu ve Yapılan Çalışmalar", Çağın Polisi Dergisi, Ankara, 2002, sayı:10 sf:15-16, sayı:11 sf:13-14, sayı:12 sf:15-19, sayı:13 sf:17-21, sayı:14 sf:20- 21, sayı:15 sf:17-18.

çocukların ticaretinin önlenmesine, durdurulmasına ve cezalandırılmasına ilişkin protokoldür.

7.2.1. KARA, DENİZ VE HAVA YOLUYLA GÖÇMEN KAÇAKÇILIĞINA KARŞI PROTOKOL

Bu protokol'e taraf devletler, kara, deniz ve hava yollarıyla yapılan göçmen kaçakçılığını önlemek ve bununla mücadele etmek için atılacak etkin adımların, işbirliği, bilgi alış – verişi, ulusal, bölgesel ve uluslararası düzeydeki sosyo – ekonomik önlemleri de içeren diğer uygun önlemler dâhil, kapsamlı bir uluslararası yaklaşımı gerektirdiğini beyan eder.¹⁵⁵

Kara, Deniz ve Hava Yoluyla Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokol, göçmen kaçakçılığının önemli sınıraşan nitelikte örgütlü suç olarak kabul edildiğini göstermektedir. Protokol, yasadışı göçün, bir ülkenin veya bir bölgenin sorunu olarak kabul edilemeyeceğini, küresel bir sorun olarak mücadelede ulusal, bölgesel ve uluslararası düzeydeki sosyo-ekonomik önlemler de dahil, uygun önlemlerin alınacağı uluslararası yaklaşım gerektiğini belirtilerek, yasadışı göçün özellikle yoksullukla ilişkili olan temel nedenlerine de inilmesinin gerekliliğinin¹⁵⁶ altını çizmektedir.

7.2.1.1. İNSAN, (ÖZELLİKLE KADIN VE ÇOCUK) TİCARETİNİN ÖNLENMESİNE, DURDURULMASINA VE CEZALANDIRILMASINA İLİŞKİN PROTOKOL

İnsan, (özellikle kadın ve çocuk) ticaretini önlemek ve bununla mücadele etmek; kaynak, transit ve hedef ülkelerde, kaçakçıları cezalandırmak, mağdurlarının, uluslararası düzeyde tanınmış insan haklarını korumak dâhil, önlemler içeren kapsamlı bir uluslararası yaklaşımı gerektirdiğini beyan ederek, insanların istismarıyla mücadele etmek için normları ve pratik önlemleri içeren çeşitli uluslararası belgelerin bulunmasına rağmen, insan ticaretini tüm yönleriyle ele

¹⁵⁵ Bknz. BM Sınıraşan Organize Suçlarla Mücadele Sözleşmesi Ek Kara, Hava ve Deniz Yoluyla Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokol.

¹⁵⁶ Asar, a.g.e., s.251.

alan evrensel bir düzenlemenin mevcut olmadığını hesaba katarak, bu tür düzenlemenin olmaması halinde, kaçakçılığa karşı zayıf durumdaki kişilerin yeterli derecede korunmayacaklarından endişe duyarak, sınırışan örgütlü suçla karşı kapsamlı bir uluslararası sözleşmenin ayrıntılı bir şekilde hazırlanması ve diğerlerinin yanı sıra, kadın ve çocuk kaçakçılığını ele alan uluslararası bir belgenin ayrıntılı olarak hazırlanışı görüşmek amacıyla, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun açık katılımlı hükümetler arası bir ad-hoc komite kurulmasına karar verdiği, 9 Aralık 1998 tarih ve 53/111 sayılı Genel Kurul kararını hatırlayarak, Sınırışan örgütlü suçlara karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin insan, özellikle kadın ve çocuk ticaretinin önlenmesi, durdurulması ve cezalandırılması için uluslararası bir belgeye tamamlanmasının bu suçlu önlemede ve bu suçla mücadelede faydalı olacağına kani olarak anlaşmaya varılmıştır.¹⁵⁷

Burada dikkat edilmesi gereken bir husus vardır. Bu protokol, sınırışan örgütlü suçlara karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ni tamamlar. Sözleşme'yle birlikte yorumlanır.

BM Sınırışan Organize Suçlarla Mücadele Sözleşmesi Ek Protokollerin amacı, bu tür oluşmuş organize suç örgütlerini önlemek ve onlarla mücadele etmek, mağdurların haklarına saygı göstererek korumak ve onlara yardım etmek ve de özellikle bunların yapılabilmesi için anlaşmaya taraf devletlerarasındaki işbirliğini güçlendirmektir.

---

¹⁵⁷ BM Sınırışan Organize Suçlarla Mücadele Sözleşmesi Ek İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadınların ve Çocukların Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YASADIŞI GÖÇ VE ULUSLARARASI GÜVENLİĞE ETKİLERİ

1. SOĞUK SAVAŞ SONRASI DEĞİŞEN GÜVENLİK KAVRAMI

Yasadışı göçün güvenliğe etkileri konusunda bir çalışma yapmadan önce doğal olarak ilk baőtta yapılması gereken, güvenliğin ve bu güvenliğe karőtı olan tehdidin tanımlanmasıdır.

Güvenlik olumlu bir kavram, tehdit ise olumsuz içerikte olan kavramdır. İki de nötr değildir. Savaş ve barış gibi birbirlerini izlemezler. Birlikte var olur, birbirlerini besler ve koőullandırırılar. Birinin olmadığı bir yerde diğerinin anlamı kalmaz. Birinin etkinleőmeye baőtladıđı ortamlarda diğerinin de gelişmesi kaçınılmaz hale gelir.¹⁵⁸ Buzan bu konuda Şu tanımlamayı yapmıştır. “Güvenlik kavramının doğası bu kavramının genel bir tanımlaması yapılmasındaki uđraŐlara karőtı gelmektedir.”¹⁵⁹ Güvenlik kavramı genellikle referans olarak devleti almakta ve merkezine devleti yerleőtirmektedir. Tarih boyunca devletlerin güvenliklerini sağlama amacıyla giriőtikleri düzenlemeler savunma amaçlı giriőtimler biçiminde Őekillenmiőtir. Bazen askeri harcamaların arttırılması, bazen ittifakların kurulması, bazen uluslararası hukuk kurallarının ya da kurumların tesis edilmesi çerçevesinde giriőtülen düzenlemeler Şeklinde olmuştur.¹⁶⁰

Bireylerin vatandaş olarak devlete terk ettikleri önemli konulardan birisi, güvenliklerinin sağlanmasıdır. Aralarında bu konuda bir mukavele vardır. Sosyal geliőtım süreci içerisinde, bu karőtılıklı mukavele, devletle birey arasında çok uzun aŐamalar ve deneyimler sonucu geliőtmiőtir. Nihayetinde sosyal düzenlemelerden hukuka, sağlık yapılanmalarından askeri örgütlenmeye kadar birçok alanda devletin yapılanmasının asıl amacı bir anlamda bireyin güvenliğini sağlamak içindir.

---

¹⁵⁸ Deniz Ülke Arıboğan, “ Güvenliksiz Barıştan, Barıőtız Güvenliğe”, Kartalın Kanat Sesleri ABD Dış Politikasında Yeni Yönelimler ve Dünya, Ed. Toktamış Ateş, Ankara, ümit Yayıncılık, 2004, s.47.

¹⁵⁹ Barry Buzan, *People, States and Fear*, Great Britain, 1991, s.16.

¹⁶⁰ Arıboğan, a.g.e., s.48.

Devletin tanımına dair yapılmış uzun düşünsel uğraşlardan sonra çeşitli tanımlar ortaya çıkmasıyla beraber, devlet unsurları hakkında daha net sınıflandırılmalar yapılabilmektedir. Devletin genelde kabul edilen dört ana unsuru; insan topluluğu, ülkesi, egemenliği ve bu egemenliği kullanan hükümetidir. O halde devletin güvenliğini sağlamak kısaca bu unsurların güvenliğini sağlamaktır. Bu noktada saldırı ve tehdide hangi unsur daha fazla maruz kalıyorsa, savunma politikaları ve otomatik olarak koruma mekanizmaları bu yönde harekete geçirilmelidir. Burada bu ana unsurlara ait kavramları da düşünmek gerekmektedir. Örneğin, bir ülkenin uluslararası ekonomik yapılanmalarının idamesi ve bu yönde politikaları, aslında bu ülkenin egemenliğini korumak için bir reflekstir. Devletin unsurlarından, geçmişte olduğu gibi günümüzde de güvenlik parametresini ilgilendiren en önemli parçası ülke savunması ve buna bağlı fiziki savunmayı oluşturan askeri kavramlardır. Günümüz de küreselleşmeye bağlı olarak ulus devletlerin yapıları çeşitli şekillerde tartışılabilir en önemli güvenlik algılamaları halen ülke savunması ayağında yoğunlaşmaktadır.

Ülkeler, kendi vatandaşlarının güvenliklerini, Dünyanın her yerinde sağlama konusunda, maddi-manevi (yasalar) düşünce ve yapıya sahipse de birey güvenliği günümüze kadar aslında geride kalmış bir görünümde. Bununla beraber, yakın dönemde ve günümüzde birey güvenliğine verilen önem daha da artmıştır. Yapılan uluslararası anlaşma ve kurulan örgütlerle insan güvenliği daha kapsamlı bir koruma altına alınılmaya çalışılmaktadır.

Tarihsel süreç içerisinde güvenlik ve tehdit değişmeyen bir merkez konumundadır. Değişen sadece bu merkezin etrafında olan yapılanmalardır. Gerçekte ise bu yapılanmalardaki mimari, kullanılan malzemenin dışında bir değişime uğramamaktadır. Bu bir nevi döngü gibidir.

Soğuk Savaş'ın olumsuz yanlarının dışında belki de devletler için en olumlu yanı ötekinin, yani düşmanın ve tehdidin çok açıkça tanımlanabildiği bir dönem

olmasıdır. Realist düşünce temeline dayanan,¹⁶¹ sınırları ve ideolojileri konvansiyonel ve nükleer askeri güçle korunan devlet merkezli güvenlik anlayışları Soğuk Savaş sonrası dönemde biraz daha yumuşamıştır.

Soğuk Savaş sonrası dönemde devlet ve güvenlik ekseninde iki hususa dikkat edilmelidir. Birincisi güvenlik endişesi devlet mekanizmalarını birlikte tutan ve işleten önemli bir unsurdur, yokluğu varlığı kadar olmasa da sıkıntı yaratabilir. İkinci ise Soğuk Savaş sonrası askeri anlamda karşı tarafta büyük bir boşluk oluşmuştur. Eğer karşı dengeye bir şey koyulamazsa tahterevallı misali diğer tarafında dibe vurabilme ihtimali vardır. Daha basit bir anlatımla, güvenlik sağlamak için yapılan çalışmalar kullanılmadan atıl kalırsa bu açıdan her iki tarafta kaybetmiş olabilir. O halde Soğuk Savaş sonrası yeni tehditler olacaktır veya Soğuk Savaş'ın gölgesinde ön plana çıkmamış tehditlerle mücadele etme zamanı gelmiştir. İşte bu düşünceden yola çıkılarak, Soğuk Savaş'ın sona ermesi ile ortaya çıkan yeni süreçte, yeni tehdit ve güvenlik tanımlamaları yapılmaya çalışılmaktadır. NATO'nun 1989–2002 yılları arasında gerçekleştirilen zirvelerinde vurgulanan, üzerinde mutabık kalınan ve uluslararası toplumca da kabul gören küresel tehditler; çevre sorunları, insan hakları ihlalleri, kitlesel göçler, bölgesel ve etnik çatışmalar, kökten dincilik, uluslararası terörizm, ekonomik sorunlar, uyuşturucu ve silah kaçakçılığı, kitle imha silahlarının yayılımı ve kullanım ihtimalinin artması, doğal kaynak çatışmaları, tehdidin asimetrikleşmesi, uluslararası hukuka aykırı hareket eden ülkeler, yetersiz veya başarısız reformlar olarak sıralanmaktadır.

Buzan, insan topluluğunun güvenliğinin, askeri, politik, ekonomik, sosyal ve çevresel olmak üzere beş faktörden etkilendiğini belirtmiştir.¹⁶² Güvenliğin algılanan seviyeye göre değişebildiği de görülmektedir. Bazen bireyin tehdit algılaması veya güvenlik sorunu genel için bir tehdit olarak algılanmayabilir. Özellikle Soğuk Savaş sonrası, artış gösteren dış kaynaklı fuhuş sektörü ile bulaşan hastalıklar, ilk aşamada bireyin can güvenliğine tehdit oluşturmakta ve bu bireyin güvenlik sorunu

---

¹⁶¹ Nana K Poku, Neil Renwcfk, John Glenn "Human Security in aGlobalization World. Migration, Globalisation, and Human Security, Ed. By David T. Graham and Nana K.Poku, London; New York : Reutledge, 2000, s.9-12.

¹⁶² Buzan, a.g.e., s.19.

olmaktadır. Oysa bu hastalıkların salgın hale gelmesi ve sosyal etkilerinin tartışılması, bu konuyu toplum ve yönetim sorunu haline getirebilmektedir.

Acaba, güvenlik olarak nitelendirilen durum, Dünyanın herkes için emin bir yer haline getirilmesini ifade etmekte midir? Yoksa hâlihazırda var olan statükodan memnun olanların mevcut durumu sürdürülebilmek için gösterdiği çabaların bir veya toplamının genel bir adı mıdır?¹⁶³ Çok değişik girdilere göre, sürecin yapısı, süreci etkileyen parametrelere göre değişik güvenlik tanımlamaları yapılabilmektedir. Israrla bir genelleme yapmak gerekirse güvenliği; bir varlığın, kendisinin var olmasına neden olduğunu düşündüğü unsurların (oluşumuna etki eden süreçten bağımsız olarak) bugün ve gelecekte emniyette olması olarak tanımlayabiliriz. Bu tanımın paralelinde tehdit ise, güvenliğin kişi tarafından istenmeyen her türlü değişim araçları olabilir.

Ortak bir güvenlik ve tehdit tanımlaması yapabilmek ancak küresel anlamda mutlak barışın sağladığı ve savaşların tamamen önlendiği zaman mümkün olabilecektir.

1.1. KÜRESELLEŞMENİN GÜVENLİK KAVRAMI ÜZERİNE ETKİLERİ

Güvenlik kavramı, geleneksel uluslararası ilişkiler disiplininde belirli bir toprak parçasının hükümran bir güç tarafından korunması çerçevesinde tanımlanmıştır. Başka bir ifadeyle, 1648 yılında düzenlenmiş olan Vesfalya Konferansı'nı müteakip olarak Dünyanın ulus-devletler temelinde yapılandırılmış olması neticesinde, güvenliğin sağlanması görevi, anılan ulus devletlerin tekelinde olan bir işlev olarak mütalaa edilmiştir.

Bu durum hâlen geçerliliğini korumaktadır. Ancak gelişen “küresel yönetim” adı altında tanımlanmakta olan yeni siyaset anlayışı çerçevesinde güvenlik sorunlarına salt ulus-devlet temelinde yaklaşmanın, sorunların çözümü için

---

¹⁶³ Arıboğan, a.g.e., s.46.

yeterli olamayacağı gerçeği, Soğuk Savaş'ın bitmesinin ardından kısa sürede anlaşılmıştır.

Güvenlik sorununun çözümüne, ulus-devlet temelli yaklaşımların artık yetersiz olduğu ve uluslararası ilişkilerde savaşın yalnızca devletlerarasında ortaya çıkan bir durum olduğunu savunan geleneksel görüşün geçersiz kaldığı,¹⁶⁴ en açık ve trajik şekilde ABD'de yaşanan 11 Eylül olayları ile ortaya çıkmıştır. Dünyanın askerî bakımdan en büyük süper gücü olan ve benzeri olmayan yüksek güvenlik teknolojilerine sahip bulunan ABD, kendi toprakları üzerinde düzenlenen bu terörist faaliyeti engelleyememiştir.

Bu çerçevede, öncelikle çağdaş küreselleşme sürecinin güvenlik kavramı üzerindeki etkilerinin analitik bir biçimde incelenmesi gerekmektedir. Hâlihazırdaki çalışmalar, söz konusu etkileri altı alt başlık altında toplamaktadır.

Bu bağlamda birinci etki, küreselleşme sürecinde, Dünya genelinde her çeşit silah ve askerî mühimmatın üretim ve tedarikinin daha kolay bir hâle gelmiş olmasıdır. Günümüzde, devletlerin yanı sıra birçok ulus-ötesi birimler, yüksek askerî teknoloji ve nükleer silahlara sahip olabilmekte; bu durum küresel güvenliğin sağlanmasının önünde önemli bir engel teşkil etmektedir.

İkinci olarak belirtilmesi gereken husus, küreselleşme sürecinde terörizm kavramının geçmişe nazaran tamamen farklı bir anlam kazanmış olmasıdır. Günümüzde terörist faaliyetler eskiden olduğu gibi belirli bir coğrafi bölgeyle sınırlı kalmamakta, tamamen küresel ölçekte icra edilmektedirler.

Bir diğer konu, kimlik ve buna bağlı olarak aidiyet sorunlarının günümüzde temel bir çatışma nedeni hâline gelmiş olmasıdır. Özellikle Soğuk Savaş sonrası dönemde Sovyetler Birliği'nin çözülmesi sonrasında ortaya çıkan devletlerarasında, Doğu Avrupa ve Balkan coğrafyaları üzerinde etnik kimlik temelinde yaşanmış olan

---

¹⁶⁴ S. Hoffmann; "Clash Of Globalizations", Ed. D. Held ve A. McGrew, "The Global Transformations Reader: An Introduction to the Globalization Debate", Polity Press, Cambridge, 2003, s.16.

ve “yeni savaşlar”¹⁶⁵ olarak tanımlanan bu çatışmalar, bu konuya ilişkin en belirgin örnekler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Dördüncü olarak, yolsuzluklar, gücün haksız kullanımı, şeffaflık ve hesap verebilirlikten yoksunluk gibi bileşenlerden oluşan ve günümüzde “kötü yönetişim” olarak adlandırılan kavram, küresel terörizmi besleyerek güvenlik kavramını olumsuz bir biçimde etkilemektedir.¹⁶⁶

Bu çerçevede üzerinde durulması gereken bir diğer önemli konu ise günümüzde, güvenlik konusunda geleneksel olarak nitelendirilemeyecek birçok sorunun ortaya çıkmış olmasıdır. Örneğın sınır aşan organize suçlar, insan, silah ve uyuşturucu ticareti, kara para aklama, yasa dışı paranın uluslararası tedavülü gibi geleneksel olmayan risk ve tehditlerin Dünya ölçeğinde yaygınlaşması, küresel güvenliğin temini önünde önemli engeller olarak karşımıza çıkmaktadır.

Son olarak içinde bulunduğumuz çağdaş küreselleşme sürecinde, güvenliğin temini önünde en önemli engellerden biri olarak yasadışı göç konusu bulunmaktadır. Türlü neden ve amaçlar gözetilerek özellikle geri kalmış ölkelerden kalkınmış ölkelere doğru bir seyir izleyen yasadışı göç akımları, güvenlik bakımından birçok sorunu beraberinde getirmektedir.

1.2. BİR GÜVENLİK SORUNU OLARAK ULUSLARARASI TERÖRİZMİN YASADIŞI GÖÇ İLE İLİŞKİSİ

Uluslararası bağlantılarıyla birlikte 1990'lara kadar sınırlı bölgelerde faaliyet gösteren terör örgütleri, küreselleşmenin getirdiği ortamlardan yararlanarak ve yine küreselleşmeden kaynaklanan olumsuzlukları taraftar toplama ve meşrulaştırma unsuru olarak kullanarak, küresel ölçekte faaliyet göstermeye başlamışlardır. Türkiye'nin de aralarında bulunduğu çok sayıda ölkenin uzun yıllardır zarar gördüğu terör eylemleri karşısında uluslararası aktörlerin ciddi önlemler almaya başlaması

---

¹⁶⁵ M. Kaldor; “New & Old Wars: Organized Violence in A Global Era”, Polity Press, Cambridge, 1999, s.1 – 11 ve 69 – 90.

¹⁶⁶ J. Solana; “A Secure Europe in A Better World: European Security Strategy”, Council of The European Union, 2003, s.6.

ancak 11 Eylül 2001 terör eyleminden sonra başlamıştır. Yine de AB başta olmak üzere bazı aktörlerin bu konuda yeterli duyarlılığı gösterdikleri söylenemez.

11 Eylül 2001'den itibaren geçen süre zarfında uluslararası terörle mücadelede önemli adımlar atılmış olmakla birlikte, terörün daha uzunca bir süre ne zaman, ne şiddette, kimi hedef alacağı tahmin edilemeden küresel bir sorun olmaya devam edeceği aşikârdır. Nitekim 13 Ekim 2002'de Bali adasında meydana gelen ve 200 kişinin ölümüne neden olan kitlesel terör eylemi, bunu takip eden günlerde Filipinler'de yaşanan bombalı saldırılar ve Mayıs 2003'te Suudi Arabistan'ın Riyad kentinde gerçekleştirilen terör saldırısı bu durumu doğrular niteliktedir. Ayrıca Madrid'de 2004 yılında düzenlenen ve 191 kişinin öldüğü saldırılara ilişkin olarak 28 kişinin yargılandığı dava da sonuçlanarak saldırının başlıca sanıkları, 40 yıl hapis cezasına çarptırılmıştır.¹⁶⁷

Küreselleşme dönemindeki terör eylemlerinin önceki dönemlerden en büyük farklılığı kullanılan yöntemlerdeki evrimdir. 1980'lerde Tokyo'daki sarin gazı saldırısı, 11 Eylül'de yolcu uçaklarının bomba gibi kullanılması gibi göstergeler, geleneksel anlamdaki yöntemlerin dışında akla hayale gelmeyen yöntemlerin bundan böyle de terör örgütleri tarafından kullanılacaklarının kanıtıdır. Tabii bu durumda, geleneksel terörle mücadele yöntemleri de aciz kalmaktadır. Evrim geçirmiş bu yeni tehdit biçimi, "asimetrik tehdit" olarak adlandırılmaktadır.

Asimetrik tehdit kavramının temelinde saldırganın, muhatabı karşısındaki zayıflığına karşılık, göreceli biçimde üstünlüklere sahip olması yatmaktadır. Asimetrik saldırılar genellikle muhatabın zaaflarından yararlanılarak gerçekleştirilmektedir. Sivil halkın korkularını kullanarak yönetim unsurlarına olan desteğini azaltmayı hedefleyen bu yolla muhatabında siyasal ve ekonomik istikrarsızlıklar yaratmayı hedefleyen asimetrik saldırılarda, küreselleşmeyle birlikte kolay erişim imkânı bulan kitle imha silahları da kullanılabilir. Yine, bilişim teknolojilerinin de yardımıyla, çok küçük terörist grupların, boylarıyla ölçülmeyecek kadar büyük tahribata yol açan saldırılar gerçekleştirmesi mümkün olabilir.

---

¹⁶⁷ BBC Türk, <http://www.bbc.co.uk>, 01 Kasım 2007.

1980'de dünya çapında 489 olarak tespit edilen terör eylemlerinin sayısı, 1987'de 666'ya tırmanmış, ilerleyen yıllarda 400–500 aralığında seyretmiştir. 2001 yılında meydana gelen terörist eylemlerin sayısı 348'dir. Terör eylemlerinin sayısal olarak azalması, bu eylemler neticesinde verilen zararların da azaldığı anlamına gelmemektedir. Teröristlerin bir tek terörist eylemle verdikleri yaşamsal ve maddi zararın miktarı her geçen yıl artmaktadır. Öte yandan küreselleşmeyle birlikte, evvelce belli coğrafi bölgelerde yoğunluk gösteren terörist eylemler dünya çapına yayılmıştır.¹⁶⁸

Ülkelerin güvenliği açısından giderek artan bir tehdit olma özelliği sergileyen terörizmle mücadele konusunda uluslararası işbirliği çabaları da artmıştır. Bununla birlikte halen terörizmin tanımı üzerinde bile genel bir mutabakat sağlanamamış olması ve terörist eylemlerinden sonra üçüncü dünya ülkelerinde ele geçirilen teröristlerin yargılanması ya da saldırıya maruz kalan ülkeye teslim edilmesinde yaşanan engeller, terörizmle uluslararası mücadelenin en önemli zaaflarından.

Terörizm, küreselleşme ve teknolojik devrim neticesinde sınırların ötesine çok daha kolay ve hızlı uzanması nedeniyle uluslararası bir kimlik kazanmış ve yasadışı göç konusuyla girintili bir kavram haline gelmiştir.

Uluslararası terörizmle yasadışı göç konusunu birbirine bağlıdır. Göçmenlerin tamamının terörist olmamasına rağmen teröristlerin birçoğu göçmendir. Kuzey Amerika'da ve Avrupa'da bilinen 212 terörist arasında yapılan araştırmaların neticesinde Robert S. Leiken¹⁶⁹ bu yargıya varmıştır.

Terörizm tehdidi dolaylı veya direkt olarak sürekli göçmen politikaları ve yabancı hareketleriyle ilgilendirilmiştir.¹⁷⁰ Bir ülkede yapılan terörist eylemler ülkenin kendi vatandaşları (yabancılar sonradan kazanılmış vatandaşlıklar hariç) tarafından yapılmıyorsa doğal olarak dışarıdan gelenler tarafından yapılmaktadır. İşte bu durum ülkede bulunan yabancıların ülkeye girmesi olayını yani kabaca göçmen

¹⁶⁸ Bkz. U.S. Department of State, Patterns of Global Terrorism.

¹⁶⁹ Robert S. Leiken, Bears of Global Jihad? Immigration and National Security after 9/11 Washington, The Nixon Center, 2004, s.14.

¹⁷⁰ L. Robert Bach, "Global Mobility, Inequality and security", Journal of Human Development, Vol.4, No.2, July 2003, s.242.

olgusunu ön plana çıkarmakta ve yapılan terörist eylemler neticesinde yasadışı göç ulusal ve uluslararası güvenliği tehdit eden bir kavram olarak algılanmaya başlamaktadır. Yabancılar tarafından yapılan bu terörist faaliyetler ise zamanla yönetimlerin ve bireylerin göçmenlere karşı algılamalarını olumsuz yönde değiştirmektedir.

Küresel terörü önleme adına yapılan mücadelelerde devletler son yıllarda artan bir şekilde fiziki ve yasal önlemleri arttırmaktadır. Bu durumsa uluslararası göçü iki alanda olumsuz etkilemektedir.

Birincisi; Uluslararası anlaşmalar gereği mültecilik ve sığınmacılık konularında hakkı olan insanların bu önlemler neticesinde bu haklarından yararlanamayarak uğradıkları kayıplar ve çektikleri sıkıntıların devam etmesi,

İkincisi; aşırı korumacılığın çaresiz insanlara yasa dışı yolları kullanarak yaptırdığı göçlerin artmasıdır.

Uluslararası terörizm, ülkeler arası sınırların hızla ortadan kalkmaya başladığı küreselleşen Dünyamızda, ülkelerin milli göç politikalarının test edilmesine de neden olmaktadır. Terörizmle bağlantılı herhangi bir durumun araştırılması ve soruşturulması sırasında ihtiyaç duyulan asayiş ve kanunsal düzenlemeler yönetimlerin doğal olarak göçle ilgili kanunlarını ve politikalarını yeniden ele almalarını neden olmaktadır. Ülkeye giriş ve çıkışları kontrol etmenin ötesinde, göç politikaları, iç ve uluslararası güvenlik önlemlerinin uluslararası terörizmle mücadelede beraber kullanıldığı bir alan olmaya başlamıştır.

11 Eylül saldırıları genel anlamda yasadışı göçün güvenliğe etkisini tekrar gündemin ön sıralarına koymuştur. 11 Eylül'den önce yasadışı göç, insan kaçakçılığı ve insanların düzensiz yer değiştirmeleri güvenlik tehdidi olarak algılanmazken, bu tarihten sonra düzenli göçlerin de güvenlik tehdidi olduğu düşünöleme başlanmıştır.¹⁷¹ Bhattacharya'ya göre de 11 Eylül sonrası gelişen durum göç ve

---

¹⁷¹ Rey Koslowski, "Possible Steps Towards an Intrnational Regime for Mobililty and Security", s.4.

güvenlik konularını tekrar ilişkilendirilmesi ihtiyacı yaratmıştır.¹⁷² 11 Eylül olaylarına karışanların yabancı olması başta sınır güvenlikleri olmak üzere göçle ilgili politikalara ve yaklaşımların yeniden düşünülmesine neden olmuş, ülkeler konuyla ilgili birçok düzenlemeler yapmışlardır.¹⁷³ Bu dönemlere bakıldığında ülkelerin daha çok buz dağının üstüne önlem alarak kabuklarına çekildikleri söylenebilir. Sadece ülkelere istenmeyen yabancıların girmesini önlemek yasadışı göç konusunun yarattığı güvenlik tehditlerini tek başına durduramayacağı görülse de, bu düzenlemelerin terörist faaliyetlerle mücadelede önemli bir parametre olduğu değerlendirilmiştir. Özellikle 11 Eylül neticesinde alınan tedbirler genel başlıklar olarak şu şekilde ortaya çıkmıştır;¹⁷⁴

- Artan sınır ve geçiş güvenliği kontrolleri,
- Bilgi ve tanımlama sistemlerinin geliştirilmesi,
- Bölgesel ve ülkeler arası işbirliği,
- Yasadışı göçün daha sıkı kontrol edilmesidir.

Bu tedbirler içinde yer alan yasadışı göçün daha sıkı kontrolü başlığı altında ülkeler özellikle; milliyet tespitinde dil analizi yapma, şüphelilere karşı daha sıkı önlemler, terörist örgütlerin kontrol altında tutulması, dini yapılanmaların takibi, şüphelilerin gözaltı sürelerinin uzatılması, mülteci ve sığınmacıların kayıtlarının ve kontrollerinin daha sıkı yapılması ve konuyla ilgili yapısal birimlerin oluşturulması konusunda tedbirler almaya başlamışlardır.¹⁷⁵

Yapılan terörist eylemler o ülkenin vatandaşları tarafından yapılmışsa suçlunun kişiselliğinde yaratmış olduğu toplumsal infial, suçlunun yabancı olmasından daha az olmaktadır. Çoğu zaman binlerce yabancıların yaşadığı bir ülkede, ülke vatandaşlarının işlemiş oldukları suçlar çok ön plana çıkarılmazken, az sayıda yabancıların karıştığı suçlar toplumca abartılma eğilimi içerisindedir. Nitekim 11

---

¹⁷² Suman Bhattacharyya, "Migration and Security: September 11 and Implications for Canada's Policies", *Refuge*, Vol. 20, Number 4, 2002, s.50.

¹⁷³ Evelien Brouwer, "Immigration, Asylum and Terrorism: A Changing Dynamic Legal and Practical Developments in the EU in Response to the Terrorist Attacks of 11.09", *European Journal of Migration and Law*, Vol. 4 Issue 4, Nov 2002, s, 400-402.

¹⁷⁴ IOM, Technical Cooperation Service/Migration Management Services, *International Terrorism and Migration*, Geneva, June 2003. s.3.

¹⁷⁵ A.g.e., s.18-21.

Eylül saldırılarının neticesinde bu durum neredeyse bir savaş sebebi sayılmıştır. ABD'nin Afganistan müdahalesine direkt, Irak'a müdahalesine ikincil sebep oluşturmuştur. Oysa 19 Nisan 1995'te eski bir Amerikan askeri olan Timothy McVeigh'in Oklahoma'da federal bina önündeki yapmış olduğu bombalama sonucu 168 kişi hayatını kaybetmesine rağmen,¹⁷⁶ bu olay adı geçen kişinin idam edilmesi ile sonuçlanmıştır.

Göçmenler dışında yılda milyonlarca insanın yasal olarak seyahat ettiği Dünyamızda, seyahat prosedürlerini düzenlemek, insan kaçakçılığının önlenmesi konusunda işbirliği yapmak, seyahat belgelerinin güvenliğini sağlamak, yolcu bilgi sistemlerini oluşturmak ve bunları uluslararası bir bağa kavuşturmak,¹⁷⁷ yasadışı göçü kontrol etmede yarar sağlayacağı gibi, bu göçmenler arasına karışan ve bütün göçmenleri sorumluluk altında bırakan kişilerin ayıklanmasında da önemli katkı sağlayacaktır.

Uluslararası terörizmin nedeni göçmenler değildir. Göçmenler, sadece bu sürecin oluşumunda rol oynayabilmektedirler.

2. ULUSLARARASI ÖRGÜTLÜ SUÇ OLARAK YASADIŞI GÖÇ

Küreselleşmenin sağladığı imkân ve kolaylıklar, örgütlü suçların evvelce alışagelinen sokak ya da mahalle ölçeğinden sınır ötesine ve küresel düzeye taşınmasına neden olmuştur. Dünyada tüm ülkeler bir şekilde uluslararası suç örgütlerinin ulusal güvenliklerine verdiği zararı hissetmektedirler. Örgütlü suçların küreselleşme sürecinde tırmanışa geçmesinin arkasında yatan temel nedenlerden biri, Soğuk Savaş döneminin siyasi coğrafyasının ortadan kalkmasıdır. Malların, insanların ve sermayenin serbest dolaşımı önündeki engellerin, ya tamamen ya da büyük ölçüde kalkması sadece uluslararası ticaretin daha rahat koşullarda yürütülmesini değil, aynı zamanda uluslararası suç örgütlerinin daha serbest hareket edebilmelerini de sağlamıştır. Serbest piyasa ekonomilerinin getirdiği avantajlardan

---

¹⁷⁶ M.Burak Ersoy, "Terör Ne? Terörist Kim?", <http://www.metu.edu.tr/home/wwwstrat/gruplar/yazarlar/araştırmalar/burakersoy3.htm>, 12 Mayıs 2008.

¹⁷⁷ Koslowski, a.g.e., s.4.

yararlanan uluslararası suç şebekeleri, yeni ortamda yasa dışı kazançlarını "aklayabilecekleri" meşru-yasal zeminler bulmuş, uluslararası suçlardan elde ettikleri gelirleri iş hayatına aktarabilmişlerdir. AB ve NAFTA benzeri serbest ticaret düzenini öngören yapılanmalar ve Dünya Ticaret Örgütü'nün empoze ettiği liberal politikalar, uluslararası ticaret hacmini artırırken, bu hacim içinde uluslararası suç örgütlerinin saklanabilecekleri bir ortamın doğuşuna da neden olmuşlardır. Ayrıca, küreselleşmeyle birlikte bazı ülkelerde hız kazanan yolsuzluk eğilimleri uluslararası suç örgütlerini rahatlatmıştır.

Bunların yanı sıra, küreselleşmeyle birlikte bilişim alanında yaşanan olağanüstü gelişmeler, özellikle internet üzerinden para transferlerini yapabilme imkânının ortaya çıkması, uluslararası suç şebekelerinin yasa dışı faaliyetlerini kolaylaştırmıştır.¹⁷⁸

Küreselleşme döneminin geleneksel örgütlü suçların dan olan uyuşturucu ve kadın ticareti, yasadışı göç, yasadışı kumar, kredi kartı sahtekârlıkları vs. artarak devam etmektedir. Bu dönemin getirdiği yenilik, "siber alanın" kullanımıyla işlenen suçların daha zor ortaya çıkarılması, birbirlerinden çok uzak bölgelerdeki suç örgütlerinin birbirleriyle çok rahat işbirliğine girebilmeleri, suç örgütlerinde ya da bunların paravan kuruluşlarında yer alan kişilerin eğitim düzeyinin eskiye nazaran yüksek olması gibi unsurlardır.

Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle eski doğu bloğu ülkelerindeki suç örgütlerinin sayısında olağanüstü artış görülmüştür. Rusya Federasyonu'nda en az 100.000 üyesi bulunan 5.000 civarında suç örgütü'nün faaliyet gösterdiği bilinmektedir. Bu örgütler Rusya'nın GSMH' sının %25- %40'ını kontrol etmektedirler. Asya'da, özellikle Hong-Kong, Çin, Vietnam ve Japonya'da örgütlü suçlarda artış görülmektedir. Hong-Kong merkezli Sun Yee On örgütü'nün 47.000–60.000 üyesi Dünya çapında suç eylemleri yürütürken, Japonya'da Yakuza için çalışanların sayısı yaklaşık 80.000'dir. Afrika'da Nijerya ve Güney Afrika Cumhuriyeti'nde, Latin Amerika'da ise Kolombiya, Brezilya, Arjantin, Peru gibi ülkelerde faaliyet gösteren örgütler öne

---

¹⁷⁸ International Crime Threat Assessment, <http://www.terrorism.com/documents/pub45270/pub45270chap1.html>, 12 Mayıs 2008.

çıkılmaktadır. ABD'de de geleneksel olarak İtalyan aileler tarafından sürdürülen örgütlü suçlarda artış vardır. La Cosa Nostra bünyesinde bir araya gelen yasadışı gruplar ABD merkezli olarak tüm Dünyada faaliyet göstermektedirler.¹⁷⁹

Uluslararası suç örgütleriyle terörist örgütler arasında da özellikle küreselleşmeyle birlikte yakın bir ilişki kurulmuştur. Terör örgütleri ya uluslararası suç örgütlerinin faaliyet alanlarına girerek ya da onlarla işbirliği yaparak kendilerine mali kaynak sağlama yoluna gitmişlerdir. Bu çerçevede sınır ötesi faaliyet gösteren örgütlere karşı sınır ötesi mücadele yöntemleri güçlendirilmeye çalışılmakta, Interpol, Europol gibi örgütlerin daha etkin çalışabilmesi için girişimlerde bulunmaktadır. Buna paralel olarak özellikle "siber ortamın" denetlenmesine yönelik mekanizmaların geliştirilmesine de ağırlık verilmiştir.

Küreselleşme, beraberinde küresel suç ve terörle, aşağıda maddelendirilen sorunları ortaya çıkarmıştır.

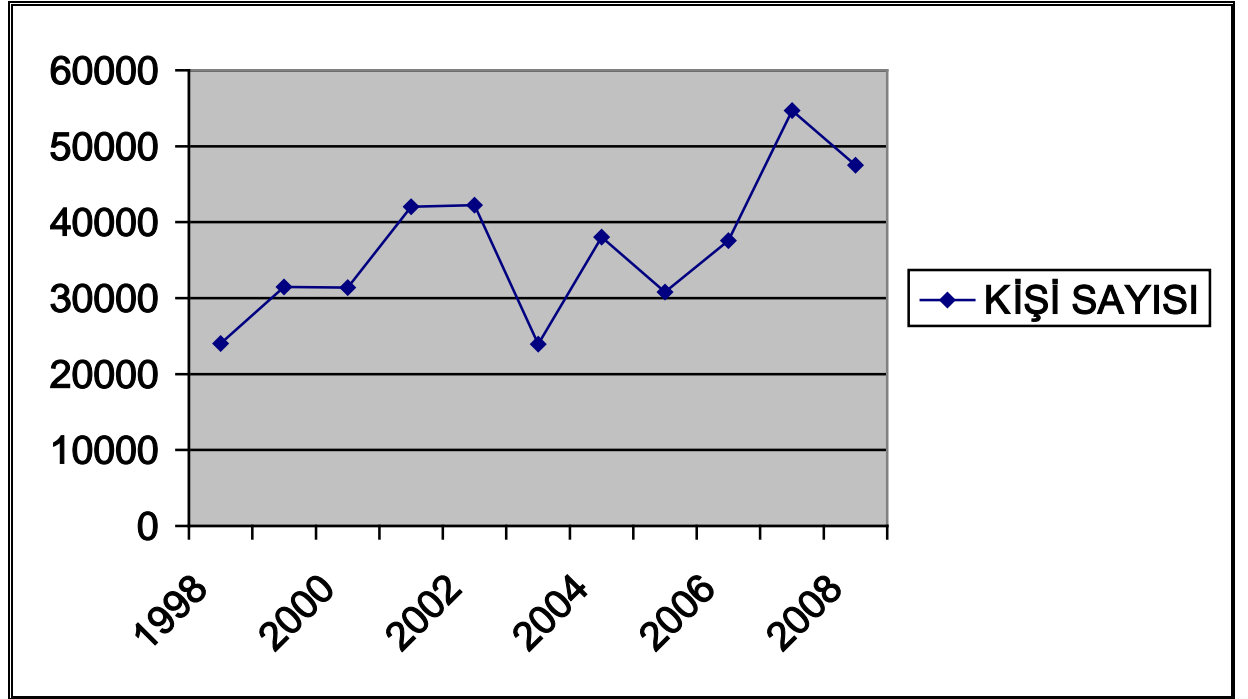
1. Konvansiyonel ve kitle imha silahlarının yayılması
2. Uluslararası Örgütlü Suçlar
3. Küresel salgın hastalık tehdidi
4. Etnik ve dinsel temelli çatışmalar
5. Çevresel Tehditler

Aşağıda, Örnek ülke olarak Türkiye anlatılmaktadır. Türkiye'de bulunan yabancılar arasında, bazı ciddi suçlara karışan göçmenlerin grafiği vardır. Şekil-18 da görüldüğü gibi bu sayı 2008 yılında 40.000 in üzerindedir.

---

¹⁷⁹ Transnational Criminal Activity: A Global Context,
http://www.csis-scrs.gc.ca/eng/miscdocs/200007_e.html, 12 Mayıs 2008.

ŞEKİL-17 1998-2008 Yılları Arasında Suça Karışmaları Sebebiyle Sınırdışı Edilen Yabancılar (2008 yılı ilk 11 ay)

KAYNAK: EGM Yabancılar Hudut İltica Başkanlığı

2.1. YASADIŞI GÖÇÜN SOSYAL VE EKONOMİK ETKİLERİ

Son yıllarda yasadışı göç dalgasının ve özellikle, insan ticaretinin yoğunlaştığı ülkeler Ukrayna, Rusya, Azerbaycan, Gürcistan, Moldova gibi Kafkas ülkeleridir. Bu ülkelerden gelenler daha çok kadın ticareti olarak adlandırılacak bir akımın kurbanları olmuşlardır.

Günümüzde, dünya genelindeki yasadışı göç hareketleri ve insan ticareti içinde yer alanların sayısı Uluslararası Göç Organizasyonunun saptamalarına göre 700 000 ile 2 milyon arasında varsayılmakta ve bu trafikten elde edilen yasadışı gelir yılda 10 milyar dolar olarak hesaplanmaktadır. ABD yetkililerine göre bu insan trafiği içinde yer alanların yaklaşık 225 000'i Asya, 150 000'i Güney Asya ülkelerinden gelmekte ve bunların büyükçe bir bölümü Türkiye üzerinden yasadışı geçiş yapmaktadırlar.

Yasadışı göçün ve insan kaçakçılığının toplumsalsal alanda çok değişik etkileri karşımıza çıkmaktadır. Bunların başında, insan haklarının yoğun bir şekilde ihlal edilmesi gelmektedir. Kaçakçılar, tacirler ve organizatörler, bireylerin en doğal evrensel hakkı olan yaşama ve özgürlük haklarını çiğnemektedirler. Yüzlerce insan yasadışı taşıma esnasında hedeflerine varamadan yaşamını yitirmektedir. İnsan tacirleri, çocukların cinsel suiistimal ve sömürüden uzak yaşama haklarını çiğnemekte ve onların koruyucu bir çevrede büyüme ihtiyaçlarını göz ardı etmektedirler.¹⁸⁰ Binlerce mağdur, kaçak çalışma veya fuhuşa zorlanırken kaçmaya çalıştıkları için öldürülmektedirler. Bazı mağdurlar ise çalıştıkları ortamlardaki kötü koşullarda kaptıkları hastalıklar yüzünden yaşamlarını yitirmektedirler.

Yasadışı göç ve insan kaçakçılığı, sosyal çöküntüyü arttırmakta ve suç işlenmesi potansiyelini arttırmaktadır.. Aileler arasındaki ilişkilerde meydana gelen bozulma, aile otoritesinin, dayanışmasının kalmaması, potansiyel konumdaki kişilerin insan kaçakçıları ve tacirleri açısından ulaşılması kolay hedef olarak ortaya çıkması, toplum içerisinde çöküntülere sebep olabilmektedir. Meydana gelen bu sosyal çöküntü ile birlikte çocukların ahlaki açıdan gelişimleri olumsuz yönde etkilenmektedir. Yasadışı göç ve insan kaçakçılığı, nesilden nesile aileden çocuğa geçmesi gereken bilgi ve kültürel değerlerin akışını engellemekte ve toplumun dayandığı özü zayıflatmaktadır.¹⁸¹ Zayıflayan toplumsal değerler, toplumdaki suç oranlarının artmasını da beraberinde getirmektedir.

Yasadışı göç ve insan kaçakçılığı, toplum sağlığının altını oymaktadır.¹⁸² İnsan kaçakçılığına ve insan ticaretine maruz kalan kişilerin başından geçen olaylar sebebiyle travma yaşanmaları, hayatları üzerinde olumsuz bir etki yaratmaktadır. Bu süreç içerisinde maruz kaldıkları baskı, aldatılma, ayrımcılık, cinsel sömürü mağdurların uyuşturucu veya alkol bağımlılığı gibi çeşitli kötü alışkanlıklara kazanmalarına ve suç hayatına katılmalarına neden olmaktadır. Bununla birlikte;

---

¹⁸⁰ U.S. Department of State, Trafficking in Persons Report, June 2003, s.10.
<http://www.state.gov/g/tip/rls/tiprpt/2003.htm>, 12 Mayıs 2008.

¹⁸¹ U.S. Department of State, Trafficking in Persons Report, June 2003, s.10.
<http://www.state.gov/g/tip/rls/tiprpt/2003.htm>, 12 Mayıs 2008.

¹⁸² U.S. Department of State, Trafficking in Persons Report, June 2003, s.11.
<http://www.state.gov/g/tip/rls/tiprpt/2003.htm>, 12 Mayıs 2008.

mağdurların fuhuşa zorlanmaları veya cinsel olarak sömürülmeleri, HIV/AIDS gibi cinsel yolla bulaşan çeşitli hastalıkların yayılmasında etkin rol oynamaktadır.

Yasadışı göç ve insan kaçakçılığı, gelişmekte olan ülkeler için telafisi mümkün olmayan insan kayıplarına ve iş hayatında olumsuz etkilere yol açmaktadır. Ülkelerin gelişimi açısından insanlar önemli rol üstlenmektedir. Kalifiye veya eğitilmiş insanların varlığı gelişime olumlu yönde katkı sağlayacaktır. Uluslararası göçün önemli sonuçlarından biride beyin göçüne sebep olmasıdır. Beyin göçü; iyi eğitim görmüş, düşünen, üreten, kalifiye, nitelikli, seçkin ve profesyonel işgücünün araştırma yapmak veya çalışmak amacıyla en verimli oldukları dönemde bir başka ülkeye gidip geri dönmeleri olarak tanımlanmaktadır.¹⁸³ Bir ülkede mevcut olan dinamik ve eğitilmiş kişilerin eksikliği, ülkeyi ekonomik açıdan darboğaza sokacak ve gelişimini olumsuz yönde etkileyecektir. Özellikle, çocukların küçük yaşta çalıştırılmaları sonucu eğitimden yoksun kalmaları onların, ülkenin iş sektöründe ihtiyaç duyulan yetenekler veya becerileri öğrenmelerini sekteye uğratabilecek ve başarının kalifiye işler üzerinde kurulu olduğu küresel ekonomi ile baş edemeyecek bir yapı ortaya çıkaracaktır. Ekonomik açıdan gerek organize kadın ticaretinin gerekse kaçak iş gücünün mali açıdan kazançlı olması, ekonomik istikrarın bozulmasını tetikleyecek ve iç ve dış kara para aklama yöntemlerinin ortaya çıkmasına neden olacaktır. Kaçak işçiliğin uzun dönemli etkileri; tüm işçilerin aylıklarının azalması, az sayıdaki çalışanın daha çok emekliyi karşılaması, çalışan erkeklerin çalışan kadınlara oranının sosyal dengesizlik yaratması ve yetersiz eğitim almış nesiller yaratması olarak karşımıza çıkacaktır.

İnsan kaçakçılığı ve ticaretinin yarattığı diğer önemli olumsuz etkilerden biri de, organize suç örgütlerini besleyen bir yapıya sahip olmasıdır. İnsan kaçakçılığı ve ticareti ile elde edilen gelirle desteklenen diğer yasa dışı faaliyetler, ülkelerin ortaya koymuş oldukları yasal düzenlemeleri de bir anlamda etkisiz kılmaktadır. Yasa dışı ticaret şebekeleri kurulur kurulmaz hızlı bir şekilde çeşitlenerek uyuşturucu ve silah ticareti gibi diğer alanlarda işletilen mevcut organize suçlarla karşılıklı kazançta dayanan yakın ilişkiler ortaya çıkarmaktadır. Diğer organize suç örgütleri ile de

---

¹⁸³ Muammer KAYA, “Beyin Göçü ve Erozyonu”, Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi Web Sitesi
<http://www.isguc.org/arc_view.php?ex=152>, 12 Mayıs 2008.

bağlılıkları onlara risksiz bir faaliyet için imkân sağlamaktadır.¹⁸⁴ Bu riskler, ülkede bulunan yasadışı göç, insan kaçakçılığı ve insan ticareti suçlarının yoğunluğu, ülkenin yapısına göre devlet içerisinde yolsuzluğun artması gibi farklı alanlara da sıçrayabilmektedir. Bu etkiler, aynı zamanda devlet otoritesinin yıkılmasına da yol açmaktadır. Kendi topraklarını ve sınırlarını tam olarak kontrol edemeyen ve savunmasız vatandaşlarını yasa dışı organizatör veya insan tacirlerinden koruyamayan devletin otoritesi de doğal olarak zayıflayacaktır. Zayıf otorite; devletin bu suçlarla mücadelesinde başarısız olmasına, rüşvetin kamu görevlileri arasında artmasına ve kanunların uygulanmasında yetersizliğe yol açmaktadır.

3. YASADIŞI GÖÇ VE ULUSLARARASI GÜVENLİK

Güvenlik ve göç konuları ayrı iki başlık olacak şekilde birçok çalışma ve araştırmaya konu olmasına rağmen, göçün güvenliğe veya güvenliğin göçe ne şekilde etki ettiğine dair çalışmalar sınırlı seviyededir.¹⁸⁵ Bu konularla ilgili çalışmalar özellikle son dönemlerde yoğunlaşmıştır.

Yasal yollardan emek göçü sayıca azalmış olmasına rağmen, sürmeye devam etmektedir. 1990’larda ekonomideki alt üst oluşlara bağlı olarak özellikle Avusturya, Almanya, İsviçre ve Fransa’da emek göçünde ciddi azalmalar varken, 1990’ların ikinci yarısında işgücü talebindeki artışa bağlı olarak özellikle İngiltere, Macaristan ve İtalya’da yeniden yükselmiştir. Burada işgücü piyasasının üst katmanlarında istihdam edilen vasıflı işçi alımının yansırı mevsimlik işçi alımı öne çıkmaktadır.¹⁸⁶

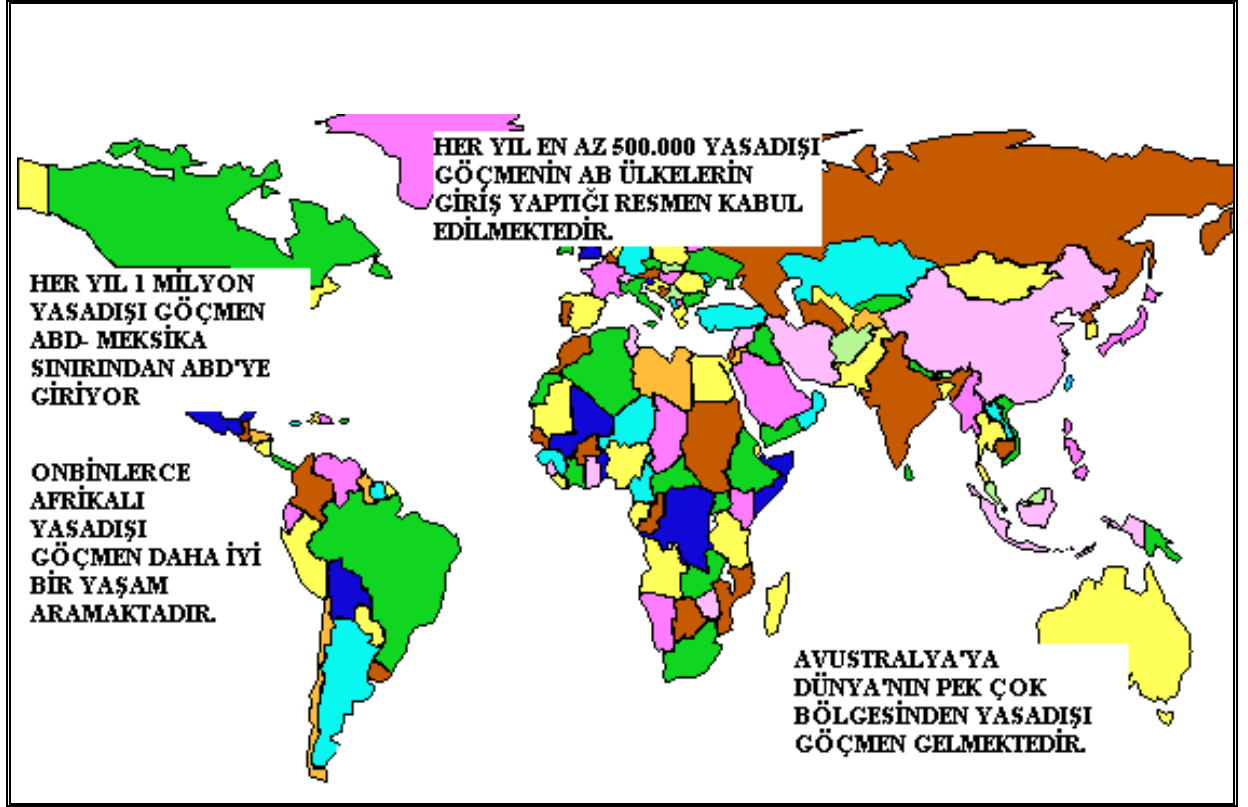
---

¹⁸⁴ U.S. Department of State, Trafficking in Persons Report, June 2003, s.11.
<http://www.state.gov/g/tip/rls/tiprpt/2003.htm>, 12 Mayıs 2008.

¹⁸⁵ Nazlı Choucri, “Migration and Security: Some Key Linkages”, Journal of International Affairs, Vol.56, No:1 Fall 2002, s.97

¹⁸⁶ IOM, Irregular Migration, World Migration, 2008, s.201.

ŞEKİL-18 Dünyada Yasadışı Göçün Durumu

KAYNAK: EGM Yabancılar Hudut İltica Başkanlığı

Özellikle Almanya için yüksek olan yabancı işçi sayıları farklı istihdam programları kapsamında ülkeye gelen işçileri kapsamaktadır. Yabancı işçiler arasındaki en kalabalık grubu, en fazla üç ay süreli mevsimlik işçiler oluşturmaktadır. Mevsimlik işçilerin alımında ikinci sırada İsviçre gelmektedir. Tarımda, inşaatta, imalatta ve otel-lokanta gibi hizmet sektörü içinde Doğu Avrupa veya Afrika'dan gelen vasıfsız işçiler çalıştırılmaktadır.

1990'lı yıllarda Türkiye'ye yönelik yasadışı göç hareketlerinde de büyük artış olmuştur. Romanya, Rusya, Moldova, Ukrayna, Belarus, vatandaşları için Türkiye enformel ekonominin çeşitli alanlarında istihdam imkanı buldukları hedef ülke konumuna gelirken, Afganistan, Irak, Pakistan, İran ve Bangladeş'ten gelen Batı Avrupa'ya geçmek isteyenler için transit ülke konumundadır.

Yasal göçmenlere ek olarak sayıları milyonları bulan ve sayılarına ilişkin ancak tahminlerde bulunulabilen yasadışı göçmenler vardır. Bu konudaki en iyi göstergelerden biri; ülkelerin kayıt dışı göçmen kategorileri için çıkardıkları aflardır.

İtalya’da bu konuda bir dizi düzenleme yapılmıştır ve 1998 yılındaki İtalya da uygulanan affa yaklaşık 350 bin kişi başvurmuştur. Bu sayı ülkede bulunan 1,6 milyon yabancının yaklaşık % 20’sinin kayıt dışı göçmen olduğunu ortaya koymaktadır.¹⁸⁷ Aynı şekilde İspanya’nın 2000 yılındaki düzenleme programına 245 bin kişi başvurmuş ve bunun sonucunda ülkede bulunan bir milyon yabancının, % 25’inin kayıt dışı olduğu ortaya çıkmıştır. AB’nin dış sınırlarını oluşturan İspanya ve İtalya giriş ülkeleri niteliğinde olduğu için daha çok yasadışı göç baskısı altındadır. Yasadışı göç süreçlerini etkileyen bir diğer önemli faktör de ülkenin ekonomik yapısıdır. Güney Avrupa ülkelerinde genelde geniş bir enformel sektör vardır. Yasadışı göçmenlere sunduğu iş potansiyeli bu ülkelere gelmeyi teşvik etmektedir. Buna karşılık kuzey ülkelerinin çok daha sıkı kontrol edilen işgücü piyasaları kayıt dışı çalışma imkânlarını kısıtlamaktadır. Ancak bu ülkelerdeki refah devleti uygulamaları da bu ülkelere bir kez gelmiş olan göçmenlerin geriye dönmeme kararı almasında etkili olmaktadır.¹⁸⁸

3.1. YASADIŞI GÖÇÜN GÜVENLİK ÜZERİNE ETKİLERİ

Bir başka bakış açısına göre ise, yasadışı göç kavramı sadece ülkelerin iç politikaları üzerine etki eder. Bu düşünceye göre insanların çoğu göçmen değildir. Göçmenler ancak, genel içinde %3 oranındadır. Silahsız göçmenler veya işçiler bir güvenlik sorunu oluşturmaz. Bu yüzden yasadışı göç daha çok uluslararası güvenlik gibi yüksek politikalardan (high politics) çok, uluslararası ekonominin düşük (low politics) politikaları içerisinde değerlendirilmektedir.¹⁸⁹

Aradau, Soğuk Savaş sonrası parçalı yapıdan oluşmuş devletlerin (the bureaucratic fragmented State) toplumlarını koruma yolunda asıl rollerini yerine getirebilme düşencesiyle yeni bir düşman yarattıklarını ve bu düşmanın Soğuk Savaş’ın sınır ötesi düşman yerine, içeride düzeni ve ahengi bozan aynı zamanda kolaylıkla tanımlanamayacak olan göçmen kategorileri olduğunu söylemiştir.¹⁹⁰

---

¹⁸⁷ Stalker, a.g.e., s.156.

¹⁸⁸ S.Angenedt, Asylum and Migration in the EU Member State: Structures, Challenges and Policies in Comparative Perspective, S. Angenedt (der), Asylum and Migration Policies in the European Union, DGAP, Berlin, 1999, s.7.

¹⁸⁹ Koslowski, a.g.e., s.5.

¹⁹⁰ Claudia Aradau, “Migration: The Spiral of (In) Security”,

Günümüzde birçok ülke içinde, yerleşmeye çalışan ve güvenlik arayışı içinde olan insanlara karşı kendi güvenlik endişeleri bağlamında daha katı ve isteksiz davranmaktadır. Devletler göçmenlere karşı önlem olarak sınır güvenliklerini arttırmakta, yasaklama politikaları benimsemekte, sığınmacı ve mültecilerin sınır dışı edilmelerini hızlandırmaktadır.¹⁹¹

Yasadışı göç ve güvenlik denkleminde dikkat edilmesi gereken önemli bir husus, günümüzün teknolojik kazanımları ve küreselleşmeyle beraber hızla artan uluslararası hareketliliklerdir. Göçmen kriterlerine uymayan binlerce insan her gün uluslararası sınırlarda seyahat etmektedir. Bu çerçevede bakıldığında yasadışı göçün iç dinamiği olan hareketlilik, göçün kendisinden çok güvenlik sorunu yaratabilmektedir.

İnsanlık tarihi boyunca yaşanan göçler, iç ve dış güvenlik konularını da kapsayacak şekilde hem göç veren hem de göç alan ülkeler için, olumlu ve olumsuz sonuçların ortaya çıkmasına neden olmuştur.¹⁹² Marselle'ya göre, günümüzde dünyanın belirsizlikleri göçmenlerden kaynaklanan korkuya daha da arttırmaktadır.¹⁹³

Birçok nedenden dolayı, bir güvenlik meselesi olan yasadışı göç, bölgesel ve jeostratejik bir dinamik olarak devlet, toplum ve güvenlik kavramı üzerinde gittikçe artan bir etkiye sahip olmaktadır. Günümüzde yasadışı göçün neden olduğu güvenlik sorunlarının hangi boyutlarda olduğunu analiz etmek gittikçe önem kazanmaktadır.

Weiner göç alan ülkelerin göçmenleri güvenlik tehdidi olarak algılamalarını dört şekilde açıklamaktadır;

<http://venüs.ci.uw.edu.pl/~rubikon/forum/cladia1.htm>, 12 Mayıs 2008.

¹⁹¹ Bach, a.g.e., s.228.

¹⁹² Wesley D. "Chapin, Immigration and security: 'A Review of the Global Migration Crises: Challenge to States and to Human Rights by Myron Weiner'", <http://jspc.library.wisc.edu/issues/1999-2000/article3.html>, 12 Mayıs 2008.

¹⁹³ Marselle, Ring, "Human Migration and Immigration", s.8

Birincisi, göçmenlerin hem gönderen hem de ulaşılan ülkede ciddi ilişkilerinin ve bağlarının olması ve göçmenlerin ev sahibi ülkede rejime karşı olmaları durumudur.

İkincisi, göçmenlerin geldikleri ülkede rejime karşı tehdit olarak görülmeleridir.

Üçüncüsü, göçmenlerin ev sahibi ülkenin kültürüne karşı bir tehdit olarak algılanmalarıdır.

Dördüncüsü, göçmenlerin ev sahibi ülkede sosyal ve ekonomik problem olarak görülmeleridir.¹⁹⁴

Yine Lohrmann göç alan Batı ülkelerinin göçü tehdit olarak dört şekilde algıladığını belirtmiştir;

Birincisi, göçmenlerin terörizm, silahlı çatışma, insan kaçakçılığı, uyuşturucu madde kaçakçılığı ve suç faaliyetlerine karışmalarından dolayı toplum düzenine karşı bir tehdit olarak görülmektedir.

İkincisi, değişik kültürlerden olan göçmenler, toplumsal kimlik ve sosyal güvenliğe karşı tehdit olarak görülmektedir.

Üçüncüsü, göçmenler geldikleri ülke ile yerleştikleri ülke arasındaki politik gerilimi artırarak yerleştikleri ülkenin iç ve dış politikalarını etkileyebilmektedir.

Dördüncüsü, yasadışı göç ve insan kaçakçılığı ciddi bir güvenlik problemi oluşturmaktadır.¹⁹⁵

---

¹⁹⁴ Sarah Leonard, "Studying Migration As A Security Issue: Conceptual and Methodological Challenges", <http://www.Sgir.org/conference2004/papers/Leonard%20-%20Studying%20migration%20as%20security.%20issue.pdf>, s.4., 12 Mayıs 2008.

¹⁹⁵ A.g.e., s.6.

Göç alan veya göç veren ülkeler çoğu zaman bu kitlesel göç hareketlerini bir dış politika aracı olarak kullanabilmekte ve bazen de bir ülkenin güvenliğini etkileyebilmektedir. Bu anlamda silahsız işgal için kitlesel göç ve egemenlik iddiası (mass migration for unarmed conquest or assertion of sovereignty) gibi terimler kullanılmaktadır. Bu hareket genellikle askerlerden çok hükümetler tarafından hedeflenen bir bölgede egemenlik kurmak amacıyla sivillerin cesaretlendirilmesi olarak oluşturulmaktadır. Bu konuda şu örnekler verilebilir; eskiden Meksika bölgesinde olan ve günümüzde Teksas'ı (ABD) oluşturan bölgede ABD milliyetçilerinin yapmış olduğu hareket, 1975 yılında Kral Hasan II'nin İspanyol Sahrası olarak bilinen yerde 350000 silahsız Faslı ile yağmış olduğu işgal için barışçıl yürüyüş hareketi, İngilizlerin Kuzey Amerika ve Avustralya'da nüfusunu arttırmak için yaptırdığı zorunlu göçler, İsrail'in Batı Şeriy'a'da ki yerleşim politikaları.¹⁹⁶

Yasadışı göçün güvenliğe etki ettiği bir diğer unsur ise göçü gerçekleştiren bireyin kendisidir. Bu güvenlik sorunu üç ana noktada ortaya çıkmaktadır.

Birincisi, göçe karar veren bireyin bu karar sürecinde yaşadığı güvenlik sorunudur. Her ne kadar göçün sebeplerini çok değişik nedenlerle açıklansa da ana nedenlerden belki de ilki bireyin can güvenliğinin tehdit altına girmesidir. Günümüzde savaşlar iç çekişmeler etnik ayrımcılık zulüm ve baskı nedeniyle can güvenliği olmadığını düşünerek göç edenler, göç mevcudu içinde önemli orana sahiptirler.

İkincisi; başta yasadışı göçmenler üzere göç edenlerin hedef ülkeye ulaşma çabası içerisinde karşılaştıkları ve çoğu zaman ölümlerle sonuçlanan güvenlik sorunlarıdır. Genellikle yasadışı göçmenlerin denizde uğradıkları kazalar, kapalı konteynırlarda boğulmaları, sınır geçişlerinde de mayınlarla karşılaşmaları bu duruma örnek verilebilir.

---

¹⁹⁶ Michael S. Teitelbaum, "Immigration Refugees and Foreign Policy", International Organization, Vol.38, Issue 3, Summer 84, s.437-438.

Son olarak da, hedef ülkeye ulaşıldıktan sonra varılan topluma entegrasyon süresi içinde yaşanan güvenlik sorunlarıdır. Bu sorunlar genellikle ırkçı saldırılara maruz kalma şeklinde olabilmektedir. Fransa’da Başbakanlığın yayınladığı ulusal insan hakları inceleme komisyonunun (CNCDH) 2004 yılına ilişkin raporunda ırkçı ve yabancı düşmanlığı içeren eylem ve olayların 2004 yılında bir önceki yıla göre tam iki katına çıktığı, 2003 yılında 883 farklı karakterli olayın saptandığı Fransa’da, 2004 yılında 1565 ırkçı ve yabancı düşmanlığı nitelikli olay meydana geldiği vurgulanmıştır. Üçüncü aşamada, maruz kalınan saldırıların dışında, yapılan ayrımcılık sonucu göçmenlerin sağlık hizmetlerinden yararlanamaması ekonomik sıkıntıları yüzünden yeterli beslenememeleri ve hijyensiz ortamda yaşamaya itilmeleri yaşam güvenliği açısından ayrı bir sorun yaratmaktadır. Yapılan bir araştırmada, özellikle göçmenlerin AB vatandaşlarıyla yaşamakta oldukları aynı bölgede daha kötü yaşam koşullarına ve standartlarına sahip oldukları bu durumun ise göçmen çocuklarının okullarda daha başarısız olmalarına ve okulu bırakmalarına neden olduğu tespit edilmiştir.¹⁹⁷

Eski zamanlardan beri yabancı ve göçmenlerin, yerli topluma uymayan dinsel ve sosyal adetleri ile aşağı bir topluluk olarak algılanmaları, diğer devletler adına hareket eden potansiyel casus olarak görülmeleri, yabancılara korkuyla olmasa bile şüpheyle bakılmasına sebep olmuştur.¹⁹⁸ Özellikle son yıllarda artan aşırı tutuculuk ve milliyetçilik, süreç içerisinde toplumsal konumları görece belirlenmiş ve onay görmüş grupları bile tekrar istenmeyen yabancılar konumuna itebilmektedir. Bunun için herhangi bir sebeple yaşanmış şiddet, terör hatta kültürel olarak uygun görülmeyen davranışların ortaya çıkmış olması yeterli olabilmektedir. Toplumsal hafızalar kayıt edimli olan yabancından korkma nefret duyma duyguları su yüzüne çıkmakta ve hedef grupları istememe, dışlama, yok etme (tehdit etme, dövme, yakma, ortamda istememe) davranışları giderek artış göstermektedir.¹⁹⁹

---

¹⁹⁷ “EU report: New report provides up-to-date Picture of immigration in Europe”, <http://www.eumc.eu.int/eumc/index.php?fuseaction=content&contentid=3f71>, 12 Mayıs 2008.

¹⁹⁸ Çiçekli, “Uluslararası Terörizm ve Uluslararası Göç”, a.g.e., s.172.

¹⁹⁹ Belkıs Kümbetoğlu, “Küresel Gidişat, Değişen Göçmenler ve Göçmenlik”, Uluslararası İlişkilerde Sınır Tanımayan Sorunlar: Göç, Yurttaşlık, İnsan Hakları, Toplumsal Cinayet, Küresel Adalet ve Güvenlik, Ed. A., Kaya, G.G. Özdoğan, İstanbul, Bağlam Yayınları, 2003, s.276

Çoğu zaman bir ülkede yaşayan seçkinlerin ve halkın çoğunluğu kendi toplumlarının ayırt edici dil, tarih, politik sistem, sanat ve kültürel unsurlarını çok önemli görmektedirler ve geniş çaplı göç almayı toplumlarının bütünlüklerinin ve ahengi için bir tehdit olarak algılamaktadır. Özellikle bu durum hızlı göçmen artışının olduğu yerlerde ve bu durumun politik malzeme olarak çıkmaktadır. Bu tür yaklaşımlar liberal demokrasilere sahip Fransa, Almanya ve Kanada'nın Qubec eyaletinde çok açıkça görülmektedir. Bu üç ülkede 1980 sonrası ortaya çıkan 'milli kimliğimizi yabancılara karşı koruyalım' söylemli politik düşünceler başlangıçta önemsenmemişse de zamanla taraftarları hızla çoğalmıştır. Bununla beraber Avustralya, Kanada, Hollanda, ABD gibi ülkeler ise çok kültürlülüğü bir güç olarak görmektedirler ve bunun faydalarına inanmaktadırlar.²⁰⁰

İnsanlar sahip oldukları maddi ve manevi birçok refahı kendileri dışında bir kişiyle paylaşmakta genellikle isteksizdirler. Birde paylaşılacak kişi, kendisine yabancı olarak tanımladığı ve hatta halen sahip olduğu refah seviyesinin düşmesine neden olduğu düşündüğü kişi ise bu paylaşma daha da zorlaşmaktadır.

Ülkeler göçmen, mülteci veya ne şekilde adlandırılacaklarına bakılmaksızın barındırdıkları yabancı nüfusu bazen değişik yöntemler kullanarak değişik alanlarda baskı aracı olarak kullanabilmektedir. Buna Rusya'da çalışan yaklaşık 2 milyon Azerbaycan vatandaşının durumunu örnek verilebilir.1998 Ağustos'unda Rusya'da yaşanan iktisadi bunalım öncesinde bahse konu işçilerin Azerbaycan'a gönderdikleri yıllık para yaklaşık 2,5 milyar dolar civarındadır. (Bu miktar Azerbaycan'a yapılan yıllık doğrudan yabancı yatırımın o dönemde iki katına denk gelmekteydi.) Bugün bu miktarın yıllık 1-1,5 milyar dolar civarında olduğu tahmin edilmektedir. Bu durum yani bu işçilerin işten çıkarılabilmesi veya geri gönderilme ihtimali Rusya'nın Azerbaycan üzerinde baskı yaratmasına neden olmaktadır.²⁰¹

Mülteci ve göçmenler devletlerin egemenliklerini ve insan haklarını korumaları arasında bir gerilim oluşturmaktadır. Bu gerilim milli egemenlikleri daha

---

²⁰⁰ Teitelbaum, a.g.e., s.32-35.

²⁰¹ Arif Yunusov, "Azerbaijani Security Problems and Policies", The South Caucasus: a challenge for the EU, Ed. By Dov Lynch, Paris, Institute for Security Studies-European Union, December 2003, s.145.

çok erozyona uğrattığı düşünölen, kayda geçirilemeyen (Undocumented Immigrants) göçmenlerin sayısının artmasıyla daha da güçlenmektedir. Göçmen ve mülteciler, içerisinde buldukları toplumda önemli hak ve yetkilere sahip oldukça, bu toplumlar kendi vatandaşlarının devalüasyona uğradığını düşünmektedirler.²⁰²

Göçmen ve mültecilerin yaratmış oldukları problemlerden birisinin de göçmen olarak geldikleri öлке ile kendi ölkeleri arasında yaratmış oldukları güvenlik problemi olduğunu belirtmiştik. Chapin'in de vurguladığı gibi ölkelerin bazı durumlarda göçmenleri, politik olarak eziyet gören mülteci olarak kabul etmeleri, kabul eden öлке ile kaynak öлке arasında olduğu gibi, bazen de uluslararası alanda sorunlar ve çatışmalar yaratabilmektedir. Bu durum özellikle göçmenlerin, göç ettikleri ölkelerin tutumlarını, geldikleri öлке hakkında etkilemeyi başardıklarından daha etkili olarak ortaya çıkmaktadır. Bunun çeşitli örnekleri vardır. Küba'da Castro yönetiminin yıkılması için Kübalı Göçmenlerin ABD tarafından silahlandırılması, Domuzlar Körfezi harekâtı, Nikaragua'da kontra hareketlerin ABD tarafından silahlandırılmaları, Bangladeşlilerin Pakistan'a karşı mücadele etmeleri için Hindistan tarafından silahlandırılması, Afgan mültecilerin SSCB karşı silahlandırılmaları ve Filistinli mültecilerin diğer Arap devletleri tarafından İsrail'e karşı hareketlerinde desteklenmeleri bunun örnekleridir.²⁰³ Göçmen ve mülteci hareketleri bazen sadece küçük çaplı çatışmalara değil konvansiyonel çatışmalara da neden olmaktadır. Yine Chapin'in belirttiği üzere 1971 yılında 10 milyona yakın Doğu Pakistanlı mülteci Hindistan'a göç etmiş ve Hindistan'ın buna cevabı ise Pakistan'a askeri birlik göndermek olmuştur.²⁰⁴

Soğuk Savaş sonrası dönemde, mülteci krizlerine klasik yaklaşımın tersine, bu krizin hem gönderen hem de kabul eden öлке için bir güvenlik sorunu olduğu görölmeye başlanmıştır. Ölkeler mülteci hareketlerini ulusal ve uluslararası güvenliklerine bir tehdit olarak algılamaya başladıklarında, BM ve NATO gibi

---

²⁰² Saskia Sassen, *Losing Control, Sovereignty in age of Globalization*, New York, Columbia University Pres, 1996, s, 64.

²⁰³ Wesley, a.g.e.

²⁰⁴ A.g.e.

uluslararası örgütleri daha çok devreye sokmaya başlamışlardır.²⁰⁵ BM Güvenlik konseyinin 5 Mayıs 1991 tarihinde aldığı 688 sayılı Irak kararında da görüldüğü gibi; BM Güvenlik Konseyi Irak'ta yaşanan olaylar neticesinde, yaşanan yer değiştirme olaylarını uluslararası barış ve güvenliğe bir tehdit olarak tanımlamıştır.²⁰⁶ Özellikle 1992 yılından sonra NATO ve OSCE (Avrupa güvenlik ve savunma işbirliği organizasyonu) göçmen, mülteci ve sığınmacıların neden olduğu güvenlik sorunları ile ilgili olaylarda daha aktif politikalar izlemeye başlamışlardır. NATO'nun Bosna ve Kosova müdahaleleri, bölgesel istikrarın korunmasına kadar bölgede yaşanan vahşet neticesinde ortaya çıkan göçmen sorununun bölge ülkelerinde yarattığı rahatsızlıktan kaynaklanmıştır. 1995 yılında ABD'nin, seçilmiş Jean-Bertrand Aristide yönetiminin Havai'de tekrar yapılanması sırasında askeri anlamda müdahalesi, yine bu ülkeden ABD'ye olabilecek muhtemel göç endişesinden kaynaklanmıştır. Afrika'da ise Afrika Birliği Örgütünün Somali, Raunda ve Kongo da, ECOWAS'ın ise Liberya ve Sierre Lione'de yaptığı askeri müdahaleler bölgede yaşanan ve yaşanması muhtemel göç hareketleri neticesinde olmaktadır.²⁰⁷ Bu müdahaleler de bize şunu gösterdi ki, çok basit gibi algılanabilen göç ve mülteci hareketleri bölgesel, konvansiyonel savaflara neden olacak şekilde barış ve güvenliği tehdit edebilecek dinamiklere sahiptir.

Süreç içerisinde bakıldığında, göçmenlerin ve göçmenlerden önce aynı topraklara gelenlerin hayatları yine göçlerle değişmektedir. Bu aslında çok uzun zaman aralıklarıyla çalışan bir döngü gibidir. Günümüz de artık örnekleri görülmesi de büyük göçler ülkeleri ve medeniyetleri yıkabilecek şekilde devletler için güvenlik tehdidi oluşturmuştur.²⁰⁸

---

²⁰⁵ Gil Loescher, "Procteon and Humanitarian Action In the Post Cold War Era", Global Migrant, Global Refugees Problems and Solutions, Ed., A.R. Zolberg, P.M. Benda, New York, Berhahn Boks, 2001, s.172.

²⁰⁶"Resolution688",

<http://daccessdds.un.org/doc/RESOLUTION/596/24/MG/NR0559624.pdf?OpenElement>, 12 Mayıs 2008.

²⁰⁷ Michael S. Teitelbaum, " The Role of the State in Internnational Migration", <http://www.watsoninstitute.org/bjwa/archive/8.2/Migration/Titelbaum.pdf>, s. 164, 12 Mayıs 2008.

²⁰⁸ J.A. Marselle and Ring E., "Human Migration and Immigration: an Overview", Migration, Immigration and Emigration in International Perspective, Ed. L.L. Adler, U.P. Gielen, London, Praeger, 2003, s.4.

Türklerin batıya göçü birçok devletin yıkılmasına neden olmuştur. Yine Roma imparatorluğunun yıkılmasının sebepleri arasında, doğudan ve kuzeyden gelen göç akımları etkili olmuştur. Burada bir ayrıntıya dikkat etmek gerekmektedir: Günümüzde savaş, nefsi müdafaa ve BM kararları dışında yasaklandığı için ülkeler artık büyük savaşlarla veya göçlerle ele geçirilmemektedir. Ancak çağımızın modern idare etme yöntemleri arasında yine göçlerin çok önemli bir yeri bulunmaktadır. Diasporalar, NGO'lar, yabancı yatırımlar gibi içinde yabancı ülke vatandaşları ve göçmenleri kapsayan oluşumların ülkelerin, siyasi karar mekanizmaları üzerindeki etkileri günümüzde gittikçe artmaktadır.

Göç hem göçmenlerin hem de hedef ülke vatandaşlarının karşılıklı olarak değişimini gerektiren çift yönlü bir etkileşim yaratmaktadır. Belki de uzun yıllar sonra ortaya çıkacak küresel bir etnik karışım, İnsanlık tarihinde bir ilk olmayacaktır. Tersine ulus devletlerin ve sınırları kesin çizgilerle ayrılmış ülkelerin olmadığı zamanlara, insanların hep beraber yaşadığı dönemlere bir dönüşüm olacaktır. Bu noktada belki de küreselleşmenin yaratmaya çalıştığı homojenliğin güçlendiricisi göçler ve dünya üzerinde her gün seyahat eden binlerce kişi olacaktır. Bu konuda Amerikalı tarihçi William McNeill günümüzde yaşanan gelişmeleri 'poli-etnik normalliğe dönüş' yani geçmişteki çeşitliliğe dönüş olarak nitelendirilmektedir.²⁰⁹

Yasadışı göçün sonucunda ortaya çıkan üçüncü ülke vatandaşlarının, varılan ülkede yaratmış oldukları güvenlik sorunların yanında, bu kişilerin göç sırasında ilişki içerisinde oldukları kaçakçılık şebekeleri ve ya insan ticareti yapan örgütler, doğal olarak ülkelerin güvenliklerini etkilemektedirler. Özellikle yasadışı göç birçok değişik yasa dışı oluşumları yaratmakta ve bir şekilde beslenmektedir. Yasadışı göçten elde edilen kazançların terör örgütlerine ulaşması ise ayrı bir güvenlik sorununu oluşturmaktadır.

Yasadışı göçün, günümüzde olduğu gibi gelecekte de artarak devam etmesi durumunda, bu göçleri alarak demografik yapıları hızla değişen ülkeler açısından, ulusal bütünlüklerini korumaları noktasında yasadışı göçün bir tehdit oluşturabilir mi sorusunun cevabı çok geniş bir açıdan bakılarak cevaplanmalıdır. Bu sorunun cevabı

---

²⁰⁹ "Göçmenler", Focus Dergisi, Sayı 2001/11-112414, Kasım 2001, Yıl 7.

sadece demografik olarak değil, politik, ekonomik, sosyal yapı gibi tarihsel süreçlerden ve kültürel değerlerden etkilenen faktörler ışığında değerlendirilmelidir. Ayrıca bu faktörlerin de ülkeden ülkeye değiştiği gibi gelişmelerinin de nasıl olacağını tahmin etmenin pek mümkün olmadığı unutulmamalıdır. Burada unutulmaması gereken bir diğer faktör de göç edenlerin özellikleridir. Eğer göç edenler bir şekilde göç ettikleri ülke ile değişik yakınlıkları varsa (örneğin Rusya'dan Almanya'ya göç eden 'Aussiedler' veya Cumhuriyetin ilk yıllarında Batı Trakya'dan Türkiye'ye yapılan göçler gibi) genellikle demografik yapıyı çok fazla değiştirmemektedir.

3.2. GÜVENLİK KAVRAMININ YASADIŞI GÖÇ ÜZERİNE ETKİLERİ

Göç ve güvenlik olguları iç dinamiklerinde, birbirlerini barındırmakta ve birbirlerini bir sebep-sonuç ilişkisi içinde takip etmektedir. Göçün güvenliğe etkileri daha az yoğunluklu, anlaşılması zor ve uzun dönemde ortaya çıkarken, güvenliğin göçe etkisi daha hızlı ve net olmaktadır. Bir tehlike anında, tehlikeyle mücadele etme yeteneği olmayan bir canlının güvenlik endişesiyle bulunduğu ortamı terk etmesi gibi, insanlarda birçok kez değişik güvenlik endişeleri nedeniyle, buldukları yerleri terk etmek zorunda kalmışlardır. Yapılan bir çalışmada konuyla ilgili şu şekilde bir bulguya rastlanmıştır. Kırsal kesimlerde hızla artan nüfusun bu yerlerde mevcut iş imkânlarının süratle azalmasına neden olduğu, bunun neticesinde işsiz oranın artması ile bu bölgeler de suç oranının da arttığı ve bu durumun zamanla insanların bu tür yerlerden bir şekilde göç etmelerine de sebep olduğudur.²¹⁰ Bu bağlamda yer değiştirmenin boyutu ve süresi tehdidin kaynağına, gücüne ve devamlılığına göre değişebilmektedir.

Günümüzde göç kapsamı altında, uluslararası genel düzenlemenin yapıldığı tek alan güvenlik nedeniyle yaşanan yer değiştirmeler (mültecilik, sığınma) ve

---

²¹⁰ Teitelbaum, "International Migration", a.g.e., s.22-23.

işgaller olmuştur. 1951 tarihli Cenevre Konvansiyonun 1.maddesi²¹¹ Konvansiyonun güvenlik endişesi taşıyan kişilere uygulanacağı açıkça ifade edilmektedir.

Tarih boyunca insanlar politik zulümler, toplumsal şiddet ve silahlı çatışmalar neticesinde, kendi toplum ve ülkelerini terk etmek zorunda kalmışlardır.²¹² 1991 yılında eski Yugoslavya'nın parçalanmasından sonra 550000 mülteci ortaya çıkmıştır.²¹³ Afrika boynuzunda bulunan ülkelerden Etiyopya, Eritre, Somali ve Sudan'da yaşanan savaşlar, Angola, Liberya, Sierra Leone'de yaşana etnik çatışmalar ve savaşlar, Ruwanda'da yaşanan katliamlar, Burindi'de yaşanan silahlı çatışmalar ve demografik Kongo Cumhuriyetindeki gerilla savaşları, bu ülkelerde güvenlikleri tehlike altında olan 4,5 milyon insanı mülteci durumuna sokmuştur.²¹⁴

Güvenlik tehditleri altında ülkelerini terk etmeyen birçok insan ise aynı ülke içerisinde değişik yerlere göç etmek zorunda kalmaktadır. Bu insanların sayısını tespit etmek çok zor olmasına rağmen Afrika'da 16 milyon, Asya'da 6 ile 7 milyon ve Amerika Kıtasında 3 milyon olmak üzere toplam sayılarını 25 ile 30 milyon arasında olduğu tahmin edilmektedir.²¹⁵

Güvenlik endişelerinin kaynağı çoğu zaman, sadece yaşanan iç karışıklıklar ve savaşlar olmamaktadır. Yaşanması muhtemel bir doğal felakette, bazen bireylerin göç etmesine neden olabilmektedir.

---

²¹¹ Irkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensybiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korunmasından yararlanmayan, ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen; yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen her şahsa uygulanacaktır.

²¹² Jeff CRİPS, "Refugees and Global Politics of Asylum", The Politics of Migration, Ed., S. Spencer, USA, Blackwell Publishing, 2003, s.75.

²¹³ Paula Ghedini, "(Balkans) – Serbia: Europe's 'Forgotten' Refugees", Refugees Magazine, Issue 114, <http://www.unhcr.ch/cgi-bin/texis/vtx/home/+9wwBmiuexu4xwwwFqwnFqwhFqhT0yfEtFqnp1zcAFqhT0yfEcFqiqdDhcoqB5awDmaGnh1nn5MzmAwwwDzmxwwwGFq02nh1tnn5awDmayo5pcwqnma7nG5D51FqmRbZVFqhRfRP0iFqw/pendoc.htm>. 12 Mayıs 2008.

²¹⁴ "IOM Migration Policy Framework For Sub-Saharan Africa", <http://www.iom.int/en/pdf%5Files/other/policysubsaharan.pdf>, 12 Mayıs 2008.

²¹⁵ "The State of The World Refugees", <http://www.unhcr.ch/cgi-bin/texis/vtx/research/+mwwBmeB7vzRKnnwwwFqzvx89Xs66mFqyfEtFqp1xczFqo2010E2glAFghT0yfEcFqY5BwBo5Boqawxd1BaGnh1tnn5aqw1nmaxOaqdDhcoqBadGaiwGaMzmAwwwDzmxwww1Fqo2010E2glVFqhRfRP0iFqw/pendoc.pdf>, 12 Mayıs 2008.

4. 11 EYLÜL SONRASI ULUSLARARASI, GÜVENLİK VE YASADIŞI GÖÇ İLE İLİŞKİSİ

11 Eylül, kitlesel korku yayma yöntemi olarak kullanılan terörizmin sadece otoriter devlet ve diktatörlükler tarafından değil, bu örnekte olduğu gibi El Kaide örgütü gibi devlet dışı aktörler tarafından da kullanıldığını hatırlatmıştır. Şüphesiz, şu anda 11 Eylül olarak adlandırılan olay, devlet dışı şiddet ve terörün daha önce benzeri görülmemiş bir örneği olmasa da, hepimiz için tam bir şok olmuştur. Ama 11 Eylül, ulusal ve küresel bir merkeze yönelmiş sebepsiz bir yıkım olması açısından kendine has bir örnektir. Etkilenen devletler tarafından terörist örgüt olarak nitelendirilirken, kesin siyasi hedeflere sahip etno milliyetçi hareketlerin - İspanya'nın Bask bölgesindeki ETA ve Kuzey İrlanda'da İrlanda Kurtuluş Ordusu (IRA) gibi - eylemlerinden çok farklıdır. 11 Eylül kesimlikle, az önce sözü edilen bölgesel veya ulusal karakterlerini aşan küresel yayımlara sahiptir. Fakat 11 Eylül devlet dışı terör tarihinde büyük dönüm noktası oluşturma olasılığına sahipken, aynı zamanda terörizm siyasetinin bir parçasıdır. Soğuk Savaş sonrası dünya siyasetinde değişen siper hatlarını ve çatışmaları yansıtmaktadır. Bu olguyu sınıflandırmak sadece terörizm kelimesinin kendisinde anlamsal (semantic) bir savaşın olduğu için değil, genel anlamda zorluklarla dolu olduğu içindir. Örneğin, ABD, Soğuk Savaş süresince Moskova'dan terörizmin kaynağı olarak söz etmiştir. Soğuk Savaş sonrası düzensizlikte ise 2001'den bu yana El Kaide'nin Usama Bin Ladin'in çevresindeki örgütlerin dikkatlerinin yöneldiği odak noktası olmuşlardır. Artan biçimde halk arasında, basında, komünist tehdit ile ilgili korkuların yerini daha yaygın olan, organize suç, uyuşturucu kaçakçılığı, çevresel felaketler –ve elbette yasadışı göç- ile ilgili ulus aşırı tehdit algılamaları almıştır.

Sözü edilen Siyaset alanları güvenliğin sağlanması (securitization) ile karakterize edilmişlerdir. Buda uyuşturucu kaçakçılığı ve yasadışı göç gibi bir politika konusunu güvenlik konusu haline dönüştürülme sürecine işaret etmektedir. Güvenliğin sağlanması terimi ulusal açıdan birbirine kenetlenmiş bir toplumun kendini idame ettirme ve yeniden üretme yeteneğine yönelmiş bir tehdidin varlığını algılamasına işaret eder. Güvenliğin sağlanması kavramı, uluslararası ilişkiler ve uluslararası siyaset alanında 11 Eylül öncesinde ortaya çıkmış olan yeni bir akademik

literatürün konusu olarak “ yeni” güvenlik konularına ilişkin daha esaslı kaygılara dikkat çekmeye başlamıştır. Bu yeni güvenlik konuları: uluslararası terörizm, etno milliyetçi çekişmeden çevrenin kötüleşmesi, yiyecek, enerji kıtlığı, uyuşturucu kaçakçılığı, nüfus artışı, yasadışı göç ve organize suça kadar pek çok değişiklik olguyu kapsamaktadır. En kayda değer olan nokta, “ulusal güvenlik” ile ilgili eski paradigmadan farklı olarak, bu konuların hepsinin muhakkak devlet merkezli olmadığıdır.²¹⁶ Dolayısıyla Soğuk Savaş sonrası dönem, devletler, toplumlar ve onların güvenliği üzerinde potansiyel olarak can alıcı etkilere sahip olan uluslar arası göçü önemli bir bölgesel ve jeostratejik dinamik olarak değerlendirme çabalarına tanık olmuştur ki; hiçte şaşırtıcı değildir.²¹⁷ Göç – Güvenlik tahlili, odak noktasının OECD dünyasını oluşturduğu dar kapsamlı bakışı, hem gelişmiş hem de gelişmekte olan dünyayı içine alacak bir analizle genişletmektedir.

11 Eylül'den sonra, teröristlerin neden olduğu felaketlerle ilgili kitlesel kültürel fantezileri aslında onlarca yıldır var olduğunu belirtmek gerekir. Hatta akademik yayınlar bile, masala Jessica Stern'in 11 Eylül'den iki yıl önce basılan *The Ultimate Terrorist* (son teröristler) adlı eseri Manhattan'ı harap eden atom bombası senaryosu ile başlatmaktadır. Çoğu zaman uğursuz ve popülist senaryolar, ünlü “öteki” ve “yabancı”nın “bizim” işlerimize, evlerimize ve sınırlarımıza tehdit kaynağı olduğunu ima ederek uluslar arası göçte de bağlanmışlardır. Aslında sadece işimize, evimize, sınırlarımıza değil egemen devletlerin sınırlarına ve güvenlik, ahlaki değerler, kolektif kimlikler ve kültürel homojenliğe de yönelmiş geniş kapsamlı ontolojik tehditler söz konusudur. Örnekler arasında sadece pek çok basın organında yer alan haberleri değil, akademik alanlarda da dile getirilmiş en kötü durum senaryolarını içermektedir. Bir yandan yasadışı göç, diğer yandan insan ve devlet güvenliği arasında bu bağlantı, bu çalışmada göç – güvenlik bağı olarak adlandırılmıştır.

Bu kadar karmaşık bir düzende soru, uluslararası nüfus hareketlerinin devlet içinde ve arasında anlaşmazlıkların yaratılmasına nasıl katkıda bulduklarından ibaret olamaz. Onun yerine, neden göçün artan biçimde bir güvenlik meselesi haline

---

²¹⁶ B., Buzan, Ve diğ., *Security: A New Framework for Analysis*, Boulder, CO: Lynne Rienner, 1998.

²¹⁷ M., Wiener, *International Migration and Security*, Boulder, CO: Westview, 1995.

geldiğini ve göç – güvenlik bağının neden ortaya çıktığını sormak önemlidir. Diğer bir deyişle, neden Batı’da belli sayıda vatandaş 11 Eylül öncesinde bile yasadışı göçmenlerin oluşturdukları (bazen fantastikte olabilen) tehditlere başvurmuşlardır? Bu durumun dış göç ve göçmen entegrasyonu açısından sonuçları nelerdir? Sonuçlara bakmak için elimizde yeterli kanıt mevcuttur. Neticede, en azından söylem düzeyinde 11 Eylül olaylarına siyasetçi ve gazetecilerin verdikleri tepkiler, yasadışı göç ile güvenlik arasında halk için uygun bir bağlantıyı dramatize ederek göç – güvenlik bağını kuvvetlendirmiştir. Batı Avrupa ve Kuzey Amerika’daki tüm hükümetler sadece sınır kontrollerini güçlendirmekle kalmamış, vatandaş olmayan göçmenlerin ülke içindeki kontrollerini de sıkılaştırmışlardır. 11 Eylül’den hiç kuşkusuz en fazla etkilenen ülke olan ABD’de duruma verilen kurumsal düzeydeki tepkiler en kapsamlı olanlardır. Örneğin, resmi olarak 2003 yılı başında göreve gelen Amerika İç İşleri Bakanlığı (Department of Home-land Security), göç ve uyrukluğa Kabul Sevisinde çalışanlarda dâhil olmak üzere 22 kurumdan yaklaşık 170.000 hükümet personelini bünyesinde toplamıştır. Bu uygulama Amerikan federal bürokrasisinde ikinci dünya savaşı esnasında Pentagon’un kurulmasından bu yana yapılan en büyük değişikliktir. Güvenlik tehditlerinin gittikçe artan şekilde iç tehdit olarak görüldüğünü ortaya koymaktadır. 11 Eylül’ün umulmadık etkilerine bir örnek daha vermek gerekirse, Almanya’daki tepkiler hükümet ve muhalefet partilerinin vatandaşlık başvurusu üzerine daha sıkı kontrol konusunda anlaşmaya varamadıkları için önce yeni göç yasasını Meclis’ten geçmesini ertelemiş, nihayet 11 Eylül’ün etkisi, diğer etkenlerinin yanında, yasanın süresiz olarak ertelenmesine büyük rol oynamıştır.

SONUÇ

Göç olgusu insanlık tarihi ile aynı yaşıttır. Çünkü göç sosyal, siyasi ve ekonomik öğelerin sebep ve sonuçlarından etkilenir. En başta insanoğlu bulunduğu yeri daha iyi bir tarım alanı ve yaşam yeri için terk etmiş, böylece vardıkları yerde “diğerleri” olmalarına neden olan insan topluluklarını oluşturmuşlardır. İşte o zaman birbirini tanımayan iki grup arasında güvenlik sorunu ortaya çıkmıştır.

İnsanoğlu, yeryüzünde sınırları belli olan hareket alanı içinde, pek de farklı olmayan sebeplerden ötürü hala çeşitli yollardan göç etmektedir. Yalnızca gelişen teknoloji ile gidilecek yerlerin bilinirliği artmış, insanların gideceği yere varma hızı artmış ve bazı temel haklardan yararlanma olanağı bulmuştur. Bunun haricinde göçün mantığı aynı kalmıştır.

Yasal ya da yasal olmayan göçlerin nedeni iki temel kökene dayanır. Birincisi ekonomik yapı, ikincisi ise güvenlik kavramıdır. Bu nedenlerle çeşidi ne olursa olsun göç olgusu irdelenirken bu iki konudan uzaklaşmamak gerekir.

Batı Avrupa, Amerika ve Japonya gibi ülkelerin bugün en fazla yasal ve yasadışı göç akımına uğrayan ülkeler olduğu düşünülürse, bunun nedenini anlamak için, ülkelerin küresel anlamda ekonomik ve güvenlik yapılanmalarının ne kadar iyi olduğunu görmek yeterlidir. Aslında kaynaklarını iyi kullanan, insanların güven ve refah içinde yönetmek arzusunda olan bu ülkelerin, beraberinde göç akımlarını da üzerlerine çekmeleri çokta anormal değildir.

Yasadışı yolla göç alan çoğunluğu gelişmiş veya gelişmekte olan ülkeler açısından bir ikilem mevcuttur. Bu ikilem gelişen insan hakları ve demokrasi kavramı çerçevesinde, sebebi her ne olursa yasadışı yolla göç etmeye başvuran insanların kapılarına dayandığında, kapılarını açmak, ulusal ya da uluslararası yapılanmalara gitmek veya dünyanın azalan ekonomik kaynaklarıyla, mevcut nüfusa refah sağlamakta zorluk çekildiği gerçeğiyle ülke kapılarını daha sıkı kapamaktır.

Küreselleşmeyle beraber Dünyanın her türlü dengesi bozulmaktadır. Küresel gelir dağılımının gittikçe derinleşmesi, Kaynakların azalmasına rağmen dünya nüfusunun hızla artması, yer değiştirmeyi sağlayacak teknik imkânların gelişmesi, küresel gelişmelerden haberdar olmanın artmasına bakılırsa yakın dönemde yasadışı göçün seyrinin nasıl olacağı tahmin edilebilmektedir.

Dünyanın hiçbir yeri, bugün olduğu kadar tarihte aynı anda güvensiz olmamıştır. Tehdit unsuru olan bireylerin ve grupların önündeki engeller kalkmıştır. Bugün hiçbir ülke dünyanın bir başka yerinde olan güvenlik sorununun bir uzantısının kendisine ulaşamayacağını garanti edememektedir.

Yasadışı göç ve güvenlik birbiri içerisinde dinamikler taşımakta ve birbiriyle daha çok sebep sonuç ilişkisi içinde bağlı bulunmaktadırlar. Silahsız insanların gittikleri ülkede güvenliğe hiçbir etkisinin olmayacağını savunan bazı görüşlerin aksine güvenliğin yasadışı göçe, yasadışı göçünde güvenliğe etki ettiği gerçektir. Güvenlik kavramının yasadışı göçe etkisi tarihin her döneminde olduğu gibi günümüzde de daha açıkça görülebilmekte, yaşanan savaşlar ve iç çekişmeler nedeni ile veya doğal bir felaketin güvenliklerini etkileyeceğini düşünen insanlar çokta seçme şansları olmadan göçe karar vermekte veya zorlanabilmektedirler.

Kişisel bazda göçün güvenliğe etkilerine bakıldığında güvenlik nedeniyle insanların göç etmesinin dışında, insanlar göç ederken sağlıklarını ve hayatlarını kaybedebilmekte, gittikleri toplum tarafından ayrımcılık yapılarak, sosyal haklardan mahrum edilerek ve bizzat fiili taarruzlarla güvenlikleri tehdit edilebilmektedir. Bununla beraber göçle gelenler gittikleri topluma entegre olmayarak ev sahibi ülkede ayrımcılığı körüklemekte, ev sahibi ülkenin yasalarını çiğnemekte ve ev sahibi ülkelerin toplumlarını yanlış yönlendirerek veya yasalarındaki boşlukları kullanarak geldikleri ülke aleyhine oluşumlara maddi ve manevi destek vermekte, kaynak ülke ile ev sahibi ülke arasında sorunlara yol açabilmektedir. Daha geniş açıdan bakıldığında ise yasadışı göçlerden uluslararası suç ve terör örgütleri maddi kaynak ve eleman temininde yararlanmaktadır. Terör örgütleri, militanlarını yasal bazen de yasadışı göçlerle eylem alanlarına taşımaktadırlar. Ayrıca uluslararası kitlesel göç sonucunda yaşanan insanlık dramları bazen uluslararası toplumun ülkelere askeri

müdahalelerine kadar varabilmektedir. Güvenlik ile daha dolaylı bir bağlantısı da olsa çoğu zaman yaşanan göçler ülkeler üzerinde bir dış politika baskı aracı olarak da kullanılabilirler.

Soğuk Savaş'ın sona ermesi ile yeniden şekillenen güvenlik ortamı içerisinde kitlesel göçler direkt olarak tehdit sayılmakla beraber, çevre sorunları, insan hakları ihlalleri, bölgesel ve etnik çatışmalar, kökten dincilik uluslararası terörizm, ekonomik sorunlar, uyuşturucu, silah kaçakçılığı, kitle imha silahlarının yayılımı ve kullanım ihtimalinin artması, doğal kaynak çatışmaları, tehdidin asimetrikleşmesi, uluslararası hukuka aykırı hareket eden ülkeler, yetersiz veya başarısız reformlar şeklinde sayılan diğer tehdit unsurlarının birçoğu içerisinde neden ve sonuç olarak yasadışı göç yer almaktadır.

Soğuk Savaşın sona ermesi ve 11 Eylül saldırılarının neticesinde yasadışı göçün Avrupa güvenliğine etkileri tekrar önem kazanmıştır. 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren hem devlet politikaları hem de yaşam seviyelerinin yüksekliğiyle göçmen akımına uğrayan Avrupa 1970'lerde önlem almaya çalıştığı bu akımlara Soğuk Savaş'ın bitimi sonrasında tekrar maruz kalmıştır. 1991 Maastricht ve 1997 Amsterdam Anlaşmaları ile ekonomik tabanlı bir birliktelikten siyasi bir birlikteliğe doğru yol alan AB ise, bir yandan bu konuda ortak bir politika belirlemeye çalışmakta bir yandan da göçlerle gelenlerin entegrasyonu ile uğraşmaktadır. AB ortak sığınma ve göç politikasında önemli kilometre taşlarını kat etmesine rağmen halihazırda bu amacına ulaşabilmiş değildir. Yaşlanan nüfusu ile işgücü gereksinimi artan Avrupa ülkelerinin sıkıntısı, ihtiyacı olan göçleri nasıl gerçekleştireceği ve halihazırda var olanlarla birlikte gelecek göçmenlerin kendi toplumların nasıl entegre edileceğidir. Özellikle 11 Eylül saldırıları ile ülkelerinde bulunan 3. ülke vatandaşlarından daha çok tedirgin olmaya başlayan Avrupa ülkeleri vatandaşları, toplumlarına entegre olmayarak, kültürlerini koruyan ve sayıları hızla artan yabancılar tarafından kuşatıldıkları izlenimine kapılabilmektedir.

Yasadışı göç, tarih boyunca ekonomik ve güvenlik gibi iki önemli konuya dayanmıştır. Bu açıdan bakıldığında tarih sahnesinde olanlar ile yasadışı göç doğrudan ilintilidir. Zaman 11 Eylül'ü gösterdiğinde, verilen tepkiler ve olayların,

hükümetlerin yarattığı sonuçlar, uluslararası işbirliğinin artmasına ve Batı'da göç alan ülkelerdeki göçmenlerin barınmaları ve onlarla ilgili kanunlar tartışılmaya başlanmasına neden olmuştur. Bunun sonucunda yasadışı göç ve güvenlik konularının ilişkisi son derece yoğun olarak araştırılmaya başlanmıştır. Şimdiye kadar sayısı çok da olmayan araştırmalarda konunun pek derinine inilip, sonuçlar çıkarılmış değildir. Genelde göç konusunda araştırma yapanlar, halk arasındaki söylemleri takip ederek çıkarımlarda bulunarak ya da basit olarak göç olgusu ile güvenlik kavramı arasında ilişki kurmaktan kaçınmışlardır. Bunun yerine devletler ve insanlar için son derece önemli olan, iç savaş, mültecilik ve terörizm gibi güvenlik konularına işaret etmişlerdir.

Yasadışı göçün doğrudan ekonomik ve kültürel yaşama etki ettiği gibi, ülkede organize suçların artış göstermesi risklerini de içermektedir. Ülkelerin gelişimi açısından insan unsuru önemli sorumluluk üstlenmektedir. Kalifiye ve eğitilmiş insan varlığı gelişime olumlu yönde katkı sağlayacaktır. Uluslararası göçün önemli sonuçlarından birisi de “beyin göçü”ne sebep olmasıdır. Bir ülkede, dinamik ve eğitilmiş kişilerin yoksunluğu ülkeyi ekonomik açıdan darboğaza sokacak ve gelişimini olumsuz yönde etkileyecektir. Özellikle, çocukların küçük yaşta çalıştırılmaları sonucu eğitimden yoksun kalmaları onların, ülkenin iş sektöründe ihtiyaç duyulan yetenekler veya becerileri öğrenmelerini sektöre uğratan ve başarının kalifiye işler üzerinde kurulu olduğu küresel ekonomiyle baş edemeyecek bir yapı ortaya çıkaracaktır. Gerek organize kadın ticaretinin, gerekse kaçak iş gücünün mali açıdan kazançlı olması, ekonomik istikrarın bozulmasını tetikleyerek iç ve dış kara para aklama formlarının ortaya çıkmasına neden olacaktır.

Özellikle yasadışı göç yoluyla ülkelerini terk eden kişilerin yaşadıkları olay karşısında bir travma geçirmesi hayatları üzerinde, olumsuz bir etki yaratmaktadır. Bu süreç içerisinde maruz kaldıkları sınır polisinden kaçma, dayak, baskı, aldatılma korkusu, ayrımcılık, cinsel sömürü; mağdurların çeşitli kötü alışkanlıklara bağımlı hale gelmesine neden olmaktadır. Bununla birlikte, gittikleri yerde fuhşa zorlanmaları veya cinsel olarak sömürülmeleri AIDS gibi çeşitli cinsel yolla bulaşan hastalıkların yayılmasına sebep olmuştur.

Yasadışı göçle elde edilen gelirle desteklenen diğer yasadışı faaliyetler ülkelerin ortaya koymuş oldukları yasal düzenlemeleri de bir anlamda etkisiz kılmaktadır. Ayrıca, göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti hava geçirmeyecek şekilde kapatılmış bir yalıtım çerçevesinde ortaya çıkmamaktadır. Yasadışı ticaret şebekeleri kurulur kurulmaz hızlı bir şekilde çeşitlenerek uyuşturucu ve silah ticareti gibi diğer alanlarda işletilen organizasyonlarla karşılıklı kazanca dayanan yakın ilişkiler ortaya çıkarmaktadır. Diğer organize suç örgütleriyle de bağlılıkları onlara risksiz bir faaliyet için imkânlar yaratmaktadır. Bu ve diğer riskler ülkede bulunan suçun yoğunluğu ve ülkenin yapısına göre yolsuzluğun artması gibi farklı alanlara da sıçrayabilmektedir. Yoğun yolsuzluk, suç örgütlerinin faaliyetlerini kolaylaştırmaktadır.

Yasadışı göçle mücadele etmede 3 yöntem öne çıkmaktadır. Bunlardan birincisi ve günümüzde en çok tercih edileni, göçü önleyici tedbirleri artırmak yani göçe karşı fiziki ve yasal tedbirlere başvurmaktır. Bu yöntemin uygulanışı göçü hiçbir zaman sıfır noktasına indirmedigi gibi daima yasadışı göçü artırmıştır. İkinci yöntem göçü planlı bir seviyede tutarak ülkeler arasında absorbe ve entegre etmektir. Bu yöntemde de ülkeler aynı sorumluluğu paylaşmadıkları için göç dağılımı dengesiz olmaya devam etmektedir. Göçü önlemede en kesin fakat bugüne kadar başarısız olan çözüm ise göçü oluşturan nedenleri yok etmek yani küresel anlamda ekonomik istikrarı sağlamak ve küresel barışı tesis etmektir. Üçüncü çözümde günümüzde mümkün olamayacağı düşüncesiyle pratik anlamda yapılması gereken bazı tedbirler göçü azaltmada ve kontrol etmede fayda sağlayabilir. Bu tedbirler şunlar olabilir;

- Dünyada uluslararası alanda küresel göçü düzenleyecek işbirliği sınırlı durumdadır. Mülteciler ile ilgili düzenlemeyi bir kenara koyduğumuzda göçmenler konusunda küresel anlamda yapılmış çok az şey vardır. Yasadışı göçün, uluslararası bir problem olduğunu ve uluslararası güvenliği olumsuz yönde etkilediğini ortaya koymak gerekmektedir. Bunun için önce göç ve özellikle yasadışı göç konularıyla ilgili özenli çalışmalar yapılmalı ve bu konu güvenlik kavramı ile irdelenmelidir. Yasadışı göç ve güvenlik bağı ortaya konulmalıdır. Bunun için hem ulusal hemde uluslararası alanda

çalışabilecek bilimsel ve aynı zamanda güvenlik birimi olmalıdır. Bu merkez sadece yasadışı göçü ve göçmen faaliyetlerini değil, göçmen karşıtlarının neler yaptığını da dikkatlice incelemesi gerekmektedir. Aynı zamanda düzenli göçte incelenmeli dolayısıyla ülke içinde ve dışında iç, dış ve yasadışı göç konusunda politikalar oluşturulmalıdır. Ayrıca BMMYK yetki ve gücünü artıracak düzenlemeler yapılmalıdır. Bu çözümden uzak gibi görünen düşüncenin aslında uygulanılmaya çalışıldığı bir yer vardır. Çalışmada değinildiği üzere AB'nin ortak sığınma ve göç politikası oluşturma yönünde aldığı ilerleme gerekli düzenlemeler yapılarak küresel anlamda bir mutabakata dönüştürülebilir.

- Küresel anlamda göçlerin önlenmesi ve düzenlenmesi ile alınabilecek diğer bir önlem konuyla ilgili uluslararası tanım ve anlaşmaların geliştirilebilmesidir. Göç üst kavramı içerisinde sadece sığınmacılık ve mültecilik oluşumu bakımından direkt insan ve güvenlik ilişkisi olması açısından uluslararası alana taşınmış ve 1951 Cenevre Konvansiyonu oluşturulmuştur. Göçün diğer parametreleri hakkında uluslararası bir tanımlama mevcut değildir. Sınıraşan örgütlü suçlara karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi ve buna ek, insan kaçakçılığı, özellikle kadın ve çocuk kaçakçılığının durdurulmasına ve cezalandırılmasına ilişkin protokol; kara, deniz ve hava yoluyla göçmen kaçakçılığına karşı protokol konuyla ilgili bir gelişmedir.
- Bilinmesi gereken bir diğer konuda enerjimizi sadece tanımlamalara ve yasadışı -göç - terörizm arasında kurulmuş bağı ortaya çıkarmak için değil bu öğeleri içeren diğer faktörleri de ortaya çıkaracak şekilde harcamaktadır. Aynı zamanda temel insan hakları ve göçmenlerin bu hakları kullanıp kullanamadığı hakkında çalışmalar yapılmalıdır.
- Bununla beraber 1951 Cenevre Anlaşması günümüzün şartlarını yeterince karşılayamamaktadır. Konvansiyona göre sadece iltica sebebi olarak; din, ırk, milliyet, belli bir sosyal gruba ait olma ve politik görüşle sınırlandırılmıştır. Günümüzün değişen şartlarına göre tanımlamalarda değişiklikler

yapılmalıdır. AB komisyon konseye konu ile ilgili teklifinde devlet dışı aktörlerin yaptıkları ve devletin bireyi korumada yetersiz kaldığı eziyetlerde de mülteci tanımlamasının uygulanması bu konuda bir örnektir.

- Günümüzde silahlı çatışmaların sonucunda ortaya çıkan insan hakları ihlalleri ve nihayetinde yaşanan göçler, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin müdahalesine neden teşkil edebilmektedir. Bu müdahaleler genellikle büyük insanlık dramlarından sonra ve binlerce insanını yerinden edilmesi neticesinde olmaktadır. Bu noktada konseyin yaşanması muhtemel kitlesel göçlere karşı önceden müdahale kararı alabilmesi göçe kaynak olan ülkeler üzerinde caydırıcı bir etki yaratabilecektir.
- Refah ve beraberinde eğitim seviyesinin yüksek olduğu ancak nüfus artışlarının gittikçe azaldığı ülkeler, geri kalmış ve yoksullukları fazla fakat nüfus artışları hızlı olan ülkelerin göç açısından hedefi olmaktadır. Gelişmiş ülkeler göçü önlemek için geliştirmekte ve fakir ülkelerin ekonomik sosyal gelişmelerine ve eğitimlerine yardım etmelidirler. Bugün ülkesinde kakao yetiştirmeyen İsviçre güzel çikolatalar üreterek nasıl ekonomik gelirini artırdığını, ülkesinde kakao yetişen insanlara öğretmezse zamanla bu ülkelerden kakao torbaları arasında kaçak göçmenlerinde gelmesine engel olamaz. Bu durum artık kaçınılmazdır.
- Yasadışı göçün önlenmesi konusunda alınması gereken diğer bir tedbir ise ülkelerin çoğu zaman milli güç unsurları arasında gördükleri nüfuslarının artışını, kaynakları ile besleyebilecek şekilde bir plana sokmaları olacaktır.
- Doğal felaketlerin neden olduğu ve gelecekte sayısı artacağı hesaplanan göçleri önlemek için Kyoto Protokolü gibi anlaşmaları daha da geliştirtip tüm ülkelerce kabul edilmesi ve uygulanması gerekmektedir.
- Yasadışı göçü önlemede gayret edilmesi gereken bir diğer hususta yerküre üzerinde devam eden savaşları önlemektir.

- Güvenlik kavramı, içerisinde çok fazla dinamik içermektedir. Güvenlik eşittir yasadışı gn önlenmesi gibi bir sonuç çıkarmak bilimsel değildir. Mantıksal olan tam bir güvenliğe ulaşma yönünde muhakkak yasadışı göç sorunun çözülmesi gerekliliğidir.
- Bu çalışmada anlatılmak istenen, yasadışı göçmenlerin, bir güvenlik tehdidi olarak görülmesine sebep olan belirsiz hatların neler olduğudur.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

ABADAN-UNAT, N., **Bitmeyen Göç/Konuk işçilikten Ulus-Ötesi Yurttaşlığa**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2002.

ANGENEDT, S., **Asylum and Migration in the EU Member State: Structures, Challenges and Policies in Comparative Perspective**, S. Angenedt (der), Asylum and Migration Policies in the European Union, DGAP, Berlin, 1999.

ARIBOĞAN, Deniz Ülke, “ **Güvenliksiz Barıştan, Barışsız Güvenliğe**”, Kartalın Kanat Sesleri ABD Dış Politikasında Yeni Yönelimler ve Dünya, Ed. Toktamış Ateş, Ankara, Ümit Yayıncılık, 2004.

ASAR, Aydoğın, **Türk Yabancılar Mevzuatında Yabancı ve Hakları**, Emek Ofset, Ankara, 2004.

ATAÖV, Türkkaya, **Çatışmaların Kaynağı Olarak Ayrımcılık**, A.Ü.S.B.F. İnsan Hakları Merkezi Yayınları, Ankara, 1996.

BACH, L. Robert, “**Global Mobility, Inequality and security**”, Journal of Human Development, Vol.4, No.2, July 2003.

BARTLETT, Robert, **The Making Of Europe**, Penguin Books, 1994.

BOZKURT Enver, ÖZCAN Mehmet ve KÖKTAŞ Arif, **Avrupa Birliği Temel Mevzuatı**, Ankara, Asil Yayınları, 2005.

BUZAN, Barry, **People, States and Fear**, Great Britain, 1991.

BUZAN, B. Ve diğ., **Security: A New Framework for Analysis**, Boulder, CO: Lynne Reinner, 1998

CASTLES, S., ve MİLLER, M.J., **The Age of Migration: İnternational Population Movements in the Modern World**, The Guildford Press, Hong Kong, 1998.

CRİPS, Jeff, “**Refugees and Global Politics of Asylum**”, **The Politics of Migration**, Ed., S. Spencer, USA, Blackwell Publishing, 2003.

ÇAĞLAR, A. ve Soysal, L., “**Introduction: Turkish Migration to Germany-Fourty Years After**”, **New Perspectives on Turkey**, 2003

ÇELİKER, Aysel, **Yabancılar Hukuku**, İstanbul, 1987, (aktaran), ASAR, Aydoğın, **Türk Yabancılar Mevzuatında Yabancı ve Hakları**, Emek Ofset, Ankara, 2004.

DALMAN, Metin ve TABAK, İsmail, **Avrupa’da İnsan Ticareti ve PKK**, Türk Alman Basın Ajansı, İstanbul, 1995.

GOODWIN, Guy S. ve Gill, “**The refugee In International Law**”, Oxford University Press, 1998.

HANSSON, Malin, “**Trafficking in Women and Children in Asia and Europe: A background Presentation of the Problems Involved and the Initiatives Taken**”. Ministry for Foreign Affairs, Department for Asia and the Pasific, 2001.

HOFFMANN, S., “**Clash Of Globalizations**”, Ed. D. Held ve A. McGrew, “**The Global Transformations Reader: An Introduction to the Globalization Debate**”, Polity Press, Cambridge, 2003.

HUGHES, Donna, “**The ‘Natasha’ Trade: The Transnational Shadow Market of Trafficking in Women**”, Journal of International Affairs, 2000; insan ticaretiyle mücadele kapsamında bkz. UNDP, Kolluk Kuvvetlerinin Kaçakçılıkla Mücadelesine İlişkin Bölgesel Kılavuz Taslağı, 2003.

İÇDUYGU, Ahmet, Türkiye’de Kaçak Göç, İTO Yayınları, İstanbul, 2004.
SASSEN, Saskia, “**Losing Control, Sovereignty in age of Globalization**”, New York, Columbia University Press, 1996.

KALDOR, M. “**New & Old Wars: Organized Violence in A Global Era**”, Polity Press, Cambridge, 1999.

KARPAT, Kemal H., “**Osmanlı Nüfusu (1830-1914) : Demografik ve Sosyal Özellikleri**” Çev., Bahar Tırnakçı, Türkiye Ekonomik ve Tarih Vakfı Yayınları, 2003.

KASTORYANO, R., “**Kimlik Pazarlığı: Fransa ve Almanya’daki Devlet ve Göçmen İlişkileri**”, İletişim Yayınları, İstanbul, 2000.

KAYA, A., “**Berlin’deki Küçük İstanbul: Diasporada Kimliğin Oluşumu**”, Buke Yayınları, İstanbul, 2000.

KEARNEY, Michael, “**From the Invisible Hand to Visible Feet: Anthropological Studies of Migration and Development**”, Theories of Migration, Ed. Robin Cohen, Edward Elgard Publishing Limited, England, 1996.

KÜMBETOĞLU, Belkıs, “**Küresel Gidişat, Değişen Göçmenler ve Göçmenlik**”, Uluslararası İlişkilerde Sınır Tanımayan Sorunlar: Göç, Yurttaşlık, İnsan Hakları, Toplumsal Cinayet, Küresel Adalet ve Güvenlik, Ed. A., Kaya, G.G. Özdoğan, İstanbul, Bağlam Yayınları, 2003.

LEE, Everett S. “**A Theory of Migration**”, Theories of Migration, Ed. Robin Cohen, Edward Elgard Publishing, Cheltenham, 1996.

LEIKEN, Robert S., **Bears of Global Jihad? Immigration and National Security after 9/11 Washington**, The Nixon Center, 2004.

LOESCHER, Gil, “**Protection and Humanitarian Action In the Post Cold War Era**”, Global Migrant, Global Refugees Problems and Solutions, Ed., A.R. Zolberg, P.M. Benda, New York, Berhahn Boks, 2001.

MARSELLE, J.A. and Ring E., “**Human Migration and Immigration: an Overview**”, Migration, Immigration and Emigration in International Perspective, Ed. L.L. Adler, U.P. Gielen, London, Praeger, 2003.

MÜNZZ, R., UIRICH, R **Changing Patterns of Immigration to Germany 1945-1995**, K.J.Bade, M.Weimer (der.), Migration Past, Migration Future: Germany and the United States Vol.I, Berhahn Boks, 1997, s.109.

PETERSEN, W., “**A General Typology of Migration**”, Readings in the Sociology of Migration, ed. Clifford J. Jansen, Pergamon Press, New York, 1996, (Akt: Yalçın, C., Göç Sosyolojisi, 2004.)

POKU, Nana K, RENWCFK, Neil, GLENN, John “**Human Security in a Globalization World. Migration, Globalisation, and Human Security**, Ed. By David T. Graham and Nana K.Poku, London” New York : Reutledge, 2000.

ÖGDÜ, M., “**Yasadışı Göç, Türkiye’nin Çıkarları Açısından Bir Çözümleme**”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, TODAİE, Ankara, 2005.

ŞEN, Y. Furkan, “**Dünya ve Türkiye Perspektifinden Göçmen Kaçakçılığı, İnsan Ticareti ve Organ Doku Ticareti**”, Ankara: KOM/TADOC Yayınları, 2006.

TARHANLI, T., “**Sığınmacı, Mülteci ve Göç Konularına İlişkin Türkiye’deki Yargı Kararları Konusunda Hukuki Bir Değerlendirme**”, BMMYK ve Boğaziçi Üniversitesi Vakfı, Ankara, 2000.

TEITELBAUM, Michael S. “**International Migration: Predicting the Unknowable**”, Demography and National Security, Ed. M. Weiner and S.S. Russell, New York, Berhahn Boks, 2001.

TEITELBAUM, Michael S. “**Immigraion Refugees and Foreign Policy**”, International Organization, Vol.38, Issue 3, Summer 84.

TETİK, Ahmet, Devletler Hukuku, Harp Akademileri Basım Evi, İstanbul, 2001.

YALÇIN, Cemal, “**Göç Sosyolojisi**”, Anı Yayıncılık, Ekim 2004.

YUNUSOV, Arif, “**Azerbaijani Security Problems and Policies**”, The South Caucasus: a challenge for the EU, Ed. By Dov Lynch, Paris, İnstitute for Security Studies-European Union, December 2003.

WIENER, M., International Migration and Security, Boulder, CO: Westview, 1995.

MAKALELER

ALKAN, M.Nail, **Avrupa'da Sınırlar**, Ankara, Ankara Üniversitesi Avrupa Toplulukları Araştırma ve Uygulama merkezi Yayınları, 2002.

ARSLAN, Çetin ve AZIZAĞAOĞLU, Bahattin, **Yeni Türk Ceza Kanunu Şerhi**, Ankara, Asil Yayınları, 2004.

BHATTACHARYYA, Suman, **“Migration and Security: September 11 and Implications for Canada’s Policies”**, Refuge, Vol. 20, Number 4, 2002.

BROUWER, Evelien, **“Immigration, Asylum and Terrorism: A Changing Dynamic Legal and Practical Developments in the EU in Response to the Terrorist Attacks of 11.09”**, European Journal of Migration and Law, Vol. 4 Issue 4, Nov 2002.

CHOUCRİ, Nazlı, **“Migration and Security: Some Key Linkages”**, Journal of International Affairs, Vol.56, No:1 Fall 2002.

ÇİÇEKLİ, Bülent **“Uluslararası Terörizm ve Uluslararası Göç”**, Avrasya Dosyası, Yaz, Sayı 2. 2003.

ÇİÇEKLİ, Bülent, **Yabancılar ve Polis**, Ankara, Seçkin Yayınları, 2003.

ÇİÇEKLİ, Bülent, **“Yasadışı Göç, İnsan Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti ile Mücadele”** Türkiye, Polis Bilimleri Dergisi, C.7, S.1, 2005.

DURUGÖNÜL, E., **“Sosyal Değişme, Göç ve Sosyal Hareketler”**, II. Ulusal Sosyoloji Kongresi Toplum ve Göç (Mersin Kasım 1996), Devlet İstatistik Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1997.

ERDER, Sema ve KAŞKA, Selmin, **Irregular Migration and Trafficking in Women: The Case of Turkey**, IOM, 2003.

“Facts and Figures on International Migration”, Migration Policy Issues, No:2, March, 2003.

GEZGİN, Mehmet Fikret, **İşgücü Göçü ve Avusturya'daki Türk İşçileri**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayınları, Yayın No:546, 1994.

GÜVENÇ, B., **“Göç Olgusu ve Türk Toplumu”**, II. Ulusal Sosyoloji Kongresi Toplum ve Göç, (Mersin, Kasım, 1996) Devlet İstatistik Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1997.

“Göçmenler”, Focus Dergisi, Sayı 2001/11-112414, Kasım 2001, Yıl 7.

KAYHAN, M., **“Yasadışı Göçün Siyasi, Ekonomik ve Sosyal Nedenleri”**, Avrasya Dosyası, 2003, Cilt: 9, Sayı: 2.

KOÇ, Y. **Türkiye’de Yabancı çalışanlar**, F. Ebert Vakfı, 12.05.2001 Toplantısı, İstanbul, 2001.

KOSLOWSKI, Rey, “Possible **Steps Towards an International Regime for Mobility and Security**”.

MIKO, Francis T. ve PARK, Grace, (Jea-Hyun), **Trafficking in Women and Children: The U.S. and International Response**, U.S. Department of State (Report for Congress), 2000.

O’NEIL, Sean, **900 Crime Gangs Thrive on Drugs and Migrants**, Telegraph, The UK, 09 Ağustos 2001.

ÖZDEMİR, S., **Yeni Çağın Değişen İşçi Tipi: Bilgi İşçileri**, İstanbul, 2000.

PAYNE, Steward “**Smuggled Migrant’s Lips Sealed With Glue**”, Telegraph, The UK., 22 Haziran 2001.

RENNIE, David **People Smugglers Move Migrants in Sealed Containers**, Telegraphs, 6 Ocak 2000.

RING, Marselle, “**Human Migration and Immigration**”.

SCHLOENHARDT, Andreas. “**Organised Crime and The Business of Migrant Trafficking: An Economic Analysis**”, Avustralya Kriminoloji Enstitüsü Olağan Semineri, Canberra, 1999.

SOLANA, J. “**A Secure Europe in A Better World: European Security Strategy**”, Council of The European Union, 2003.

STALKER, P., **The Work of Strangers: A Survey of International Labour Migration**, ILO, Cenevre, 1994.

STALKER, P., **Migration Trends and Migration Policy in Europe**, International Migration, say.40, 2002.

TERZİOĞLU, Mehmet, “**Yasa Dışı Göç, İnsan Ticareti ve İltica Konularında Ülkemizin Durumu ve Yapılan Çalışmalar**”, Çağın Polisi Dergisi, sayı:10, sayı:11, sayı:12, sayı:13, sayı:14, sayı:15, Ankara, 2002.

VÄYRYNEN, Raimo. “**Illegal Immigration, Human Trafficking and Organized Crime**”, (Poverty, International Migration and Asylum Kongresi’nde sunulmuştur), Helsinki, 2002.

ULUSAL YAYINLAR

BMMYK, AB Komisyonu ve Türkiye İçişleri Bakanlığı, **İltica ve Göç Mevzuatı, İltica ve Göç Konulu AB Eşleştirme Projesi Yayını**, Ankara, Şubat, 2005.

BMMYK, BMMYK Türkiye Temsilciliği, **Mültecilere Yardım**, Ankara. 2001.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, 1995 Yılı Raporu, Ankara, 1996.

DPT, “Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı”, Başbakanlık Basımevi, Ankara.

Emniyet Genel Müdürlüğü (EGM) Yabancılar Hudut İltica Dairesi Başkanlığı, Dünyada ve Türkiye’de Yasa Dışı Göç, Ankara, EGM Basımevi, 2001.

IOM, Uluslararası Göç Ofisini Tanıtıcı Broşürler, Ankara.

IOM, Düzensiz Göç ve Kadın Ticareti: Türkiye Örneği, İstanbul, 2003.

Jandarma Genel Komutanlığı. JGKL: 118-1: “Ulusal ve Uluslar Arası Boyutlarıyla Yasal Göç, Yasa Dışı Göç ve İltica.” J.Gn.K.lığı Basımevi Müdürlüğü, Ankara, 2002.

Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele, 4. Baskı, Ankara: KOM/TADOC Yayınları, 2006.

ULUSLARARASI YAYINLAR

BM Sınırşan Organize Suçlarla Mücadele Sözleşmesi Ek Kara, Hava ve Deniz Yoluyla Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokol.

GUARDİAN, 19 Haziran 2000, The UK.

IOM, World Migration 2008, Managing Labour Mobility In The Evolving Global Economy, Geneva, 2008.

IOM, International Migration Law Glossrory on Migration, Geneva, 2004.

IOM, Managing Migration Challanges and Responses for People on the Move, World Migration 2003, Geneva, 2003.

IOM, Managing Migration, Challenges and Responses for People on the Move, IOM Research and Publication Unit, World Migration 2003, Geneva/Switzerland, 2003.

IOM, II Research Report on Third Country National Trafficking Victims in Albania: Inter-Agency Referral system (IARS) Project for Return and eintegration Assistance to Victims of Trafficking.

IOM, Technical Cooperation Service/Migration Management Services, International Terrorism and Migration, Geneva, June 2003.

The UK Home Office, Statistical Bulletin: Refugee Statistics, Issues Issue 16/88, 1988

The UK Home Office, Statistical Bulletin: Refugee Statistics, Issues Issue 25/89, 1989

The UK Home Office, Statistical Bulletin: Refugee Statistics, Issues Issue 22/90, 1990

The UK Home Office, Statistical Bulletin: Refugee Statistics, Issues Issue 12/92, 1992

The UK Home Office, Statistical Bulletin: Refugee Statistics, Issues Issue 9/96, 1996

The UK Home Office, Statistical Bulletin: Refugee Statistics, Issues Issue 10/90, 1990

UN - Department of Economics and Social Affairs – Population Division International Migration, 2006

UN - Department of Economics and Social Affairs – Population Division International Migration, 2006

1951 Tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi

2003 Global Refugee Trends, Geneva, UNHCR, 2004.

İNTERNET YAYINLARI

ARADUA, Claudia “Migration: The Spiral of (In) Security”,
<http://venüs.ci.uw.edu.pl/~rubikon/forum/cladia1.htm>.

BBC Türk, <http://www.bbc.co.uk>.

Çin Uluslararası Radyosu, <http://turkish.cri.cn/1/2007/03/08/1@67881.htm>.

ERSOY, M.Burak, “Terör Ne? Terörist Kim?”,
<http://www.metu.edu.tr/home/wwwstrat/gruplar/yazarlar/arařtırmalar/burakersoy3.htm>.

“EU report: New report provşides up-to-date Picture of immigration in Europe”,
<http://www.eumc.eu.int/eumc/index.php?fuseaction=content&contentid=3f71>.

FIRAT, Ahmet, Uluslararası Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti
<http://www.taa.gov.tr/dersnotlari/GocmenKacakciligiveInsanTicareti.doc>.

GENÇLER, Ayhan “Yabancı Kaçak İşçilik Gerçeği ve Türkiye Örneği”,
<http://www.harb-is.org.tr/dergi/Subat05/DigerAktorler.pdf>,

Ghedini, Paula, “(Balkans) – Serbia: Europe’s ‘Forgotten’ Refugees”, Refugees Magazine, Issue 114,
<http://www.unhcr.ch/cgibin/tegis/vtx/home/+9wwBmiuexu4xwwwFqwnFqwhFqhT0yfEtFqnp1zcAFqhT0yfEcFqiqdDhcoqB5awDmaGnh1nn5MzmAwwwDzmxwwwGFq02nh1tnn5awDmayo5pcwqnma7nG5D51FqmRbZVFqhRfRP0iFqw/opensoc.htm>.

Göçmen Sayısı Azaldı, <http://www.turkishny.com/en/headline-news/8004-gocmen-sayisi-azaldi.html>, 15 Mayıs 2009.

http://tr.wikipedia.org/wiki/D%C3%BCnya_n%C3%BCfusu.

<http://www.abvizyonu.com/ekonomi/ismmmo-arastirmasigelecek-arayanlarin-goc-haritasi.html>.

International Crime Threat Assessment,
<http://www.terrorism.com/documents/pub45270/pub45270chap1.html>.

“IOM Migration Policy Framework For Sub-Saharan Africa”,
<http://www.iom.int/en/pdf%5Files/other/policysubsaharan.pdf>.

KAYA, Muammer, “Beyin Göçü ve Erozyonu”, Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi Web Sitesi,
<http://www.isguc.org/arc_view.php?ex=152>.

LEONARD, Sarah, “Studying Migration As A Security Issue Conceptual and Methodological Challenges”, <http://www.Sgir.org/conference2004/papers/Leonard%20-%20Stuyding%20migration%20as%20security%20issue.pdf>, s.4.
NTV-MSNBC (<http://arsiv.ntvmsnbc.com/news/288891.asp>).
Patterns of Global Terrorism, <http://www.state.gov/s/ct/rls/pgtrpt/2001/pdf/>.

Resmi Gazete: rega.basbakanlik.gov.tr

“Resolution 688”,
<http://dacesedds.un.org/doc/RESOLUTION/596/24/MG/NR0559624.pdf?OpenElement>.

Transnational Criminal Activity: A Global Context,
http://www.csis-scrs.gc.ca/eng/miscdocs/200007_e.html.

TEITELBAUM, Michael S. “ The Role of the State in Internnational Migration
<http://www.watsoninstitute.org/bjwa/archive/8.2/Migration/Titelbaum.pdf>.

“The State of TheWorld Refugees”,
<http://www.unhcr.ch/cgi-bin/texis/vtx/research/+mwwBmeB7vzRKnwwwxFqzvx89Xs66mFqwnFqwhFqhT0yfEtFqnp1xczFqo2010E2glAFghT0yfEcFqY5BwBo5Boqawxd1BaGnh1tnn5aqw1nmaxOaqdDhcoqBadGaiwGaMzmAwwwDzmxwww1Fqo2010E2glVFqhRfRP0iFqw/opendoc.pdf>.

U.S. Department of State, <http://www.state.gov/g/tip/rls/tiprpt/2007/.htm>

Wesley D. “Chapin, Immigration and Security: ‘A Rewiew of the Global Migration Crises: Challenge to States and to Human Rights by Myron Weiner”,
<http://jpc.library.wisc.edu/issues/1999-2000/article3.html>.

ÖZGEÇMİŞ

Dede Yakup Çağlayan, 20 Nisan 1982 tarihinde Ankara'da doğmuştur. İlk ve orta öğrenimini Ankara'nın çeşitli okullarında tamamladıktan sonra lise öğrenimini Ankara Gaziçiftliği Lisesinde tamamlamıştır. Üniversite için Kara Harp Okulu'na gitmiş 2004 yılında mezun olmuştur. Kara Kuvvetleri Komutanlığında çeşitli illerde görevlerde bulunmuş halen Ankara'da görevini sürdürmektedir.